

İzmir Kırsal Alanlar
Planlama Rehberi
Fizibilite ve
Raporlama Hizmeti

İZ.KIRSAL
UYGULAMA
ÖRNEKLERİ
Cilt 04

İZMİR KIRSAL ALANLAR PLANLAMA REHBERİ FİZİBİLİTE VE RAPORLAMA HİZMETİ

CİLT 04. İZ.KIRSAL UYGULAMA ÖRNEKLERİ

İzmir Kırsal Alanlar Planlama Rehberi Fizibilite ve Raporlama Hizmeti İzmir Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Kırsal Alan Kalkınma ve Geliştirme Şube Müdürlüğü ile Innosfer Teknoloji Ltd. Şti. arasında 07.08.2025 tarihinde imzalanan sözleşmeye istinaden Aliye Ahu Gülümser, İnci Olgun, Nur Kardelen Öztürk ve Serim Dinç tarafından hazırlanmıştır.

Ağustos 2026

ISBN: 978-625-90960-0-1 (Tk)

978-625-90960-4-9 (4.c)

İzmir Kırsal Alanlar Planlama Rehberi Fizibilite ve Raporlama Hizmeti

İZ.KIRSAL UYGULAMA ÖRNEKLERİ Cilt 04

Aliye Ahu Gülümser, İnci Olgun, Nur Kardelen Öztürk, Serim Dinç,
Sıla Keskin, Ayşe Akbay, Sena Güneykaya

Yapay zeka kullanım beyanı: Bu raporun hazırlanması sürecinde ChatGPT ve Google Gemini'den derinlemesine literatür araştırmasının desteklenmesi, tabloların geliştirilmesi ve yazım dilinin kontrol edilmesi amacıyla yararlanılmıştır. Tasarlanan grafik ve şemaların biçimsel açıdan geliştirilmesi ile görsel düzenlemelerin gerçekleştirilmesinde Canva AI 2.0/Magic Studio ve Google'ın Gemini tabanlı görüntü üretme ve düzenleme modeli Nano Banana'dan [Gemini 2.5 Flash Image / Gemini 3 Pro Image] yararlanılmış olup ilgili görsellere dair açıklayıcı bilgi şekil açıklamalarında verilmiştir. Söz konusu araçlar araştırma ve tasarım süreçlerini destekleyici nitelikte kullanılmış; üretilen tüm öneri, metin ve görsel çıktılar yazarlar tarafından değerlendirilmiş, doğrulanmış ve gerekli düzenlemeler yapılarak rapora aktarılmıştır. Raporun bilimsel içeriğine, yöntemine, görsel anlatımına, yorumlarına ve sonuçlarına ilişkin nihai sorumluluk yazarlara aittir.

© 2026, İzmir Büyükşehir Belediyesi

Bu kitap kültür ve eğitim amaçlı hazırlanmıştır. Yayın hakları İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne aittir. Kitabın tamamı veya bir bölümü hiçbir biçimde ticari amaçlı çoğaltılıp satılamaz. Kitap içinde yer alan görsellerin kullanımında kaynak gösterilmesi zorunludur.

İçindekiler

Tablo Listesi.....	vii
Şekil Listesi.....	ix
Harita Listesi.....	xi
İzmir Kırsal Alanlar Planlama Rehberi: İZ.KIRSAL Ciltleri	01
1 Giriş.....	03
2 Uygulama Yaklaşımı ve Ortak Yöntem	07
2.1 Uygulama Akışı ve Planlama Adımları	07
2.2 Uygulama Alanlarının Statüsü ve Araç Seçimi	09
2.3 Ortak Uygulama Süreci	11
2.4 Veri, Kurumsal Koordinasyon ve Yerel Katılım	14
2.5 Uygulama Dosyası, Harita Sistemi ve Ortak Çıktı Paketi	15
3 Uygulama Örnekleri	17
3.1 Adaküre, Beydağ.....	27
3.2 Doğancılar, Kiraz	149
3.3 Merkez (İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet Mahalleleri), Kiraz	179
3.4 Bademler, Urla.....	217
4 Uygulamaların Karşılaştırmalı ve Yöntemsel Değerlendirmesi	251
4.1 Ölçeğe Göre Farklılaşma	251
4.2 Araçlara Göre Farklılaşma	254
4.3 Tam Uygulama Örneği ile Ön Deneme Arasındaki Fark	256
4.4 Kurumsal, Veri ve Yerel Katılım Kapasitesi	256
4.5 Ortak, Araca Bağlı, Yere Özgü ve Aktarılabilir İlkeler	258

5 İzmir Kırsalına Aktarım ve Yaygınlaştırma 263

5.1 Uygulama Örneklerinden Mahalle Bazında Uygulama Programına Geçiş 263

5.2 İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf–Müdahale Tipi–Araç Eşleştirme Tablosu Kullanımı 264

5.3 Yeni Uygulama Alanlarının Önceliklendirilmesi 267

5.4 Kurumsallaşma, İzleme ve Güncelleme 267

5.5 Yaygınlaştırma ve Kapasite Geliştirme 270

6 Sonuç..... 273

Ekler 277

Tablo Listesi

Tablo 2.1 Karar Düzeyleri ve Uygulama İçeriği..... 08

Tablo 2.2 Temel ve Koşullu Kırsal Planlama Araçları 10

Tablo 2.3 Uygulama Alanlarının Sınıf–Müdahale Tipi–Strateji–Araç Eşleştirmesi..... 11

Tablo 2.4 Veri, Kurumsal Koordinasyon ve Yerel Katılım Çerçevesi 14

Tablo 2.5 Uygulama Dosyası ve Ortak Çıktı Paketi..... 15

Tablo 4.1 Uygulama Örneklerinin Ölçek, Baskın Çıktı ve Temel Öğrenmeler Açısından Karşılaştırılması 253

Tablo 4.2 Planlama Araçlarının Karar Düzeyi, Veri Gereksinimi ve Uygulama İşlevi Açısından Karşılaştırılması..... 255

Tablo 4.3 Tam Uygulama Örneği ile Ön Denemenin Ayırt Edici Özellikleri 257

Tablo 4.4 Kurumsal, Veri ve Yerel Katılım Kapasitesi Değerlendirme Çerçevesi 259

Tablo 4.5 Ortak, Araca Bağlı, Yere Özgü ve Aktarılabilir İlkeler..... 260

Tablo 5.1 Yeni Bir Mahalle veya Kırsal Odak Uygulamasını Başlatma Süreci 265

Tablo 5.2 İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf–Müdahale Tipi–Araç Eşleştirme Tablosu Bilgilerinin Doğrulanması ve Uygulama Dosyasına Aktarılması 266

Tablo 5.3 Yeni Uygulama Alanlarının Önceliklendirme Ölçütleri 268

Tablo 5.4 Kurumsallaşma, İzleme ve Güncelleme Döngüsü..... 269

Tablo 5.5 Yaygınlaştırma ve Kapasite Geliştirme Programı 271

Tablo 6.1 Uygulama Örneklerinin İzmir Kırsal Planlama Sistemine Temel Katkıları 274

Şekil Listesi

Şekil 1.1	Planlama İhtiyacından Uygulama Dosyasına Karar Akışı	04
Şekil 2.1	Uygulama Karar Akışı	09
Şekil 2.2	Uygulama Örnekleri Ortak Uygulama Süreci	13

Harita Listesi

Harita 2.1	Uygulama Alanlarının İzmir İçindeki Konumu.....	06
------------	---	----

İzmir Kırsal Alanlar Planlama Rehberi: İZ.KIRSAL Ciltleri

İZ.KIRSAL Ciltleri, İzmir kırsalının mevcut durumunu değerlendirmek, stratejik yönelimlerini tanımlamak, planlama araçlarını geliştirmek ve bu araçların yerel ölçekte uygulanabilirliğini örneklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma, İzmir kırsalını yalnızca tarımsal üretim alanları ya da idari olarak mahalle statüsüne geçmiş yerleşimler toplamı olarak değil; üretim havzaları, kıyı ve yarımada yerleşimleri, orman ve dağ mahalleleri, metropol çeperi, kültürel peyzajlar ve yerel toplulukların gündelik yaşam ilişkileriyle birlikte değerlendirmektedir.

Bu çalışma, birbirini tamamlayan dört ciltten oluşmaktadır. İZ.KIRSAL Mevcut Durum ve Sınıflama (Cilt 01), İzmir kırsalının mevcut durumunu ve kırsal mahalle sınıflamasını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda çevre ve iklim koşulları, doğal eşikler, yerleşim dokusu, kültürel miras, nüfus yapısı, kırsal ekonomi, istihdam dinamikleri, ulaşım ve bağlantısallık, hizmet erişimi ve altyapı olanakları birlikte ele alınmaktadır. Böylece kırsal alanların mekânsal, toplumsal, ekonomik, ekolojik ve kültürel özellikleri bütüncül bir analiz çerçevesinde değerlendirilmektedir.

İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi (Cilt 02), Cilt 01'de ortaya konulan mevcut durum analizleri ve kırsal mahalle sınıflamasından hareketle İzmir kırsalına yönelik stratejik çerçeveyi geliştirmektedir. Bu ciltte güçlü ve zayıf yönler, fırsatlar, tehditler, öncelikli sorun alanları ve gelişme potansiyelleri değerlendirilmekte;

stratejik kararların veri temelli ve yere özgü bir zeminde oluşturulması amaçlanmaktadır.

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03), analiz ve strateji bulgularını planlama araçlarına dönüştürmektedir. Bu ciltte kırsal alanların korunması, üretim kapasitesinin güçlendirilmesi, yaşam kalitesinin artırılması, ekolojik duyarlılığın gözetilmesi, kültürel mirasın sürdürülmesi ve yerel yönetim kapasitesinin geliştirilmesi için kullanılabilecek planlama araçları, uygulama ilkeleri ve karar süreçleri tanımlanmaktadır.

İZ.KIRSAL Uygulama Örnekleri (Cilt 04), stratejik çerçevenin ve planlama araçlarının yerel ölçekte nasıl uygulanabileceğini örnekleyen uygulama çalışmaları ve rehber ilkelerden oluşmaktadır. Farklı kırsal yerleşim karakterleri, yerel ihtiyaçlar, ekolojik eşikler, üretim ilişkileri ve uygulama ölçekleri dikkate alınarak esnek, uygulanabilir ve yere özgü bir araç seti geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Çalışma bütününün ortak yöntemi; yerel bilgi, kurumsal değerlendirmeler, mekânsal analizler, istatistiki

göstergeler, saha gözlemleri, stratejik öncelikler ve uygulama kapasitesinin birlikte ele alınmasına dayanmaktadır. Bu yaklaşım doğrultusunda Cilt 01 bilgi ve sınıflama zeminini oluşturmakta; Cilt 02 bu zemini stratejik kararlara dönüştürmekte; Cilt 03 kararların uygulanabilir araçlarını tanımlamakta; Cilt 04 ise yaklaşımın yerel ölçekte uygulanmasını örneklemektedir.

1 Giriş

İZ.KIRSAL Uygulama Örnekleri (Cilt 04), İzmir kırsalına ilişkin bilgi, strateji ve planlama aracı sisteminin yerel ölçekte nasıl işletilebileceğini gösteren uygulama ve öğrenme cildir. Cilt 01'de oluşturulan mevcut durum ve kırsal mahalle sınıflaması, İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi (Cilt 02)'de stratejik amaçlara, hedeflere ve eylemlere dönüştürülmüş; İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)'te ise bu kararların uygulanmasını destekleyecek temel ve koşullu planlama araçları tanımlanmıştır. Cilt 04, söz konusu araçları yeniden tanımlamak yerine, belirli yerleşimlerde hangi veri, analiz, karar, kurumsal koordinasyon ve izleme adımlarıyla uygulanabileceklerini ortaya koymaktadır.

Bu nedenle Cilt 04'ün temel sorusu, “hangi planlama araçları geliştirilmelidir?” değil, “seçilmiş bir araç belirli bir yerde nasıl çalışır, hangi kararları üretir ve mevcut planlama ile uygulama sistemine nasıl aktarılır?” sorusudur. Her uygulama örneğinde mahallenin kırsal mahalle sınıfı, İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi (Cilt 02)'deki stratejik bağlantıları, İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)'teki müdahale tipi, temel ve koşullu araçlar, mevcut plan durumu, kurum görüşleri, yerel bilgi, beklenen çıktı ve izleme mekanizması birlikte ele alınmaktadır.

Cilt 04'te sunulan çalışmalar, onaylı imar planı, kesin uygulama projesi veya doğrudan ruhsatlandırma belgesi niteliğinde değildir. Uygulama örnekleri; mevcut plan kararlarını, yerel ihtiyaçları ve kırsal karakteri birlikte yorumlayan tamamlayıcı karar çerçeveleridir. Üretilen ilkelerin plan notlarına, yatırım programlarına, kamusal mekân ve altyapı projelerine, hizmet organizasyonuna veya daha ayrıntılı alt ölçek çalışmalara aktarılması, ilgili mevzuat, güncel veri ve yetkili kurumların karar süreçleri doğrultusunda gerçekleştirilmelidir.

Cilt 04, farklı planlama sorunlarını ve karar ölçeklerini temsil eden üç uygulama örneği ile bir yöntemsel ön denemeden oluşmaktadır. Adaküre ve Doğancılar mahalle ölçeğinde; Kiraz Merkez çalışması ise İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahallelerini birlikte ele alan mahalle grubu ve kırsal hizmet odağı ölçeğinde kurgulanmıştır. Bademler çalışması, tamamlanmış bir uygulama örneği olarak değil, kullanılan yöntemin ve araç seçiminin yeniden değerlendirildiği bir öğrenme örneği olarak ele alınmaktadır.

Şekil 1.1. Planlama İhtiyacından Uygulama Dosyasına Karar Akışı

Adaküre, kırsal doku, yapı-parsel ilişkisi, kamusal mekân, yerel mimari ve üretim peyzajı üzerinden ayrıntılı bir Kırsal Tasarım Rehberi uygulamasını temsil etmektedir. Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi'nin ana metni, görselleri ve ilke kartları bu cildin 3.1.6 bölümünde bütünleştirilmiştir. Rehberin öncesinde ve sonrasında yer alan kırsal mahalle sınıfı, strateji, müdahale tipi, ekolojik vaziyet, uygulama ve izleme bağlantıları ortak yöntem doğrultusunda kurulmuştur.

Doğancılar uygulaması, mevcut altyapı ve hizmet yapılarının, kamusal mekânların, boş veya düşük kullanılan yapıların ve yerel ekonomik kapasitenin yeniden etkinleştirilmesine odaklanmaktadır. Bu uygulamada Ekolojik Vaziyet Planı, yerleşim ile su, açık alan, gölge, risk, hizmet ve üretim çevresi arasındaki ilişkiyi kuran bir karar aracı olarak işletilecek; yeniden işlevlendirme

ve kırsal tasarım ilkeleri uygulama projeleriyle ilişkilendirilecektir.

Kiraz Merkez uygulaması, İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahalleleri arasında hizmet, kamusal mekân, ulaşım, ticaret, üretim-pazar ilişkileri ve yakın kırsal çevre bağlantılarını değerlendiren Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı uygulamasıdır. Çalışmanın amacı üç mahalleyi tek tip bir alan olarak kabul etmek değil; ortak merkez işlevlerini ve farklılaşan mikro-bölgeleri aynı karar sistemi içinde tanımlamaktır.

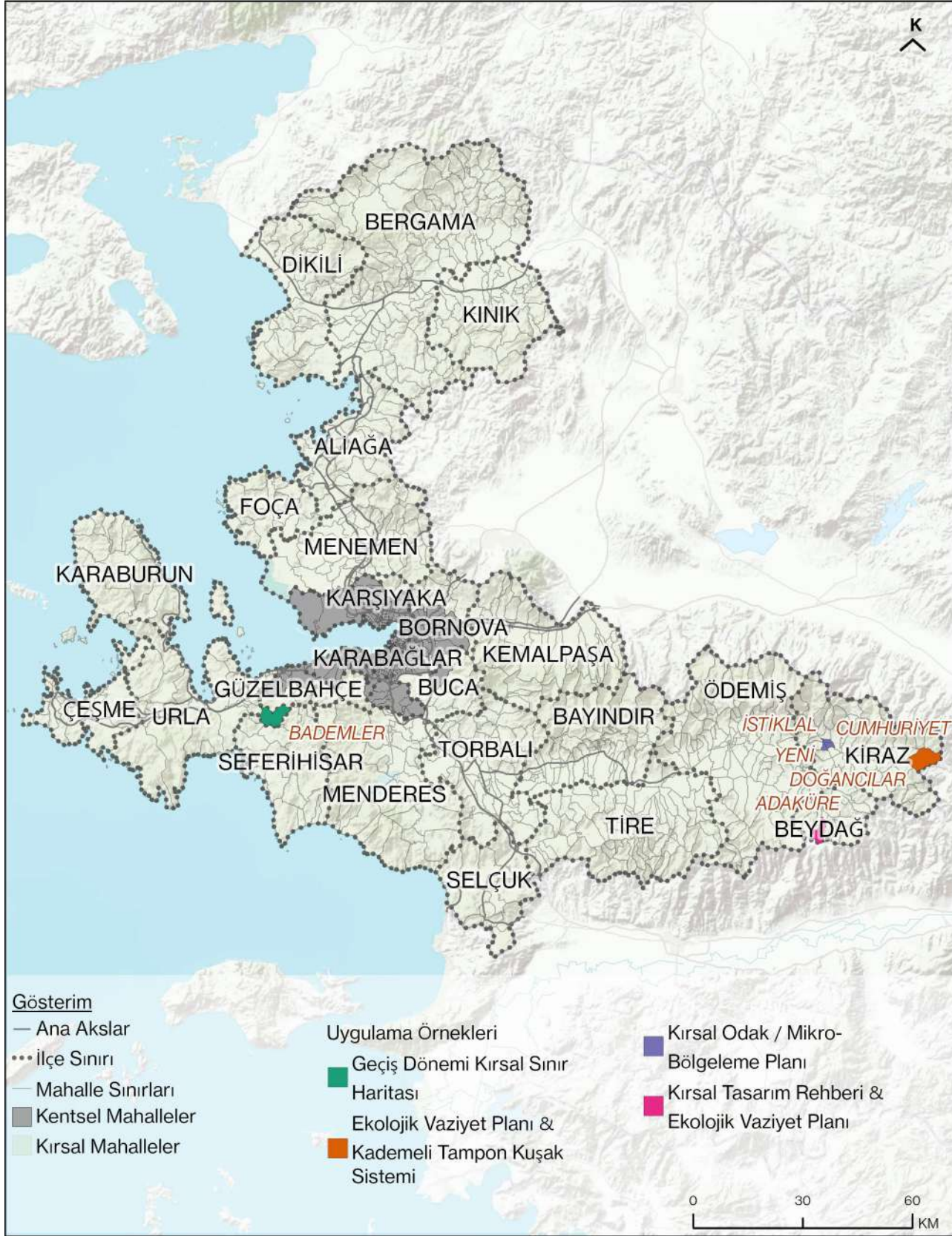
Bademler ön denemesi ise güçlü kültürel miras ve topluluk özellikleri taşıyan bir yerleşimde, fiilen denenmiş yaklaşım ile İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf-Müdahale Tipi-Araç Eşleştirme Tablosunda ve İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)'te önerilen araç paketi arasındaki uyumu sorgulamaktadır. Bu bölümde yalnızca gerçekten üretilmiş malzeme kullanılacak; tamamlanmamış

analizler veya kararlar nihai çıktı gibi sunulmayacaktır.

Cilt 04; İzmir Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinin planlama, kırsal hizmet, altyapı, ulaşım, park ve bahçeler, kültür, sosyal hizmet ve yatırım birimleri; teknik ekipler; muhtarlıklar; kooperatifler; yerel örgütler ve uygulama ortakları tarafından kullanılabilecek bir başvuru belgesi olarak düzenlenmiştir. Her bölümde yalnızca sonuç kararları değil, kararın hangi veri ve değerlendirmeden türetildiği de gösterilerek uygulama sürecinin izlenebilir olması amaçlanmaktadır.

Uygulama örneklerinin kullanılmasında dört temel sınırlılık gözetilmelidir. Birincisi, mülkiyet, kadastro, nüfus, plan, ruhsat, altyapı ve kurum verileri uygulama aşamasında güncellenmeli ve doğrulanmalıdır. İkincisi, uygulamaların olgunluk düzeyi ve mevcut veri kapsamı aynı değildir; bu

farklılıklar metin içinde ayrıntılı biçimde belirtilmelidir. Üçüncüsü, örneklerde geliştirilen mekânsal kararlar başka bir mahalleye doğrudan kopyalanmamalı; aynı veri-analiz-karar süreci yeni yerin koşullarıyla yeniden işletilmelidir. Dördüncüsü, yerel paydaş katılımı ve kurum görüşleri tek seferlik bir doğrulama adımı olarak değil, araç seçimi ile uygulama ve izleme kararlarını güncelleyebilen sürekli bir geri bildirim mekanizması olarak ele alınmalıdır.

2 Uygulama Yaklaşımı ve Ortak Yöntem

Bu bölümde, Uygulama Örnekleri kapsamında ele alınan çalışmaların hangi ortak planlama yaklaşımı ve yöntemsel çerçeve içinde geliştirildiği açıklanmaktadır. Adaküre, Doğancılar ve Kiraz Merkez farklı kırsal mahalle sınıflarını, müdahale ihtiyaçlarını ve karar ölçeklerini temsil etmekle birlikte; bütün uygulamalar planlama ihtiyacının tanımlanması, analitik değerlendirme, stratejik yönelimin belirlenmesi, müdahale tipinin doğrulanması, temel ve koşullu araçların seçilmesi, uygulama çıktılarının hazırlanması, yasal ve kurumsal süreçlerle ilişkilendirilmesi ve izlenmesi aşamalarından oluşan ortak bir karar sistemi içinde ele alınmaktadır. Ortak karar sistemi, mevcut plan hiyerarşisine alternatif yeni bir plan türü geliştirmeyi değil; kırsal alanlara özgü doğal, mekânsal, toplumsal ve ekonomik özelliklerin mevcut planlama ve uygulama süreçlerinde daha görünür ve izlenebilir hâle getirilmesini amaçlamaktadır. Ortak yöntem, uygulamalar arasında karşılaştırılabilirlik sağlarken her örneğin yerel koşullarına, veri kapsamına, kurumsal kapasitesine ve planlama sorununa göre esnek biçimde uyarlanmasına olanak tanımaktadır.

2.1 Uygulama Akışı ve Planlama Adımları

Uygulama örnekleri, birbirinden bağımsız proje çalışmaları olarak değil; planlama ihtiyacının tanımlanmasından uygulama, izleme ve güncellemeye uzanan ortak bir karar akışının yere özgü karşılıkları olarak ele alınmaktadır. Bu karar akışı, mevcut yasal plan hiyerarşisine alternatif yeni bir plan kademesi oluşturmaz. Amaç; üst ve alt ölçek planlarda yeterince ayrıntılandırılmayan kırsal karakter, doğal eşikler, yapılaşma baskısı, hizmet erişimi, üretim ilişkileri, merkezilik ve uygulama ihtiyaçlarını görünür kılmak ve mevcut planlama kararlarını tamamlamaktır.

Uygulama süreci, mevcut durumun ve yerel planlama ihtiyacının tanımlanmasıyla başlar. Mahallenin kırsal karakteri, mekânsal eşikleri ve mevcut plan durumu değerlendirildikten sonra stratejik yönelim ve müdahale tipi doğrulanır. Her uygulamada değerlendirilmesi gereken temel araçların ardından, yerel koşullara göre birincil ve tamamlayıcı araçlar seçilir. Analiz ve sentez çalışmaları; karar haritası, plan, rehber, bölge kartı, proje kartı veya uygulama programı biçimindeki çıktılara dönüştürülür. Üretilen kararlar mevcut planlar, yatırım ve hizmet

Harita 2.1. Uygulama Alanlarının İzmir İçindeki Konumu

programları ile kurumların görev alanlarıyla ilişkilendirilir; uygulama sonuçları izlenerek karar ve araçlar gerektiğinde güncellenir.

Ortak karar akışında mahalle idari sınırı, mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve civarı, fiili yerleşim alanı ve

İZ.KIRSAL araçlarıyla önerilen geçiş, koruma veya kontrollü kullanım alanları birbirinden ayrılmaktadır. Uygulama örneklerinde üretilen sınır ve kuşak kararları, ilgili mevzuat kapsamında ayrıca tespit ve onaylanmadıkça hukuki kırsal yerleşik alan veya civarı sınırı olarak değerlendirilmez.

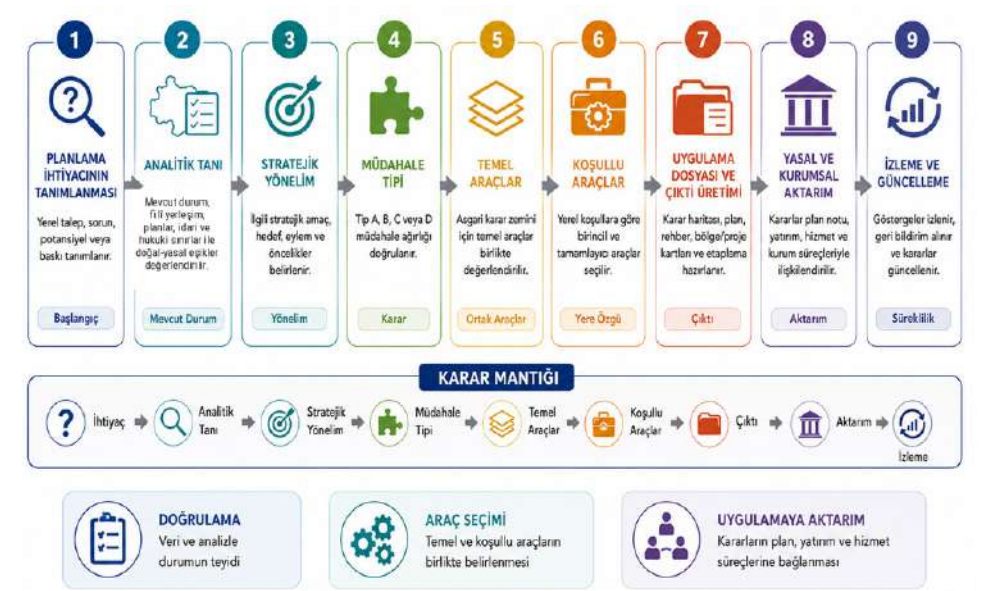
Karar düzeyi	Ana kaynak	Cilt 04'e aktarılan içerik	Hukuki ve kurumsal kontrol
Mevcut durum ve sınıflama	İZ.KIRSAL Mevcut Durum ve Sınıflama (Cilt 01)	Kırsal mahalle sınıfı, mevcut durum göstergeleri, sorunlar, potansiyeller ve başlangıç verileri	Mahalle idari sınırı, fiili yerleşim alanı, mevcut onaylı köy/kırsal yerleşik alan ve varsa civarı birbirinden ayrılır.
Stratejik yönelim	İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)	İlgili stratejik amaçlar, eylemler, öncelikler ve izleme bağlantıları	Stratejik yönelimin mevcut plan, mevzuat ve kurum görevleriyle ilişkisi doğrulanır.
Müdahale tipi ve araç seçimi	Kooperatifçilik ve Yerel Örgütlenme	Tip A–D müdahale tipleri, temel araçlar ve koşullu araç paketi	Her aracın kullanım koşulu ve hukuki niteliği açıklanır; teknik araçlar hukuki sınır veya imar planı olarak değerlendirilmez.
Yerel uygulama	İZ.KIRSAL Uygulama Örnekleri (Cilt 04)	Veri, analiz, sentez, karar haritası, rehber, mikro-bölge kartı, ilke kartı ve proje kartları	Mevcut onaylı sınırlar ile İZ.KIRSAL teknik karar ve öneri alanları farklı gösterimlerle gösterilir.
Yasal ve kurumsal aktarım	Yürürlükteki planlar, 3194 sayılı İmar Kanunu, Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği ve sektörel mevzuat	Plan notu, plan revizyonu, uygulama projesi, yatırım programı, kurum protokolü veya resmî sınır tespiti	Yetkili kurum, işlem türü, teklif/onay süreci, karar tarihi ve sayısı kaydedilir.
İzleme ve güncelleme	Cilt 02-03 izleme sistemi ve mahalle uygulama dosyası	Gösterge, veri güncellemesi, geri bildirim, uygulama sonuçları ve dosya sürümü	Plan, hukuki sınır, yatırım ve kurum kararlarındaki değişiklikler dosyaya işlenir.

Şekil 2.1'de planlama ihtiyacının tanımlanmasından analitik tanı ve hukuki sınır-plan durumu kontrolüne; stratejik yönelim, müdahale tipinin doğrulanması, temel ve koşullu

araçların seçilmesi, uygulama dosyasının hazırlanması, yasal ve kurumsal aktarım ile izleme ve güncelleme aşamalarına uzanan karar akışı gösterilmektedir.

Tablo 2.1. Karar Düzeyleri ve Uygulama İçeriği

Şekil 2.1. Uygulama Karar Akışı

2.2 Uygulama Alanlarının Statüsü ve Araç Seçimi

Uygulama alanlarında kullanılacak planlama araçlarının belirlenmesi, tek bir sınıflama sonucuna veya önceden tanımlanmış sabit bir araç listesine dayanmamaktadır. Araç seçimi; İZ.KIRSAL Mevcut Durum ve Sınıflama (Cilt 01) kapsamında belirlenen kırsal mahalle sınıfı ve mevcut durum özellikleri, İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi (Cilt 02) kapsamında tanımlanan stratejik amaç ve eylemler ile İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03) kapsamında geliştirilen müdahale tipleri ve araç sisteminin birlikte değerlendirilmesiyle yapılmaktadır.

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03), planlama araçlarını iki düzeyde ele almaktadır. İlk düzey, her uygulama alanında ortak bir karar zemini oluşturmak üzere değerlendirilen temel araçlardan

oluşmaktadır. İkinci düzeyde yer alan koşullu araçlar ise doğal eşiklerin yoğunluğu, kırsal dokunun niteliği, merkezilik ilişkileri, yapılaşma ve yatırım baskıları, hizmet ihtiyaçları veya mevcut plan kararlarındaki belirsizlikler gibi yere özgü koşullara göre seçilmektedir. Koşullu araçlardan biri uygulamanın ana karar ürününü oluştururken diğerleri bu ürünü tamamlayan araçlar olarak kullanılabilir.

Temel ve koşullu araçlar birbirinden bağımsız ya da birbirinin alternatifi olarak değerlendirilmemelidir. Temel araçlar, uygulama alanına ilişkin koruma, eşik, yapılaşma ve plan uyumu çerçevesini oluştururken; koşullu araçlar, belirli bir planlama sorusuna daha ayrıntılı ve yere özgü yanıt verilmesini sağlamaktadır. İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf-Müdahale Tipi-Araç Eşleştirme Tablosu, araç seçimi için başlangıç niteliğinde bir karar ve başvuru matrisi sunmaktadır.

Her uygulamada değerlendirilen temel araçlar	Yere özgü gereksinimlere göre seçilen koşullu araçlar
Kırsal Strateji ve Koruma Çerçevesi	Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı
Temel Eşik ve Koruma Katmanları Değerlendirmesi	Ekolojik Vaziyet Planı
Kademeli Tampon Kuşak Sistemi	Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası
Kırsal Yapılaşma Koşulları	Kırsal Tasarım Rehberi
Mevcut Planlarla Uyum ve Plan Hiyerarşisi Eşleştirmesi	Meri Uygulama İmar Planı ile İlişki Kurma Aracı

Tablo 2.2. Temel ve Koşullu Kırsal Planlama Araçları

Ancak tabloda önerilen araç paketi, güncel veri, saha bulguları, mevcut plan kararları, kurum görüşleri ve yerel ihtiyaçlarla doğrulanmadan nihai kabul edilmemelidir.

Uygulama alanlarının çalışma statüsü, karar ölçeği ve baskın uygulama ürünü birbirinden farklılaşmaktadır. Adaküre ve Doğancılar mahalle ölçeğinde hazırlanmış uygulama örnekleridir. Kiraz Merkez çalışması, üç mahalleyi ve bu mahallelerin çevredeki kırsal yerleşimlerle ilişkilerini birlikte ele alan mahalle grubu ve kırsal hizmet odağı ölçeğinde yürütülmektedir. Bademler ise tamamlanmış bir uygulama örneğinden çok, kullanılan yaklaşım ile önerilen araç paketinin uyumunun değerlendirildiği yöntemsel bir ön deneme niteliğindedir.

Kademeli Tampon Kuşak Sistemi ile Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası, 3194 sayılı İmar Kanunu ve Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği kapsamında tespit ve onaylanan kırsal yerleşik alan ve civarı sınırının yerine geçmez. Bu araçlar mevcut onaylı sınırlar, fiilî yerleşim alanı, doğal ve yasal eşikler, yapılaşma baskısı ve plan kararları arasındaki ilişkiyi değerlendiren teknik karar destek araçlarıdır.

Kırsal yerleşik alan civarına ilişkin 300 metre ölçüsü, bütün yerleşimlerin çevresine otomatik olarak eklenen sabit bir tampon değildir. Civarı sınırı; mevcut yapılar, yerleşim morfolojisi, gelişme yönü, mülkiyet yapısı, doğal ve yasal eşikler, afet ve jeolojik uygunluk dikkate alınarak ve en fazla 300 metreye kadar belirlenmelidir.

Mahalle bazında araç eşleştirme tablosundaki her satır, ilgili mahalle için doğrudan hazırlanacak yeni bir imar planını tanımlamaz. Tablo, mahallenin kırsal mahalle sınıfı, müdahale ihtiyacı ve yerel koşullar oluştuğunda öncelikle değerlendirilebilecek araç paketini gösteren bir karar ve başvuru matrisidir. Nihai araç seçimi; güncel veriler, saha bulguları, mevcut plan kararları, kurum görüşleri ve yerel ihtiyaçlar doğrultusunda doğrulanmalıdır.

Adaküre’de Kırsal Tasarım Rehberi ana uygulama ürünü olarak ele alınmakta, Ekolojik Vaziyet Planı ise yerleşim dokusu ile üretim peyzajı, doğal eşikler, su sistemi ve riskler arasındaki ilişkiyi tamamlamaktadır. Doğancılar’da Ekolojik Vaziyet Planı; altyapı, hizmet, kamusal mekân ve yerel kapasitenin yeniden etkinleştirilmesini

Tablo 2.3. Uygulama Alanlarının Sınıf-Müdahale Tipi-Strateji-Araç Eşleştirmesi

Not: Stratejik amaç ve eylem kodları, İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi’nde (Cilt 02) tanımlanan strateji planına karşılık gelmektedir.

Uygulama alanı	Çalışma statüsü ve ölçeği	Kırsal mahalle sınıfı ve müdahale tipi	Stratejik bağlantı	Birincil araç ve uygulama ürünü
Adaküre - Beydağ	Mahalle ölçeğinde uygulama örneği	Korunmuş Ancak Gerileyen Tarımsal Kırsal Mahalle; Tip B Kontrollü Gelişme ve Doku Koruma + Tip A Koruma ve Sınırlandırma	SA1: E1.1-E1.2; SA2: E2.1-E2.3; SA4: E4.1-E4.2; yatay olarak SA5	Kırsal Tasarım Rehberi; Ekolojik Vaziyet Planı, tasarım ve uygulama kartları
Doğancılar - Kiraz	Mahalle ölçeğinde uygulama örneği	Altyapılı Durağan Kırsal Mahalle; Tip A Koruma ve Sınırlandırma + Tip B Kontrollü Gelişme ve Doku Koruma	SA1: E1.2; SA2: E2.1-E2.3; SA4: E4.2; yatay olarak SA5	Ekolojik Vaziyet Planı; yeniden etkinleştirme kararları ve proje kartları
Kiraz Merkez - İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet	Mahalle grubu ve alt-bölgesel merkez ölçeğinde uygulama örneği	Merkezilik Etkisi Yüksek Kırsal Mahalleler; Tip C Üretim, Hizmet ve Kırsal Merkezilik + ikincil Tip B / Tip D	SA2: E2.1-E2.3; SA3: E3.1-E3.2; yatay olarak SA5	Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı; odak ve mikro-bölge kararları ile planlara aktarım çerçevesi
Bademler - Urla	Yöntemsel ön deneme	Üretim ve Enerji Dönüşümü Mahallesi; Tip D Baskı Yönetimi ve Dönüşüm Kontrolü + Tip A Koruma ve Sınırlandırma	SA1: E1.1-E1.3; SA3: E3.1 ve E3.3; SA4: E4.1-E4.2; yatay olarak SA5	Mevcut denemenin araç sistemi açısından değerlendirilmesi ve tam uygulama örneğine dönüşme koşullarının belirlenmesi

yönlendiren temel karar aracıdır. Kiraz Merkez’de İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahalleleri ayrı ayrı envanterlenmekle birlikte, kararlar üç mahallenin birbirini tamamlayan merkez işlevleri ve yakın kırsal çevreyle kurduğu ilişkiler üzerinden geliştirilmektedir. Bademler’de ise çalışma alanı, ölçek ve birincil araç; mevcut üretimler ile İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi’nde (Cilt 03) önerilen araç paketi karşılaştırılarak yeniden değerlendirilmektedir.

2.3 Ortak Uygulama Süreci

Uygulama örneklerinin planlama sorunları, karar ölçekleri ve baskın araçları farklı olmakla birlikte, bütün çalışmalar **İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi’nde (Cilt 03)** tanımlanan ortak uygulama mantığı doğrultusunda yürütülmektedir. Bu süreç, birbirini izleyen sabit ve doğrusal aşamalardan oluşan bir kontrol listesi olarak değil; yeni veriler, kurum görüşleri, yerel katılım sonuçları ve izleme bulguları

doğrultusunda önceki kararların yeniden değerlendirilebildiği döngüsel bir yapı olarak ele alınmaktadır.

- **Planlama ihtiyacının tanımlanması:** Çalışma, açık ve değerlendirilebilir bir planlama sorusuyla başlatılır. İhtiyacın koruma gereksinimi, yapılaşma veya yatırım baskısı, hizmet açığı, üretim ilişkilerinin zayıflaması, merkezilik potansiyeli, doğal riskler ya da mevcut plan kararlarının yetersizliğinden hangisine dayandığı belirlenir.
- **Çalışma alanının ve ölçeğin belirlenmesi:** Uygulamanın mahalle, yerleşim çekirdeği, mahalle grubu, alt bölge, üretim havzası veya belirli bir proje alanı ölçeğinde yürütülmesine karar verilir. İdari sınırlarla işlevsel çalışma alanı arasındaki farklılıklar açıklanır.
- **Ön değerlendirme, veri envanteri ve hukuki sınır-plan durumunun doğrulanması:** İZ.KIRSAL Mevcut Durum ve Sınıflama (Cilt 01) kapsamında belirlenen kırsal mahalle sınıfı; nüfus, arazi kullanımı, hizmetler, altyapı, üretim ilişkileri, kültürel miras ve yerel aktör bilgileriyle birlikte değerlendirilir. Mahalle idari sınırı, fiili yerleşim alanı, mevcut onaylı köy veya kırsal yerleşik alan sınırı, varsa kırsal yerleşik alan civarı, karar tarihi ve sayısı, onaylayan makam, nazım ve uygulama imar planları ile koruma planları ayrı veri katmanları olarak incelenir. İdari sınır, kadastro, tapulama veya adres kayıtları arasında

uyuşmazlık bulunup bulunmadığı; mevcut sınırın yeniden tespiti ya da plan revizyonu gerektirip gerektirmediği bu aşamada belirlenir.

- **Eşik ve sorun sentezinin oluşturulması:** Doğal, yasal, mekânsal, sosyal ve işlevsel veriler birlikte ele alınarak korunması, iyileştirilmesi, yönlendirilmesi veya sınırlandırılması gereken alanlar belirlenir. Koruma, kullanım, hizmet, erişim ve baskı ilişkileri ortak bir sentez üzerinde gösterilir.
- **Müdahale tipinin doğrulanması:** İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf-Müdahale Tipi-Araç Eşleştirme Tablosundayeralan Tıp A,B,C veya D karşılığı doğrudan ve değişmez bir karar olarak kabul edilmez. Birincil ve gerektiğinde bir veya birden fazla tamamlayıcı müdahale tipi, güncel veriler ve saha bulguları kullanılarak doğrulanır.
- **Birincil ve tamamlayıcı araçların seçilmesi:** Her uygulamada temel araçlar değerlendirilir. Koşullu araçlardan hangisinin ana uygulama ürününü oluşturacağı, hangilerinin bu ürünü tamamlayacağı açık bir gerekçeyle belirlenir.
- **Kurum görüşleri ve yerel katılımın yürütülmesi:** Yetkili kurumların yasal ve teknik görüşleri ile yerel kullanıcıların üretim, gündelik yaşam, kullanım, bakım ve ihtiyaç bilgileri aynı karar sürecine dâhil edilir. Bu aşamada ortaya çıkan

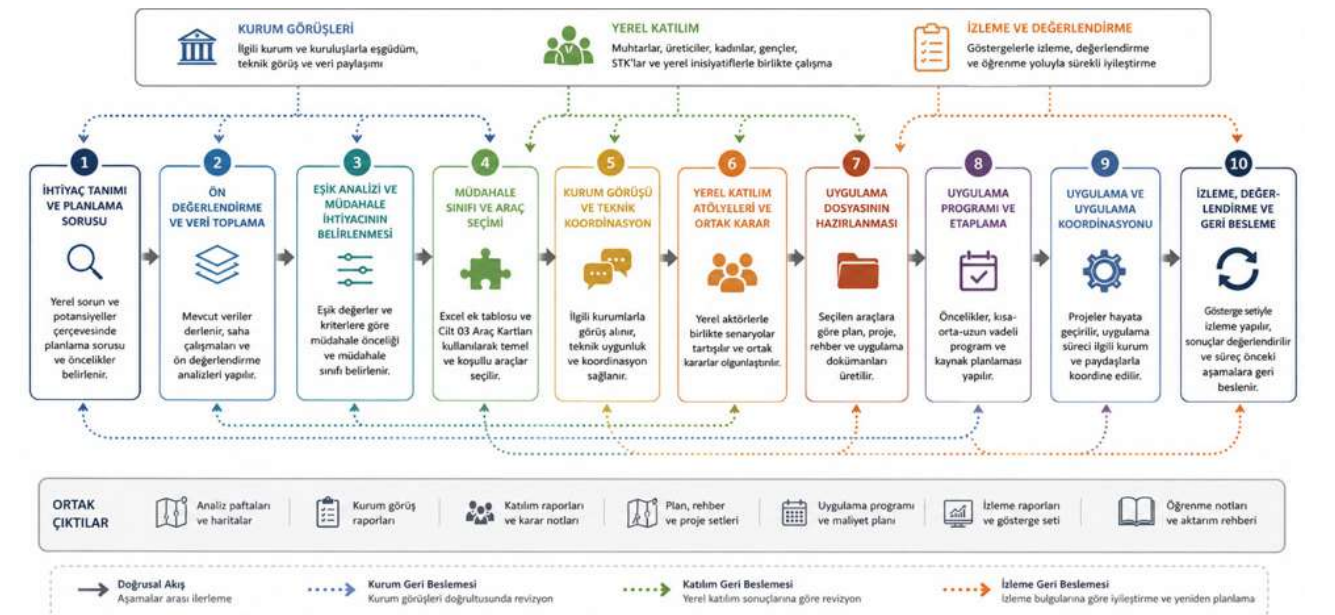
yeni bilgiler, çalışma sınırının veya araç seçiminin yeniden değerlendirilmesini gerektirebilir. Kurum görüşleri kapsamında resmî kırsal yerleşik alan ve civarı sınırına ilişkin yetki, karar, teknik tespit ve sektörel izin gereksinimleri de kaydedilir.

- **Planlama çıktılarının hazırlanması:** Analiz ve sentez sonuçları; karar haritası, plan, rehber, ilke kartı, mikro-bölge kartı, proje kartı, uyum matrisi veya plan notu önerisi biçimindeki somut çıktılara dönüştürülür.
- **Uygulama programı ve sorumlulukların belirlenmesi:** Hızlı, kısa ve orta vadeli müdahaleler önceliklendirilir. Her müdahale; sorumlu kurum, destekleyici paydaş, kaynak

ihtiyacı, etaplama, bakım ve işletme modeliyle ilişkilendirilir.

- **İzleme, geri bildirim ve güncelleme:** Uygulama için başlangıç değerleri, hedefler, göstergeler, veri kaynakları, izleme sıklığı ve sorumlu birimler tanımlanır. Plan, yatırım, nüfus, risk, arazi kullanımı veya yerel ihtiyaçlarda ortaya çıkan değişikliklere göre uygulama dosyası güncellenir.

Şekil 2.2'de planlama ihtiyacının tanımlanmasından izleme ve güncellemeye uzanan on aşamalı uygulama süreci; kurum görüşleri, yerel katılım ve izleme sonuçlarının önceki aşamalara geri dönerek kararları değiştirebildiği döngüsel ilişkilerle birlikte gösterilmektedir.

➤ **Şekil 2.2.** Uygulama Örnekleri Ortak Uygulama Süreci

2.4 Veri, Kurumsal Koordinasyon ve Yerel Katılım

Uygulama kararlarının güvenilirliği, farklı bilgi kaynaklarının yalnızca bir araya getirilmesine değil, karşılıklı olarak doğrulanmasına bağlıdır. İZ.KIRSAL Mevcut Durum ve Sınıflama (Cilt 01) kapsamındaki mekânsal ve istatistiki bilgiler; güncel planlar, kurum kayıtları, saha gözlemleri ve yerel bilgiyle birlikte değerlendirilmelidir. Veri bulunmayan, güncelliği belirlenemeyen veya kurumlar arasında farklılık gösteren konular ayrıntılı biçimde işaretlenmeli; eksik bilgiye dayanan varsayımlar kesin karar olarak sunulmamalıdır.

Kurumsal koordinasyon ve yerel katılım, uygulamanın son aşamasında

gerçekleştirilen biçimsel işlemler değildir. Her iki bileşen de çalışma alanının belirlenmesinden araç seçimine, kararların geliştirilmesinden uygulama ve izlemeye kadar bütün süreci etkileyen temel girdiler olarak ele alınmaktadır.

Kurum görüşlerinin, çalışma sonunda alınan onay yazılarıyla sınırlandırılmaması gerekir. İlgili kurumların görüşleri, çalışma alanının kapsamını, veri ihtiyacını, araç paketini, karar sınırlarını ve uygulama etaplarını değiştirebilir. Bu nedenle görüşler; kararların hangi bölümünü desteklediği, hangi konuda kısıt oluşturduğu veya hangi ek çalışmayı gerektirdiği belirtilerek uygulama dosyasına işlenmelidir.

Yerel katılım yoluyla elde edilen bilgiler de ayrı bir görüş özeti olarak

Bileşen	Kapsam	Uygulama dosyasına yansımaları
Veri ve teknik bilgi	Mahalle idari sınırı; fiili yerleşim alanı; mevcut onaylı köy/kırsal yerleşik alan ve varsa civarı; karar tarihi, sayısı ve onay makamı; nazım, uygulama ve koruma planları; kadastro ve tapulama bilgileri; nüfus, arazi kullanımı, altyapı, yatırım, yapı-parcel-yol-açık alan envanterleri, fotoğraflar ve saha gözlemleri	Veri envanteri; analiz ve sentez haritaları; hukuki sınır ve plan durumu matrisi; eksik, çelişkili veya doğrulanması gereken veri notları
Kurumsal koordinasyon	Tarım, orman, su, çevre, kültürel miras, afet, ulaşım, enerji, altyapı, mülkiyet ve planlama konularındaki yetkili kurumların görüşleri	Kurum görüşü matrisi, yasal ve teknik kısıtlar, uyum ve çelişki notları, sorumlu kurumlar ve uygulama eşgüdümü
Yerel katılım	Muhtarlıklar, üreticiler, esnaf, kadınlar, gençler, yaşlılar, engelliler gibi dezavantajlı gruplar, kooperatifler, yerel dernekler ve hizmet kullanıcılarıyla görüşmeler, saha yürüyüşleri ve odak toplantıları	Yerel ihtiyaç ve kullanım bilgileri, sorun ve potansiyel haritaları, karar ve proje öncelikleri, bakım ve kullanım modeli, izleme göstergeleri

Tablo 2.4. Veri, Kurumsal Koordinasyon ve Yerel Katılım Çerçevesi

bırakılmamalıdır. Yerleşim karakteri, üretim biçimleri, gündelik kullanım, mevsimsel değişiklikler, erişim sorunları, bakım kapasitesi ve kullanıcı öncelikleri haritalara, karar kartlarına, proje sıralamasına ve izleme göstergelerine açık biçimde yansıtılmalıdır. Böylece teknik analiz, kurumsal yetki ve yerel deneyim aynı karar çerçevesinde buluşturulabilir.

2.5 Uygulama Dosyası, Harita Sistemi ve Ortak Çıktı Paketi

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi'nde (Cilt 03) önerilen mahalle bazında uygulama dosyası, Uygulama Örnekleri'nde ele alınan bütün çalışmalar için ortak kayıt ve sunum formatını oluşturmaktadır. Uygulama dosyası, yalnızca hazırlanan

nihai harita veya planı değil; kararın hangi ihtiyaçtan, veriden, analizden, kurum görüşünden ve yerel bilgiden türetildiğini gösteren bütün süreci kapsamaktadır.

Dosyada çalışma alanının kimliği ve ölçeği, kırsal mahalle sınıfı, müdahale tipi, planlama sorusu, mevcut plan durumu, eşikler ve baskılar, temel ve koşullu araçlar, kurum görüşleri, yerel katılım sonuçları, planlama çıktıları, uygulama öncelikleri, sorumluluklar ve izleme notları birlikte tutulmalıdır.

Haritalar, mevcut durumu gösteren bağımsız görseller olarak değil, karar üretiminin mekânsal dayanakları olarak hazırlanmalıdır. Her uygulama örneğinde konum ve yakın çevre, mevcut plan durumu, arazi kullanımı, doğal ve yasal eşikler, yerleşim-

Çıktı grubu	Asgari içerik
Kimlik ve ihtiyaç dosyası	Konum, çalışma alanı ve ölçeği, uygulama statüsü, nüfus, hizmet, üretim, yerel ihtiyaçlar ve açık planlama sorusu
Veri doğrulama, hukuki sınır ve plan durumu	Veri kaynağı ve tarihi; mahalle idari sınırı; fiili yerleşim alanı; mevcut onaylı köy/kırsal yerleşik alan ve varsa civarı; onay makamı, karar tarihi ve sayısı; üst ve alt ölçek planlar; kadastro, tapulama veya adres uyuşmazlıkları; resmi yeniden tespit veya plan revizyonu ihtiyacı; sektörel kararlar ve kurum görüşleri.
Analiz ve sentez haritaları	Arazi kullanımı, doğal ve yasal eşikler, su sistemi, afet riskleri, yerleşim dokusu, ulaşım ve bağlantılar, hizmetler, kamusal mekânlar, üretim ilişkileri ve baskı alanları
Karar çıktısı	Kırsal Tasarım Rehberi, Ekolojik Vaziyet Planı, Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı, sınır ve kuşak kararları, mikro-bölge, tasarım veya ilke kartları, Mevcut onaylı hukuki sınırlar ile İZ.KIRSAL kapsamında üretilen teknik öneri ve karar alanları farklı gösterim ve çizgi tipleriyle gösterilir.
Kurum görüşü ve yerel katılım dosyası	Yetkili kurum görüşleri, uyum ve çelişki notları, yerel ihtiyaçlar, kullanıcı grupları, katılım sonuçları ve kararlara yansıma biçimi
Uygulama programı	Öncelikli alanlar ve projeler, etaplama, sorumlu kurumlar, destekleyici paydaşlar, kaynak ve finansman bağlantıları, bakım ve işletme modeli
İzleme dosyası	Gösterge, başlangıç değeri, hedef, veri kaynağı, izleme sıklığı, sorumlu birim, geri bildirim yöntemi ve güncelleme koşulları

Tablo 2.5. Uygulama Dosyası ve Ortak Çıktı Paketi

hizmet-üretim ilişkileri, sentez ve karar haritaları birbirini izleyen bir anlatım düzeni içinde sunulmalıdır. Metin içinde her haritanın hangi planlama sorusuna yanıt verdiği, hangi veri katmanlarını kullandığı ve hangi karara dayanak oluşturduğu açıklanmalıdır.

Haritalarda gösterim, ölçek, kuzey oku, çalışma alanı sınırı, veri tarihi ve kaynak bilgisi ortak bir gösterim standardına göre düzenlenmelidir. Aynı karar türleri farklı uygulamalarda mümkün olduğunca aynı renk, çizgi, tarama ve sembol sistemiyle gösterilmeli; uygulamalar arasındaki karşılaştırılabilirlik korunmalıdır.

Uygulama dosyaları, çalışmalar tamamlandıktan sonra kapatılan statik belgeler olarak değerlendirilmemelidir. İzleme sonuçları, yeni plan kararları, yapılaşma ve arazi kullanımındaki değişiklikler, altyapı yatırımları, iklim ve afet riskleri ile yerel geri bildirimler doğrultusunda düzenli olarak gözden geçirilmelidir. Gerektiğinde müdahale tipi, araç seçimi, karar kartları, uygulama öncelikleri ve harita standartları güncellenmelidir. Böylece İZ.KIRSAL Uygulama Örnekleri, İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi'nde (Cilt 03)

geliştirilen araç sistemini uygulama deneyimleri üzerinden sınavan, geliştiren ve güncelleyen öğrenen bir karar destek çerçevesi niteliği kazanmaktadır.

3 Uygulama Örnekleri

Bu bölümde, önceki bölümlerde tanımlanan ortak yaklaşım ve karar akışı, farklı kırsal yerleşim özelliklerine ve planlama sorunlarına sahip uygulama alanları üzerinden somutlaştırılmaktadır. Her örnek; İZ.KIRSAL Mevcut Durum ve Sınıflama kapsamında belirlenen kırsal mahalle özellikleri, İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi kapsamında tanımlanan stratejik amaç ve eylemler ile İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi kapsamında geliştirilen müdahale tipleri ve planlama araçları arasındaki ilişkinin yerel ölçekte nasıl kurulabileceğini göstermektedir.

Uygulama örnekleri, aynı yöntemin farklı yerleşimlere doğrudan aktarılması biçiminde değil; her alanın planlama ihtiyacına, doğal ve mekânsal eşiklerine, kırsal dokusuna, hizmet ve üretim ilişkilerine, mevcut plan durumuna ve kurumsal kapasitesine göre yeniden yorumlanmıştır. Bu nedenle örneklerin kapsamı, karar ölçeği ve baskın çıktıları farklılaşmaktadır. Adaküre'de kırsal doku, yerel mimari, yapı–parsel ilişkileri ve üretim peyzajını ele alan Kırsal Tasarım Rehberi; Doğancılar'da doğal sistemler, kamusal mekânlar, hizmet yapıları ve mevcut kapasitenin yeniden kullanımını birlikte değerlendiren Ekolojik Vaziyet Planı; Kiraz Merkez'de ise İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahalleleri ile yakın kırsal çevre arasındaki merkezilik, hizmet, ulaşım ve üretim ilişkilerini ele alan Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı öne çıkmaktadır. Bademler çalışması ise tamamlanmış bir uygulama örneği olarak değil, araç seçimi ve uygulama yönteminin sorgulandığı yöntemsel bir ön deneme olarak değerlendirilmektedir.

Her uygulama bölümü; alanın konumu ve seçilme gerekçesi, temel planlama sorusu, kırsal mahalle sınıfı, stratejik bağlantıları, müdahale tipi, seçilen temel ve koşullu araçlar, analiz ve sentez bulguları, mekânsal kararlar, uygulama projeleri, kurumsal sorumluluklar ve izleme göstergeleri üzerinden yapılandırılmıştır. Böylece yalnızca üretilen sonuçlar değil, bu sonuçların hangi veri, değerlendirme ve karar sürecinden türetildiği de izlenebilir hâle getirilmektedir.

ADAKÜRE
BEYDAĞ

İçindekiler

Tablo Listesi	23
Harita Listesi	25
3.1 Adaküre, Beydağ	27
3.1.1 Uygulama Dosyasının Kimliği, Statüsü ve Planlama İhtiyacı	27
3.1.2 Stratejik Bağlantılar ve Müdahale Gerekçesi	29
3.1.3 Ön Değerlendirme ve Veri Envanteri	30
3.1.4 Eşik Analizi ve Sorun-Potansiyel Sentezi	35
3.1.5 Müdahale Tipinin Doğrulanması ve Planlama Araçlarının Seçimi.....	37
3.1.6 Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi	38
3.1.7 Ekolojik Vaziyet ve Peyzaj Kararlarının Tasarım Rehberiyle Bütünleştirilmesi	143
3.1.8 Kurum Görüşleri ve Yerel Paydaş Katılımı	145
3.1.9 Uygulama Projeleri, Etaplama ve Sorumluluklar	146
3.1.10 Yasal ve Kurumsal Aktarım, İzleme ve Güncelleme	147

Tablo Listesi

Tablo 3.1	Adaküre Uygulama Dosyası Kimlik ve Karar Özeti.....	28
Tablo 3.2	Adaküre Strateji–Eylem–Uygulama Karşılıkları	29
Tablo 3.3	Adaküre Ön Değerlendirme ve Veri Envanteri	31
Tablo 3.4	Adaküre Eşik ve Sorun–Potansiyel Sentezi	35
Tablo 3.5	Adaküre Planlama Araçları ve Araçlar Arası İlişki	37
Tablo 3.6	Adaküre Kurum Görüşleri ve Yerel Katılım Çerçevesi	145
Tablo 3.7	Adaküre Öncelikli Uygulama Projeleri ve Etaplama	146
Tablo 3.8	Adaküre İzleme ve Güncelleme Göstergeleri	148

Harita Listesi

Harita 3.1	Adaküre'nin Beydağ İlçesi ve Küçük Menderes Havzası İçindeki Konumu	32
Harita 3.2	Adaküre Mevcut Arazi Kullanımı, Onaylı Kırsal Yerleşik Alan ve Fıili Yerleşim İlişkisi	33
Harita 3.3	Adaküre Doğal, Tarımsal, Peyzaj ve Risk Eşikleri	34
Harita 3.4	Adaküre Sorun–Potansiyel ve Müdahale Sentezi	35
Harita 3.5	Adaküre Ekolojik Vaziyet ve Planlama Kararları	144

3.1 Adaküre, Beydağ

Adaküre, Uygulama Örnekleri kapsamında kırsal tasarım kararları ile ekolojik ve peyzaj kararlarının mahalle ölçeğinde birlikte ele alındığı ana uygulama alanıdır. Çalışma, yalnızca yapıların mimari özelliklerine odaklanan bir tasarım rehberi hazırlamayı değil; yerleşim dokusu, parsel ve yapı ilişkileri, tarımsal üretim peyzajı, doğal eşikler, su sistemi, açık alanlar, kırsal yollar, kamusal kullanımlar ve iklim riskleri arasında bütünlüklü bir karar sistemi oluşturmayı amaçlamaktadır.

Adaküre uygulaması, İZ.KIRSAL Mevcut Durum ve Sınıflama kapsamında belirlenen kırsal mahalle sınıfını, İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi kapsamında tanımlanan stratejik amaç ve eylemleri ve İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi kapsamında geliştirilen müdahale tipleri ile planlama araçlarını mahalle ölçeğinde bir araya getirmektedir. Böylece Kırsal Tasarım Rehberi, tek başına görsel ve mimari öneriler üreten bir belge olmaktan çıkarılarak doğal eşikler, üretim ilişkileri, mevcut plan kararları, uygulama projeleri ve izleme sistemiyle bağlantılı bir uygulama aracına dönüştürülmektedir.

Adaküre için hazırlanan uygulama dosyasının temel planlama sorusu şöyledir:

Adaküre'nin tarımsal peyzajı, kırsal yerleşim dokusu ve yerel mimari karakteri korunurken mevcut yapıların iyileştirilmesi, yeni yapılaşmanın yönlendirilmesi, kamusal mekânların güçlendirilmesi ve yerleşimin iklim ve afet risklerine karşı dayanıklılığının artırılması hangi planlama ve tasarım kararlarıyla sağlanabilir?

Bu soru doğrultusunda uygulama dosyası aşağıdaki on aşama üzerinden oluşturulmaktadır.

3.1.1 Uygulama Dosyasının Kimliği, Statüsü ve Planlama İhtiyacı

Adaküre uygulamasının ilk aşaması, çalışma alanının kimliğinin, kapsamının ve planlama ihtiyacının açık biçimde tanımlanmasıdır. Çalışma alanının idari mahalle sınırı ile kırsal yerleşim çekirdeği, yapılaşmış alan, tarımsal üretim çevresi ve doğal eşiklerden oluşan işlevsel inceleme alanı birbirinden ayrılmalıdır. Böylece tasarım kararlarının hangi ölçekte üretildiği ve hangi alanlarda uygulanacağı izlenebilir hâle getirilir.

Dosya bileşeni	Adaküre uygulaması
İlçe	Beydağ
Mahalle	Adaküre
Çalışma statüsü	Mahalle ölçeğinde kırsal tasarım ve ekolojik planlama uygulama örneği
Ana çalışma alanı	Kırsal yerleşim çekirdeği, yerleşim çeperi ve yakın üretim peyzajı
Karar ölçekleri	Yerleşim, sokak, yapı adası, parsel, yapı, kamusal açık alan ve yakın kırsal çevre
Kırsal mahalle sınıfı	Korunmuş Ancak Gerileyen Tarımsal Kırsal Mahalle
Birincil müdahale tipi	Tip B - Kontrollü Gelişme ve Doku Koruma
Tamamlayıcı müdahale tipi	Tip A - Koruma ve Sınırlandırma
Temel planlama sorusu	Kırsal doku ve üretim peyzajı korunurken yapılaşma, iyileştirme, kamusal mekân ve dayanıklılık kararlarının nasıl yönlendirileceği
Birincil koşullu araç	Kırsal Tasarım Rehberi
Tamamlayıcı koşullu araç	Ekolojik Vaziyet Planı
Temel araçlar	Kırsal Strateji ve Koruma Çerçevesi; Temel Eşik ve Koruma Katmanları Değerlendirmesi; Kademeli Tampon Kuşak Sistemi; Kırsal Yapılaşma Koşulları; Mevcut Planlarla Uyum ve Plan Hiyerarşisi Eşleştirmesi
Gerektiğinde kullanılacak araç	Plan veya hukuki sınır belirsizliği güncel veriyle doğrulanırsa Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası teknik karar desteği olarak kullanılır. Mevcut onaylı kırsal yerleşik alan veya civarı sınırının değiştirilmesi gerekiyorsa ilgili resmî tespit ve belediye meclisi süreci ayrıca yürütülür.
Ana çıktılar	Kırsal Tasarım Rehberi, Ekolojik Vaziyet Planı, tasarım ve ilke kartları, öncelikli proje kartları, etaplama ve izleme programı
Mahalle idari sınırı	Güncel idari sınır ile kadastro, tapulama ve adres kayıtlarının uyumu doğrulanacaktır.
Mevcut onaylı kırsal yerleşik alan sınırı	Var/yok/doğrulanacak; karar tarihi, sayısı, onay makamı ve pafta kaynağı kaydedilecektir.
Mevcut onaylı kırsal yerleşik alan civarı	Var/yok/ayrıca belirlenmemiş olarak kaydedilecektir.
Fiili yerleşim alanı	Mevcut yapılaşma, gündelik kullanım ve yerleşim morfolojisi üzerinden ayrıca gösterilecektir.
Plan durumu	Nazım, uygulama ve varsa koruma planlarının kapsamı ile plansız alanlar belirlenecektir.
Yeniden tespit ihtiyacı	Mevcut onaylı sınır, fiili yerleşim ve plan kararları karşılaştırılarak belirlenecektir.
Hukuki aktarım yolu	Gerekiyorsa resmî sınır tespiti, plan notu, plan revizyonu veya proje/izin süreci ayrı ayrı tanımlanacaktır.

Tablo 3.1. Adaküre Uygulama Dosyası Kimlik ve Karar Özeti

Adaküre'nin seçilmesinin temel gerekçesi, kırsal yerleşim dokusunun tarımsal ve doğal peyzajla güçlü bir ilişki içinde olmasıdır. Yerleşimde yapılacak iyileştirme ve yeni yapılaşma kararlarının yalnızca parsel veya yapı ölçeğinde değil; yerleşim silueti, topoğrafya, tarımsal alan sürekliliği, su ve drenaj sistemi, kırsal yollar ve kamusal mekânlarla birlikte ele alınması gerekmektedir.

Beydağ ilçesine bağlı olan Adaküre, Küçük Menderes Havzası'na dahildir. Ödemiş ve Aydın ilinin Nazilli ilçesiyle güçlü bağlantılar kurmaktadır. Yerleşimin ilçe merkezine ve bölgesel ulaşım akslarına göre konumu ile çevresindeki tarımsal ve ormanlık alanların sürekliliği, izleyen bölümde ele alınan stratejik bağlantılar ve müdahale gerekçesinin mekânsal zeminini oluşturmaktadır.

3.1.2 Stratejik Bağlantılar ve Müdahale Gerekçesi

Adaküre uygulamasının stratejik dayanağı, İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi'nde tanımlanan koruma, güçlendirme, kültürel süreklilik ve uygulama

Stratejik amaç ve eylem	Adaküre açısından temel karşılığı	Uygulama dosyasındaki mekânsal veya kurumsal karşılığı
SA1 – E1.1 Tarım Alanı Kaybını Önleme ve Üretim Havzası Bütünlüğünü Koruma	Yerleşim çevresindeki üretim alanlarının parçalanmasının ve yapılaşma baskısının sınırlandırılması	Tarımsal alan envanteri, üretim peyzajı sürekliliği, yapılaşmadan korunacak alanlar ve tarımsal geçiş kuşakları
SA1 - E1.2 Doğal Eşikleri ve Risk Alanlarını Planlama Kararlarına Entegre Etme	Topoğrafya, su, drenaj, orman, yangın ve diğer doğal risklerin yerleşim kararlarında belirleyici olması	Eşik haritası, Ekolojik Vaziyet Planı, güvenli yapılaşma ve açık alan kararları
SA2 – E2.1 Kırsal Hizmet Erişimini ve Sosyal Altyapıyı Güçlendirme	Köy meydanı, okul çevresi, durak, etkinlik alanı ve ortak kullanım alanlarının iyileştirilmesi	Kamusal mekân ve hizmet yapısı envanteri, erişilebilirlik ve ortak kullanım projeleri
SA2 – E2.2 Üretim Sürekliliğini, Üretici Örgütlenmesini ve Yerel Ekonomik Kapasiteyi Destekleme	Tarımsal üretimin, yerel ürünlerin ve üretimle ilişkili yapıların sürdürülebilirliğinin desteklenmesi	Üretim yapıları, müştemilat, ortak kullanım mekânları ve yeniden işlevlendirme projeleri
SA2 – E2.3 Dijital Erişimi, Yerel Girişimciliği ve Kırsal Sosyal Yaşamı Güçlendirme	Boş veya az kullanılan yapıların sosyal, eğitim, üretim ya da yerel girişim amaçlı değerlendirilmesi	Yeniden işlevlendirme kartları, çok amaçlı kullanım ve topluluk mekânı önerileri
SA4 – E4.1 Kırsal Miras, Kültürel Peyzaj ve Yerel Kimlik Envanterini Oluşturma	Geleneksel yapılar, üretim yapıları, kırsal yollar, bahçeler, teraslar ve yerel peyzaj unsurlarının belgelenmesi	Kırsal karakter envanteri, yapı ve peyzaj tipolojileri, korunacak değerler haritası

Tablo 3.2. Adaküre Strateji-Eylem-Uygulama Karşılıkları

Stratejik amaç ve eylem	Adaküre açısından temel karşılığı	Uygulama dosyasındaki mekânsal veya kurumsal karşılığı
SA4 - E4.2 Kültürel Mirası Yerel Ekonomi, Eğitim, Turizm ve Topluluk Yaşamıyla İlişkilendirme	Kırsal miras değerlerinin gündelik yaşamdan kopmadan kullanılması ve yaşatılması	Yeniden işlevlendirme, eğitim, üretim, el sanatları ve topluluk kullanımı projeleri
SA5 - E5.1 Kırsal İzleme ve Veri Tabanlı Karar Destek Sistemini Kurma	Yapılaşma, arazi kullanımı, peyzaj ve uygulama sonuçlarının izlenmesi	Gösterge seti, başlangıç verisi, periyodik güncelleme ve uygulama kayıtları
SA5 - E5.2 Çok Aktörlü Kırsal Yönetişim ve Uygulama Eşgüdüm Modelini Kurma	Belediye birimleri, kurumlar, muhtarlık ve yerel aktörler arasında görev paylaşımı	Kurum görüşü ve sorumluluk matrisi
SA5 - E5.3 Kırsal Proje Geliştirme ve Finansman Kapasitesini Güçlendirme	Rehber kararlarının uygulanabilir proje paketlerine dönüştürülmesi	Proje kartları, maliyet ve finansman eşleştirmesi, uygulama ortaklıkları

Tablo 3.2 (devam).
Adaküre Strateji-Eylem-Uygulama Karşılıkları

kapasitesi amaçlarının birlikte değerlendirilmesine dayanmaktadır. Adaküre'nin Korunmuş Ancak Gerileyen Tarımsal Kırsal Mahalle sınıfında yer alması, tarımsal alanların ve üretim peyzajının korunmasının yanı sıra yerel yaşamın, hizmetlerin, üretim kapasitesinin ve kırsal kimliğin güçlendirilmesini gerektirmektedir.

İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi (Cilt 02)'de tarım alanlarının korunması, doğal eşiklerin planlama kararlarına dâhil edilmesi, üretim sürekliliğinin desteklenmesi ve kırsal mirasın envanterlenmesi ayrı fakat birbiriyle ilişkili eylemler olarak tanımlanmaktadır. Adaküre uygulamasında bu eylemler, Kırsal Tasarım Rehberi ile Ekolojik Vaziyet Planı arasındaki ilişkinin stratejik temelini oluşturmaktadır.

3.1.3 Ön Değerlendirme ve Veri Envanteri

Araç ve karar üretimine geçilmeden önce Adaküre'ye ilişkin bütün veriler ortak uygulama dosyasında toplanmalıdır. Kırsal mahalle sınıfı araç seçiminin başlangıç girdisini oluştursa da hukuki statü veya sınır kararı değildir. Mahalle idari sınırı, fiili yerleşim alanı, mevcut onaylı köy/kırsal yerleşik alan sınırı, varsa kırsal yerleşik alan civarı, karar tarihi ve sayısı, mevcut plan kararları, doğal ve kültürel eşikler, yapılaşma baskısı, üretim ilişkileri, hizmet erişimi, altyapı ve uygulama kapasitesi birlikte değerlendirilmelidir.

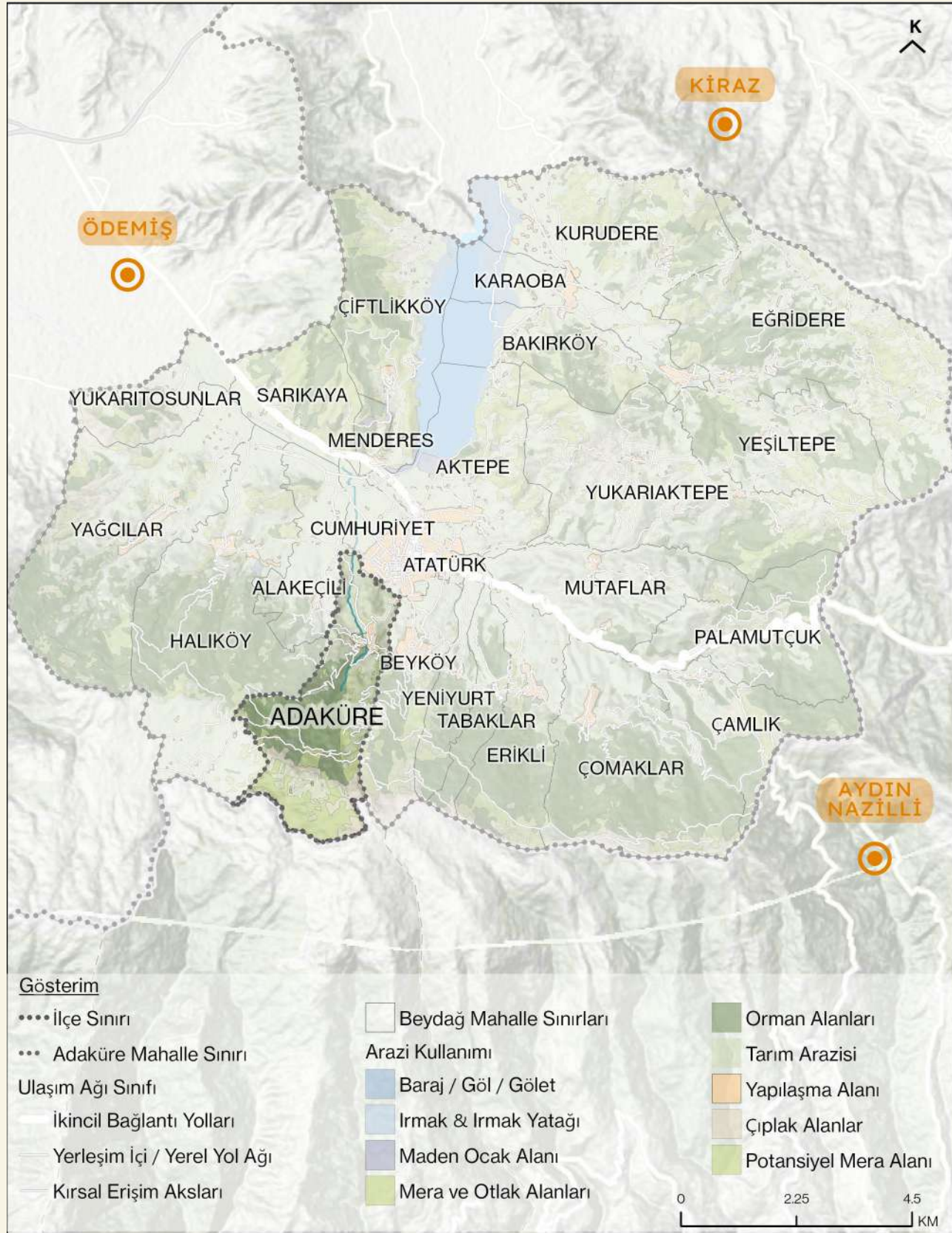
Adaküre'de yapılaşma, dere hattı ve ana yerleşim içi yol ağı çevresinde yoğunlaşmaktadır. Cami, muhtarlık, okul, kahvehane, bakkal ve düğün salonu gibi

Veri grubu	İncelenecek konular	Beklenen çıktı
Konum ve bağlantılar	Beydağ merkezi, yakın mahalleler, ana ve kırsal yollar, toplu taşıma ve yaya bağlantıları	Konum ve yakın çevre haritası
Nüfus ve kullanıcı yapısı	Sürekli ve mevsimsel nüfus, yaş grupları, hane yapısı, üreticiler ve kullanıcı grupları	Mahalle profil kartı
Mevcut arazi kullanımı	Konut, ticaret, hizmet, üretim, müstemilat, tarım, bahçe, orman ve açık alan kullanımları	Mevcut arazi kullanımı haritası
Yapı ve parsel envanteri	Yapı yaşı, kullanım durumu, kat sayısı, malzeme, çatı, müstemilat, boş ve atıl yapılar, parsel kullanımı	Yapı-parcel envanteri ve tipoloji paftası
Mevcut plan durumu	Üst ve alt ölçek plan kararları, kırsal yerleşik alan, plan notları, kurum kararları ve varsa uygulama sorunları	Plan durumu ve uyum haritası
Doğal eşikler	Eğim, bakı, topoğrafya, su akışları, drenaj, orman, tarım alanları, doğal peyzaj ve ekolojik bağlantılar	Doğal eşik ve koruma katmanları haritası
Riskler	Yangın, kuraklık, taşkın ve drenaj sorunları, erişim ve acil durum koşulları	Risk ve dayanıklılık haritası
Kamusal mekân ve hizmetler	Meydan, okul, durak, yollar, etkinlik alanları, ortak kullanım yapıları ve açık alanlar	Kamusal mekân ve hizmet erişimi haritası
Üretim ve yerel ekonomi	Tarımsal üretim alanları, ürünler, üretim yapıları, depolama, işleme ve yerel ürün olanakları	Üretim peyzajı ve yerel ekonomi haritası
Kırsal miras ve peyzaj	Geleneksel yapılar, kırsal yollar, duvarlar, bahçeler, teraslar, ağaçlar, siluet ve görünüm noktaları	Kırsal karakter ve peyzaj değerleri haritası
Kurum ve yerel aktörler	Muhtarlık, üreticiler, kullanıcılar, ilgili kamu birimleri ve yerel örgütler	Aktör ve sorumluluk listesi
Plan ve hukuki sınır durumu	Üst ve alt ölçek planlar; mahalle idari sınırı; mevcut onaylı köy/kırsal yerleşik alan ve varsa civarı; karar tarihi, sayısı ve onay makamı; fiili yerleşim alanı; plan notları; kurum kararları; idari veya kadastral uyumsuzluk; yeniden tespit ya da plan revizyonu ihtiyacı	Plan ve hukuki sınır doğrulama haritası ve matrisi

Tablo 3.3. Adaküre Ön Değerlendirme ve Veri Envanteri

kamusal ve yarı-kamusal kullanımlar yerleşimin merkezi kesiminde kümelenmiştir. Bu dağılım, mevcut arazi kullanımı ve kamusal mekân kullanımlarının mekânsal örüntüsünü ortaya koymaktadır.

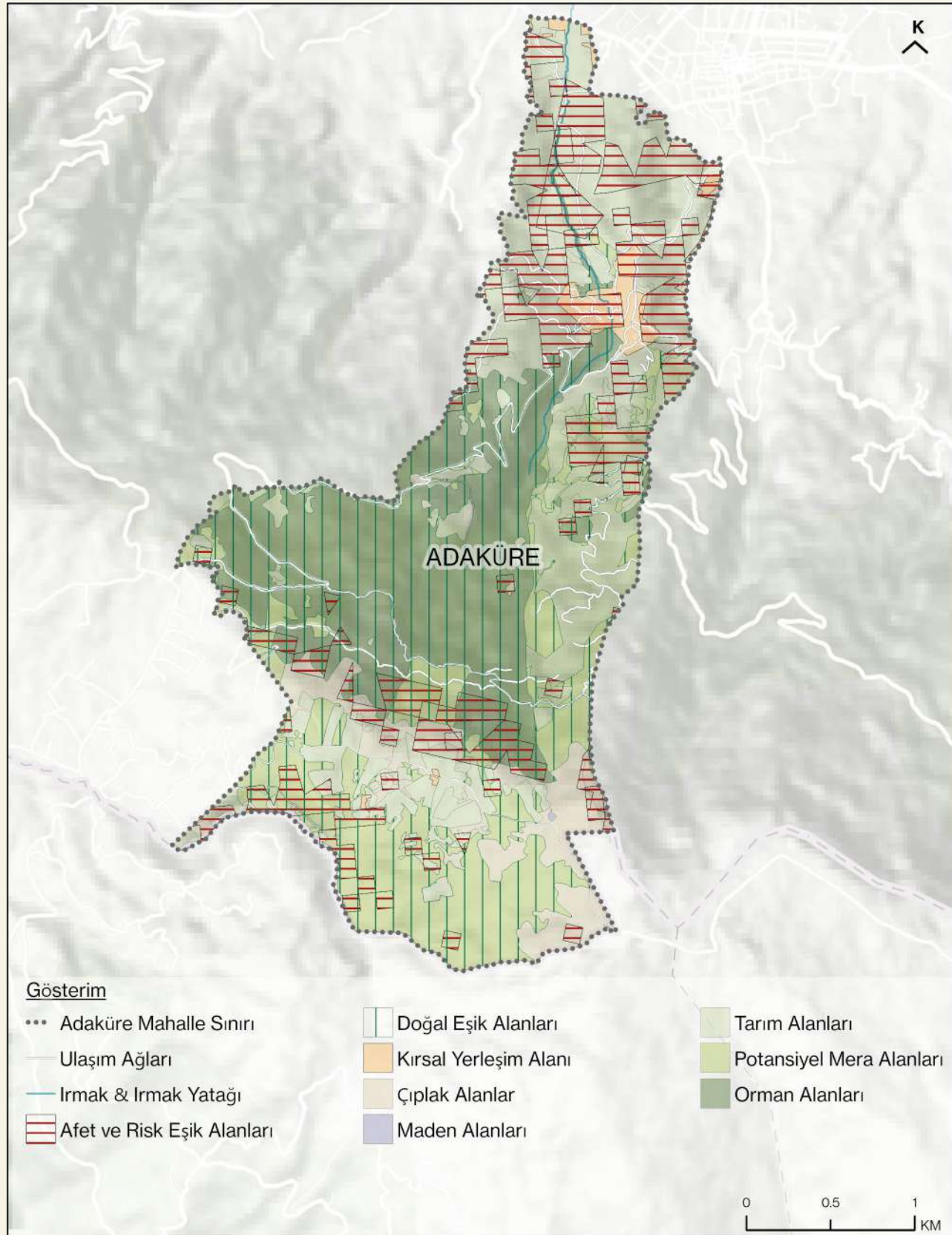
Adaküre'de doğal eşikler (orman alanları, akarsu ve taşkın yatağı), tarımsal ve mera alanları ile afet ve risk eşik alanları iç içe geçmiş durumdadır. Yerleşimin kuzeyinden geçen dere hattı boyunca taşkın riski, çevredeki eğimli kesimlerde ise afet ve risk eşik alanları belirgin biçimde öne çıkmaktadır. Bu katmanlar, mutlak korunması gereken alanlar ve risk azaltma yönelimlerinin doğrudan girdisini oluşturmaktadır.

Harita 3.1. Adaküre'nin Beydağ İlçesi ve Küçük Menderes Havzası İçindeki Konumu

Harita 3.2. Adaküre Mevcut Arazi Kullanımı, Onaylı Kırsal Yerleşik Alan ve Fiili Yerleşim İlişkisi

Tablo 3.4. Adaküre Eşik ve Sorun-Potansiyel Sentezi

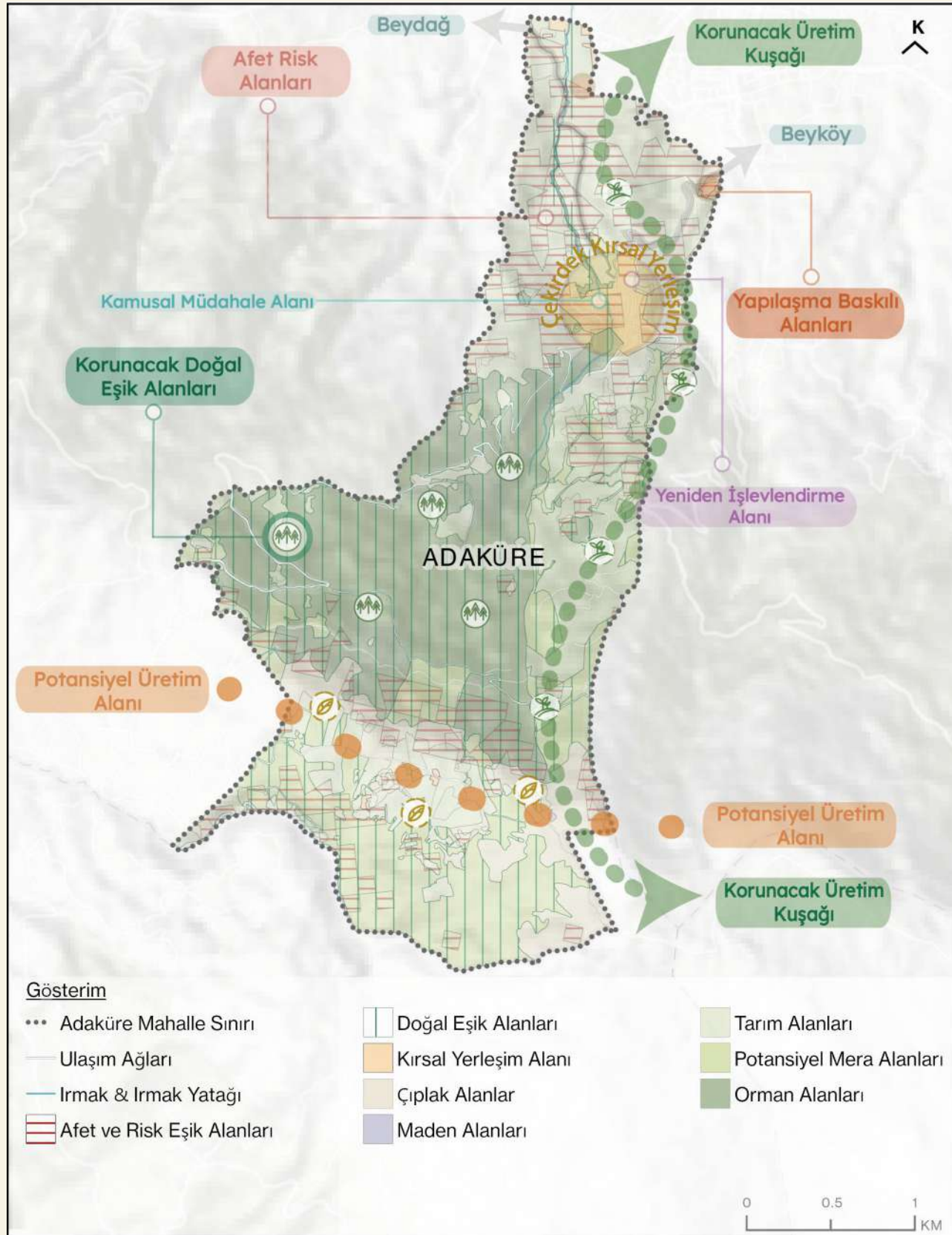
Sentez başlığı	Temel değerlendirme	Karar yönelimi
Üretim peyzajı	Tarımsal alan ve bahçe bütünlüğü, üretim yapıları, yerleşim-tarım geçişi	Koruma, süreklilik ve yapılaşma baskısının sınırlandırılması
Doğal eşikler	Eğim, su, drenaj, orman, yangın ve ekolojik bağlantılar	Yapılaşmadan kaçınma, tampon oluşturma ve risk azaltma
Kırsal yerleşim dokusu	Sokak-parcel-yapı ilişkileri, silüet, yoğunluk, geleneksel yapılar	Doku koruma, iyileştirme ve kontrollü gelişme
kamusal mekânlar	Meydan, okul çevresi, durak, etkinlik ve toplanma alanları	Erişilebilirlik, gölgeleme, çok amaçlı kullanım ve bakım
Yapı stoku	Kullanılan, boş, atıl veya nitelik kaybı yaşayan yapılar	Onarım, yeniden işlevlendirme veya örnek iyileştirme
İklim ve afet dayanıklılığı	Yangın, kuraklık, su kullanımı, geçirimsiz yüzey ve enerji performansı	Risk azaltma, su yönetimi ve düşük enerjili çözümler
Yol ve erişim	Kırsal yol ağı, yaya hareketi, tarımsal araç kullanımı ve acil erişim	Yol karakterinin korunması, güvenlik, drenaj ve yönlendirme
Yerel kapasite	Üretici, kullanıcı, bakım ve uygulama kapasitesi	Katılımcı proje geliştirme ve sorumluluk paylaşımı

3.1.4 Eşik Analizi ve Sorun-Potansiyel Sentezi

Ön değerlendirme aşamasında elde edilen veriler, birbirinden bağımsız analiz paftaları düzeyinde bırakılmamalı; planlama ve tasarım kararlarına yön verecek bütüncül bir sentez çerçevesinde ilişkilendirilerek değerlendirilmelidir. Bu bağlamda Adaküre’de eşik analizi ile dört ana karar alanının belirlenmesini amaçlanmaktadır:

- **Mutlak veya öncelikli olarak korunması gereken alanlar:** Doğal eşikler, tarımsal üretim bütünlüğü, hassas peyzaj ve yerleşim karakterini belirleyen değerler.
- **İyileştirilmesi gereken alanlar:** Nitelik kaybı yaşayan yapılar, kamusal mekânlar, yol arayüzleri, drenaj sorunları ve düşük kullanılan mekânlar.
- **Kontrollü kullanım veya gelişme alanları:** Yerleşim bütünlüğünü bozmayacak biçimde yapılaşma, yenileme veya kullanım değişikliğinin değerlendirilebileceği kesimler.
- **Öncelikli proje alanları:** Hızlı müdahaleyle kamusal fayda, dayanıklılık veya yerel ekonomik kapasite sağlayabilecek yapı ve açık alanlar.

Tablo 3.4'te tanımlanan sentez başlıkları (üretim peyzajı, doğal eşikler, yerleşim dokusu, kamusal mekânlar, yapı stoku, iklim ve afet dayanıklılığı, yol ve erişim, yerel kapasite) bir arada değerlendirildiğinde, yerleşim merkezindeki büyütülmüş detayda kamusal müdahale ve yeniden işlevlendirme noktalarının yapı dokusu içindeki dağılımı görülmekte; kontrollü gelişme alanı ve taşkın risk alanı ise yerleşimin genişleyebileceği ve kaçınılması gereken kesimleri ayırtırmaktadır.

**Tablo 3.5. Adaküre
Planlama Araçları ve
Araçlar Arası İlişki**

Araç	Adaküre'deki işlevi	Beklenen çıktı
Kırsal Strateji ve Koruma Çerçevesi	Yerleşim, üretim peyzajı, doğal eşikler ve kırsal kimlik için üst kararların oluşturulması	Stratejik karar özeti
Temel Eşik ve Koruma Katmanları Değerlendirmesi	Doğal, tarımsal, kültürel ve yasal eşiklerin tanımlanması	Eşik haritası ve değerlendirme tablosu
Kademeli Tampon Kuşak Sistemi	Yerleşim çekirdeği, kontrollü gelişme, tarımsal geçiş ve doğal koruma alanları arasındaki ilişkilerin kurulması, Kuşaklar, mevzuattaki kırsal yerleşik alan civarı sınırından farklı teknik planlama alanlarıdır.	Kuşak haritası ve kuşak kararları
Kırsal Yapılaşma Koşulları	Yeni yapı, onarım, ek yapı ve müstemilat kararlarının kırsal dokuya göre yönlendirilmesi	Yapılaşma koşulları ve plan notu önerileri
Mevcut Planlarla Uyum ve Plan Hiyerarşisi Eşleştirmesi	Rehber ve ekolojik kararların mevcut planlarla uyum, boşluk ve çelişkilerinin belirlenmesi	Plan uyum matrisi
Kırsal Tasarım Rehberi	Yapı, parsel, sokak, kamusal mekân, malzeme, peyzaj ve yerel karakter ilkelerinin oluşturulması Yapı, parsel, sokak, kamusal mekân, malzeme, peyzaj ve yerel karakter ilkelerinin oluşturulması	Ana uygulama rehberi ve ilke kartları
Ekolojik Vaziyet Planı	Doğal eşik, risk, su, tarım, açık alan ve yapılaşma kararlarının bütünleştirilmesi	Ekolojik karar ve vaziyet paftası
Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası	Mevcut plan veya hukuki sınır bilgisinin parçalı, belirsiz ya da fiili yerleşimle uyumsuz olduğu durumlarda onaylı sınırlar, fiili yerleşim ve teknik geçiş kararları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi	Mevcut onaylı hukuki sınırları teknik önerilerden ayıran geçiş, belirsizlik ve resmi işlem ihtiyacı haritası

3.1.5 Müdahale Tipinin Doğrulanması ve Planlama Araçlarının Seçimi

Tablo 3.4'te tanımlanan Tip B Kontrollü Gelişme ve Doku Koruma müdahalesi, yerleşim dokusunun korunması ve yeni yapılaşmanın kırsal karaktere göre yönlendirilmesi açısından birincil müdahale tipidir. Bununla birlikte tarımsal peyzaj, doğal eşikler, su sistemi ve riskler nedeniyle Tip A Koruma ve Sınırlandırma müdahalesi tamamlayıcı olarak kullanılmaktadır.

Bu iki müdahale tipi arasındaki ilişki, yapılaşmayı bütünüyle durdurmak ya da bütün yerleşimi gelişme alanı olarak değerlendirmek yerine; korunacak, iyileştirilecek ve kontrollü biçimde kullanılabilecek alanları birbirinden ayıran kademeli bir karar sistemi oluşturur.

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi'ne (Cilt 03) göre birincil araç, mahallenin baskın planlama meselesine en doğrudan cevap veren araç olmalı; tamamlayıcı araçlar ise birincil aracın eksik bıraktığı eşik, yapılaşma, tasarım ve plan uyumu ilişkilerini desteklemelidir. Adaküre'de Kırsal Tasarım Rehberi bu nedenle birincil; Ekolojik Vaziyet Planı ise rehberin doğal ve peyzaj kararlarını belirleyen tamamlayıcı araçtır.

3.1.6 Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi

Not: Bu alt bölümde Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi'nin kendi iç bölüm, şekil, tablo ve fotoğraf numaralandırması korunmuştur; bu numaralar Cilt 04'ün ana numaralandırmasından bağımsızdır.

Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi İçindekiler

Tablo Listesi 41

Şekil Listesi 43

Fotoğraf Listesi 45

1 Rehberin Kapsamı ve Temel Hedefleri 47

1.1 Rehberin Amacı..... 48

1.2 Rehberin Yaklaşımı 50

2 Bölge Kırsal Karakteri 55

2.1 Kırsal Peyzaj 56

2.2 Üretim 62

2.3 Değişim ve Sosyo-Kültürel Dinamikler 64

3 Yerleşim Biçimi ve Karakteri 67

3.1 Yerleşim Konumu ve Biçimi 68

3.2 Kültürel Miras Değeri 70

3.3 Yerleşim Karakteri ve Bileşenleri 71

3.3.1 Yerleşim Morfolojisi 71

3.3.2 Arazi Kullanımı 73

3.3.3 Bağlantı 76

3.3.4 İklim ve Afet Dayanıklılığı 77

4 Yapı ve Parsel Düzeni [A] 81

4.1 Yapı Bileşenleri 83

4.2 Parsel Düzeni 100

4.3 Enerji Performansı 105

5 Kamusal Açık Mekân Gelişimi [B] 109

5.1 Köy Meydanı 110

5.2 Etkinlik Alanı 112

5.3 Ada Dere Hattı 114

5.4 Çocuk Parkı 115

5.5 Yarı Özel Alanlar 116

6 Erişim Düzeni ve Altyapı	119
6.1 Yerleşim Ana Yol Bağlantısı	120
6.2 Yerleşim Yol Ağı	120
6.3 Yol Sınırları (Arayüzler)	122
6.4 Oryantasyon ve Bilgilendirme	122
7 Araç Parklama	125
7.1 Parsel İçinde Özel Araç Parklaması	125
7.2 Kamusal Açık Mekân Kullanımını Etkilememesi Gereken Parklama	126
8 Uygulama ve İzleme	127
9 Terimler Sözlüğü	131
Kaynakça	141

Tablo Listesi

Tablo 1.	Müdahale öncesi mekânsal değerlendirme	65
Tablo 2.	Merkezden çepere müdahale yaklaşımı	70
Tablo 3.	İklim ve dayanıklılık katmanları	80
Tablo 4.	Yapı grupları tasarım bileşenleri	82
Tablo 5 .	Yapı bileşenleri	100
Tablo 6 .	Parsel organizasyonu	103
Tablo 7.	Kamusal mekân kullanım içeriği	111
Tablo 8.	Yol hiyerarşisi ve müdahale düzeyi	123
Tablo 9.	Uygunluk kontrol kartı	129

Şekil Listesi

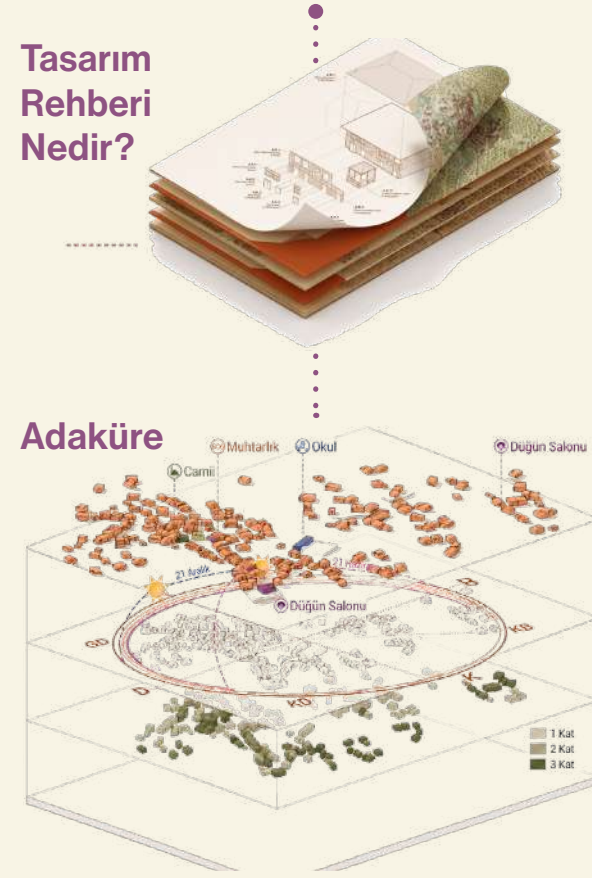
Şekil 1.	Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi strüktürü.....	46
Şekil 2.	Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi stratejik hedefler.....	47
Şekil 3.	Beydağ kırsal mahallelerinden sekanslar.....	49
Şekil 4.	Rehberin amacı.....	51
Şekil 5.	Beydağ kırsalı	55
Şekil 6.	Adaküre yerleşim planı.....	57
Şekil 7.	Adaküre yerleşimi ve yakın çevresi, kesit yerleri	58
Şekil 8.	Adaküre yerleşimi ve yakın çevresi, kesitler.....	60
Şekil 9.	Adaküre yerleşim çevresi üretim deseni.....	62
Şekil 10.	Adaküre yerleşim biçimi.	72
Şekil 11.	Adaküre yerleşimi kesitler.....	73
Şekil 12.	Adaküre yerleşimi arazi kullanımı.....	75
Şekil 13.	Adaküre ve yakın çevre ulaşım bağlantısı.....	76
Şekil 14.	Adaküre yerleşim içi bağlantı ve düğümler.....	77
Şekil 15.	Önlem alınmamış yangın alanı.....	79
Şekil 16.	Önlem alınmış yangın alanı.....	79
Şekil 17.	Adaküre, yapı kat adetleri	82
Şekil 18.	124 Ada / 5 Parsel.....	84
Şekil 19.	150 Ada / 4 Parsel	85
Şekil 20.	134 Ada / 1 Parsel.....	87
Şekil 21.	150 Ada / 6 Parsel	87
Şekil 22.	Yeni yapıya dair temel normlar	89
Şekil 23.	Yapısal bileşenler matrisi.	90
Şekil 24.	Kırsal yerleşim peyzajı kesitinde renk paleti örneği.....	91
Şekil 25.	Yerleşim geneli renkler.....	94
Şekil 26.	Renk paleti.	95
Şekil 27.	Adaküre, ana yol ticari yapılara ilişkin siluet.....	97
Şekil 28.	Adaküre, üretim yapılarına dair modüler yaklaşım örneği.....	99

Şekil 29.	Yerleşim sınırlayıcıları.	104
Şekil 30.	Adaküre yerleşimi, güneşlenme.....	106
Şekil 31.	Yapı güneş paneli kullanımı.....	107
Şekil 32.	Demir atölyesine dair kurgu tasarım.	109
Şekil 33.	Seyir terası kurgu tasarım.	112
Şekil 34.	Etkinlik alanı kurgu tasarım.....	113
Şekil 35.	Etkinlik alanı kurgu tasarım.....	114
Şekil 36.	Dere kesiti.....	115
Şekil 37.	Adaküre patika.....	121
Şekil 38.	Efeler Yolu ile Adaküre bağlantılı yürüyüş rotası.....	123

Fotoğraf Listesi

Fotoğraf 1.	Yamaç yerleşimi olarak Adaküre.....	56
Fotoğraf 2.	Adaküre	57
Fotoğraf 3-4.	Adaküre sosyal mekânları	65
Fotoğraf 5.	Adaküre yerleşim sokak kesiti	68
Fotoğraf 6-7.	Doğal ve üretim peyzajı ile iç içe geçmiş yerleşim	69
Fotoğraf 8-9.	Adaküre, sokak manzaraları	70
Fotoğraf 10-11.	Yerleşim merkezini oluşturan ana ulaşım koridoru	74
Fotoğraf 12.	Güneş paneli	105
Fotoğraf 13.	Adaküre yamaçüstü organik yol dokusu ve yerleşim peyzajı	120

Tasarım Rehberi Nedir?

Rehber İlkeler

Terimler Sözlüğü

Şekil 1. Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi strüktürü.

1 Rehberin Kapsamı ve Temel Hedefleri

Kırsal Tasarım Rehberi; yerleşime dair mekânsal kararları, kırsal kimlik bütününde örnekleyici standartlara dönüştüren tavsiye ve düzenleme çerçevesidir. Yerleşim karakteri doğrultusunda, uygun konum, biçim ve gelişim yoğunluğunu yönlendiren plan ile eşgüdümlü peyzaj, kamusal mekân ve yapı tasarımı kararlarını koordine ederek üst ölçek plan kararlarını tamamlar. Genel amacı; yerleşimin, özgün kırsal kimliğini ve kültürel peyzajını sürdürürken, ölçülü ve yerel olarak faydalı sosyo-mekânsal gelişmeyi mümkün kılmaktır.

Rehberin temel stratejik hedefleri:

- **Kırsal kültürel peyzaj odağında gelişim:** Yerleşimin kırsal kimliğini oluşturan somut ve somut olmayan mirasının aidiyeti güçlendiren ilişkiler temelinde korunması ve yeni gelişmelerin bu değerleri dikkate alan kararlar ile ilişkilendirilmesi.

Şekil 2. Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi stratejik hedefler.

- **Yerleşim odaklı yeterlilik:** Günlük yaşamın temel ihtiyaçları doğrultusunda kırsal yerleşimlerde kalkınmaya odaklanarak, toplum hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi ve yerleşimin yakın çevresi ile birlikte yeterliliğin sağlanması.
- **Üretken ve doğal manzaraların yönetimi:** Tarım arazilerinin, su kaynaklarının ve ekolojik özelliklerin kırsal ekonominin ve kimliğin temel değerleri olarak korunması; kırsalı tanımlayan açık alan peyzaj kimliğinin sürdürülmesi.
- **Yerleşim merkezini canlı kılmak:** Yerleşim merkezlerinin, bağlam açısından uygun karma kullanımlar ile yaşatılması, işletilmesi, sosyalleşme ve kutlamalara uygun çok işlevli odak noktaları olarak güçlendirilmesi.
- **Uygun ölçek ve yoğunluk:** Yerel yerleşim biçimlenişi ile uyumlu, düşük yoğunluklu, kırsal ölçekli bina ve parsel tipolojilerini koruyan ve yeni gelişmenin yerleşim dokusuna ve peyzaj ortamına uyumunun sağlanması.
- **Kırsal miras yapılarının korunması ve geliştirilmesi:** Miras yapıların korunması ve/veya onarılmasını, yeniden kullanılmasını teşvik eden, özgünlüklerini korurken değerini yaşatarak artıran müdahale biçimlerinin geliştirilmesi.
- **Manzara bağlantısı:** Yerleşim ile çevre kırsal alanlar arasındaki fiziksel ve görsel bağlantıların sürekliliğinin yeşil ağlar, patikalar ve peyzaj tamponları aracılığıyla güçlendirilmesi.

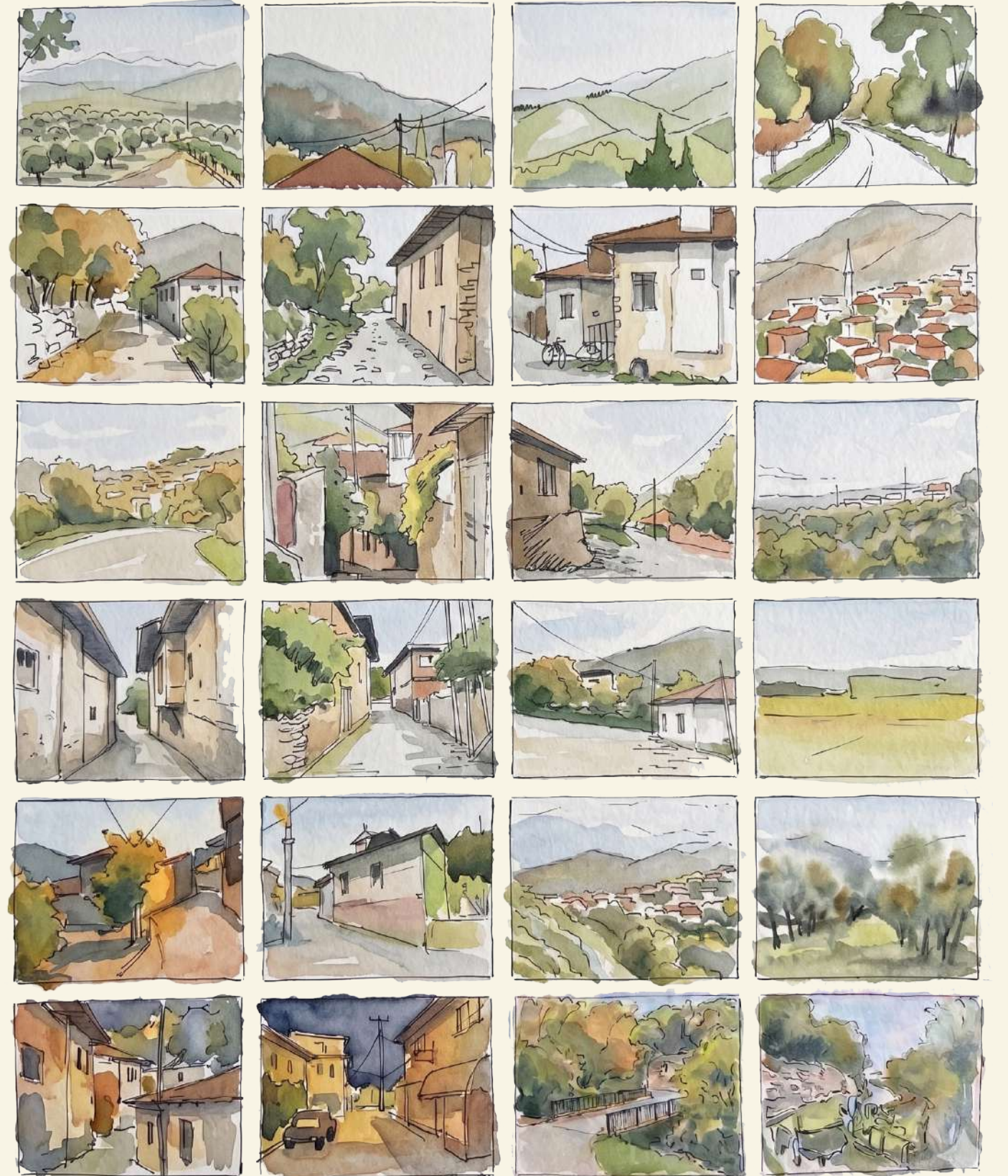
Stratejik temel hedeflerin de tanımladığı şekilde Kırsal Tasarım Rehberi, yerin bağlamında baskın karakteri veya imajı oluşturan unsurları ortaya çıkarır. Rehber, kırsal peyzajın yanı sıra, geleneksel yapı tipleri ve yerleşim biçimi ile ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerin yerleşim üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerini değerlendirir.

Yerleşim kimliğinin belirleyicileri olan yapı mimarisi, malzeme kullanımı, detaylar, tamamlayıcı kullanım programı ve estetik ölçütler konusunda ayrıntılı bir içerik sunan rehber; pencere, çatı ve kapı gibi yapı elemanlarını yapılaşma koşullarına yönelik bütüncül kararlar içinde ele alır.

1.1 Rehberin Amacı

Kırsal Tasarım Rehberi, yerleşime dair mekânsal kararların şekillendirilmesi ve kırsal peyzaja uyulanması için ortak bir çerçeveyi tanımlar. Temel amacı, Adaküre ve çevresindeki yerleşimin -yapıları, kamusal mekânları, peyzajı ile birlikte- genel kalitesini yükseltmek; konum, biçim ve yapılaşmaya duyarlı, bağlam bilincine sahip bir yaklaşımın pratikte neyi ifade ettiğini açıklamaktır.

Bu rehber, kırsal yerleşimin gelişiminde yeni yapılaşma ve mevcut yapılara müdahale şartlarının belirlenmesi; yerleşim açık alanlarının düzenlenmesi ve kullanım içeriğinin oluşturulmasına yönelik eylemde bulunacak herkes için hazırlanmıştır. Rehber, bir yapının kırsal peyzajda nerede ve nasıl yerleştirileceği,

➤ **Şekil 3.** Beydağ kırsal mahallelerinden sekanslar.

(Rapor için hazırlanmış; görsel ve biçimsel düzenlemesi yapay zeka desteğiyle geliştirilmiştir.)

şekillendirileceği, detaylandırılacağı ve inşa edileceğine dair kararlarla yerleşim gelişimini yönlendirmeyi amaçlar (Şekil 3).

Rehberin, Adaküre gibi geleneksel morfolojisini ve tarıma dayalı geçim kaynaklarını korumuş kırsal karaktere sahip yerleşimlere yönelik birkaç temel hedefi bulunmaktadır:

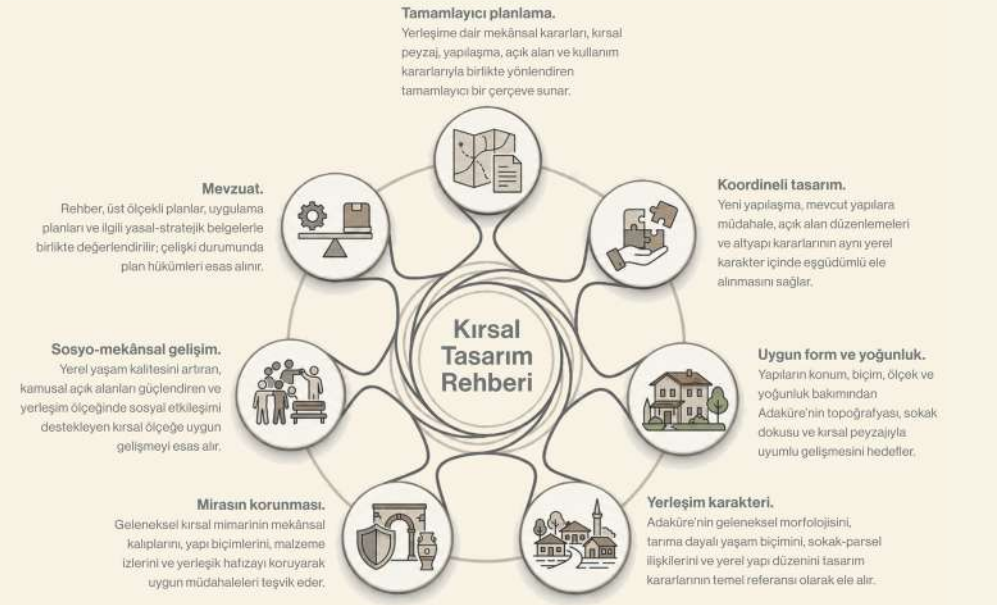
- Mekânsal gelişmelerin; Adaküre'nin topoğrafyasına, doğal ve tarımsal peyzajına uygun şekilde yönlendirilmesini ve çevresel etkinin en aza indirilmesini sağlamak;
- Yeni ve mevcut kırsal yapıların kalitesini iyileştirmek;
- Geleneksel kırsal mimarinin temel mekânsal kalıplarını, biçimlerini ve mümkün ölçüde malzemelerini kullanmak, aynı zamanda kendi zamanının teknolojsi ve materyallerini uygun nitelikte kullanmaya teşvik etmek;
- Kırsal konutlarda sürdürülebilir kalkınma ve inşaat ilkelerinin uygulanmasını teşvik etmek;
- İlgililere planlama ve tasarım süreci boyunca adım adım destek sağlamak.

Rehber, resmî makamlarca onaylanmış ilgili yasal ve stratejik planlama belgeleriyle birlikte kullanılacaktır. Bunlara, üst ölçekli planlar, uygulama planları ve Adaküre ile çevresi için hazırlanmış daha detaylı yerleşim yeri özelinde etütler de dâhildir. Bu rehber ile onaylı mekânsal planlar arasında bir çelişki olması durumunda, plan hükümleri öncelikli olacaktır. Yerleşim düzeyindeki katılıma yönelik çalışmalar ise rehberin yorumlanması ve uygulanmasında daha fazla bilgi sağlayabilecek önemli bir arka plan olarak kabul edilmekte ve tavsiye edilmektedir.

Rehber katı bir kurallar bütünü değildir. Her durumda tüm hükümlerin aynı şekilde uygulanmayacağını kabul ederek, haklı istisnaları, yenilikleri ve bağlama özgü çözümleri değerlendiren esnek bir araç olarak geliştirilmiştir.

1.2 Rehberin Yaklaşımı

İzmir'in Beydağ ilçesine bağlı Adaküre, yerel ekonomisi ve peyzajı ile kırsal kimliği güçlü ve mekânsal biçimlenişi denetimli şekilde gözetilmesi gereken bir yerleşmedir. Adaküre, ilçe merkezinin güneybatısında ve Beyköy-Yeniyurt hattı üzerinde yer almaktadır. Merkez yerleşmenin yakın çevresinde konumlanmasına rağmen, ova tabanındaki bu daha yoğun yerleşim alanından farklı olarak, tarım alanları ile orman dokusunun kesiştiği bir konumda bulunmaktadır. Bu eşik niteliği, Adaküre'yi ne bütünüyle merkezle bütünleşmiş bir büyüme alanı ne de yalnızca üretim altyapısı üzerinden okunabilecek bir kırsal odak olarak tanımlamaya izin vermekte; aksine, mevcut yerleşim dokusu korunması gereken, doğal ve üretim peyzajı ile hassas ilişkilere sahip bir kırsal mahalle karakteri ortaya koymaktadır.

Nüfus göstergeleriyle de örtüşen bu mekânsal okuma, ilçe merkezinde ve bazı erişilebilir odaklarda nüfus yoğunluğunun belirgin biçimde arttığını gösterirken, Adaküre'nin bulunduğu güneybatı kuşağında daha sınırlı nüfus büyüklükleri, düşük yoğunluklu bir yerleşim yapısı ve demografik dinamizmin görece zayıf olduğu bir kırsal yapıya dikkat çekmektedir. Adaküre'nin merkez yoğunlaşmasının dışında kalan konumu, onu hizmetlere tam erişim sağlayan güçlü bir merkez çevresi olmaktan ziyade, yerleşim kalitesinin korunması ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi gereken kırılğan bir kırsal eşik alanı hâline getirmektedir. Bu yönüyle Adaküre, Kırsal Alan Tipolojisi sınıflamasında **Tip C (Korunmuş ama gerileyen kırsal mahalle)** kategorisi temel özellikleriyle örtüşen bir yapı sergilemektedir: Tarımsal üretimin sürdüğü, yerleşim dokusunun görece korunduğu, fakat sosyal altyapı, hizmet erişimi ve demografik süreklilik bakımından destek gerektiren bir kırsal mahalle niteliği.

Bu sınıflandırmanın planlama araçlarından biri olarak önerilen **Kırsal Tasarım Rehberi** ile hedeflenen yaklaşım da yeni yapılaşmayı teşvik eden bir gelişme modelinden çok, mevcut yerleşim dokusunu koruyan, restorasyon ve iyileştirme odaklı, küçük ölçekli fakat yönlendirici müdahaleleri öne çıkaran planlama yaklaşımına dayanmaktadır. Adaküre'nin Beydağ kırsalı içindeki mekânsal yeri, doğal eşikler ile üretim peyzajı arasında kurulmuş hassas ilişkiler ve nüfus yapısının işaret ettiği kırılğanlıklar birlikte düşünüldüğünde, bu yerleşmede planlama önceliğinin büyümeyi artırmak değil; mevcut dokunun niteliğini koruyarak yaşam çevresini iyileştirmek olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle **Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi**, yalnızca mimari ölçekte bir yönlendirme aracı değil; yerleşmenin doğal

çevre, üretim düzeni, morfolojik karakteri ve demografik yapısı arasındaki ilişkiyi gözeterek müdahale sınırlarını ve tasarım ilkelerini tanımlayan temel uygulama aracı olarak ele alınmalıdır.

Rehberde önerilen yönergeler, Adaküre ve İzmir kırsalı genelinde benzer tipolojideki yerleşimlere yönelik mekânsal kararlarda ortaklaşılan soru ve sorunlara yanıt vermeyi amaçlamaktadır: Tarım arazilerinde artan yeni konut baskısı, yerleşime bağlanan yollar boyunca kademeli oluşan saçaklanmalar, geleneksel parsel düzenlerinin aşınması, yeni inşaatların vadi ve dağ manzarası üzerindeki görsel ve ekolojik etkisi gibi.

Beydağ'daki kırsal mahalleler; altyapı kapasitesi, hizmetlere erişim olanakları ve çevresel kısıtlar bakımından farklılaşmaktadır. Bu çerçevede Adaküre, yerleşimin özgün karakterini belirleyen nitelikleriyle, ortak yönergelerin uygulanmasında yerel hassasiyetlerin gözetilmesini gerektiren bir yapı sunmaktadır. Su, elektrik ve dijital ağların kapsamı ve mevcut durumu; toprak, yer altı suyu ve bitki örtüsü gibi doğal kaynakların niteliği ile nüfus değişim hızı, Adaküre'nin peyzajına ve toplumsal yapısına uygun mekânsal kararların geliştirilmesi ve yerleşimin gelişiminin doğru bir çerçevede yönlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Bu çerçevede, Adaküre'deki mekânsal kararlarda yol gösterici sorularla ilerlemek kararların yerel bağlama uygun olup olmadığının değerlendirilmesinde yardımcı olacaktır:

- **Kırsal peyzaj açısından:** Önerilen yapılaşma alanları ve yapılaşma kararları; Beydağ yamaçlarının, tarım teraslarının ve yerleşim silüetinin yakın ve uzak mesafelerden algılanışını nasıl etkileyecektir? Yapıların konumu, yüksekliği ve kütle düzeni kırsal peyzajın görsel bütünlüğünü koruyor mu?
- **Topoğrafya ve yerleşim açısından:** Mevcut ve yeni yapılaşma alanlarının eğim, yönelim ve doğal drenaj özellikleri, yoğun kazı, dolgu veya büyük ölçekli istinat yapıları gerektirmeden yapılaşmaya elverişli midir? Önerilen yapı yerleşimi; mevcut parsel sınırları, tarım terasları, doğal eşikler ve erişim yollarıyla uyumlu mudur?
- **Bitki örtüsü ve üretim alanları açısından:** Mevcut ve yeni yapılaşma alanlarında, yapıların peyzajla görsel ve ekolojik bütünleşmesini destekleyebilecek meyve bahçeleri, zeytinlikler, çitler ve dere hattı bitkileri gibi doğal ve üretken peyzaj bileşenleri bulunuyor mu? Yapılaşma ve inşaat faaliyetleri, mevcut bitki örtüsü ile verimli tarım arazileri üzerinde nasıl bir etki yaratacaktır? Sulama kanalları, taş duvarlar ve benzeri tarihsel sınır ve üretim bileşenleri korunarak yerleşim düzenine dâhil edilebilir mi?
- **Yerleşim düzeni ve morfolojisi açısından:** Önerilen yapılaşma kararları, Adaküre'nin kümelenmiş yerleşim çekirdeği, doğrusal uzantıları, sokak örüntüsü ve parselasyon düzeniyle uyumlu mudur? Yeni yapıların konumu,

yönelimi ve kütle düzeni; mevcut sokak ve açık alan sürekliliğini parçalamak yerine destekliyor mu?

- **Enerji, mikroiklim ve sürdürülebilirlik açısından:** Mevcut ve önerilen yerleşim düzeni ile yapıların konumlandırılması; güneşlenme, hâkim rüzgârlar, doğal havalandırma ve gölgelenme olanaklarından etkin biçimde yararlanıyor mu? Yenilenebilir enerji sistemleri, yerleşim silüeti ve kırsal peyzaj üzerinde olumsuz etki yaratmadan yapılara entegre edilebilir mi? Malzeme ve yapım yöntemi seçimleri, yerel yapı gelenekleri ile güncel sürdürülebilirlik ölçütlerini birlikte gözetiyor mu?
- **Hizmetlere erişim ve günlük yaşam açısından:** Yeni yapılaşma alanları; okul, köy merkezi, cami, sağlık hizmetleri ve toplu taşıma bağlantıları gibi temel hizmetlere yaya ve araçla erişim bakımından uygun konumda mıdır? Bu alanların gelişmesi, mevcut hizmetlerin kapasitesi üzerinde ek bir yük oluşturacak mıdır?
- **Zemin koşulları ve altyapı kapasitesi açısından:** Mevcut ve yeni yapılaşma alanlarının zemin özellikleri; yüzey ve yer altı sularının niteliğini olumsuz etkilemeden yağmur suyu drenajına, atık suyun güvenli biçimde uzaklaştırılmasına ve gerekli durumlarda yerinde arıtma çözümlerine olanak sağlıyor mu? Yapılar; kırsal peyzajın görsel bütünlüğünü ve yerleşimin fiziksel dokusunu zedelemekten su, elektrik ve dijital iletişim altyapısına güvenli, verimli ve bakım yapılabilir biçimde bağlanabilir mi? Mevcut altyapı kapasitesi, öngörülen yapılaşmanın oluşturacağı ek talebi karşılamaya yeterli midir?
- **Atık yönetimi açısından:** Mevcut ve yeni yapılaşma alanlarında; evsel, organik, tarımsal ve inşaat kaynaklı atıkların kaynağında ayrıştırılması, toplanması, geçici olarak depolanması ve uygun noktalara taşınması için yerleşim ölçeğiyle uyumlu mekânsal çözümler öngörülüyor mu? Bu düzenlemeler; atıkların dere yataklarına, yol kenarlarına, boş parsellere ve üretim alanlarına düzensiz biçimde bırakılmasını önleyecek erişim, denetim ve toplama koşullarını sağlıyor mu?

Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi, bu soruları sistematik bir biçimde ele alarak ister tek bir yapı ister eklenti veya mevcut bir yapının yeniden kullanımı olsun, her yeni müdahalenin yerleşimin kırsal karakterini güçlendirmesini, doğal ve tarımsal değerlerini korumasını, yerel toplumun gerçek ihtiyaç ve kapasitesine yanıt vermesini sağlamayı amaçlayan bir yaklaşımı içeriklendirmektedir.

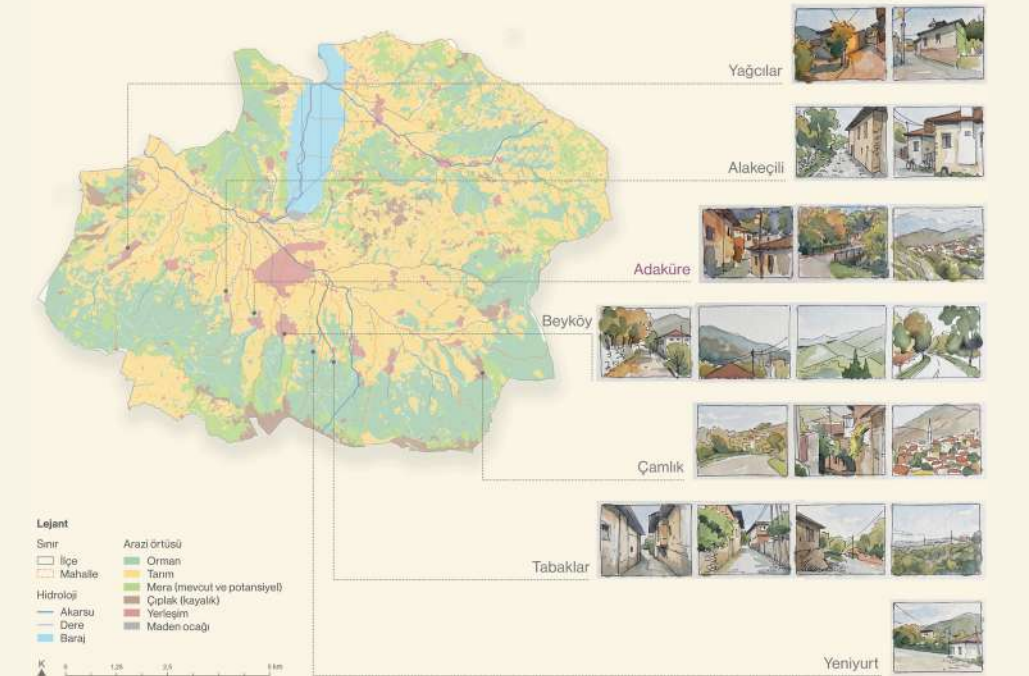
**Bölge
topoğrafyası,
Adaküre kırsalının
mekânsal
kurgusunu
belirleyen temel
ögedir.**

*Serim Dinç, 2025 arşivi kullanılarak fotoğraf
yapay zeka programları ile stilize edilmiştir.*

2 Bölge Kırsal Karakteri

Bölge topoğrafyası, Adaküre kırsalının mekânsal kurgusunu belirleyen temel ögedir. Aydın Dağları'nın eteklerinden ovaya doğru uzanan eğimli yamaçlar, yer yer derinleşen dere yatakları ve küçük yan kollarla parçalanır; bu kırıklı yapı, yerleşim çekirdeğinin konumlanışını ve de yeni yapılaşmaların siluete etkisini hassas hâle getirmektedir. Yamaçlarda yer alan kestane ve zeytin bahçeleri ile aşağı kotlardaki sulanabilir tarım arazileri ise geçim kaynağı, aynı zamanda Adaküre'nin kimliğini tanımlayan üretim peyzajının genel manzarasını oluşturur. Dolayısıyla, Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi'nin bağlam analizi; dağ-ova eşiklerini, baraj ve akarsu sistemleriyle kurulan ilişkileri, dikili tarım arazilerinin bütünlüğünü ve kırsal yerleşme dokusunun bu üretim peyzajına nasıl eklemlendiğini birlikte ele alarak, yeni yapılaşmaların bu hassas doğal-kültürel dengeyi güçlendirecek biçimde yönlendirilmesini amaçlar.

Şekil 5. Beydağ kırsalı .

2.1 Kırsal Peyzaj

Beydağ kırsalı içinde dağlık doğal sistem ile tarımsal üretim alanları arasındaki geçiş kuşağında yer alan mahalle ne tamamen ova yerleşmesi ne de bütünüyle dağ içi bir mahalledir; kırsal peyzajı, eşik niteliği taşıyan bir yamaç yerleşimi olarak özgünleşmektedir.

Adaküre'nin orman köyü niteliğini sayısal olarak da destekleyen orman alanı yaklaşık 303,8 ha, ağaçlı alan 10,67 ha, akarsu uzunluğu ise yaklaşık 3,26 km olarak görünmektedir. Arazi kullanım yapısı, Adaküre'nin çevresinde orman alanları ile birlikte tarım alanlarının ve yer yer mera/nitelikli açık alanların iç içe geçtiğini göstermektedir. Bu durum, yerleşmenin doğal çevresinin tekil bir karakter taşımadığını; aksine üretim, ekoloji ve topoğrafyanın üst üste bindiği karma bir kırsal peyzaj özelliği taşıdığını göstermektedir. Özellikle Adaküre'nin güney ve batı yönlerinde topoğrafyanın sertleşmesi ve doğal alan sürekliliğinin artması, yerleşmenin yayılma kapasitesini sınırlayan temel doğal eşiklerden biridir. Buna karşılık kuzey ve kuzeydoğu yönünde Beyköy-Yeniyurt-merkez ilişkisi, daha geçirgen bir kırsal yerleşim ve üretim kuşağı oluşturmaktadır. Bu nedenle Adaküre'nin gelişmesi, serbest biçimde çevreye yayılan bir büyüme modelinden çok, mevcut yerleşim çekirdeğini ve doğal eşikleri gözetken kontrollü bir yer seçimi yaklaşımına dayanmalıdır.

Fotoğraf 1. Yamaç yerleşimi olarak Adaküre (Serim Dinç arşivi, 2025).

Fotoğraf 2. Adaküre (Serim Dinç arşivi, 2025).

Şekil 6. Adaküre yerleşim planı.

Adaküre çevresinde de yükselti farkları kısa mesafelerde artmakta, dolayısıyla bu durum yerleşme kararlarının eğim, bakı, su akışı ve erozyon riskiyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Adaküre bu yapı içinde Aydın Dağları eteklerinden ovaya geçişte konumlanan bir bant üzerinde yer almakta; bu ise manzara ilişkilerini ve yapılaşmanın silüet etkisini hassaslaştırmaktadır. Yeni yapılaşmaların bu tür alanlarda yalnızca parsel büyüklüğüne göre değil, yamacın yönü, doğal drenaj çizgileri, bitki örtüsü ve görünürlük düzeyi dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekir.

Adaküre'nin doğal bağlamını anlamak açısından su sistemi önemlidir. Yerleşim doğrudan büyük su yüzeylerine temas etmese de Beydağ genelindeki akarsu ağı ve baraj sistemiyle ilişkili havza düzeni içinde yer almaktadır. Bu nedenle yüzey akışları, küçük dere yatakları ve mevsimsel su hareketleri, özellikle eğimli arazilerde yer seçim kararları açısından kritik hâle gelmektedir. Yerleşme içi yapılaşmada parsel düzeyinde alınan drenaj önlemleri de bu soruna geliştirilen miras niteliğindeki çözümleri görünür kılmaktadır. Başka bir deyişle, Adaküre'de doğal dinamikler aynı zamanda havza konumlanışı, suyun yönü ve topoğrafik parçalanma ile birlikte okunmalıdır.

Bu çerçevede Adaküre'nin Beydağ içindeki kırsal peyzaj karakterini oluşturan konumlanışı; ilk olarak, orman ve tarım alanları arasında geçişte bulunan bir yamaç mahallesi olması; ikinci olarak, topoğrafik eşiklerin yerleşim dokusunu ve gelişme potansiyelini sınırlaması; üçüncü olarak ise, üretim peyzajı ile doğal alan sürekliliği arasında hassas bir denge noktasında bulunması üzerinden ele alınmalıdır. Bu üç temel özellik; Kırsal Tasarım Rehberi kapsamında, yapılaşma kararlarının topoğrafyaya uyumu, bitki örtüsünün ve doğal eşiklerin korunması, tarım alanlarının sürekliliği, dolayısıyla yerleşmenin peyzaj içindeki görünürlüğünün denetlenmesi gibi ilkeleri öne çıkarır.

Şekil 7. Adaküre yerleşimi ve yakın çevresi, kesit yerleri.

Şekil 8. Adaküre yerleşimi ve yakın çevresi, kesitler.

2.2 Üretim

Adaküre'de üretim, yalnızca ekonomik bir faaliyet alanı değil, tüm kırsal alanlarda gözlemlendiği üzere yerleşmenin mekânsal örgütlenmesini, açık alan kullanımını, yapı-parsel ilişkilerini ve peyzaj karakterini doğrudan belirleyen temel unsurlardan biridir. Ova tabanındaki yüksek verimli alüvyal üretim alanlarından farklı olarak, yamaç koşullarına uyumlanmış, parçalı ve daha sınırlı bir üretim coğrafyasına sahiptir.

Şekil 9. Adaküre yerleşim çevresi üretim deseni.

İlçenin en yüksek tarımsal kapasiteye sahip alanları daha çok vadi tabanları, alüvyal koridorlar ve drenaj hatları boyunca yoğunlaşırken; Adaküre'nin de içinde bulunduğu güneybatı kuşağında eğim, erozyon duyarlılığı ve sınırlı toprak derinliği gibi nedenlerle daha kırılgan üretim koşulları belirleyicidir. Beydağ genelinde merkezi havzayı çevreleyen yamaç ve sırt kuşağının büyük ölçüde VI. ve VII. sınıf topraklarla temsil edilmesi, bu alanlarda üretimin düz tabanlı yoğun tarıma değil; daha çok dikili tarım, küçük ölçekli bahçe üretimi, tarımsal ormancılık ve toprak koruyucu kullanımlara dayandığını göstermektedir.

Bu bağlamda Adaküre'de üretim deseni, Beydağ kırsalının genel özellikleriyle uyumlu biçimde kestane, zeytin ve incir ekseninde şekillenmektedir. Ayrıca Adaküre de dâhil olmak üzere birçok mahalleden bitkisel üretimin çoğunlukla yılda bir hasat döngüsüne dayanmasına, gelirin yılın belirli dönemlerinde yoğunlaşmasına ve kırsal hanelerin mevsimsel dalgalanmalara açık bir ekonomik yapı içinde kalmasına yol açmaktadır.

Küçükbaş hayvancılık yapılan mahallelerden biri olarak Adaküre'de ahırlar, yem depoları, küçük ölçekli müstemilat yapıları, avlular ve üretime bağlı açık kullanım alanları, yerleşmenin morfolojik karakterinin bir parçasıdır. Bu nedenle üretim, yalnızca tarım arazisinin korunması üzerinden değil; üretimle ilişkili yapı ve açık alan bileşenlerinin nasıl yerleştiği, nasıl dönüştüğü ve hangi koşullarda korunacağı üzerinden de ele alınmalıdır.

Sulama altyapısı bakımından Adaküre'nin durumu, üretim peyzajının sürdürülebilirliğini belirleyen temel değişkenlerden biridir. Beydağ genelinde sulama sisteminin büyük ölçüde artezyen kuyularına dayalı olması, üretimin baraj ve yüzey suyu sistemlerinden sınırlı ölçüde yararlanabildiğini ve yer altı suyu rejimine bağımlı bir kırılganlık taşıdığını göstermektedir. Bu yapı, özellikle yamaç koşullarında ve sınırlı toprak derinliğine sahip alanlarda üretim maliyetlerini artırmakta ve su yönetimini Kırsal Tasarım Rehberi açısından kritik bir planlama konusu hâline getirmektedir. Dolayısıyla Adaküre'de konut ve üretime bağlı yapıların konumlandırılmasında doğal drenaj çizgileri, yüzey akışı, su toplama alanları ve sulama altyapısına erişim birlikte değerlendirilmelidir.

Beydağ genelinde pazarlama kanallarında depolama altyapısının yetersizliği, işleme tesislerinin eksikliği, girdi maliyetlerindeki artış ve kooperatifleşmenin sınırlı kalması, üreticinin katma değer yaratma kapasitesini düşüren temel sorunlar olarak öne çıkmaktadır. Adaküre bağlamında da rehber, yalnızca yapı biçimlenişini tanımlayan bir belge olarak değil; ortak depolama, küçük ölçekli toplama, ürün işleme ya da üretime bağlı müstemilat yapıların yerleşim içindeki uygun konumları ve tasarım ölçütlerini tarif eden yönlendirici bir araç olarak değerlendirilmelidir.

Adaküre Ekolojik Vaziyet Planı'nda da gösterildiği üzere tarım-ekoloji uyum alanlarında üretim kapasitesi, doğal sistemlerden bağımsız bir kullanım olarak ele alınmamalıdır. Toprak örtüsünün korunması, yüzey akışının yavaşlatılması, bahçe ve ağaçlık alanlar arasındaki sürekliliğin sürdürülmesi, üretimin uzun dönemli devamlılığı açısından temel önceliklerdir. Bu alanlarda düşük girdili üretim, tarımsal ormancılık, yerel türlerin korunması ve suyu tutan arazi düzenlemeleri desteklenmelidir.

Bütün bu veriler ışığında Adaküre'de üretim peyzajı, dikili tarım alanları, küçük bahçeler ve üretime bağlı açık alanlar yerleşmenin ayrılmaz bir parçası olarak korunmalıdır. Bu alanların yeni parselasyon ve yapılaşma kararlarıyla parçalanması engellenmelidir. Üretime bağlı yapılar ve müstemilat yerleşim dokusu içinde kontrolsüz biçimde çoğalmamalı; topoğrafya, görünürlük, erişim ve çevresel etki ölçütlerine göre yerleştirilmelidir. Son olarak; su, toprak ve üretim ilişkisi birlikte ele alınmalıdır. Özellikle yamaç arazilerde doğal drenajı bozan, erozyon riskini artıran ve tarımsal kullanım sürekliliğini zayıflatan müdahaleler sınırlandırılmalıdır.

2.3 Değişim ve Sosyo-Kültürel Dinamikler

1891 yılı kayıtlarında nüfusu 944 olarak bilinen Adaküre'nin sosyal ve kültürel yapısı, güçlü yerleşik bir hafızaya sahiptir; ancak güncel demografik ve ekonomik kırılmalıklar, kırsal toplumsal yapı üzerinde sorunları beraberinde getirmektedir. İZBB Kırsal Alanlar Şube Müdürlüğü (2025) tarafından yapılan muhtar mülakatı verilerine göre mahallede yaşayan nüfus büyük ölçüde nesillerdir aynı yerde yaşayan hanelerden oluşmakta, mahalle dışarıdan kalıcı göç almamakta ve toplumsal yapı akrabalık ilişkileri ile yerleşik aidiyet üzerinden şekillenmektedir. Yaz aylarında akrabaların kısa süreli gelişleri yerle bağın bütünüyle kopmadığına işaret etse de, bu mevsimsel hareketlilik kalıcı demografik yenilenme üretmemektedir. Dolayısıyla mahalle, güçlü bir yerleşiklik duygusuna sahip olmakla birlikte, dışarıya açık bir büyüme ya da nüfus tazelenmesi dinamiği göstermeyen bir kırsal yerleşim niteliği taşımaktadır.

Son yıllarda nüfusun azalma eğiliminde olduğu Adaküre'de bu azalmanın başlıca nedeninin ekonomik gerekçelerle genç nüfusun yerelde tutulamaması ve eğitim alan gençlerin kentte yaşamayı tercih etmesi olduğu anlaşılmaktadır. Her ne kadar mahallede genç nüfus oranının yaklaşık yüzde 40 düzeyinde olduğu belirtilse de, önemli bir kısmının tarımsal faaliyetler ile fabrika ya da sigortalı işler arasında bölünmüş bir çalışma düzenine sahip olması, genç nüfusun mahalledeki kalıcılığını belirsiz hâle getirmektedir. Bu nedenle Adaküre, bütünüyle yaşlanmış ve işlevini yitirmiş bir kırsal mahalle olmaktan ziyade, genç nüfusunu tümüyle kaybetmemiş fakat onu yerleşik yaşamın sürekliliği içinde tutmakta zorlanan bir ara demografik profile sahiptir.

Mahallenin sosyal altyapısı ve gündelik yaşam örgütlenmesi de bu yarı-korunmuş, yarı-kırılgan yapıyı desteklemektedir. Adaküre'de açık bir ilköğretim binası bulunmakta, ortaöğretim öğrencileri ise taşınmalı sisteme dâhil olmaktadır. Sağlık ocağı bulunmamakta, aile hekimliği hizmeti düzenli ziyaretlerle sürdürülmekte ve ilçe merkezinde yer alan acil sağlık hizmetine yaklaşık 8-10 dakikalık bir ulaşım süresiyle (özel araç ile) erişilebilmektedir. Diğer taraftan mahallede ortak kullanıma açık mekânların varlığı, gündelik sosyal hayatın tamamen çözümediğini; geleneksel ortak mekânlar etrafında canlılığını kısmen sürdüren bir toplumsal çevrenin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle düğün salonunun ilçe dışından da kullanıcı çekmesi, mahallenin sınırlı da olsa toplumsal çekim üretebildiğini göstermektedir.

Bununla birlikte, mahallede yaşam memnuniyetinin artırılmasına ilişkin beklentiler, kazanç artışı ve sosyal etkinlikler üzerinden tanımlanmaktadır. Bu anlamda, kooperatif kurulması, soğuk hava deposu ve paketleme tesisi gibi taleplerin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal süreklilik ve yaşam kalitesi açısından da kritik görüldüğü anlaşılmaktadır.

Fotoğraf 3-4. Adaküre sosyal mekânları (Serim Dinç arşivi, 2025).

Adaküre'nin sosyal ve kültürel yapısı, Kırsal Tasarım Rehberi açısından belirgin sonuçlar üretmektedir. Mahalle güçlü bir tarihsel ve toplumsal köklülüğe sahip olduğundan, yerleşmenin fiziksel karakteri kadar bu yerleşik hafızayı taşıyan ortak yaşam mekânlarının da korunması; mahallede yaşamını destekleyecek sosyal, kültürel ve yarı-kamusal mekânların güçlendirilmesi gerekir. Adaküre'de sosyal iyileşme beklentisi doğrudan üretimden elde edilen gelirin artışıyla ilişkilendirildiğinden, rehberin ortak kullanım alanları, topluluk mekânları, küçük ölçekli kolektif üretim alanları ve mahalle içi sosyal etkileşimi artıracak mekânsal eşikler üzerinden de kurgulanması önem arz etmektedir.

Karar Ekseni	Olumlu	Olumsuz	Kritik Eşik
 Topoğrafya	Doğal eğime yerleşim	Sınırlı tesviye	Büyük kazı-dolgu
 Peyzaj	Bahçe ve yeşil dokuyla bütünleşme	Kısmi bitki kaybı	Siluet ve manzara kesintisi
 Üretim	Mevcut üretimi destekleme	Üretimde daralma	Tarımsal parselin parçalanması
 Doku	Yol-parcel örüntüsüne eklemlenme	Ölçek farklılaşması	Kopuk ve bağımsız yapılaşma
 Su	Yerinde tutma ve drenaj	Yüzey akışında artış	Dereye veya komşu parselde kontrolsüz deşarj
 Enerji	Pasif iklimlendirme	Teknik ekipmanın görünürlüğü	Kırsal peyzaj ile uyumsuz sistem
 Erişim	Ayrıştırma ve kontrollü depolama	Yeni servis kolu	Gereksiz yol açılması
 Atık	Yol bağlantısı	Denetimsiz bertaraf	Dere, yol veya üretim alanına bırakma

Tablo 1. Müdahale öncesi mekânsal değerlendirme.

**Adaküre'ye ilişkin
tarihî-coğrafi izler,
Adaküre'nin yerleşim
birimi olarak değil,
çok katmanlı bir
hafıza alanı olarak
ele alındığını
göstermektedir.**

*Serim Dinç, 2025 arşivi kullanılarak fotoğraf
yapay zeka programları ile stilize edilmiştir.*

3 Yerleşim Biçimi ve Karakteri

Eski statüsü köy olan, bugün kırsal mahalle niteliğini sürdüren ve orman köyü karakteri taşıyan bir yerleşim olarak Adaküre'ye ilişkin tarihî-coğrafi izler, Armağan'ın (2009) çalışmasında köyün yalnızca bir yerleşim birimi olarak değil, çok katmanlı bir hafıza alanı olarak ele alındığını göstermektedir. Eserde Adaküre, önce Birgi çevresinde dinsel kurumlarla ilişkili yerleşimler arasında anılmakta; ardından Latin kolonist izleri ve gayrimüslim evlerinin dağılımı içinde adı geçen köylerden biri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Birgi kesiminde Köşeler, Halıköy, Seki, Çomaklar, Kaymakçı ve Mursallı ile birlikte Adaküre gibi köylerin bu tarihsel izlerle birlikte sıralanması, geçmişte bölgesel dolaşım, ticaret ve yerleşim ağlarıyla temas eden bir coğrafi konumun varlığına işaret etmektedir. Armağan'ın (2009) eserinde Adaküre için "Erenler" adı verilirken, çevresel ve topoğrafik hafızayı yansıtan adlandırmaların da köy ölçeğinde süreklilik taşıdığı anlaşılmaktadır.

Adaküre'nin tarihinin önemli bir bölümünde bölgenin demircilik merkezi olması, yerleşimin adının belirlenmesinde etkili olmuştur. Demir cevheri, köyün 3,5 km kuzeyindeki Demirtepe'den sağlanırken, köy halkı ayrıca kestane ve meşe ağacından odun kömürü ile de geçinmekteydi. Dolayısıyla demir doğramacılığın cevher ve enerji olmak üzere iki önemli kaynağı, yörenin kendi imkânlarıyla elde edilirdi. Yaklaşık 35 yıl önce 52 olan demir doğrama atölyesi sayısı, 2000'lerde 35'e düşmüş, günümüzde ise yalnızca bir işletme kalmıştır. Bu veriler, Adaküre gibi küçük bir köyün yakın geçmişe kadar demircilik alanında taşıdığı potansiyeli göstermesi açısından değerlidir. Günümüzde iki bakkal dükkânı, üç kahvehane, bir berber, bir nalbant, bir okul, bir cami ve düğün salonu bulunan Adaküre'de, başta zeytin ve incir (yemiş) üretimi olmak üzere hayvancılık da sürdürülmektedir (Sepetçioğlu & Avcı, 2018).

Bu bağlamda köy merkezinin içinde veya yakınında bir kırsal üretim ve el sanatları evi önerisi geliştirilebilir. Öneri, Adaküre'nin demircilik yerleşimi olarak tarihsel kimliğine; zeytin, incir yetiştiriciliği, meyve üretimi ve hayvancılığa dayalı devam eden kırsal ekonomisine dayanmaktadır. Mevcut bir binanın yeniden kullanımı ile el sanatları hafızasını, küçük ölçekli üretimi, eğitimi ve topluluk kullanımını bir araya getiren mütevazı, çok fonksiyonlu bir alan olarak tasarlanmalıdır. Söz konusu program içeriği ile öneri mekân, kırsal kalkınmayı desteklemek amacıyla

Fotoğraf 5. Adaküre yerleşim sokak kesiti (Serim Dinç arşivi, 2025).

miras, üretim ve toplumsal alanı birbirine bağlayan, küçük ölçekli, yerel odaklı bir kalkınma aracı olarak da tanımlanabilir.

3.1 Yerleşim Konumu ve Biçimi

Yerleşme türü “dağ”, yerleşim biçimi ise “yarı toplu” karaktere sahip korunmuş köy dokusu ile Adaküre’de mevcut doku bütünlüğü hâlâ okunabilmektedir. Adaküre, kopuk ve uzak bir dağ köyü değil; merkeze yakın ama kendi kırsal dokusunu koruyan, geçiş niteliği taşıyan bir yerleşmedir. Yerleşmenin biçimlenişinde belirleyici ana unsur, topoğrafyadır. Yaklaşık 340-600 metre aralığında değişen eğimli bir arazi yapısı içinde, özellikle 400-460 metre bantları arasında yoğunlaşan bir meskûn yerleşim çekirdeğine sahiptir. Çekirdek doku, topoğrafyaya paralel ve yer yer ona uyarlanarak kıvrılan yol sistemi boyunca gelişmiştir. Yapı grupları, mevcut patikalara ve mülkiyet sınırlarına uyum sağlayan organik bir örüntü oluşturmaktadır.

Adaküre’nin yerleşim biçimi, yerleşme çekirdeği ile parsel ölçeğindeki bahçe, zeytinlik, bostan, küçük üretim alanları ve üretime bağlı yapıların iç içe geçmiş bir kırsal yaşam çevresi kurduğunu göstermektedir. Mahalle merkezinde cami, okul, dükkân gibi farklı fonksiyonlarda yapıların yer alması; çeperde ise bahçe, zeytinlik ve üretim parsellerinin devamlılığı, Adaküre’de yerleşim alanı ile üretim alanı arasındaki ilişkinin keskin sınırlarla değil, geçirgen eşiklerle kurulduğunu göstermektedir.

Yerleşme çekirdeği, yol kavşakları çevresinde sıkılaşan ve ardından kollar halinde yamaca doğru dağılan bir morfoloji sergilemektedir. Özellikle merkez çevresinde

Fotoğraf 6-7. Doğal ve üretim peyzajı ile iç içe geçmiş yerleşim (Serim Dinç arşivi, 2025).

yapıların birbirine daha yakın konumlandığı, sokak dokusunun daraldığı ve ortak kamusal kullanımların burada toplandığı görülürken; çeperlere doğru yapı adalarının seyrekleştiği, parsel büyüklüklerinin arttığı ve bahçe/üretim alanı ilişkilerinin güçlendiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle Adaküre’de yerleşim biçimi; daha çok yoğun çekirdek, gevşek çeper, üretimle bütünleşen dağınık eşik alanlar şeklinde katmanlaşan bir kırsal form sergilemektedir.

Adaküre’de konum ile biçim arasındaki ilişki, yerleşmenin Beydağ kırsalı içindeki tipolojik konumuyla da uyumludur. Yerleşme, hizmet ve nüfus dinamizmi bakımından kırılğan; ancak geleneksel doku ve yerleşik hafıza bakımından güçlü bir karakter sergileyen TİP C yaklaşımına uygun biçimde, büyüme odaklı değil, mevcut çekirdeği koruyarak gelişen bir yerleşim mantığını önceler şeklindedir. Yerleşim biçimi açısından en önemli risk, yamaçta büyük kazı-dolgu ile oluşturulmuş platformlar üzerinde, derin planlı ve çevresinden kopuk yeni yapıların ortaya çıkması; ikinci risk ise çekirdekten bağımsız, yol boyunca sıralanan parçalı yapılaşmalarla kırsal dokunun çözülmesidir.

Dolayısıyla Adaküre’de yeni müdahaleler, yerleşmenin organik biçimleniş mantığını bozmayacak; eğime uyumlu, mevcut yol ağına eklenen, parsel-bahçe-müştemilat ilişkisini sürdüren ve yapı kütlelerini peyzaj içinde baskın bir biçime taşımayan çözümler üretmelidir. Ayrıca eğimli alanlarda yapılaşmada dar planlı çözümlerin tercih edilmesi ve tepe üstü/silueti kıran konumlardan kaçınılması gerekmektedir.

MERKEZ	Karakter Bölgesi	Baskın Değer	Müdahale Yaklaşımı	Yapılaşma Eğilimi	Açık Alan Karakteri
↑	Çekirdek Kırsal Doku	Hatıza ve morfoloji	Onarım-yeniden kullanım	Çok sınırlı	Sokak, avlu, meydan
	Kontrollü Gelişme Alanı	Dokuya eklemlenme	Ölçülü tamamlama	Düşük	Bahçe ağırlıklı
	Tarımsal Geçiş Alanı	Yerleşim-üretim dengesi	Düşük etkili kullanım	İstisnai	Bostan, zeytinlik, incirlik, küçük üretim
	Tarım-Ekoloji Uyum Alanı	Üretim ve ekolojik süreklilik	Koruyucu üretim	Üretimle ilişkili	Toprak ve bitki sürekliliği
	Doğal Eşik Koruma Alanı	Su, eğim, orman ve habitat	Koruma-rehabilitasyon	Yapılaşma yasaklı	Doğal peyzaj
DOĞAL EŞİK					

Tablo 2. Merkezden çepere müdahale yaklaşımı.

3.2 Kültürel Miras Değeri

Adaküre’de kültürel miras değeri, yerleşmenin gündelik yaşam içinde üretilmiş sivil mimarlık dokusu ve bu dokunun oluşturduğu bütüncül sokak karakteri ile ortaya çıkmaktadır. Taş, kerpiç yığma ve ahşap taşıyıcı unsurların birlikte kullanıldığı eski konutlar, müştemilat yapıları, avlu duvarları, dar ve eğime uyarlanmış sokaklar, kiremit örtülü çatı silueti ve parsel-bahçe-yapı ilişkileri yerleşik kırsal yaşam çevresinin sürekliliğinde miras değer olarak anlam kazanmaktadır.

Mahallede, özellikle eski konut stokunda geleneksel kütle oranını, çatı biçimlenişini, saçak detaylarını, dar cepheli fakat derinleşen parsel ilişkilerini ve sokağa yakın konumlanmış yapı düzenini koruyan örnekler kısmi de olsa mevcudiyetini korumaktadır. Bazı yapılarda özgün malzeme ve tekniklerin kısmen devam ettiği, bazılarında ise briket, betonarme ekler, doğrama değişimleri, cephe kaplamaları ve çatı müdahaleleriyle dönüşüm yaşandığı gözlemlenmektedir. Bu durum, Adaküre’de kültürel mirasın tam korunmuş bir yapı topluluğu biçiminde değil; kısmen bozulmuş, kısmen dönüşmüş ama hâlâ okunabilir nitelikte bir kırsal sivil mimarlık birikimi olarak varlığını sürdürdüğünü göstermektedir.

Fotoğraf 8-9. Adaküre, sokak manzaraları (Serim Dinç arşivi, 2025).

Mahallenin kültürel miras değeri yalnızca yapıların kendisinde değil, onların sokağa ve topoğrafyaya yerleşme biçiminde de görülmektedir. Daralan-genişleyen sokak kesitleri, eğime paralel ya da eğimi keserek ilerleyen yollar, duvarlarla tanımlanan eşikler, avlu girişleri, zemin katlarda üretim ya da depolama işleviyle ilişkilenen kapalı birimler ve üst kotlarda konut kullanımı, yerleşmenin kırsal yaşam düzeniyle biçimlenmiş özgün bir mekânsal kurgu taşıdığını göstermektedir. Özellikle merkezde yoğunlaşan yapı dokusunda, konut ile gündelik üretim mekânlarının ve küçük ticari kullanımların aynı çevrede var olması, Adaküre’nin kırsal yerleşim kimliğinin önemli bir parçasıdır.

Bununla birlikte mevcut durum, bu sivil mimarlık mirasının çeşitli baskılar altında olduğunu da göstermektedir. Yapı kimliğini bozan cephe yenilemeleri, malzeme değişimleri, kısmi yıkımlar, betonarme kat ilaveleri, geniş açıklıklı yeni eklentiler, teknik altyapı elemanlarının düzensiz görünürlüğü ve bakımsızlık, mahalledeki geleneksel doku bütünlüğünü zayıflatan başlıca müdahaleler arasındadır. Yerleşimde eski yapıların yanında daha yeni ve ölçek, malzeme ya da oran bakımından farklılaşan örneklerin yer alması, dokunun tamamen kaybolmadığını ancak kimlik aşınmasına açık hâle geldiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle Adaküre’de kültürel mirasın korunması, yalnızca münferit bir restorasyon meselesi olarak değil, yeni yapılar ve onarım müdahaleleri için tasarım ilkeleri koyan bütüncül bir çerçevede ele alınmalıdır.

Bu çerçevede Adaküre için kültürel mirasa yönelik temel yaklaşım; kırsal sivil mimari örneklerin, bunların oluşturduğu sokak dokusunun ve yerleşmenin gündelik mekânsal hafızasının korunması olmalıdır. Bu kapsamda öncelikler, özgün yapıların mümkün mertebe onarımı, cephe ve çatı karakterinin korunması, yeni eklerin mevcut kütle ile uyum teşkil etmesi, sokak ölçeğinde malzeme ve oran uyumunun gözetilmesi, parsel biçimlenişinde küçük ölçekli miras bileşenlerinin görünür kılınması olarak tanımlanmalıdır.

3.3 Yerleşim Karakteri ve Bileşenleri

3.3.1 Yerleşim Morfolojisi

Adaküre yerleşim morfolojisi, merkezde yoğunlaşan çekirdek doku ile çeperde seyrekleşen ve parsel ölçeğinde çeşitlenen yerleşim örgütlenmesi ile biçimlenmektedir. Mahallede yapılaşma düzeni yollar, parsel sınırları ve tarihsel gelişim süreci doğrultusunda biçimlenmiş organik bir doku sergilemektedir.

Çekirdek kırsal yerleşim alanı, yapı ve işlev yoğunluğunun en yüksek olduğu tarihsel merkezle örtüşmektedir. Bu alanda öncelik yeni yapı kapasitesi oluşturmak değil; mevcut sokak-parcel örgüsünü, yapıların yol ve bahçeyle kurduğu ilişkiyi ve ortak kullanım odaklarını iyileştirmektir. Boş veya az kullanılan yapıların yeniden işlevlendirilmesi, merkezdeki mekânsal sürekliliğin korunması açısından yeni yapılaşmadan önce değerlendirilmelidir.

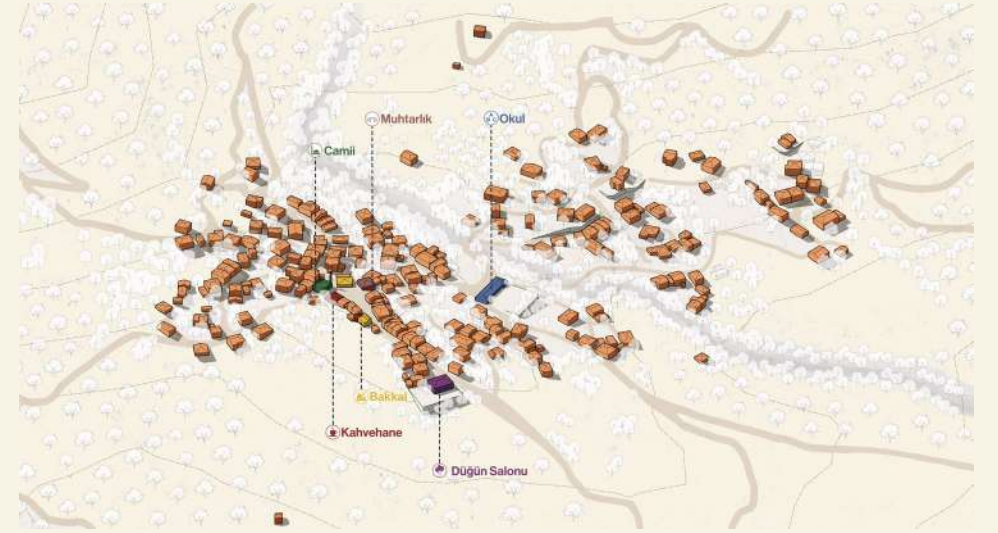
Bu bulgu, özellikle üretim yapıları, müstemilat, parsel içi açık alan kullanımı ve atık/su yönetimi başlıkları açısından kritik bir girdidir. Hayvancılık, kırsal parselin yalnızca konut ve bahçeden oluşmadığını; yem, bakım, geçici depolama, gübre ve servis kullanımlarını da içeren daha karmaşık bir birim olduğunu göstermektedir.

Diğer kullanımlara bakıldığında; 1 park, 1 okul yapısı, 5 depolama alanı, 3 hidrant, 1 içme suyu deposu gibi kayıtlar mevcuttur. Özellikle üretim yapıları ve depolama alanlarının varlığı, Adaküre'de konut-parcel-müstemilat düzeninin hâlâ sürdüğünü; kırsal üretimin yerleşim içinde okunabilir olduğunu gösterir. Bu nedenle, Adaküre'de arazi kullanımı, yerleşim çekirdeği ile üretim peyzajı arasında keskin bir ayrışma göstermeyen; konut, üretim, depolama, küçük ölçekli ticaret ve bahçe kullanımlarının iç içe geçtiği bütüncül bir kırsal örgütlenme sergilemektedir. Yerleşim çekirdeği, daha yoğun bir yapılaşma ve işlev birikimine sahiptir. Merkezde depo, dam, ağıl, mandıra, dükkân, okul, cami ve düğün salonu gibi farklı işlevler baskın olan konut dokusuna eklenmektedir. Bu durum, Adaküre'de merkez alanın; gündelik yaşam, üretim, depolama ve sınırlı kamusal hizmetlerin toplandığı çok işlevli bir kırsal odak niteliği taşıdığını göstermektedir. Özellikle depo, dam ve ağıl gibi kullanımların çekirdek çevresinde yaygın biçimde bulunması, hayvancılık ve küçük ölçekli tarımsal üretimin yerleşme dokusundan bütünüyle ayrılmadığını; kırsal ekonominin hâlâ yapı-parcel düzeni içinde okunabildiğini ortaya koymaktadır.

Fotoğraf 10-11. Yerleşim merkezini oluşturan ana ulaşım koridoru (Serim Dinç arşivi, 2025).

Yerleşim çekirdeğini çevreleyen ikinci halka ise bahçe ve üretim parselleriyle bütünleşen geçiş kuşağıdır. Bu kuşakta konutla doğrudan ilişkili bağ, bostan, zeytin bahçesi, kestanelik, incir, sebze ve meyve bahçesi gibi kullanımlar öne çıkmakta; çoğunlukla karma, mevsimsel ve hane ölçeğinde işletilen üretim pratiği ile şekillenen bir örüntü oluşturmaktadır.

Şekil 12. Adaküre yerleşimi arazi kullanımı.

Tarımsal geçiş alanları, yerleşme ile sürekli üretim peyzajı arasında tampon oluşturan bahçe, bostan, zeytinlik ve küçük üretim parsellerinden meydana gelmektedir. Bu kuşakta açık alan karakterinin korunması, yerleşmenin tarımsal çevreyle kurduğu yumuşak geçişin sürdürülmesi bakımından önemlidir. Yapılaşma kararları, üretim parsellerini küçük ve işlevsiz parçalara ayırmayacak; konut baskısını tarım alanlarına taşımayacak biçimde sınırlandırılmalıdır.

Arazi kullanımına ilişkin bir diğer önemli özellik, Adaküre'de boş arsaların ve yapılaşmamış parsellerin doku içinde belirli bir orana sahip olması ve bahçe sürekliliğiyle yerleşim karakterine katkı sunan bir açık alan sistemi oluşturmalarıdır. Mahallenin çeperlerinde arazi kullanımı, üretim ve doğal eşiklerle daha belirgin biçimde ilişkilenen bir karakter kazanmaktadır. Merkez dışına çıkıldıkça konut yoğunluğu azalmakta, parsel boyutları büyümekte; zeytinlikler, bahçeler ve diğer tarımsal kullanımlar daha baskın hâle gelmektedir. Adaküre'de yerleşim ile üretim peyzajı arasında yumuşak geçiş sağlayan çeperde konut gelişmesinin kontrolsüz biçimde yayılması, yalnızca tarım alanlarının kaybına değil, yerleşmenin temel karakter unsurlarından biri olan geçirgen kırsal eşik yapısının bozulmasına da yol açacaktır.

Tarımsal geçiş alanları; yerleşme ile sürekli üretim peyzajı arasında tampon oluşturan bahçe, bostan, zeytinlik ve küçük üretim parsellerinden oluşmaktadır. Bu kuşakta açık alan karakterinin korunması ve yerleşmenin tarımsal çevreyle kurduğu yumuşak geçişin sürdürülmesi önemlidir. Yapılaşma kararları, üretim parsellerini küçük ve işlevsiz parçalara ayırmayacak ve konut baskısını tarım alanlarına taşımayacak biçimde sınırlandırılmalıdır.

Yerleşim dokusunun tarım ve çevresel koşullarla birlikte okunması gerektiği yaklaşımı ve yerleşim biçiminin zaman içinde gelişen parsel-yapı örüntüsü, Adaküre için de temel referansları oluşturmaktadır. Söz konusu sebeple üretime

bağlı kullanımların doku içindeki yerinin bütünüyle dışlanmaması, bahçe ve üretim parsellerinin parçalanmaması, yeni müdahalelerin konut-üretim-açık alan dengesini bozmayacak biçimde yönlendirilmesi esastır.

3.3.3 Bağlantı

Adaküre'yi çevresine bağlayan kırsal yol ağı, yerleşim çekirdeğini çevredeki üretim alanları ve kırsal odaklarla ilişkilendiren çok işlevli bir sistemdir. Yol düzenlemelerinde taşıt erişiminin yanı sıra tarımsal servis hareketi, yaya kullanımı, yağmur suyu akışı ve yangın durumunda erişim gereksinimi birlikte ele alınmalıdır. Mevcut güzergâhların gereksiz genişletilmesi yerine, dar boğazların güvenli hâle getirilmesi, drenajın iyileştirilmesi ve yol kenarındaki ağaç, taş duvar ve üretim parsellerinin korunması esas alınmalıdır.

Şekil 13. Adaküre ve yakın çevre ulaşım bağlantısı.

Adaküre'de bağlantı yapısı, yerleşmenin iç dolaşımını kuran organik sokak ağı ile mahalleyi Beydağ merkezi ve yakın kırsal çevreye bağlayan erişim hatlarının birlikte oluşturduğu bir sistem olarak işlemektedir. Temel morfolojik bileşenlerden biri olarak yol sistemi, ana yol omurgasından ayrılan ve topoğrafyaya uyum sağlayarak kıvrılan dar sokaklar üzerinden kurulmaktadır. Bu sokaklar doğrusal ve standart kesitli bir şema üretmemekte; yer yer daralan, genişleyen, çatallanan ve küçük açıklıklara bağlanan bir dolaşım örüntüsü oluşturmaktadır.

Merkez kesimde bağlantı ağı daha yoğun ve çok kollu bir yapıya dönüşmektedir. Cami, okul, kahvehane, muhtarlık, dükkân ve diğer ortak kullanımların bulunduğu bölüm yalnızca işlevsel değil, aynı zamanda dolaşım açısından da mahalleyi toplayan bir çekim noktası oluşturmaktadır. Bu nedenle merkez çevresindeki yol ve sokak sistemi, Adaküre'nin en yüksek yaya ve araç hareketliliğinin gerçekleştiği alan olarak okunmalıdır.

Şekil 14. Adaküre yerleşim içi bağlantı ve düğümler.

Çeper alanlarda ise bağlantı sistemi daha seyrekleşmekte ve çoğu zaman konut parselleri, bahçeler ve müştemilat yapılarıyla ilişkili tali kollara dönüşmektedir. Adaküre'de bağlantı yapısı, merkezde toplayıcı ve yoğun; çeperde dağıtıcı ve erişim odaklı bir hiyerarşi göstermektedir.

Adaküre, ilçe merkezine yakın konumu nedeniyle bütünüyle kopuk bir dağ yerleşmesi niteliği taşımamakta; günlük hizmet, eğitim, sağlık ve ticari ilişkiler bakımından Beydağ merkeziyle işleyen bir erişim ilişkisi kurmaktadır.

Bu çerçevede Adaküre'nin bağlantı yapısı üç temel özellikle tanımlanabilir: organik ve topoğrafyaya uyumlu iç sokak ağı, merkezde yoğunlaşan düğüm noktaları ve mahalleyi Beydağ merkeziyle ilişkilendiren erişilebilir dış bağlantı sistemi. Öte yandan, yol sistemi yerleşmenin kamusal karakterini taşıyan bir mekânsal omurga olarak da düşünülmelidir. Bu nedenle, yeni müdahalelerde yol genişletme, morfolojik yapıdan kopuk düzeltmeler ya da sokak karakterini zayıflatan standartlaştırılmış çözümler yerine; mevcut sokak dokusunu, yol-yapı ilişkisini ve yaya ölçeğindeki hareketi koruyan bir yaklaşım geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle bağlantı, Adaküre'de yalnızca ulaşım başlığı altında değil, yerleşme karakterini kuran temel bir mekânsal değer olarak ele alınmalıdır.

3.3.4 İklim ve Afet Dayanıklılığı

İzmir geneline ilişkin risk haritasında Beydağ ve yakın çevresi, özellikle yangın riski, toprak ve su erozyonu riski ile iç kesimlerdeki kırılgan kırsal peyzaj ilişkileri bakımından dikkat çeken alanlar arasında yer almaktadır. Adaküre özelinde bu durum, yerleşmenin orman dokusuna ve yamaç sistemine yakın konumu nedeniyle yangın açısından hassas; eğimli yüzeyler ve yüzey akışı bakımından ise

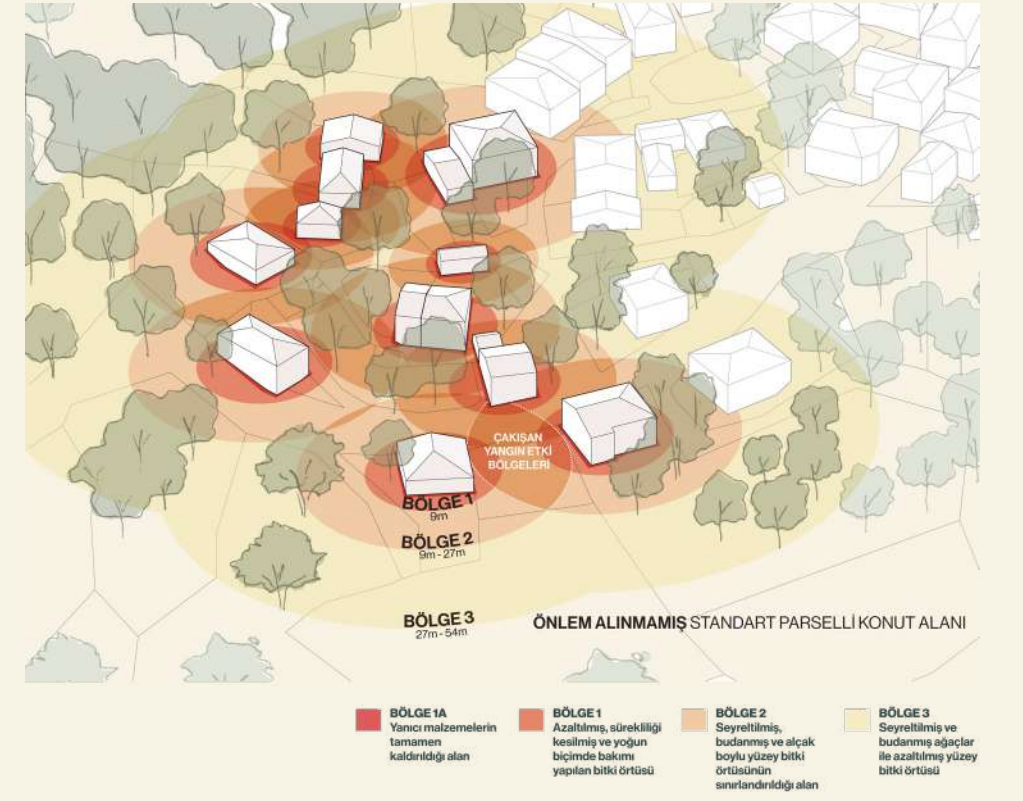
suyun kontrollü yönetimini gerektiren bir yerleşme karakteri taşıması sebebiyle önem taşımaktadır.

Adaküre Ekolojik Vaziyet Planı'nda geniş bir alan kaplayan doğal eşik koruma kuşağı, yapılaşma kapasitesinden çok eğim, drenaj, orman dokusu, erozyon ve yangın hassasiyetleri üzerinden değerlendirilmesi gereken kesimleri göstermektedir. Bu alanlarda yeni yapı ve yol açılması istisnai durumlarla sınırlandırılmalı; bozulan yüzeylerin onarılması, bitki örtüsü sürekliliğinin sağlanması ve suyun doğal akışının korunması önceliklendirilmelidir. Müdahaleler, doğal süreçleri değiştiren mühendislik uygulamalarından çok koruma ve rehabilitasyon ağırlıklı olmalıdır.

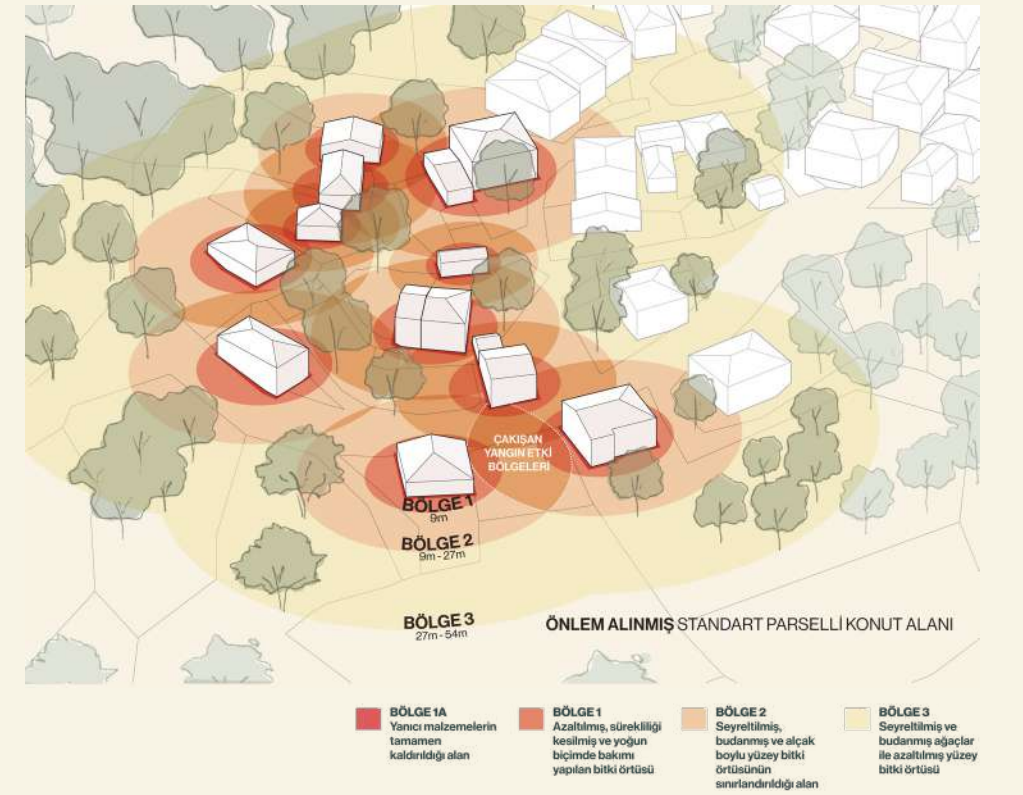
Yerleşimde afet dayanıklılığı, yalnızca yapı tekniği üzerinden değil; parsel içi açık alan düzeni, bitkilendirme kararları, yol-sokak boşlukları, suyun toplanması ve uzaklaştırılması gibi yerleşme ölçeğindeki tasarım bileşenleri üzerinden kurulmalıdır. Özellikle yerleşmenin yangına karşı yalnız tek tek yapıların korunmasıyla değil, parsellerin ve mahalle dokusunun birlikte ele alınmasıyla daha dayanıklı hâle getirilebileceği; bitki örtüsü yoğunluğu, yanıcı malzeme birikimi, yapı çevresi tamponları ve eğimli arazilerde mesafe kurallarının bu açıdan belirleyici olduğu noktasından hareket edilmelidir. Yapı çevresinde yanıcı materyalin azaltıldığı yakın tampon alanlar, daha seyrek ve bakımlı bitki örtüsü kuşakları ve daha dışta kademeli bir savunma hattı kurgusu; eğimli alanlarda ise bu mesafelerin artırılması gerektiği açık bir şekilde tanımlanmalıdır.

Adaküre'de bu yaklaşımın ilk karşılığı, yangına ve kuraklığa dayanıklı bitkilendirme ve peyzaj düzenlemelerinin benimsenmesidir. Yerleşmede yapıların önemli bir bölümü bahçe, avlu, küçük üretim alanı ya da boşluklarla çevrilidir. Bu alanlar, doğru yönetildiğinde yangın yayılımını yavaşlatan tamponlara dönüşebilir; yanlış kullanıldığında ise kuru ot, budanmamış ağaç-altı çalı tabakası, üst üste yığılmış odun, plastik depo elemanları ve bakımsız bitki örtüsü nedeniyle riski artırabilir. Bu nedenle yapı çevresindeki ilk kuşakta düşük yanıcılığa sahip, düzenli bakımı yapılan, toprağı çıplak bırakmadan nem tutan ve kolay alev almayan türler tercih edilmelidir. Yüksek oranda reçineli yapıya sahip, çok sık dokulu ve bakım görmeyen yanıcı türlerin yapı cephelerine yakın kullanımı sınırlandırılmalı; ağaç, çalı ve yer örtücü bitki katmanları arasında düşey ve yatay süreklilik kurulmamalıdır. Yapı çevresindeki en yakın alanda yanıcı materyalin kaldırılması, daha dış halkalarda ise bitki örtüsünün seyreltilmesi, ağaçların budanması, çalılarının küçük ve kesintili gruplar halinde tutulması ve yüzey bitki örtüsünün azaltılması gerekmektedir. Ayrıca eğimli arazilerde bu koruma kuşakları büyütülmelidir.

Kuraklık açısından yerel iklime uyumlu, az su isteyen, gölge üretebilen, toprak nemini koruyan ve bakım ihtiyacı düşük bitkilendirme tercih edilmelidir. Bahçe ve açık alanlarda geçirimsiz sert zemin oranı azaltılmalı; toprağın suyu emmesine izin veren yüzeyler, malçlama ve gölgeleme elemanları desteklenmelidir. Bu

Şekil 15. Önlem alınmamış yangın alanı.
(<https://experience.arcgis.com/experience/kaynağından yararlanılarak bu çalışma için güncellenmiştir.>)

Şekil 16. Önlem alınmış yangın alanı.
(<https://experience.arcgis.com/experience/kaynağından yararlanılarak bu çalışma için güncellenmiştir.>)

yaklaşım yalnız kuraklık baskısını azaltmaz; aynı zamanda yaz aylarında yüzey sıcaklıklarını düşürerek yerleşme içi mikro iklimi iyileştirir.

Diğer bir önemli husus, su yönetimidir. Adaküre'nin eğimli yapısı, yağışlı dönemlerde yüzey akışının hızlanmasına, sokaklarda ve parsel kenarlarında suyun birikmesine ya da kontrolsüz biçimde aşağı kotlara taşınmasına neden olabilir. Bu nedenle yerleşmede su yönetimi, yalnız altyapısal bir meseleden önce sokak dokusu ve parsel organizasyonu ile birlikte ele alınması gereken bir tasarım konusudur. Drenaj kanalları, yol kenarı açık su toplama hatları, eğime uygun yüzey yönlendirmeleri ve suyu hızla uzaklaştırmak yerine kontrollü biçimde tutup özellikle yerleşimin ortasından geçen akarsu hattı ile birlikte değerlendirilmeli, sızdıran çözümler geliştirilmelidir. Beydağ çevresinde su erozyonu ve eğim kaynaklı hassasiyetlerin görünür olması da bu ihtiyacı desteklemektedir.

Bu bağlamda Adaküre'de parsel ve yapı ölçeğinde yağmur suyu toplama sistemleri teşvik edilmelidir. Çatı suları doğrudan yola veya komşu parsele bırakılmak yerine depolama tanklarına, küçük sarnıçlara ya da filtrelenmiş toplama sistemlerine yönlendirilmelidir. Toplanan yağmur suyu, bahçe sulamasında, avlu temizliğinde ya da üretime bağlı küçük kullanımlarda değerlendirilebilir. Bu şekilde yaz kuraklığına karşı su rezervi yaratılırken, diğer yandan ani yağışlarda yüzey akışının yükü azaltılmış olur. Özellikle müstemilat yapıların, depo yapılarının ve geniş çatı yüzeylerine sahip kırsal yapıların bu sisteme dahil edilmesi, mahalle ölçeğinde önemli kaynak oluşturacaktır.

Sokak ölçeğinde ise taş döşeli ya da sert kaplamalı yüzeylerin suyu tamamen akışa zorlayan biçimde değil, kontrollü drenajla çalışan bir mantıkla ele alınması gerekir. Yol kenarlarında küçük açık drenaj hatları, geçirgen derzler, su kırıcı eşikler ve uygun eğim düzenlemeleri ile taşkın etkisi azaltılabilir ve yüzey bozulmaları önlenabilir. Parsel girişlerinde ve avlularda suyun alt kotlara yıkıcı biçimde taşınmasını engelleyen küçük setler, geçirgen yüzeyler ve bitkisel tutucu bantlar da bu sistemin parçası olarak düşünülmelidir.

 Ölçek	 Yangın	 Su	 Kuraklık	 Enerji
 Yapı	Yanıcı malzemeyi azalt	Çatı suyunu topla	Gölgeleme sağla	Yalıtım ve uygun yönelme
 Parsel	Bakımlı tampon oluştur	Sızdır ve depola	Geçirgen yüzey kullan	Teknik sistemi görünmez kıl
 Sokak	Acil erişimi koru	Açık drenajı sürdür	Gölge sürekliliği oluştur	Isı adasını azalt
 Yerleşim	Savunma kuşaklarını ilişkilendir	Akış yönlerini koru	Yerel türleri destekle	Ortak kaynak çözümleri geliştir

Tablo 3. İklim ve dayanıklılık katmanları.

4 Yapı ve Parsel Düzeni [A]

Adaküre'de yapı ve parsel düzeni, yerleşmenin kırsal karakterini belirleyen temel mekânsal örgütlenme katmanlarından biridir. Bu düzen; tekil yapıların mimari biçimlenişinin yanı sıra yapıların topoğrafya, yol ağı, bahçe ve üretim alanları, müstemilat yapıları, açık-kapalı alan dengesi ve sokakla kurduğu ilişkiyi birlikte kapsar. Yerleşmenin merkezinde daha sıkışık ve düşük katlı bir çekirdek doku görülürken, çevreye doğru bahçe ve üretim alanlarıyla bütünleşen daha gevşek bir parsel düzeni gelişmektedir. Bu nedenle yapı ve parsel kararları; Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği'nde tanımlanan parsel büyüklüğü, bahçe mesafeleri, bina derinliği, bina yüksekliği ve kot alma hükümleriyle birlikte ele alınmalıdır. Rehberde öngörülen kırsal ölçek, topoğrafyaya uyum ve açık alan dengesi yaklaşımı; ilgili mevzuatta belirlenen asgari çekme mesafeleri, taban alanı ve kat adedi sınırlarıyla uyumlu biçimde uygulanmalıdır (PAİY, 1985).

Kat adedi analizine göre Adaküre'de yapılaşma ağırlıklı olarak bir ve iki katlıdır. Üç katlı yapılar sınırlı sayıda olup daha çok çekirdek dokuda yoğunlaşmaktadır. Bu yapılaşma biçimi; yükseklik, kütle oranı ve parsel içi yerleşimin sokak ölçeğini, kırsal silueti ve yerleşme algısını doğrudan etkileyen karakter unsurları olduğunu göstermektedir. Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği'ne göre yerleşik alanlarda yapılacak binalarda azami yapı yüksekliği 9.50 metre ve üç kat ile sınırlıdır. Bununla birlikte, parselin iki yanında bulunan mevcut yapıların yüksekliği daha düşükse azami yükseklik 7.50 metre ve iki kat olarak uygulanır. Çekme kat ve çatı katı yapılamaz; arazi eğiminden yararlanılarak birden fazla iskân katı kazanılamaz (PAİY, 1985). Adaküre'de kat adedi ve yapı kütleline ilişkin kararlar, bu sınırlar içinde ve mevcut düşük katlı doku sürekliliğini koruyacak biçimde değerlendirilmelidir.

Rehberin temel yaklaşımı; yapının parselin tamamını tüketmediği, açık alanların bahçe, avlu, üretim ve gündelik yaşam alanları olarak korunduğu çözümlerin geliştirilmesidir. Yeni yapılar ve mevcut yapılara yönelik müdahaleler; organik yerleşim örüntüsü, düşük katlı yapılaşma, üretimle bütünleşen kırsal yaşam çevresi ve topoğrafyaya uyum gözetilerek ele alınmalıdır. Bu doğrultuda büyüme odaklı bir yapılaşma modelinden çok, mevcut dokunun nitelikli biçimde iyileştirilmesi hedeflenmelidir.

Şekil 17. Adaküre, yapı kat adetleri.

Topoğrafyaya uyum bakımından kot verme kararları da yapı kütlesi ve silüet üzerinde doğrudan etkili bir tasarım konusu olarak değerlendirilmelidir. Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği uyarınca yapı kotu; yol bordürü, yol kaplaması veya tabii zemin ortalaması esas alınarak belirlenir ve yol seviyesinden kaynaklanan koşullar kat adedinin artırılmasına gerekçe oluşturamaz. Eğimli arazilerde kademeli yapı çözümleri geliştirilebilmekle birlikte, bu uygulamalar silüeti büyüten ilave iskân katlarının oluşturulmasına yol açmamalıdır. Zemin kat döşeme üst seviyesi, kot alınan noktanın altında bırakılamaz ve bu noktadan itibaren +1.00 metreden daha yükseğe çıkarılamaz (PAİY, 1985). Adaküre’de kot kararları, yalnızca teknik bir uygulama olarak değil, kırsal silüeti, sokak ölçeğini ve arazinin doğal biçimini koruyan temel bir tasarım kararı olarak ele alınmalıdır.

Yapı Grubu	Kütle	Sokak İlişkisi	Açıklık Düzeni	Çatı	Ön Mekan	Görsel Etki
Barınma	Kompakt, parçalı	Doğrudan veya avlulu	Dengeli ritim	Kırma, beşik	Taşlık-avlu	Dokuya karışan
Hizmet	Okunabilir	Kamusal odak oluşturan	Belirgin girişli	Eğimli	Bekleme eşiği	Seçilebilir fakat baskın olmayan
Ticaret	Küçük-orta ölçekli	Canlı cephe	Bölümlü vitrin	Dokuya uyumlu	Sundurmali	Görünür fakat ölçülü
Üretim	Etaplanabilir	Servis kontrollü	İşlevsel açıklık	Basit eğimli	Yükleme, çalışma saçağı	Peyzajla yumuşatılmış

Tablo 4. Yapı grupları tasarım bileşenleri.

4.1 Yapı Bileşenleri

Adaküre’de yapı ve bileşenlerine ilişkin ilkeler, tek bir yapı tipine ya da tek biçimli bir mimari dile indirgenmemelidir. Yerleşmenin mevcut karakteri; merkezde daha sıkışık ve sokakla doğrudan ilişki kuran yapılaşma, gelişme alanlarında daha kontrollü yeni eklemlemeler, saçaklanma alanlarında gevşeyen doku ve çeperde üretim peyzajı ile iç içe geçmiş yapı–parsel ilişkileri üzerinden farklılaşmaktadır. Bu nedenle hizmet, ticaret, üretim ve barınma yapıları için belirlenecek ilkeler bu bölgesel farklılıkları ve her yapı grubunun işlevsel gereksinimlerini dikkate almalıdır. Parsel yerleşimi, yapı türleri, yapım tekniği, cephe düzeni ve malzeme özellikleri birlikte değerlendirilmeli; uygun parsel düzeni içinde uygun mimari biçimleniş, peyzajla birlikte ele alınmalıdır.

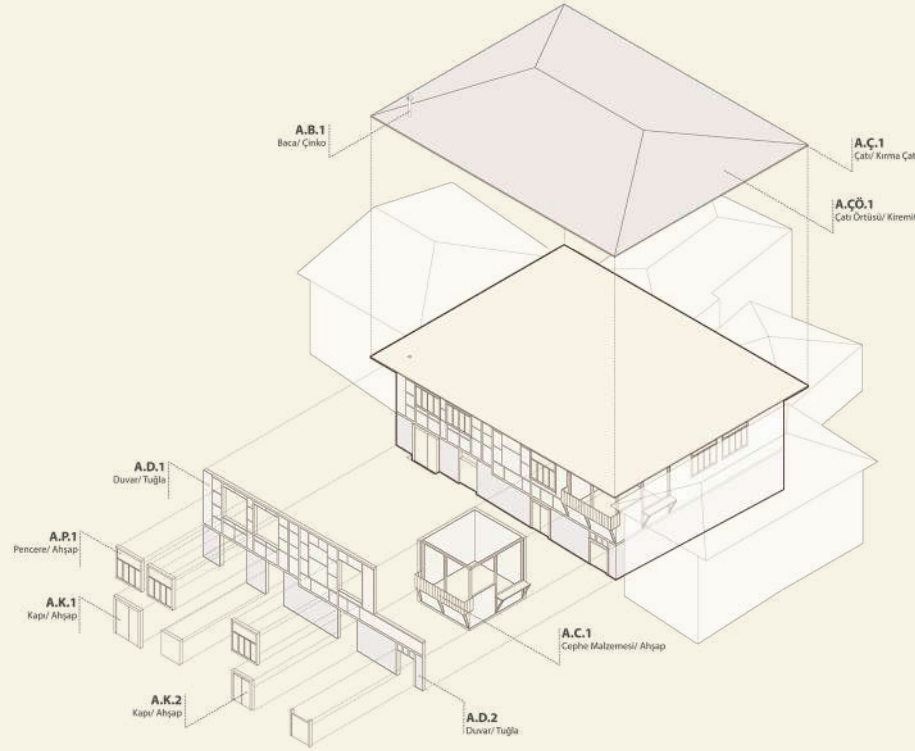
Adaküre’de geleneksel yapı karakteriyle uyumlu yapım teknikleri değerlendirilirken, Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği’nde kerpiç, hımış, ahşap ve yarım kâgir yapılar için tanımlanan yükseklik ve yapım koşulları dikkate alınmalıdır (PAİY, 1985). Bu hükümler, yerel yapım kültürüne referans veren sistemlerin sınırsız biçimde değil, taşıyıcılık, yangın güvenliği ve yükseklik bakımından kontrollü olarak uygulanmasını gerektirir. Özellikle temel ve bodrum duvarlarında kâgir zorunluluğu ile yangına dayanıklılık şartları, Adaküre’de geleneksel dilin çağdaş güvenlik gerekleriyle birlikte ele alınmasını destekler.

Adaküre’de tüm yapı grupları için geçerli ana ilke, yapının kırsal doku içinde baskın bir nesne olarak değil, mevcut sokak-parcel-bahçe-müştemilat ilişkisine eklemelenen bir bileşen olarak ele alınmasıdır. Bu nedenle yeni ya da yenilenecek tüm yapılar için:

1. Kütle oranı ve yükseklik çevre yapı ölçeğini aşmamalı,
2. Yapı formu derin ve ağır kütleler yerine daha okunabilir ve parçalı çözümler üretmeli,
3. Cephe düzeni ve boşluk oranları mevcut kırsal karakterle uyumlu olmalı,
4. Yerel malzeme görünümü ve doku sürekliliği korunmalı,
5. Eklenen yeni elemanlar mevcut yapıyı ezmemeli,
6. Yapım tekniği çağdaş olabilir; ancak sonuç ürün yerel karakteri bozan anonim bir dili üretmemelidir.

A. Barınma Yapıları [Konut, Müştemilat]

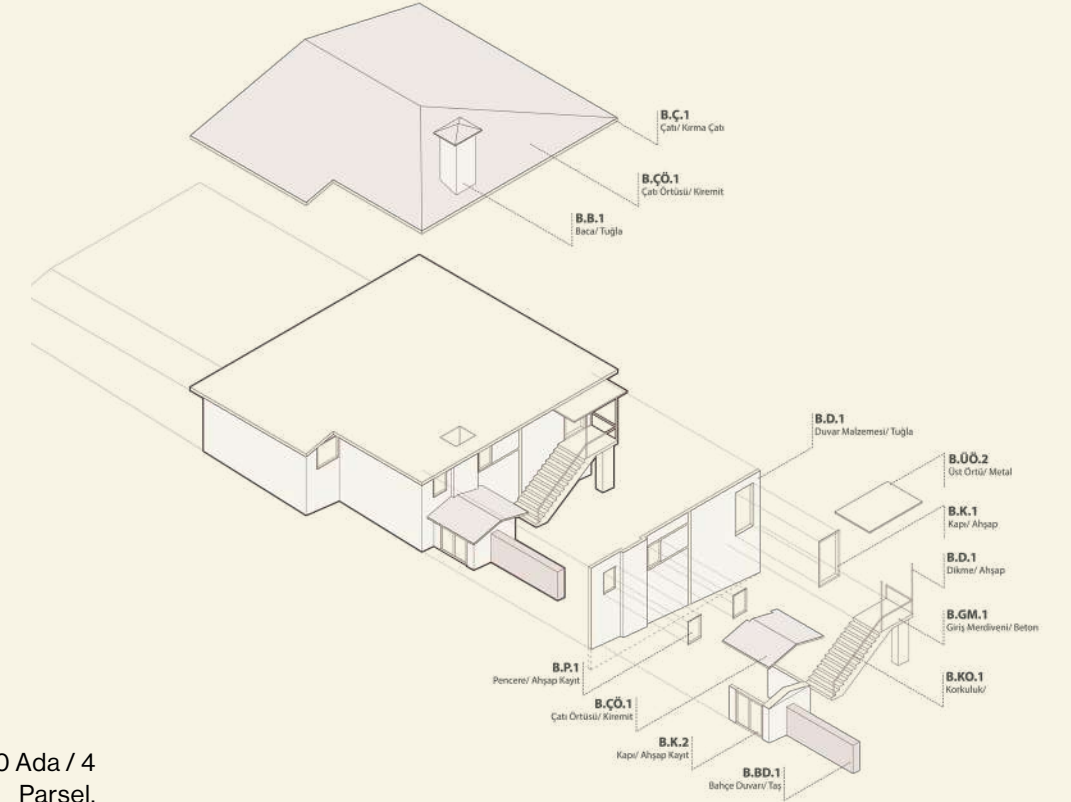
Yerleşim karakterini en çok belirleyen grup barınma yapılarıdır. Konutun müştemilatıyla birlikte düşünülmesi, kırsal mimari karakterin temel kabulü olarak ilkelere bağlanmaktadır.

Şekil 18. 124 Ada / 5 Parsel.

Yapı A, bütüncül, kompakt bir kütle karakteri göstermektedir. Bu tipte yapı bileşenleri daha sade, bütünlüklü ve cepheyi parçalamayan bir dile sahiptir.

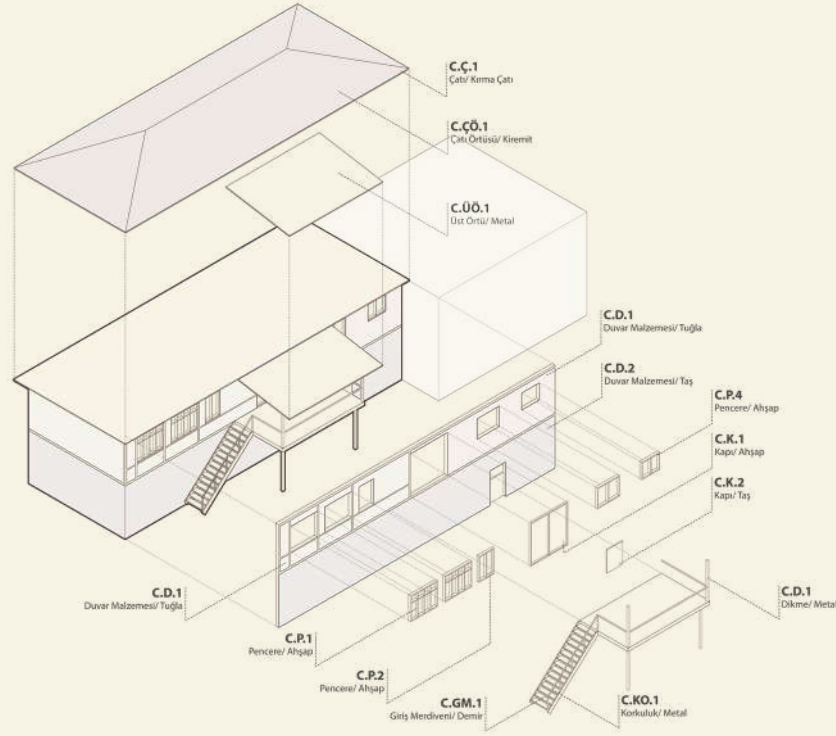
- **A.P.1 Pencere:** Ahşap kasalı, yatayda genişleyen ve birden fazla düşey bölüntü içeren pencere tipidir. Özellikle ana yaşam mekânlarında kullanılmaya uygun, cephede yatay süreklilik kuran bir açıklık karakteri üretir.
- **A.K.1 Kapı:** Ahşap kasalı, daha belirgin ve ana giriş niteliği taşıyan kapı biçimlenişi, giriş cephesinde sade ama tanımlı bir eşik oluşturmaktadır.
- **A.K.2 Kapı:** Ahşap kasalı, daha dar ve düz yüzeyli ikinci kapı yan giriş, servis girişi ya da ikincil geçiş için kullanılmaktadır.
- **A.D.1 Duvar:** Düzenli örgü küçük tuğla dokusu ve ahşap sistemi ile duvar önemli ölçüde hımış strüktürü sergilemektedir.
- **A.D.2 Duvar:** Duvar bileşeni olarak daha iri ve farklı örgü karakteri gösteren yüzey tipi ile zemin kat duvarı yığma karakter sergilemektedir.
- **A.Ç.1 / A.ÇÖ.1 Çatı:** Alaturka kiremit örtülü, kırma çatı tipidir; saçak çizgisi belirgin, silueti geleneksel ve kırsal dokuya uyumludur.
- **A.B.1 Baca:** Çinko kaplı, ince ve yükselen baca tipidir. Daha hafif ve teknik bir çözüm olmakla birlikte, mimari karakterin diğer geleneksel bileşenlerinden farklılaşmaktadır.

Şekil 19. 150 Ada / 4 Parsel.

Yapı B, daha parçalı kütle, dış merdiven ve ikincil eklerle tanımlanan bir yapı karakterine sahiptir. Bu tipte bileşenler, yapının hem ana kitlesini hem de kullanım çeşitliliğini destekleyecek nitelikte tanımlanabilir.

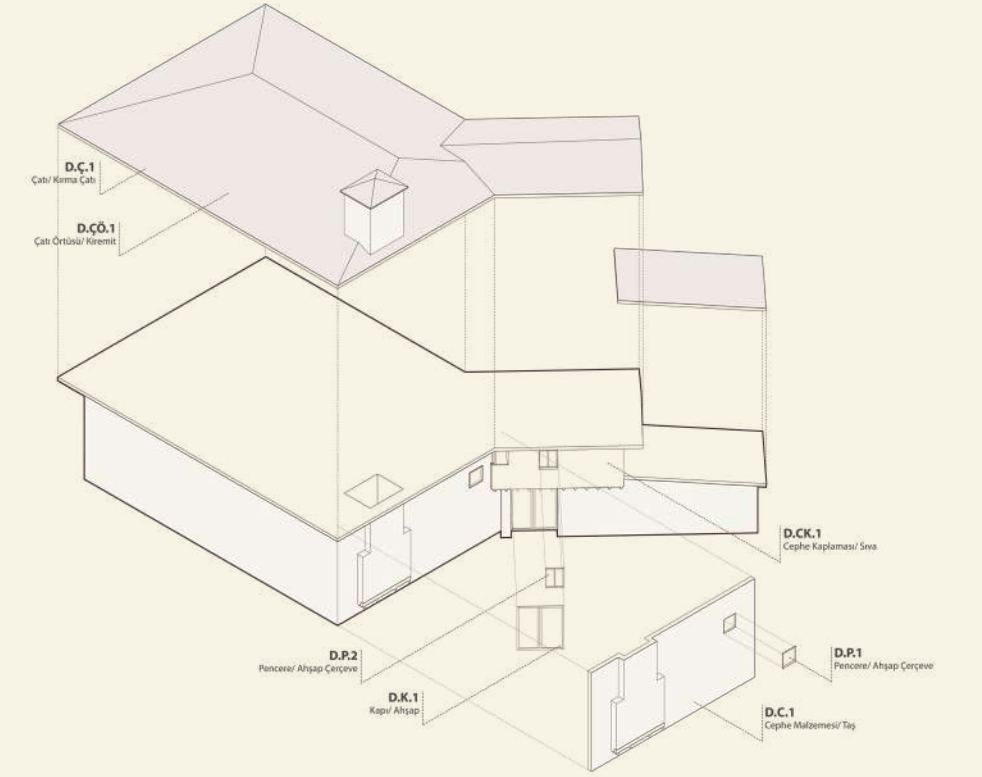
- **B.P.1 Pencere:** Ahşap kasalı, düşey oranı daha belirgin tek açıklıklı pencere tipidir. Cephede daha sakin ve dikey vurgu oluşturur.
- **B.K.1 Kapı:** B tipi yapı için tanımlanan daha dar, tek açıklıklı kapı tipidir. Konut girişi ya da küçük ölçekli iç bağlantılar için uygundur.
- **B.K.2 Kapı:** Daha geniş açıklık veren, iki kanatlı bahçe giriş kapısıdır. Sokak ile avlu ilişkisinde açık alan sürekliliğinin eşik noktasını oluşturmaktadır.
- **B.D.1 Duvar:** Küçük tuğla esaslı duvar bileşenidir. Üst duvar yüzeylerinde daha hafif ve düzenli bir görünüm sağlar.
- **B.D.2 Duvar:** Yığma taş karakteri gösteren duvar bileşenidir. Zemin kat, taban duvarı ya da taşıyıcı-altlık hissi veren bölümlerde kullanılmaya uygundur.
- **B.Ç.1 / B.ÇÖ.1 Çatı:** 3 eğimli yüzeyi ile kırma çatısı ve alaturka kiremit örtüsü ile yerleşim dokusuna uyumlanan bir yapı sergilemektedir.
- **B.B.1 Baca:** Şapkası ile özgün bir biçimsel yapı oluşturan Kare kesitli baca tipi, geleneksel ve de simgesel bir baca çözümünü temsil etmektedir.
- **B.Ek Bileşenler:** Dış merdiven ve küçük üst örtü ile tanımlanan ek kullanım elemanıdır. Zemin-üst kat ilişkisini dışarıdan kuran merdiven aynı zamanda yerleşimde belli ölçüde rastlanan bir yapı tipoloji türü de tanımlamaktadır.

Şekil 20. 134 Ada / 1 Parsel.

Yapı C, lineer gelişen, uzun cepheli ve kırma çatılı biçimlenişi ile yerleşimin öne çıkan yapılarından bir diğeridir. Bu tipte açıklık çeşitliliği daha fazladır ve cephe ritmi farklı pencere tipleriyle kurulmaktadır.

- **C.P.1 Pencere:** Ahşap kasalı, çok bölmeli ve dar modüllerin yan yana geldiği pencere tipidir.
- **C.P.2 Pencere:** Ahşap kasalı, iki bölmeli ve düşey vurgu taşıyan pencere tipidir.
- **C.P.3 Pencere:** Daha yatay oranlı, birden fazla bölümlü pencere tipidir; cephede daha açık ve hafif bir görünüm sağlar.
- **C.P.4 Pencere:** Küçük ölçekli açıklık tipidir; ikincil mekânlar veya üst kot pencereleri için kullanım uygunluğuna sahiptir.
- **C.D.1 Duvar:** Birinci kat duvarı binanın doğrama kesit referansları doğrultusunda tuğla dolgu hımsı yapı tekniği özelliği göstermektedir.
- **C.D.2 Duvar:** Zemin kat duvarın taş yığma yapım tekniği ile yerleşim genelinde sıklıkla rastlanan yapısal tekniği sergilemektedir.
- **C.Ç.1 / C.ÇÖ.1 Çatı:** İki noktalı kırma ya da beşik çatı karakteri gösteren, alaturka kiremit örtülü çatı tipidir. Uzun kütlelerle uyumlu, doğrultulu bir çatı silueti üretir.
- **C.Ek Bileşenler:** Yapıya cepheden eklenen, saçak ya da sundurma ile desteklenen merdiven yarı açık geçiş, giriş örtüsü ile servis uzantısı olarak düşünülebilir.
- **C.B.1 Baca:** Matriste baca açık biçimde tanımlanmasa da, bu tip yapıda baca elemanının çatı çizgisini bozmayacak ölçüde sade ve ikincil biçimde ele alınması uygundur.

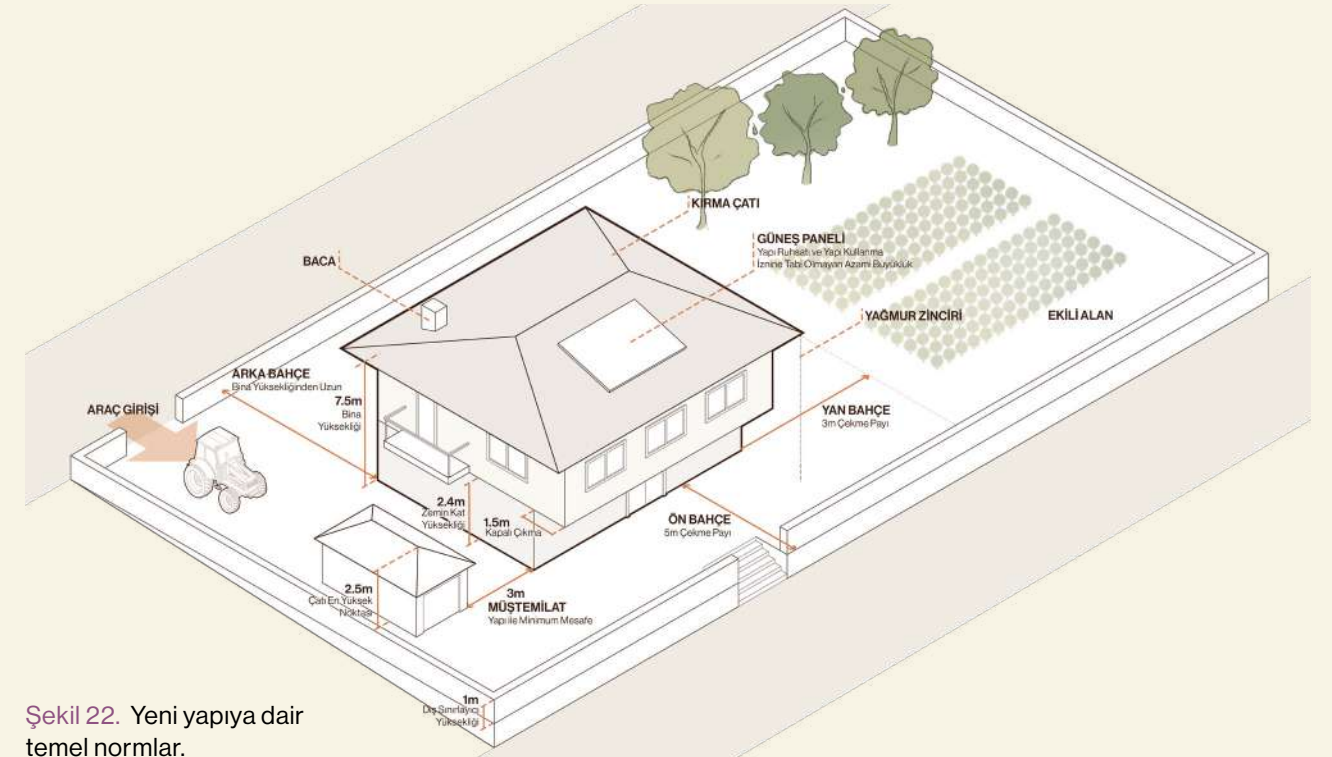
Şekil 21. 150 Ada / 6 Parsel.

Yapı D, mevcut ana kütleyle sonradan eklenmiş ya da farklı işlevleri birleştiren daha birleşik ve eklemli bir yapı karakterine işaret etmektedir. Bu tipte ana mesele, ek kütlelerin ana yapıdan kopmadan okunabilmesidir.

- **D.P. Bileşenleri:** Matrisin alt satırında daha küçük ve ikincil açıklıklar ile daha geniş iki kanatlı açıklık birlikte görülmektedir. Bu durum, yapıda hem servis mekânlarına hem de ana yaşama mekânlarına hizmet eden farklı açıklık ölçeklerinin birlikte kullanılabileceğini göstermektedir.
- **D.D Bileşenleri:** Açık renkli, daha yekpare ve taş/sıva birlikteliği gösteren duvar karakteriyle biçimlenen strüktür yapısına sahiptir. Ana yapı ile ek kütle arasında malzeme sürekliliği sağlanması önemlidir.
- **D.Ç.1 / D.ÇÖ.1:** İki kütleli birbirine bağlayan kırma çatı biçimlenişi ana çatı ile ek hacim arasındaki bağlantıyı kurmaktadır.
- **D. Ek Bileşenler:** Konuta bağlanan bölüm ana konut binasından biçimsel olarak farklılaşmaktadır.
- **D.B.1 Baca:** Dış duvarda kütleli açıdan çıkma oluşturan ocağı tamamlayıcı nitelikte yerleşimdeki yapısal karakter ile uyumlu kare kesitli baca tamamlanmıştır.

Söz konusu örnekler çerçevesinde;

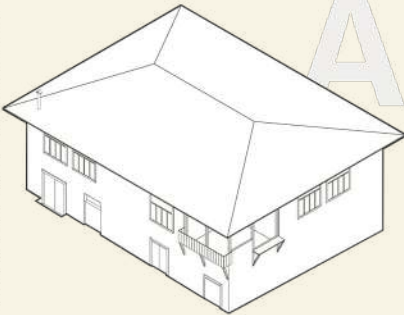
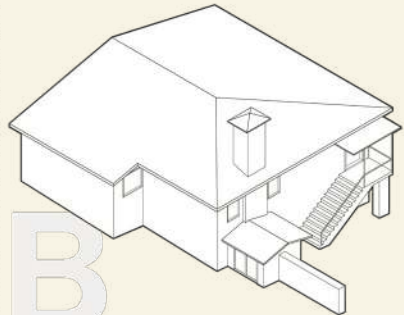
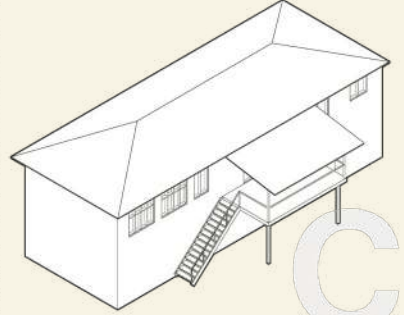
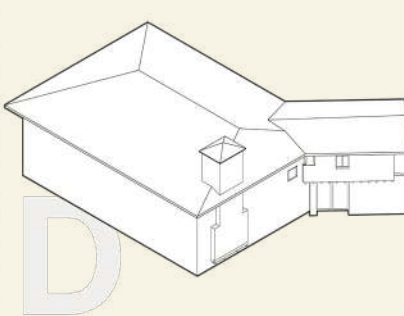
- **Yapı formu ve yapım tekniği:** Konutlarda dar ya da orta derinlikte, okunabilir, parçalı ve araziye uyumlu kütleler tercih edilmelidir. Aşırı derin planlı, tek kütlede büyüyen, yüksek taban oturumlu yaklaşım uygun değildir. Taşıyıcı sistemde geleneksel yapılarda kendini gösteren ahşap ve kâgirden oluşan karma tekniğin tercihi beklenmekle birlikte çağdaş yapım teknikleri de tercih edilebilir. Ancak sonuçta yapı, yerleşim karakterine referans veren bir oran ve kütle diline sahip olmalıdır.
- **Yapı bileşenleri ve malzeme:** Sıvalı yüzeyler, doğal tonlar, taş döşemeler, ahşap görünümlü ya da gerçek ahşap detaylar, yerel dokuya referans veren kiremit çatılar ve nitelikli doğrama çözümleri tercih edilmelidir. Taklit taş kaplamalar, parlak seramik kaplamalar, PVC'nin baskın görünürlüğü ve yoğun cephe dekorasyonu sınırlandırılmalıdır.
 - Dış cephe: Cephe kompozisyonu sade, oranlı ve yatay-düşey boşluk dengesini koruyan bir düzende ele alınmalıdır. Cephede malzeme çeşitliliği sınırlı tutulmalı; farklı kaplamaların parçalı ve rastlantısal kullanımı önlenmelidir.
 - Çatı: Kırma ya da beşik çatı temel referans olmalıdır. Çatıda eğim, saçak derinliği ve silüet ilişkisi önemlidir. Geniş saçaklar yağış ve güneş kontrolü açısından işlevseldir. Çatıya sonradan eklenen dengesiz katmanlar, farklı malzemeler ve görünür teknik ekipmanlar önlenmelidir.
 - Giriş: Konut girişleri doğrudan sokağa açılabilir; ancak mümkün olduğunda yarı özel bir geçiş alanı, küçük bir taşlık, avlu girişi ya da gölgeli bir giriş bölümüyle tanımlanmalıdır. Birkaç basamakla oluşturulan geleneksel giriş düzeni de kırsal yaşam kültürünün bir parçası olmakla birlikte, erişimi engelleyen seviye farklarına dönüştürülmemelidir. Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği uyarınca kapılarda eşik yapılamaz; bina giriş kapılarının genişliği en az 1.50 m, daire giriş kapılarının 1.00 m, diğer mahallere açılan kapıların ise 0.90 m olması gerekir. Kapı yüksekliği 2.10 m'den az olamaz (PAİY, 1985). Bu nedenle Adaküre'de girişler, yarı özel mekân niteliğini korurken dar açıklıklar ve fiziksel erişim engelleri oluşturmayacak biçimde tasarlanmalıdır.
 - Pencereleer: Pencereleer, cephe ritmini ve yapıların yerleşim kimliğiyle kurduğu ilişkiyi belirleyen temel öğelerdir. Adaküre'de pencere açıklıkları kırsal yapı tipolojisiyle uyuşmayacak ölçüde küçültülmemelidir ya da cephe bütünlüğünü bozacak biçimde büyütülmemelidir. Yatay bant pencereler, köşe camları ve cephe boyunca devam eden geniş açıklıklar yerine yapı ölçeği ve geleneksel cephe oranlarıyla uyumlu çözümler geliştirilmelidir. Açıklık düzeni belirlenirken iç mekânların doğal ışık ve havalandırma

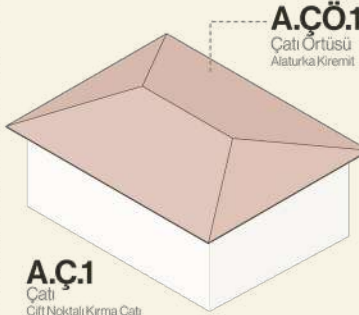
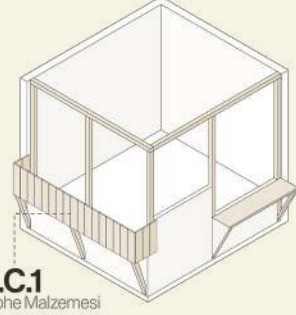
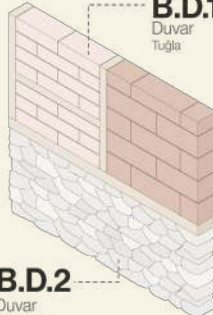
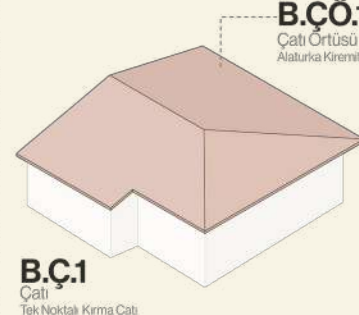
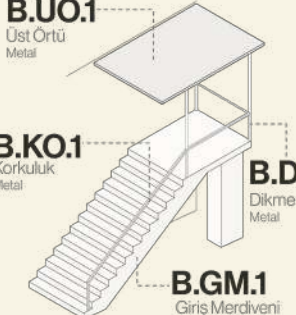
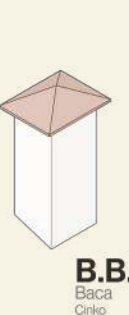
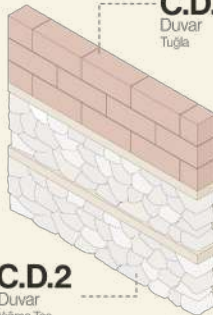
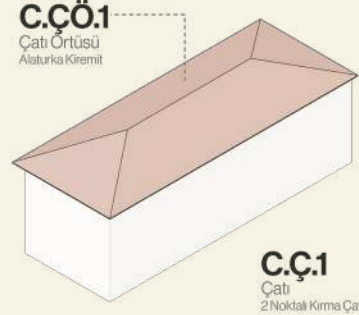
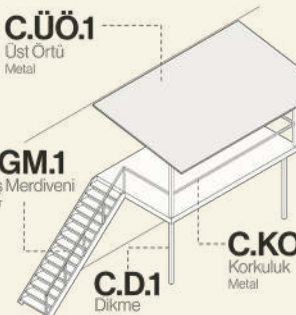
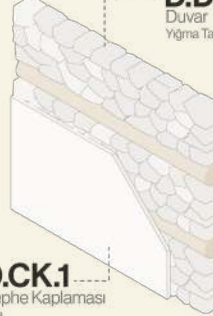
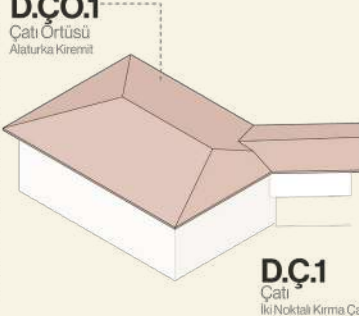
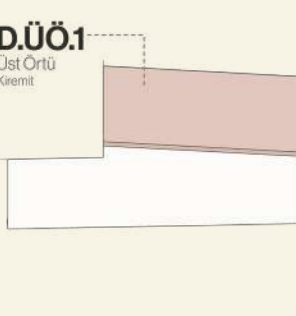
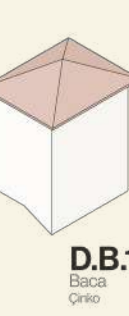
Şekil 22. Yeni yapıya dair temel normlar.

koşulları da gözétimelidir. Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği'ne göre her müstakil ev veya dairede en az bir oturma odası ile yatak odalarının doğrudan dışarıdan ışık ve hava alması zorunludur. Diğer odalar ve mutfaklar ışıklıktan, banyo ve helalar ise hava bacasından yararlanabilir; ışıklık içinde alanı küçöltecek uygulamalar yapılamaz. Ayrıca her müstakil konutta en az bir oturma odası, bir yatak odası veya nişi, bir mutfak ya da yemek pişirme yeri, bir banyo veya yıkanma yeri ve bir hela bulunmalı; hol ve koridor genişlikleri 1.10 m'den az olmamalıdır (PAİY, 1985). Böylece Adaküre'nin konut tipolojisi ile sağlıklı kullanım koşulları birlikte korunmalıdır.

- Balkon, çıkma, cumba: Balkon, çıkma ve cumba gibi elemanlar işlevsel, sınırlı ve yapının kütle düzeniyle uyumlu biçimde kullanılmalıdır. Sonradan eklenen ağır balkonlar, plastik veya benzeri malzemelerle kapatılan açık alanlar ve kütleli büyüten derin çıkmalar önlenmelidir. Cumba benzeri kapalı çıkmalar ise yalnızca yerleşim karakteriyle uyumlu ve cephe oranlarını bozmayacak biçimde ele alınmalıdır. Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği'ne göre açık çıkmalar binanın tüm cephelerinde, kapalı çıkmalar ise yalnızca ön ve arka cephelerde yapılabilir; hiçbir çıkma parsel sınırını aşamaz. Ön ve arka cephelerde kapalı çıkmaların genişliği 1.50 m'yi, yan komşu mesafelerinde açık çıkmaların genişliği 1.00 m'yi geçemez. Açık çıkmaların toplam uzunluğu bina cephesinin üçte ikisinden fazla

Yapı	Pencere	Kapı
	A.P.1 Pencere Ahşap Kasa	A.K.1 Kapı Ahşap Kasa A.K.2 Kapı Ahşap Kasa
	B.P.1 Pencere Ahşap Kasa	B.K.1 Kapı Ahşap Kasa B.K.2 Kapı Ahşap Kasa
	C.P.1 Pencere Ahşap Kasa C.P.2 Pencere Ahşap Kasa C.P.3 Pencere Ahşap Kasa C.P.4 Pencere Ahşap Kasa	C.K.1 Kapı Ahşap Kasa
	D.P.1 Pencere Ahşap Kasa D.P.2 Pencere Ahşap Kasa	D.K.1 Kapı Ahşap Kasa

Şekil 23. Yapısal bileşenler matrisi.

Duvar	Çatı	Ek	Baca
 A.D.1 Duvar Tuğla A.D.2 Duvar Tuğla	 A.ÇÖ.1 Çatı Örtüsü Alaturka Kiremit A.Ç.1 Çatı Çift Noktalı Kırmı Çatı	 A.C.1 Cephe Malzemesi Ahşap	 A.B.1 Baca Çinko
 B.D.1 Duvar Tuğla B.D.2 Duvar Yığma Taş	 B.ÇÖ.1 Çatı Örtüsü Alaturka Kiremit B.Ç.1 Çatı Tek Noktalı Kırmı Çatı	 B.ÜÖ.1 Üst Örtü Metal B.KÖ.1 Korkuluk Metal B.D.1 Dikme Metal B.GM.1 Giriş Merdiveni Beton	 B.B.1 Baca Çinko
 C.D.1 Duvar Tuğla C.D.2 Duvar Yığma Taş	 C.ÇÖ.1 Çatı Örtüsü Alaturka Kiremit C.Ç.1 Çatı 2 Noktalı Kırmı Çatı	 C.ÜÖ.1 Üst Örtü Metal C.GM.1 Giriş Merdiveni Demir C.D.1 Dikme Metal C.KÖ.1 Korkuluk Metal	
 D.D.1 Duvar Yığma Taş D.CK.1 Cephe Kaplaması Sıva	 D.ÇÖ.1 Çatı Örtüsü Alaturka Kiremit D.Ç.1 Çatı İki Noktalı Kırmı Çatı	 D.ÜÖ.1 Üst Örtü Kiremit	 D.B.1 Baca Çinko

Şekil 23 (devam). Yapısal bileşenler matrisi.

olamaz ve en alt noktaları zeminden en az 2.40 m yüksekte bulunmalıdır (PAİY, 1985). Adaküre’de bu elemanlar söz konusu ölçü sınırları içinde, kırsal silueti ve yapı kütlesini ağırlaştırmayacak biçimde tasarlanmalıdır.

- Sundurma: Sundurmalar, Adaküre’de iklimsel koruma sağlayan ve gündelik kullanım alanlarını destekleyen önemli yapı bileşenleridir. Özellikle avlu, müstemilat ve girişlerle ilişkili bölümlerde açık ve kapalı mekân arasındaki geçişi yumuşatan sade elemanlar olarak kullanılmalıdır. Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği’nde zeminden yüksekliği 2.40 m’den az olmayan giriş saçakları ile yatayda 0.60 m’yi geçmeyen güneş kesiciler çıkma olarak değerlendirilmemektedir. Sundurma ve giriş saçakları bu ölçüler gözetilerek, yapının cephe oranları ve çatı düzeniyle bütünleşen hafif çözümler biçiminde ele alınmalıdır.
- Baca: Bacalar, çatı ve yapı silüetinin doğal bir parçası olarak tasarlanmalı; gelişigüzel metal uzantılar, görünür tesisat eklentileri ve cephe bütünlüğünü bozan uygulamalardan kaçınılmalıdır. Baca biçimi ve konumu, yapının genel kütle düzeni ve yerel mimari karakterle uyumlu olmalıdır. Bununla birlikte bacalar yalnızca görsel bir unsur olarak değil, teknik güvenlik gereklilikleri doğrultusunda da ele alınmalıdır. Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği’ne göre kaloriferli binalarda sıcak su tesisatı bulunmayan mutfak ve banyolar ile oturma ve yatma hacimlerinden en az birinde; sobalı binalarda ise helâ ve koridor dışındaki tüm piyeslerde duman bacası yapılması zorunludur (PAİY, 1985). Bacalar Türk Standartları’na uygun olarak inşa edilmeli ve şönt baca kullanılmamalıdır. Adaküre’de baca tasarımı, kırsal silüete katkı sağlayan oranlı bir çözüm ile teknik güvenlik koşullarını birlikte karşılamalıdır.

- **Renk:** Yerleşim dokusunda renk, tekil yapıların cephe tercihleriyle değil; taş duvarlar, açık tonlu sıvalar, kiremit çatılar, ahşap elemanlar, zemin kaplamaları ve mevsimsel bitki örtüsünün birlikte oluşturduğu bütüncül bir görünüm üzerinden okunmaktadır. Yerleşmenin karakteri, parlak ve doymuş renklerden çok; toprak, bej, kırık beyaz, açık gri, yumuşak yeşil ve kiremit tonlarının dengeli birlikteliği ile tanımlanmaktadır. Bu nedenle Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi’nde renk ve malzeme kararları, yapıları tek tek öne çıkaran bir cephe anlayışıyla değil; yerleşmenin genel silüetini, sokak sürekliliğini ve kırsal atmosferini koruyan bir bütünlük içinde ele alınmalıdır.

Şekil 21’de görüldüğü üzere Adaküre’de baskın doku, taş ve sıvalı yüzeylerin doğal kırıklıkları, yaşanmışlık izleri ve mat karakteri üzerinden şekillenmektedir. Cephelerde görülen açık bej, kırık beyaz, taş grisi ve sıcak toprak tonları, hem doğal ışıkla uyumlu bir görünüm üretmekte hem de kiremit çatıların daha koyu ve sıcak tonu ile dengelenmektedir. Aralara karışan soluk yeşil ve gri-yeşil tonlar ise bitki örtüsü, bahçe duvarları, doğrama elemanları ya da ikincil yüzeylerde

yerleşmenin sertliğini yumuşatan tamamlayıcı renkler olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle rehber kapsamında önerilecek renk paleti, düşük doygunluklu, mat, doğal ve birbirleriyle geçişli tonlardan oluşmalıdır.

Şekil 24. Kırsal yerleşim peyzajı kesitinde renk paleti örneği.

(Rapor için hazırlanmış; görsel ve biçimsel düzenlemesi yapay zeka desteğiyle geliştirilmiştir.)

Adaküre’de malzeme karakteri kırsal yapım kültürünün görünür taşıyıcısıdır. Bu nedenle taş duvar dokusu, kireç/sıva yüzeyleri, kiremit örtü, ahşap ya da ahşap görünümlü elemanlar ve yer yer metal yapı elemanları ile birlikte düşünülmelidir. Rehber kapsamında önerilecek malzeme dili, yüzeyi tamamen kapatan ve yapıyı anonimleştiren kaplamalardan çok, malzemenin yaşlanabilir, nefes alan ve iz bırakan niteliğini korumalıdır. Hafif pürüzlü sıvalar, doğal taş tabanlar, mat boyalar ve el işçiliği hissi veren yüzeyler bu açıdan desteklenmelidir.

Genel İlkeler

- Adaküre’de renk kullanımı, yapıların birbirinden ayrışmasını değil, sokak dokusu içinde uyumlu bir bütünlük oluşturmasını desteklemelidir.
- Cephelerde parlak, sentetik, yüksek doygunluklu ve dikkat çekici renklerden kaçınılmalıdır.
- Ana cephe renkleri olarak kırık beyaz, açık bej, taş rengi, açık toprak tonu, yumuşak gri ve bunların sıcak alt tonları tercih edilmelidir.
- Tamamlayıcı renkler sınırlı ölçüde; soluk yeşil, adaçayı yeşili, gri-yeşil, açık kil tonu ve doğal ahşap tonları üzerinden tanımlanmalıdır. Çatılarda doğal kiremit rengi, koyu toprak tonları ve mat yüzeyler esas alınmalıdır.

- Yeni yapılarda ya da onarımlarda malzeme yüzeyleri mümkün olduğunca doğal dokusunu korumalı; aşırı düzgün, parlak ve fabrikasyon görünüm veren kaplamalardan kaçınılmalıdır.
- Taş, sıva, ahşap, kiremit ve metal elemanlar birlikte kullanılabilir; ancak bunların her biri baskın bir gösteri unsuru değil, bütüncül cephe kompozisyonunun parçası olmalıdır.
- Cephelerde birden fazla vurucu rengin birlikte kullanılması, dekoratif kontrast arayışı ve kat bazında farklı renk uygulamaları uygun değildir.
- Doğrama, korkuluk, saçak altı, kapı ve küçük metal elemanlarda koyu kahve, mat koyu gri, soluk yeşil ya da doğal ahşap tonları tercih edilebilir.
- Zemin kaplamaları, duvarlar ve açık alan elemanları da aynı paletin devamı olarak düşünülmeli; yapı ile açık alan arasında renk kopukluğu yaratılmamalıdır.

Adaküre için önerilecek palet şu karakter grupları üzerinden tanımlanabilir:

- Açık ana tonlar: kırık beyaz, açık krem, kireç beyazı, açık bej
- Toprak tonları: kum beji, açık kil rengi, sıcak taş tonu
- Doğal taş ve nötrler: açık gri, taş grisi, taupe, soluk kahverengi
- Tamamlayıcı yumuşak tonlar: adaçayı yeşili, gri-yeşil, soluk zeytin tonu
- Çatı ve vurgu tonları: doğal kiremit, koyu toprak, mat kahverengi

Şekil 25. Yerleşim geneli renkleri.

(Rapor için hazırlanmış; görsel ve biçimsel düzenlemesi yapay zeka desteğiyle geliştirilmiştir.)

Ana Cephe Tonları

	Kırık Beyaz Kireç Beyazı		Taş Beji Yerel Taş Tonu		Açık Kil Sıcak Gri		Açık Taş Grisi Doğal Taş
	Açık Bej Toprak Tonu		Kum Beji Doğal Toprak		Açık krem Sıva Tonu		

Tamamlayıcı / Vurgu Tonlar

	Adaçayı Yeşili Doğrama, Kapı, Pencere, Kepenk		Gri-Yeşil Doğrama, Metal Elemanlar
	Soluk Zeytin Bahçe Kapıları, Demir işleri		Açık Mavi-Gri Geleneksel Doğrama, İkincil Yüzeyler
	Kil Tonu Ahşap, Kepenk ve İkincil Yüzeyler		Açık Kahverengi Ahşap, Doğrama, Korkuluklar
	Koyu Gri Metal Elemanlar, Yağmur Olukları vb.		

Çatı Tonları

	Doğal Kiremit Kiremit Kaplama		Eski Kiremit Solmuş Kiremit
	Koyu Toprak Çatı, Saçak, Ahşap		Kahverengi Ahşap, Saçak Altı

Doğal Malzeme Dokuları

	Yerel Taş Duvar, Bahçe Duvarı		Kireç Sıva Cephe Sıvası		Ahşap Doğrama, Kapı vb.		Kiremit Çatı Kaplaması
--	---	--	-----------------------------------	--	-----------------------------------	--	----------------------------------

Bu lejant, Adaküre'nin mevcut dokusunu korumak ve yeni uygulamalarda bütünlük sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Şekil 26. Renk paleti.

B. Hizmet Yapıları [Köy Konağı, Okul, Sağlık Birimi, Muhtarlık]

Hizmet yapıları, kırsal yerleşimlerde yalnızca kamusal işlev üstlenen yapılar değil, aynı zamanda yerleşim çekirdeğinin okunabilirliğini ve ortak yaşamın görünürlüğünü güçlendiren odaklardır. Bu nedenle mimari dilleri konut dokusuyla bütünüyle aynılaşmamalı; ancak yerleşim kimliğinden kopan, yabancı ve aşırı kurumsal bir ifade de üretmemelidir. Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği'ne göre toplumun yararlanmasına ayrılan binaların esas olarak çelik veya kâgir sistemle yapılması, her türlü binanın temel ve bodrum duvarlarının ise kâgir olması zorunludur. Mimari karakteri ya da kullanım biçimi nedeniyle özellik gösteren yapılar bu hükmün dışında değerlendirilebilse de, hizmet yapılarında taşıyıcı sistem ve yapı güvenliğine ilişkin bu teknik koşullar yerel malzeme, ölçek, cephe düzeni ve kırsal mimari karakterle birlikte ele alınmalıdır.

- **Yapı formu ve yapım tekniği:** Hizmet yapılarında yalın, okunabilir ve kolay algılanan kütleler tercih edilmelidir. Merkezi dokuda bu yapılar sokakla güçlü ilişki kurmalı; gelişme alanlarında ise açık alanla birlikte küçük kamusal boşluklar oluşturmalıdır. Geleneksel yapım tekniğine dönük yaklaşımlar tercih edilmelidir. Bununla birlikte yeni yapılarda yerleşim ölçeği ve peyzaj estetiği ile uyumlanacak şekilde konvansiyonel yapım teknikleri de tercih edilebilir.
- **Yapı bileşenleri ve malzeme:** Siva, taş kaplama, doğal renklerde boya, kiremit görünümlü ya da kiremit örtülü çözümler ve ahşap/metal doğrama kombinasyonları üzerinden malzeme tercihleri geliştirilmelidir. Özellikle parlak, reflektif, endüstriyel görünümlü kaplamalardan kaçınılmalıdır.
 - Dış cephe: Cepheler sade, ritmik ve girişin okunabildiği biçimde düzenlenmelidir. Kamusal işlevler için cephede açıklık oranı belli bir miktarda yüksek olabilir; ancak büyük vitrin yüzeyleri ya da kesintisiz cam cepheler kırsal yerleşim kimliği açısından uygun değildir.
 - Çatı: Kırma ya da beşik çatı tercih edilmeli; geniş açıklıklı teras çatı çözümleri sınırlı tutulmalıdır. Çatı, kamusal yapıya simgesel ağırlık kazandırmalı; ancak yerleşim silüetinde aşırı baskın bir nitelik taşımamalıdır.
 - Giriş ve yarı özel eşikler: Bu yapılarda girişler belirgin olmalı; küçük bir saçak, sundurma ya da taşlık ile yarı açık bekleme-eşik alanı oluşturulmalıdır. Muhtarlık ve sağlık birimi gibi yapılar için bu eşikler iklim koruması ve gündelik kullanım açısından önemlidir.
 - Pencereler: Düşey oranlı ya da dengeli yatay-düşey açıklıklar tercih edilmeli; cephede düzensiz boşluk dağılımından kaçınılmalıdır.
 - Balkon, çıkma, cumba: Hizmet yapılarında bu elemanlar sınırlı kullanılmalı; gerekli ise işlevsel ve sade biçimde, giriş ya da üst kat gözetimiyle ilişkilendirilmelidir.

- Sundurma ve baca: Özellikle köy konağı ve sağlık biriminde giriş saçakları önemli bir unsurdur. Bacalar, çatı kompozisyonunun doğal parçası olmalıdır.

C. Ticaret Yapıları [Konaklama, Perakende Alışveriş]

Ticaret yapıları, özellikle yerleşme merkezinde ve geçiş alanlarında gündelik yaşamın sürekliliğini sağlayan önemli kullanımlardır. Bu yapıların temel ilkesi, ticari görünürlüğü artırırken kırsal sokak karakterini, yapı ölçeğini ve cephe bütünlüğünü bozmamaktır. Düğün salonu, kahvehane ve benzeri insanların toplu olarak uzun süre bulunduğu ticari-kamusal yapılarda ise mekânsal karakterin yanı sıra kullanım güvenliği ve iç ortam koşulları da gözetilmelidir. Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği uyarınca bu tür bölümlerde bitmiş iç yükseklik 3.50 m'den az olamaz; ayrıca ana giriş ve çıkış kapılarına ek olarak genişliği en az 1.00 m olan bir acil çıkış kapısı düzenlenmelidir. Adaküre'de meydan ve etkinlik alanlarıyla ilişkili ticaret yapıları, bu teknik gereklilikleri karşılayacak; ancak büyük açıklıklar, ağır kütleler ve aşırı kurumsal cephelerle kırsal dokuya baskı kurmayacak biçimde tasarlanmalıdır.

- **Yapı formu ve yapım tekniği:** Ticaret yapıları, tek katlı ya da zemin katı ticari, üst katı konut/konaklama biçiminde çözülebilir. Kütleler yatayda aşırı büyümemeli; lineer ve sokakla ilişkili biçimde tasarlanmalıdır.
- **Yapı bileşenleri ve malzeme:** Cephelerde büyük tabela yüzeyleri, parlak kompozit kaplamalar, yoğun reklam dili ve vitrinle tüm cephenin boşaltıldığı çözümlerden kaçınılmalıdır. Ticari cephe, sokak dokusunun parçası olarak ele alınmalıdır.

Şekil 27. Adaküre, ana yol ticari yapılara ilişkin silüet.

- Çatı: Yerleşim ölçeğine uyumlu eğimli/kırma çatı tercih edilmeli; çatıya yerleştirilen teknik donatılar görünür kılınmamalıdır.
- Giriş: Doğrudan cepheye açılan girişler mümkün olmakla birlikte, küçük eşikler, saçaklar ve gölgelikli alanlar tercih edilmeli, ticaret yapısı sokağın parçası hâline getirilmelidir.
- Pencere ve açıklıklar: Perakende işlevi için daha geniş açıklıklar gerekebilir; ancak bunlar tek parça vitrin yerine bölümlenmiş, ritimli ve cephe oranlarını koruyan biçimde tasarlanmalıdır. Konaklama birimlerinde ise yapı tipolojisi olarak konut biçimlenişinin yapısal ritmi korunmalıdır.
- Balkon, çıkma, sundurma: Konaklama yapılarında balkon kullanılabilir; ancak derin çıkmalar ve ağır parapetler tercih edilmemelidir. Sundurmalar özellikle ticari ön mekân oluşturmak açısından önemlidir.
- Baca: Konaklama yapılarında varsa baca elemanı yapının kırsal silüetle ilişkisini güçlendirebilir; ancak dekoratif taklit unsur olarak kullanılmamalıdır.

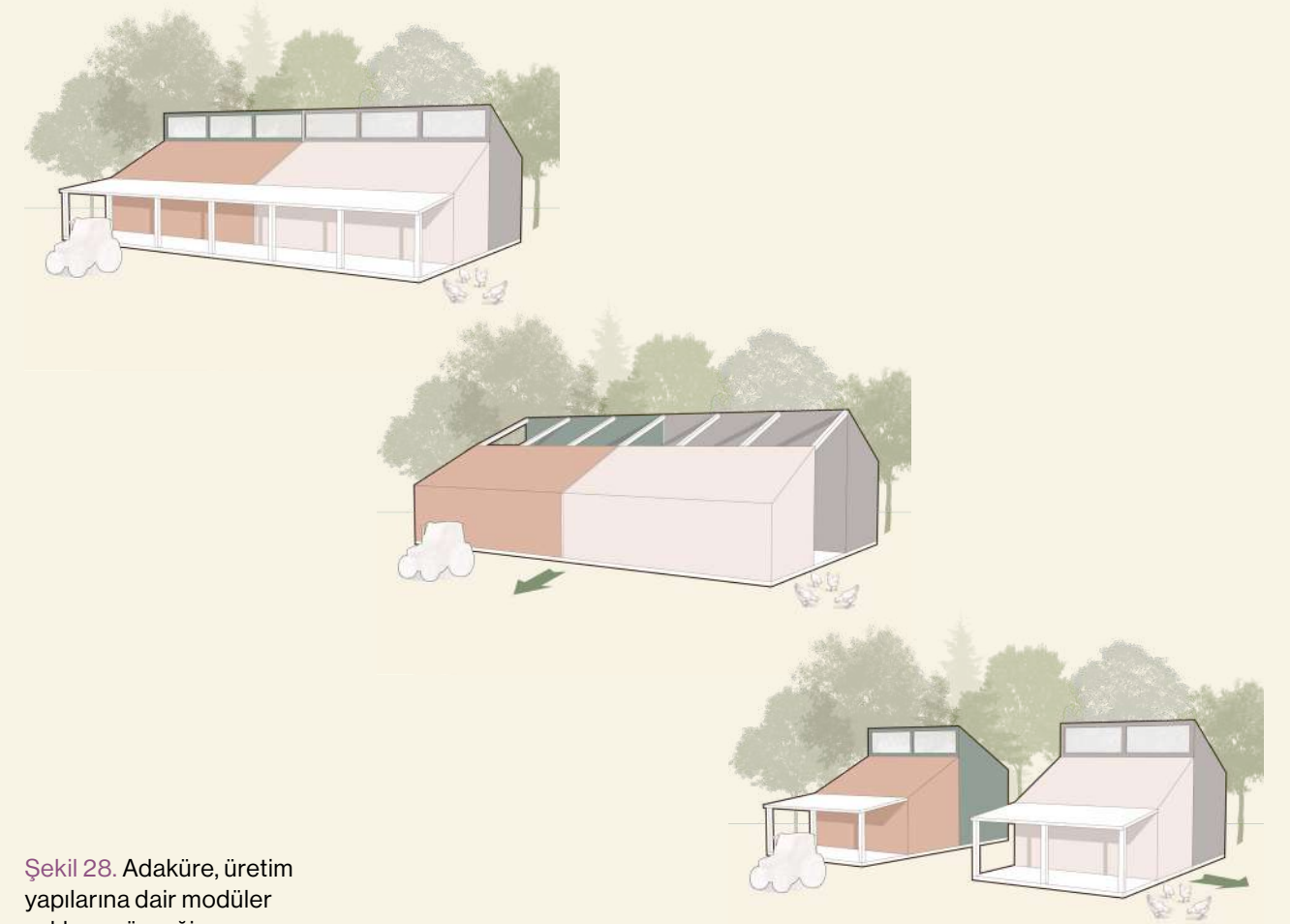
D. Üretim Yapıları [Depo Türleri, İşlik, Tesis, Atölye]

Kırsalda üretim yapıları rehberin en hassas başlıklarından birini oluşturmaktadır. Çünkü bu yapılar kırsal yaşamın gereğidir, ancak ölçeksiz ve denetimsiz üretildiklerinde yerleşim karakterini en hızlı bozan yapı grubunda yer almaktadır.

- **Yapı formu ve yapım tekniği:** Depo, işlik, küçük atölye ve üretime bağlı tesisler işlev gereği daha yalın kütlelere sahip olabilir; ancak bunların yerleşim çekirdeğinde konut dokusunu bastıracak büyüklükte olması önlenmelidir. Merkezi doku içinde yalnız küçük ölçekli ve mevcut parsel düzenine uyumlu üretim yapıları yer almalı; daha büyük hacimler saçaklanma ve çeperde, kontrollü olarak konumlanmalıdır.

Şekil 24'teki yapı temsiller, üretim yapılarının değişen kullanım ve kapasite gereksinimlerine göre etaplı biçimde geliştirilebileceğini göstermektedir. İlk aşamada temel üretim hacmi ve sundurmalı çalışma alanı kurulmakta; sonraki müdahalelerde ise yapının tek parça, uzun ve baskın bir kütleyle dönüşmesi yerine daha küçük ölçekli birimlere ayrılması önerilmektedir. Birimler arasında bırakılan açıklıklar servis erişimini, doğal aydınlatma ve havalandırmayı desteklerken yapı kütlelerinin kırsal doku üzerindeki etkisini de azaltmaktadır. Çatı biçimi, sundurma düzeni ve cephe oranlarının etaplar arasında sürdürülmesi, farklı dönemlerde gerçekleştirilen eklerin bütünlüklü fakat tekdüze olmayan bir yapı grubu oluşturmasını sağlamalıdır.

- **Yapı bileşenleri ve malzeme:** Sac, panel, briket ve prefabrik elemanlar işlevsel gerekçelerle kullanılabilse de doğrudan çıplak ve baskın yüzeyler hâlinde bırakılmamalı; renk, doku ve çevre düzenlemesiyle yumuşatılmalıdır.

Şekil 28. Adaküre, üretim yapılarına dair modüler yaklaşım örneği.

Özellikle merkez ve gelişme alanlarında bu tür yapıların konut dokusu içinde endüstriyel görüntü üretmemesi gerekir.

- Cephe ve giriş: Üretim yapılarında büyük kapılar ve servis açıklıkları kaçınılmaz olabilir; ancak bunlar sokağa doğrudan baskı kurmayacak biçimde düzenlenmelidir. Girişler mümkünse parsel içinde geri çekilerek çözülmelidir.
- Çatı: Basit eğimli çatılar, düşük saçaklı çözümler ve silüeti bozmayan hacimler tercih edilmelidir. Çok geniş açıklıklı yüksek çatı kurguları yalnız uygun çeper alanlarında düşünülmelidir.
- Pencere ve açıklıklar: Doğal aydınlatmayı sağlayacak açıklıklar ritimli ve işlevsel olmalı; kör ve uzun duvar yüzeyleri, özellikle merkez ve saçaklanma alanlarında yumuşatılmalıdır.
- Balkon, çıkma, sundurma, baca: Bu yapılarda balkon ve çıkma genellikle gerekli değildir. Ancak sundurma, yükleme-boşaltma ve gölgeleme işlevi açısından önemli olabilir. Bacalar ve teknik ekipmanlar görünürlük açısından denetlenmelidir.

Bileşen	Tercih	Koşullu Kullanım	Yapılmaması Gereken
 Kütle	Dar-orta derinlik	İşleve göre parçalanmış büyük hacim	Tek parça ağır blok
 Çephe	Siva, taş, mat yüzey	Sınırlı çağdaş malzeme	Parlak kompozit ve yoğun dekor
 Pencere	Bölümlü ve oranlı	İşleve bağlı daha geniş açıklık	Bant pencere ve köşe camı
 Kapı	Tanımlı eşik	Doğrudan sokak girişi, bahçe girişi	Ölçeksiz ve anıtsal giriş
 Çatı	Kırma, beşik	Basit üretim çatısı	Baskın teras çatı
 Sundurma	Hafif geçiş elemanı	Servis ve yükleme saçağı	Ağır kapalı ek
 Balkon, çıkma	Sınırlı ve işlevsel	Konaklama yapılarında ölçülü	Derin ve sonradan kapatılmış
 Baca	Oranlı ve bütünsel	Teknik çözüm olarak sade	Estetik açıdan uyumsuz metal uzantı
 Renk	Mat ve düşük doygunluk	Sınırlı vurgu tonu	Parlak ve kontrast renk

Tablo 5. Yapı bileşenleri.

4.2 Parsel Düzeni

Parsel düzeni, yerleşmenin kırsal karakterini, açık-kapalı alan dengesini, üretim ilişkilerini ve sokakla kurduğu mekânsal sürekliliği belirleyen temel bir bileşen olarak ele alınmalıdır. Bu nedenle parsel düzenine ilişkin ilkeler, yeni yapılaşmayı yalnızca yapı taban alanı üzerinden değil; bahçe, avlu, müştemilat, geçiş alanı, üretim boşluğu ve sınır elemanlarıyla birlikte değerlendirmektedir. Parsel büyüklükleri, yapıların parsel üzerinde kapladığı alan, yapılaşma biçimleri ve parsel yerleşimini ayrı bir analiz başlığı altında ele almak; kırsal mimari karakteri de parsel yerleşimiyle birlikte okumak; erişim ve ön sınır düzeniyle birlikte değerlendirmek gerekir.

Adaküre’de parsel düzeni açık ve kapalı alanların birlikte çalıştığı, konut ile müştemilatın ihtiyaca cevap üretecek ve arazi şartlarına uyumlu biçimde yerleştiği, üretim ve gündelik yaşamın sürdürülebilir kılındığı parsel mantığını korumaktır. Bu başlık altında da önerilen ilkeler, özellikle köy yerleşik alanının merkezi, gelişme alanları, saçaklanma kuşağı ve çeperinde farklı yoğunluk ve kullanım kalıplarını dikkate almaktadır. Diğer taraftan önceki başlıklarda tanımlanan kademeli geçiş mantığı da parsel ölçeğinde gözetilmekte; merkezden dışa gidildikçe yapı yoğunluğu azalırken açık alan ve artan peyzaj sürekliliği dikkate alınmaktadır.

Kontrollü gelişme alanı, çekirdek dokunun yakın çevresinde yer alan ve yerleşime sınırlı biçimde eklenilebilecek kesimleri kapsamaktadır. Bu alanlarda gelişme, münferit parsel taleplerine göre değil; mevcut yol ağına yakınlık, eğim, drenaj, tarımsal kullanımın sürekliliği ve yerleşim silüetine etkisi birlikte değerlendirilerek yönlendirilmelidir. Yapı yoğunluğu ve parsel kullanımı, çekirdek dokuyla yarışmayan ve çevreye doğru kademeli olarak azalan bir düzen üretmelidir.

Parsel Yerleşimi

Parsel yerleşiminde temel yaklaşım, topoğrafya, yönlenme, sokakla ilişki, açık alan kullanımı, bahçe üretimi, müştemilat yapıları ve komşuluk mesafeleri birlikte değerlendirilerek belirlenmesidir. Konut ve yardımcı yapıların araziye en az müdahale edecek biçimde yerleştirilmesi, bahçe ve üretim faaliyetleri için yeterli açık alan bırakılması, konut girişleri ile depo, ahır ve benzeri işlevlerin kullanım ve yönlenme bakımından ayrıştırılması Adaküre’nin kırsal parsel karakterinin sürdürülmesi açısından önemlidir.

Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği’ne göre ifraz yoluyla oluş turulacak parsellerin genişliği 20.00 m’den, derinliği ise 30.00 m’den az olamaz (PAİY,1985). Adaküre’de bu değerler teknik alt sınırlar olmalarının yanı sıra; yapı dışında bahçe, avlu, müştemilat ve üretim alanlarının korunmasına olanak sağlayan kırsal parsel düzeninin devamlılığı açısından da değerlendirilmelidir. Parsel içindeki açık-kapalı alan dengesi, yapı yaklaşma mesafeleriyle birlikte ele alınmalıdır. Ön bahçe ve yola rastlayan yan bahçe mesafesi en az 5.00 m; bitişik olmayan yan cephelerde çelik, kâgir ve benzeri yapılarda en az 3.00 m, diğer yapılarda ise en az 5.00 m olmalıdır. Arka bahçe mesafesi de bina yüksekliğinden az bırakılamaz (PAİY,1985). Bu mesafeler, gün ışığı, havalandırma, bahçe kullanımı, mahremiyet ve kırsal sokak karakterini destekleyen asgari mekânsal eşikler olarak ele alınmalıdır.

Bir parselde ana yapı, müştemilat ve üretim yapısı gibi birden fazla bina bulunabilir. Ancak Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği uyarınca bu yapıların tümü tek ruhsata bağlanmalı; bitişik yapılar dışında binalar arasında en az 6.00 m mesafe bırakılmalıdır (PAİY,1985). Bu hüküm doğrultusunda parsel içindeki yapılar rastlantısal biçimde dağılmamalı; konut, depolama, hayvancılık ve üretim işlevleri arasında erişim, hijyen, güvenlik ve gündelik kullanım ilişkilerini gözetten bir bütünlük kurulmalıdır.

Yapı kütesinin parseli aşırı ölçüde kaplamaması ve kırsal ölçekte ağır bir etki oluşturmaması esastır. Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği’nde bina derinliği ilgili formüle göre belirlenmekle birlikte hiçbir durumda 40.00 m’yi, taban alanı katsayısı ise %40’ı geçemez. Hesaplanan bina derinliğinin 10.00 m’den az olması durumunda, arka bahçe mesafesi 2.00 m’nin altına düşürülmemek koşuluyla bina derinliği 10.00 m’ye kadar artırılabilir. Adaküre’de bu üst sınırlar doğrudan yapılaşma hedefi olarak görülmemeli; uzun ve ağır kütleler yerine arazi eğimine, mevcut parsel dokusuna ve açık alan sürekliliğine uyum sağlayan daha ölçülü ve gerektiğinde parçalı çözümler geliştirilmelidir.

Müştemilat yapılarının konumu ve görünürlüğü de parsel düzeninin önemli bir parçasıdır. Yönetmelik uyarınca müştemilat yapılarının öncelikle bodrum katta çözülmesi; bunun mümkün olmadığı zorunlu durumlarda ise arka bahçede, yoldan görünmeyecek biçimde düzenlenmesi esastır. Bu yapıların çatı en yüksek noktası tabii zeminden 2.50 m’yi aşmamalı ve esas binaya 3.00 m’den fazla yaklaşmamalıdır. Adaküre’de depo, odunluk, kümes, ahır ve benzeri yardımcı

yapılar bu koşullar doğrultusunda, sokak cephesini baskılamayan, ana yapıyla ölçek ve malzeme bakımından uyumlu, bahçe ve üretim düzenini destekleyen bileşenler olarak ele alınmalıdır.

Bu çerçevede parsel yerleşimine ilişkin ilkeler şu şekildedir:

- Parsel yerleşiminde, ilgili mevzuatta tanımlanan ön, yan ve arka bahçe mesafeleri asgari sınır olarak gözetilmeli; bu mesafeler Adaküre'de bahçe, avlu ve üretim boşluğu niteliğini güçlendirecek biçimde değerlendirilmelidir.
- Bir parselde birden fazla yapı yapılması durumunda, yapılar arası yasal mesafeler korunmalı; bu yerleşim, rastlantısal ve dağınık yapılaşma üretmek yerine ana yapı-müştemilat-açık alan bütünlüğü içinde çözümlenmelidir.
- Açık alan-kapalı alan dengesi, özellikle barınma ve üretim yapılarında kırsal yaşamın gerektirdiği gündelik kullanım biçimlerini sürdürecekt nitelikte korunmalıdır.
- Merkezi dokuda parseller daha küçük ve sıkışık olsa da, yapı kütlesi parselin tamamını kaplayan sürekli bir kütleyle dönüşmemelidir.
- Gelişme alanlarında parsel yerleşimi, merkezdeki dokuya referans veren fakat daha düşük yoğunluklu bir düzen içinde ele alınmalı; yapı ile bahçe arasında açık bir hiyerarşi kurulmalıdır.
- Saçaklanma alanlarında parsel yerleşimi, dağınık büyüme yaratmayacak biçimde denetlenmeli; tekil yapıların çevresinde aşırı boşluk bırakılarak kopuk bir yerleşim karakteri üretilmemelidir.
- Çeper alanlarda parsel içindeki açık alan oranı daha yüksek tutulmalı; yapı, üretim peyzajı ve doğal eşikler arasındaki ilişkiyi bozmayacak biçimde geri çekilerek konumlandırılmalıdır.
- Konut ve müştemilat, parsel üzerinde birbirinden kopuk ve rastlantısal olarak değil; işlevsel bir bütünlük içinde yerleştirilmelidir. Müştemilat yapıları arka bahçe, yan bahçe ya da üretimle ilişkili bölümde çözülmeli; ana yapıyı baskılayan ayrı bir yapı kümesine dönüşmemelidir.
- Parsel içi dolaşım, araç erişimi ve servis kullanımı açık alanı parçalayacak ölçüde geniş sert zeminlerle değil; ihtiyaca göre sınırlı ve geçirgen çözümlerle ele alınmalıdır.
- Yağmur suyu yönetimi ve yangın güvenliği açısından yapı çevresinde kontrollü açık bantlar bırakılmalı; ancak bu bantlar çıplak, işlevsiz ve geniş sert satırlara dönüştürülmemelidir.
- Boş parseller ya da yapılaşmamış alanlara yeni yapı rezervi olarak yaklaşılmamalı; yerleşme dokusu içinde bahçe ve üretim sürekliliği sağlayan alanlar olarak değerlendirilmelidir.

Bu ilkelerin temel amacı, Adaküre'de parsel kullanımını maksimum yapılaşma üzerinden değil, nitelikli açık alan bırakma ve kırsal yaşam biçimini sürdürme üzerinden kurmaktır. İyi yerleşimin, yapının araziye oturması, mevcut topoğrafya ve doğal öğelerin korunması ve yerleşimin kırsal karakteri güçlendirmesiyle ilişkili olduğu unutulmamalıdır.

Parsel Bileşeni	Konum ilişkisi	Öncelikli İşlev	Tasarım Ölçütü
 Ana yapı	Yol ve topoğrafyayla uyumlu	Barınma, hizmet	Ölçülü taban oturumu
 Müştemilat	Ana yapının gerisinde veya yanında	Depolama, bakım	İkincil görünürlük
 Üretim alanı	Bahçe ve servisle bağlantılı	Hane ölçekli üretim	Kesintisiz açık alan
 Araç alanı	Girişe yakın	Kısa süreli park	Sınırlı sert zemin
 Su yönetimi	Zemin drenaj ve çatı akışıyla ilişkili	Toplama-sızdırma	Komşu parselde taşmama
 Sınır elemanı	Sokakta geçiş, geride kontrollü	Mülkiyet ve eşik	Alçak ve sade
 Bitkisel tampon	Yapı, üretim, yol arasında	Gölge, yangın ve görsel uyum	Bakım kolaylığı ve düşük ölçüde yangınlık

Tablo 6. Parsel organizasyonu.

Sınırlayıcılar

Parsel sınır elemanları yalnızca mülkiyeti tanımlayan çizgiler değil; sokak karakterini, yarı özel alanların niteliğini, peyzaj sürekliliğini ve yerleşmenin görsel bütünlüğünü oluşturan temel bileşenlerdir. Bu nedenle duvar, çit, kapı, bahçe sınırı, yangınlığı yüksek olmayan bitkisel hatlar ve giriş elemanları hem yapısal işlevleri hem de kırsal çevreyle kurdukları ilişki bakımından birlikte değerlendirilmelidir. Mevcut taş duvarlar ve doğal sınırlar mümkün olduğunca korunmalı; yeni sınır elemanları ise bunları doğrudan taklit etmek yerine ölçek, malzeme ve geçirgenlik bakımından uyum sağlayan mütevazı çözümler olarak ele alınmalıdır.

Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği'ne göre bahçe duvarlarının yüksekliği yol tarafında ve yoldan bina cephe hattına kadar 1.00 m'yi, bu hattın gerisinde ise 1.50 m'yi geçemez. Duvarların üzerine, yüksekliği 1.00 m'yi aşmayan ve görüşü kapatmayan parmaklıklar yapılabilir. Adaküre'de bu sınırlar, sokak ile parsel arasındaki görsel ve mekânsal ilişkinin sürekliliğini destekleyen asgari tasarım ölçütleri olarak ele alınmalıdır. Bu doğrultuda yüksek ve kapalı duvarlardan, abartılı giriş düzenlemelerinden, baskın duvar başlıklarından ve yerleşim bağlamıyla uyumsuz metal korkuluklardan kaçınılmalı; alçak, geçirgen ve kırsal peyzajla bütünleşen sınır çözümleri geliştirilmelidir.

Şekil 29. Yerleşim sınırlayıcıları.
(Rapor için hazırlanmış; görsel ve biçimsel düzenlemesi yapay zeka desteğiyle geliştirilmiştir.)

Adaküre'de sınırlayıcılara ilişkin ilkeler şu şekildedir:

- Parsel sınırları, yerleşmenin kırsal karakteriyle uyumlu, alçak, geçirgen ve ölçülü elemanlarla tanımlanmalıdır.
- Yüksek, opak ve sürekli beton duvarlar, özellikle merkezi doku ve sokak cephelerinde kaçınılması gereken sınır tipleridir.
- Taş duvar, sıvalı alçak duvar, ahşap çit, bitkisel sınır ya da bunların sade kombinasyonları tercih edilmelidir.
- Giriş kapıları ve kapı ayakları parsel ölçeğiyle orantılı olmalı; anıtsal, süslü ya da aşırı yüksek çözümlerden kaçınılmalıdır.
- Prekast beton elemanlar, dekoratif korkuluklar, parlak metal kapılar ve çevreyle uyumsuz standart sınır elemanları kullanılmamalıdır.
- Bitkisel sınırlar, özellikle saçaklanma ve çeper alanlarında yapısal sınır elemanlarını yumuşatan ve peyzaj sürekliliğini güçlendiren bir unsur olarak değerlendirilmelidir.
- Yol kenarındaki mevcut doğal sınırlar, duvarlar, taş hatlar, ağaçlar ve çitler mümkün olduğunca korunmalıdır; yeni erişim açılması gerektiğinde sınırın tümü kaldırılmamalı, yalnız gerekli bölüm müdahale görmelidir.
- Parsel ön sınırları ile yan ve arka sınırlar aynı biçimde ele alınmamalı; sokakla doğrudan temas eden ön sınırlar daha geçirgen ve kamusal ilişkiyi destekleyen nitelikte, iç kullanımı koruyan yan/arka sınırlar ise daha kontrollü biçimde düzenlenmelidir.
- Hizmet ve kamusal yapıların sınırlarında daha açık ve davetkâr bir dil; konut ve müştemilat yapılarında ise yarı özel alanı tanımlayan daha yumuşak bir sınır dili benimsenmelidir.

- Üretim yapılarında sınır elemanları yalnız güvenlik amacıyla değil, çevresel etkiyi azaltacak biçimde tasarlanmalı; tel örgü ve sert kapatma elemanları mümkün olduğunca bitkisel ya da yapısal tamponlarla desteklenmelidir.
- Yangın riski açısından sınır elemanlarında yoğun yanıcı malzeme birikimi önlenmeli, bakım yapılabilir açık bantlar tercih edilmelidir.

İlkeler altında tanımlanan sınır elemanlarının amacı, sadece mülkiyeti ayırmak değil; sokak ile parsel arasında uygun bir geçiş üretmek, kamusal-özel ilişkiyi dengelemek ve yerleşmenin bütüncül görüntüsünü korumaktır.

4.3 Enerji Performansı

Enerji performansı, yalnızca yapının teknik tesisatına ilişkin bir konu olarak değil; yer seçimi, yönelme, kütle biçimlenişi, açık alan düzeni, parsel kullanımı ve yenilenebilir enerji sistemlerinin görünürlüğü ile birlikte ele alınmalıdır. Enerji verimliliği, projelendirme sürecinin erken aşamasında değerlendirilmeli; bu bağlamda üç temel kaynak olarak enerji, su ve malzemeye dönük kararlar geliştirilmelidir. Yeni yapılaşmada ekolojik kriterler yer seçimiyle başlar; doğru parsel düzeni, uygun konut tasarımı ve peyzajla birlikte ele alınır. Aynı zamanda parsel yerleşiminin güneş enerjisi kazanımı ve müştemilat yapılarının yerleşimi ile doğrudan ilişkili olduğu da unutulmamalıdır. Bu çerçevede Adaküre'de enerji performansına ilişkin ilkeler, yapısal ve parsel ölçeğinde değerlendirilmiştir.

Genel ilkeler

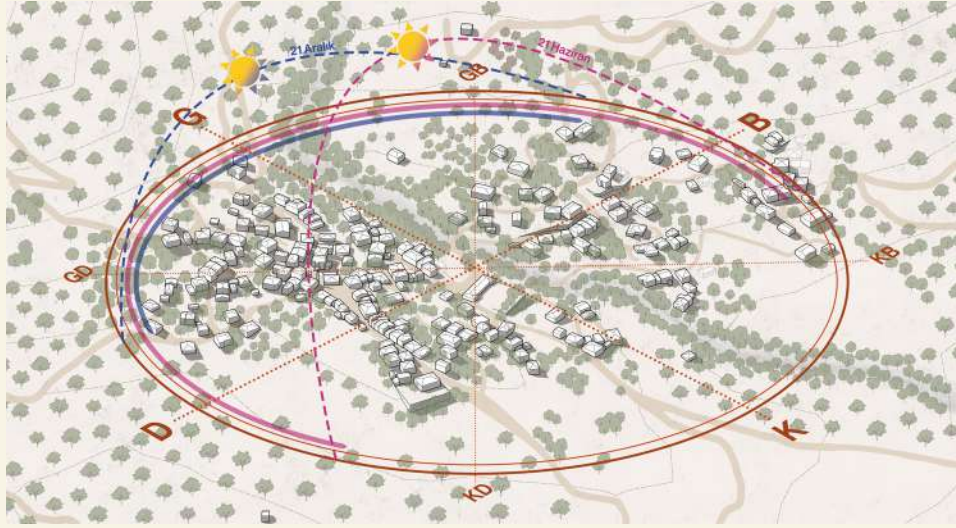
Adaküre'de yenilenebilir enerjiye dayalı çözümler; yerleşmenin kırsal karakterini zedelemeyen, parsel bütünlüğünü bozmayan ve yapıyı teknik ekipmanların görünür taşıyıcısına dönüştürmeyen bütüncül bir enerji performansı yaklaşımıyla ele alınmalıdır. Yapının enerji ihtiyacının azaltılması ve kendi kaynağını kısmen üretmesi; yer seçimi, yapı formu, yönelme, pasif güneş kazanımı ve açık alan düzeniyle birlikte değerlendirilmelidir.

Güneş enerjisi sistemleri, saçak sınırlarını aşmamak ve yapının mimari görünüşüyle uyumlu olmak kaydıyla çatıya yerleştirilebilir. Paneller, çatı yüzeyinde dağınık

Fotoğraf 12. Güneş paneli
(Serim Dinç arşivi, 2025).

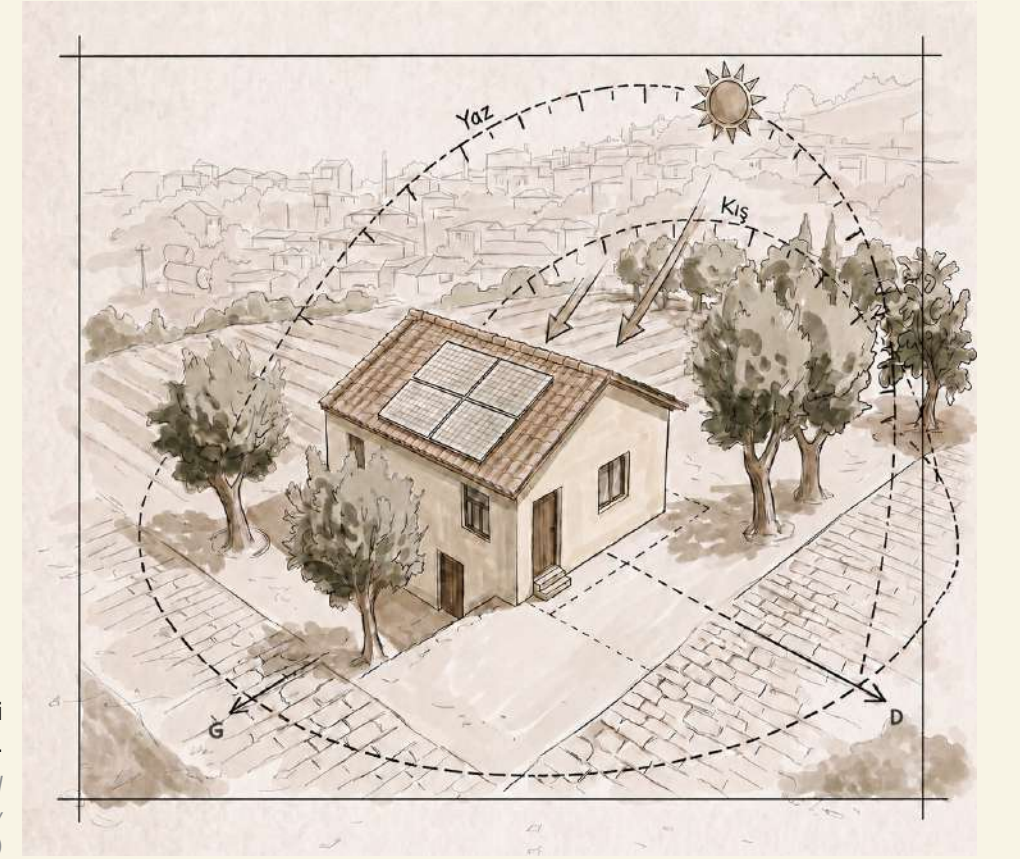
ve farklı açılarda konumlanan teknik eklentiler olarak değil, kırsal silueti ve çatı bütünlüğünü bozmayacak tek bir kompozisyon içinde düzenlenmelidir. Tarımsal sulama amacıyla kurulacak metal konstrüksiyonlu panel sistemlerinde ise ilgili kurumlardan uygun görüş alınmalı; panel yüzey alanı toplam 125 m²'yi, sistemin en yüksek noktasının zemin yüzeyine uzaklığı ise 150 cm'yi geçmemelidir (PAİY, 1985). Bu sistemler parsel içindeki üretim alanlarını, dolaşımı ve peyzaj bütünlüğünü olumsuz etkilemeyecek biçimde konumlandırılmalıdır.

Şekil 30. Adaküre yerleşimi, güneşlenme.

Yapısal ölçekte ilkeler:

- Yönlendirme ve pasif güneş kazanımı: Yapıların ana yaşam mekânları mümkün olduğunca güneşten yararlanacak biçimde yönlendirilmelidir. Parsel yerleşiminde yerin belirleyici şartlarına uyumlanarak güney ve güneydoğu yönelimli cephelerde kontrollü açıklıklar, kış güneşinden yararlanmayı desteklerken; kuzey cephelerinde açıklık oranı daha sınırlı tutulmalıdır.
- Kompakt kütle ve ısı kaybının azaltılması: Adaküre'de konut ve hizmet yapılarında kompakt kütleler tercih edilmelidir. Sayıca fazla çıkması veya kütle içine doğru çekilmiş açık alanları olan; çok kırıklı ve büyük yüzey alanı oluşturan çözümler ısı kaybını artırır. Kompakt form mümkün olduğunca korunmalı, kapı ve pencere gibi elemanların ısı kaybını artıracak boşluk oranına dikkat edilmelidir.
- Yüksek yalıtım performansı: Yeni yapılarda duvar, çatı ve döşeme sistemleri yüksek ısı yalıtım performansı sağlayacak biçimde inşa edilmelidir. Mevcut yapılarda ise karakteri bozmadan yapılabilecek yalıtım güçlendirmeleri önceliklendirilmelidir. Mevcut yapı stokunun enerji performansı açısından zayıf olması ise güçlendirmeye dayalı çözümleri gerektirmektedir.

Şekil 31. Yapı güneş paneli kullanımı.

(Rapor için hazırlanmış; görsel ve biçimsel düzenlemesi yapay zeka desteğiyle geliştirilmiştir.)

- Enerji verimli doğrama ve açıklıklar: Pencereelerde çift veya daha yüksek performanslı cam çözümleri tercih edilmeli; doğramalar ısı köprüsü oluşturmayacak biçimde detaylandırılmalıdır. Açıklık oranı yalnız sokak manzarası ve cephe estetiğine göre değil, ısı kazancı ve kaybı dengesi gözetilerek belirlenmelidir.
- Çatı ve teknik entegrasyon: Yenilenebilir enerji sistemleri özellikle çatı düzlemine entegre edilecekse, bunların çatı biçimini bozmayacak, saçak ve silüet üzerinde baskınlaşmayacak biçimde yerleştirilmesi gerekir. Çatı üstünde rastgele dizilmiş, farklı açılarda duran ve yapının görünümünü teknik bir platforma dönüştüren kurulumlar uygun değildir. Paneller mümkün olduğunca çatı eğimiyle uyumlu ve tek kompozisyon hâlinde yerleştirilmelidir.
- Yenilenebilir enerji sistemleri: Adaküre'de yapısal ölçekte aşağıdaki sistemler değerlendirilebilir:
 - Güneş enerjili sıcak su sistemleri,
 - Fotovoltaik paneller,
 - Biyokütle veya pelet yakma sistemleri. (Pelet yakma, genellikle ağaç talaşı, orman atıkları veya tarımsal kalıntıların yüksek basınçla preslenmesiyle

üretilen, düşük nemli ve küçük silindirik biyokütle yakıtının, özel soba veya kazanlarda yüksek verimle yakılmasıdır)

Parsel Ölçeğinde ilkeler

- Parsel yerleşimi ile enerji ilişkisi: Parsel üzerinde yapı yerleşimi, sadece imar ya da erişim mantığıyla değil; güneşlenme, rüzgâr etkisi, açık alan kullanımı ve müştemilat yapılarının yerleşimiyle birlikte değerlendirilmelidir.
- Gölgeleme ve rüzgâr kontrolü: Parsel içindeki ağaçlar, müştemilat yapıları ve sınır elemanları yapının kış güneşi almasını tümüyle engellemeyecek; ancak yazın aşırı ısınmayı azaltacak biçimde konumlandırılmalıdır. Düşük kotta, korunaklı ve iyi perdelenmiş yer seçiminin enerji maliyetlerini düşürecektir.
- Yenilenebilir sistemlerin parsel içinde konumu: Akü-invertör kutuları, su depoları ve benzeri teknik elemanlar parsel içinde mümkün olduğunca görünürlüğü düşük alanlarda, servis erişimi sağlanacak biçimde yerleştirilmelidir. Bu elemanlar ön bahçede, sokak cephesinde ya da kamusal bakı noktalarında baskın öge hâline getirilmemelidir.
- Müştemilat ve üretim yapılarıyla bütünleşme: Güneş paneli, sıcak su sistemi ya da küçük ölçekli enerji altyapısı yalnız ana yapı üzerine değil, uygun durumlarda depo, sundurma veya müştemilat çatılarında da çözülebilir. Böylece hem ana yapının görünürlüğü korunur hem de teknik yük parsel içinde dağıtılmış olur. Bu bağlamda parseldeki müştemilat öğelerinin yaşam alışkanlıkları ve üretime dayalı yerleşimle birlikte düşünüldüğü geleneksel yapı program çözümleri de önem taşımaktadır.
- Su ve enerji birlikte düşünülmelidir: Enerji performansı, yağmur suyu toplama, gri su kullanımı ve suyun parsel içinde kontrollü yönetimiyle birlikte ele alınmalıdır.
- Gölge üretimi ve mikro iklim: Parsel içinde az su isteyen, yerel iklime uyumlu ve yangın riskini artırmayacak bitkilendirme ile yaz aylarında gölge üretmek, yapının soğutma yükünü azaltır. Bu nedenle enerji performansı ile peyzaj düzeni birbirinden bağımsız düşünülmemelidir.
- Mevcut yapılarda iyileştirme: Enerji performansının artırılması sadece yeni yapılar için değil, mevcut yapı stoku için de önemlidir. Mevcut konut stokunun büyük bölümünün güncel standartların altında enerji performansı göstermesinden hareketle Adaküre’de:
 - Çatı ve doğrama iyileştirmeleri,
 - Güneş enerjili sıcak su sistemlerinin kontrollü eklenmesi,
 - Yalıtım güçlendirmesi,
 - Enerji verimli aydınlatma ve ekipman kullanımı teşvik edilmelidir.

5 Kamusal Açık Mekân Gelişimi [B]

Kamusal açık mekânlar, yerleşmenin sosyal sürekliliğini, gündelik karşılaşmalarını, törensel kullanım biçimlerini ve kırsal kimliğini taşıyan temel mekânsal bileşenler; yerleşmenin kolektif hafızasının mekânda görünür olduğu yerlerdir. Nitekim yerleşmeye ilişkin yerel anlatılarda, geçmişte 52 demirci dükkânının bulunduğu, özellikle nalbant çivisi üretimi yapıldığı ve mahallenin adının da bu üretim geçmişiyle ilişkilendirildiği Adaküre’nin eski adının 1968 yılı kayıtlarına göre Küreköy olarak bilinmektedir. Türkçede “küre” sözcüğü ise maden ocağı anlamına gelmektedir. Bu bilgi, yerleşmenin yalnızca tarımsal bir kırsal mahalle değil; aynı zamanda zanaat, üretim ve işlik kültürüyle de şekillenmiş tarihsel bir yerleşim olduğunu göstermektedir. Bu nedenle kamusal açık mekânların gelişimi, bugünün kullanım ihtiyaçlarının yanı sıra, yerleşmenin üretim ve emek tarihini görünür kılabilecek bir hafıza boyutu ile birlikte değerlendirilmelidir.

Adaküre’de kamusal açık mekân gelişimi; mevcut merkez çekirdeğini, toplanma noktalarını, yol-kavşak açıklıklarını, yarı açık eşikleri ve topluluk yaşamının zaten temas ettiği alanları güçlendirmeyi hedeflemelidir.

Şekil 32. Demir atölyesine dair kurgu tasarımı.

(Rapor için hazırlanmış; görsel ve biçimsel düzenlemesi yapay zeka desteğiyle geliştirilmiştir.)

Yerleşim genelinde köy meydanı, etkinlik alanı, çocuk parkı ve yarı özel alanlar; işlevsel olarak birbirinden farklı olmakla birlikte, ortak bir yaklaşım içinde değerlendirilmelidir. Temel amaç, kamusal yaşamın yerleşmenin mevcut morfolojisi ve toplumsal kullanım alışkanlıkları içinde güçlendirilmesidir.

Kamusal açık mekân gelişimine ilişkin genel ilkeler şu şekilde tanımlanabilir:

- Kamusal açık mekânlar, yerleşmenin mevcut merkez çekirdeği ve gündelik hareket akışlarıyla ilişki kuracak biçimde ele alınmalıdır.
- Yeni açık alan düzenlemeleri, sokak dokusunu ve kırsal ölçeği bozan geniş, sert ve aşırı düzenlenmiş yüzeyler üretmemelidir.
- Açık alanlar yalnız geçiş mekânı değil; oturma, bekleme, karşılaşma, kısa süreli toplanma, gölgelenme ve gündelik kullanımı destekleyen çok işlevli mekânlar olarak tasarlanmalıdır.
- Sert zemin oranı sınırlı tutulmalı; geçirgen yüzeyler, gölge üreten ağaçlar ve düşük bakım gerektiren bitkilendirme ile dengelenmelidir.
- Açık mekânlarda kullanılacak malzeme, donatı ve sınır elemanları yerleşmenin kırsal karakteriyle uyumlu; sade, dayanıklı ve kolay bakım yapılabilir nitelikte olmalıdır.
- Kamusal açık mekânlar, araç dolaşımına tamamen teslim edilmemeli; yaya önceliği, güvenlik ve çocuklar ile yaşlıların kullanım rahatlığı gözetilmelidir.
- Bu alanların tasarımında hizmet yapıları, ticaret birimleri, düğün salonu, cami, okul, muhtarlık ve kahvehane gibi mevcut odaklarla kurdukları ilişki belirleyici olmalıdır.
- Açık mekân düzenlemeleri, yerleşmenin törensel ve mevsimsel kullanım biçimlerini de desteklemelidir; bayram, düğün, cenaze, toplu yemek, açık hava buluşmaları ve geçici etkinlikler için esnek kullanım kapasitesi taşınmalıdır.
- Yarı özel alanlar ile kamusal açık alanlar arasında sert kopuşlar yerine, eşikler, küçük duvarlar, oturma sekileri, ağaç altları, giriş saçakları ve avlu kenarları gibi geçiş mekânları güçlendirilmelidir.
- Aydınlatma, gölgeleme, oturma elemanları, su tahliyesi ve yüzey eğimi gibi teknik detaylar, kamusal açık mekânların uzun süreli kullanılabilirliğini destekleyecek biçimde ele alınmalıdır.

5.1 Köy Meydanı

Köy meydanı, hizmet, ticaret ve gündelik kullanım işlevlerinin çevresinde oluşan mekânsal odaklar bütünüdür. Köy meydanı, yerleşmenin en görünür ve en çok kullanılan açık alanı olduğundan, burada yapılacak her müdahale Adaküre'nin genel karakteriyle uyumlu olmalıdır. Meydan, çevresindeki işlevlerle birlikte

Mekan	Gündelik	Mevsimsel	Törensel	Ziyaretçi Kullanımı
 Köy Meydanı	Oturma, bekleme, buluşma	Küçük pazar	Bayramlaşma, cenaze	Karşılama ve yönlenme
 Etkinlik Alanı	Seyir, dinlenme	Açık hava buluşmaları	Düğün, güreş, kutlama	Rota durağı
 Okul Bahçesi / Çocuk Alanı	Oyun ve gözetim	Atölye ve spor	Çocuk etkinliği	Kontrollü kullanım
 Yarı özel eşikler	Komşuluk ve kısa oturma	Gölgelik kullanım	Küçük topluluk buluşması	Yerel yaşama teması
 Akarsu Geçişi	Geçiş ve kısa duraklama	Serinleme / gözlem	—	Peyzaj okuma noktası

Tablo 7. Kamusal mekân kullanım içeriği.

çalışan, gölgelik alanlar, kısa süreli oturma olanakları, bekleme noktaları ve gerektiğinde topluluk kullanımına açılabilen esnek bir açık alan olarak ele alınmalıdır.

Köy meydanına ilişkin ilkeler şunlardır:

- Köy meydanı, yerleşmenin mevcut merkezinde, zaten toplumsal hareketin yoğunlaştığı odaklar çevresinde tanımlanmalıdır; yeni ve kopuk bir açık alan üretilmemelidir.
- Meydanın sınırları, çevresindeki yapı cepheleri, yol açıklıkları, girişler ve kamusal yapılar üzerinden okunabilir halde tutulmalıdır.
- Meydan yüzeyi bütünüyle sert zeminle kaplanmamalı; oturma, gölgeleme ve kısa süreli bekleme işlevlerini destekleyen ağaçlar ve yumuşak yüzeylerle dengelenmelidir.
- Araç hareketi tamamen dışlanmasa da meydan öncelikle yaya kullanımı için düzenlenmeli; park eden araçların alanı işgal etmesi engellenmelidir.
- Düğün, cenaze, bayramlaşma, küçük ölçekli köy toplantıları ve gündelik oturma-buluşma kullanımları aynı mekânda dönüşümlü olarak gerçekleşebilecek esneklikte ele alınmalıdır.
- Meydanın çevresindeki dükkân, kahvehane, muhtarlık, cami ve düğün salonu gibi yapıların açığı alanları ile işlevsel bağ üzerinden güçlendirilmelidir.
- Oturma elemanları, sabit ve kent mobilyası niteliğinde yabancı unsurlar olarak değil; duvar kenarları, ağaç altları, taş sekiler, düşük kot farkları ve gölge veren saçaklarla birlikte çözülebilir.
- Yüzey kaplamalarında yerel dokuya uyumlu, dayanıklı ve bakım kolaylığı sağlayan malzemeler tercih edilmeli; parlak, aşırı desenli veya kent merkezi hissi yaratan kaplamalardan kaçınılmalıdır.

- Meydanda suyun birikmesini önleyecek yüzey eğimi ve drenaj sistemine dikkat edilmelidir.
- Gece kullanımı için yeterli ancak aşırı olmayan bir aydınlatma sağlanmalı; direk, armatür ve teknik ekipmanlar kırsal silüeti bozmayacak ölçüde sade tutulmalıdır.

5.2 Etkinlik Alanı

Yerel anlatılara göre mahallede geçmişte “eski bayram yeri” olarak bilinen bir alanın bulunduğu, burada pehlivan güreşlerinin yapıldığı ve pazarın kurulduğu bilinmektedir. Bu bilgi, Adaküre’de açık alan kullanımının yalnız gündelik karşılaşmalarla sınırlı olmadığını; toplu etkinlik, ticaret, törensel buluşma ve mevsimsel toplanma gibi daha geniş ölçekli kamusal kullanımların da yerleşme kültürünün parçası olduğunu göstermektedir.

Buna karşılık bugün odak niteliği taşıyan başka bir açık alanın, çay bahçesi, düğün/kutlama alanı, seyir noktası ve çocuk parkı işlevlerini birlikte taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu durum, Adaküre’de etkinlik alanının tek işlevli ve sabit kullanımlı bir mekân olarak değil; farklı zamanlarda farklı topluluk ihtiyaçlarına cevap veren çok işlevli bir açık mekân kimliği ile değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Adaküre’de etkinlik alanına ilişkin temel yaklaşım, bu tür mekânları büyük ve sert kaplamalı organizasyon alanları olarak değil; doğal topoğrafyayı, manzara ilişkisini, gölgelik kullanımı, geçici kalabalıkları ve gündelik küçük ölçekli kullanımları bir arada destekleyen esnek açık alanlar olarak tanımlamaktır.

Şekil 33. Seyir terası kurgu tasarımı.

(Rapor için hazırlanmış; görsel ve biçimsel düzenlemesi yapay zeka desteğiyle geliştirilmiştir.)

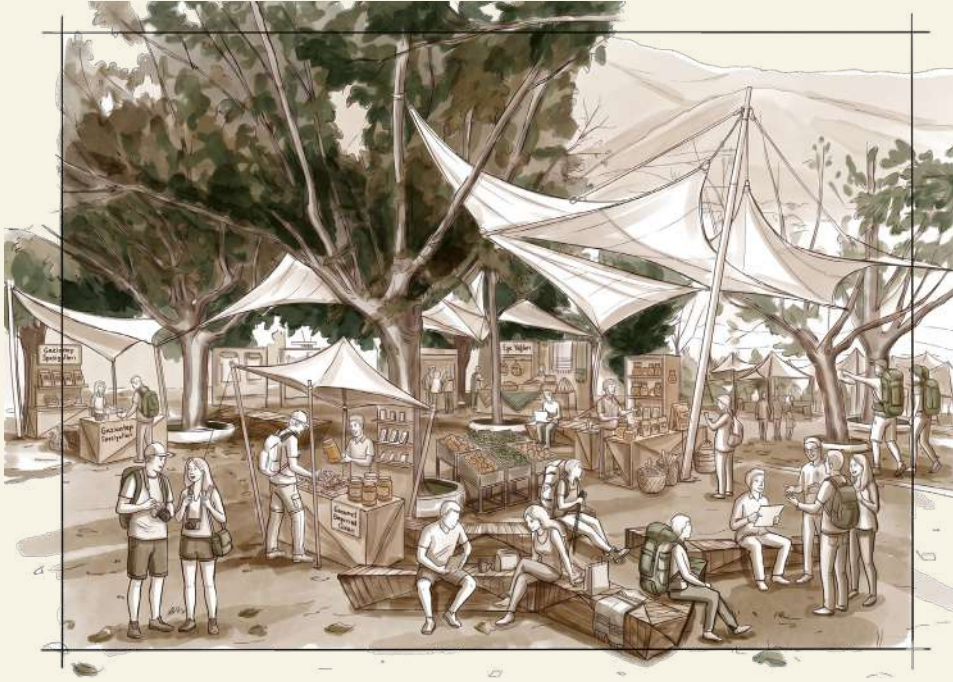

Şekil 34. Etkinlik alanı kurgu tasarımı.

(Rapor için hazırlanmış; görsel ve biçimsel düzenlemesi yapay zeka desteğiyle geliştirilmiştir.)

Etkinlik alanına ilişkin ilkeler:

- Etkinlik alanı, Adaküre’de geçmişteki bayram yeri, güreş alanı ve pazar kullanımına ilişkin yerel hafızayı dikkate alarak ele alınmalı; bu alanlar yalnız bugünkü işlevler üzerinden değil, topluluk belleği taşıyan mekânlar olarak değerlendirilmelidir.
- Etkinlik alanları geniş sert zeminli boşluklar olarak değil; gerektiğinde kalabalık kullanımlara açılabilen, gündelik zamanda ise oturma, dinlenme, buluşma ve seyir işlevi gören esnek mekânlar olarak tasarlanmalıdır.
- Etkinlik alanında gölge sağlayan ağaçlar, hafif gölgeleme elemanları, oturma yüzeyleri ve geçici kullanım altyapısı birlikte düşünülmelidir.
- Alanın topoğrafyası korunmalı; özellikle tepe ve seyir noktası niteliği taşıyan yerlerde büyük kazı-dolgu ile yapay platformlar oluşturulmamalıdır.
- Seyir noktası işlevi taşıyan bölümlerde manzara ilişkisi korunmalı; oturma elemanları, düşük kot farkları ve güvenli kenar düzenlemeleri ile bu kullanım desteklenmelidir.
- Çay bahçesi ve tören alanı gibi yarı kamusal kullanımlar, çevresindeki açık alanla görsel ve işlevsel bağını sürdürmeli; kapatılmış, özelleştirilmiş ve erişimi sınırlayan bir düzene dönüşmemelidir.
- Etkinlik alanında kurulabilecek geçici pazar, stant, gölgelik ya da sahne türü kullanımlar için altyapı düşünülmeli; ancak kalıcı ve ağır yapılarla alanın esnekliği azaltılmamalıdır.

Şekil 35. Etkinlik alanı kurgu tasarımı.

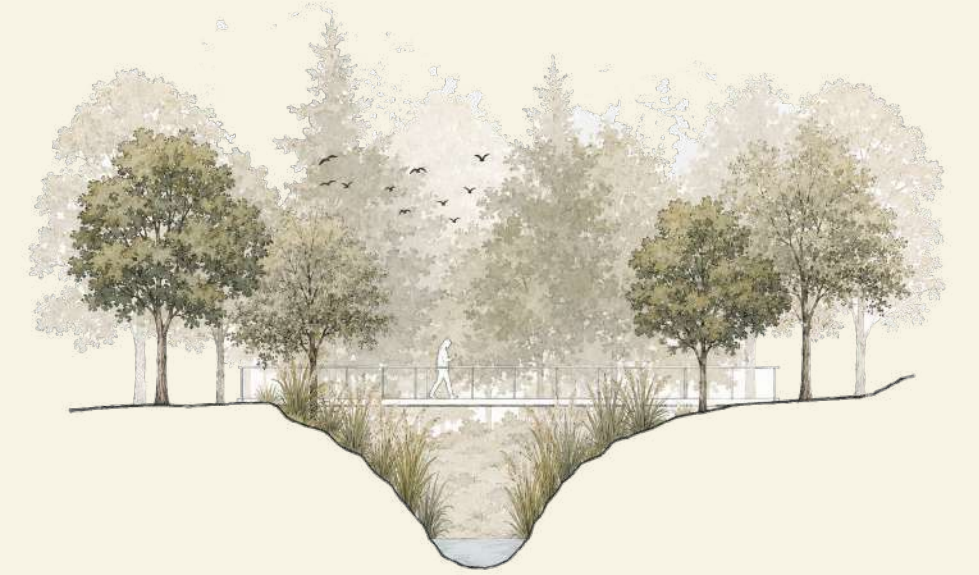
(Rapor için hazırlanmış; görsel ve biçimsel düzenlemesi yapay zeka desteğiyle geliştirilmiştir.)

- Çocuk kullanımı ile toplu etkinlik kullanımı aynı alanda yer alıyorsa, bu işlevler birbirini dışlamayan fakat güvenlik açısından ayrışabilen alt bölümler halinde düzenlenmelidir.
- Düğün ve kutlama gibi gece kullanımlarını desteklemek için yeterli fakat kirlilik yaratmayacak aydınlatma sağlanmalı; bu aydınlatma yerleşim silüetini bozan yüksek direkler yerine daha düşük ölçekli çözümlerle ele alınmalıdır.
- Etkinlik alanında kullanılan zemin malzemeleri dayanıklı, geçirgenliği mümkün olduğunca yüksek ve bakım açısından yönetilebilir olmalıdır; tozuma, çamurlaşma ve su birikimi yaratacak çözümlerden kaçınılmalıdır.
- Etkinlik alanı, araç parkına dönüşmemeli; araç erişimi kontrollü olmalı, asıl kullanım yaya ve topluluk odaklı olarak korunmalıdır.
- Bu alanlar, yerleşmenin sosyal yapısını güçlendiren mekânlar olduğundan, yalnız fiziksel tasarım konusu olarak değil; köyde ortaklaşma, bir araya gelme ve yerel etkinlik kültürünü sürdürme aracı olarak değerlendirilmelidir.

5.3 Ada Dere Hattı

Ada Deresi akarsu hattı, Adaküre yerleşiminde doğrudan kıyı kullanımı geliştirdiği bir açık alan sistemine sahip değildir. Dere, yerleşmenin alt kotunda kalmakta; ağaçlık ve eğimli etekler nedeniyle su kenarına gündelik erişime imkân tanımamaktadır. Bununla birlikte dere, yerleşmenin doğal karakterini güçlendiren, mikro iklim üreten, görsel süreklilik sağlayan ve köprü geçişiyle gündelik dolaşıma

dahil olan önemli bir peyzaj unsurudur. Bu nedenle Adaküre'de dere hattına ilişkin yaklaşım, dereyi yoğun kullanımlı bir rekreasyon alanına dönüştürmekten çok, mevcut doğal yapıyı koruyan ve güvenli erişim noktalarını iyileştiren sınırlı müdahalelere dayanmalıdır.

Şekil 36. Dere kesiti.

Dere hattına ilişkin ilkeler:

- Akarsu hattı, kıyı kullanımı üretilecek bir rekreasyon bandı olarak değil; doğal eşik ve peyzaj bileşeni olarak ele alınmalıdır.
- Dere yatağı çevresindeki bitki örtüsü korunmalı; sert zeminli geniş düzenlemelerden ve yoğun tesviye müdahalelerinden kaçınılmalıdır.
- Köprü ve geçiş noktaları, akarsu hattının kamusal kullanıma en uygun temas alanları olarak değerlendirilmeli; bu alanlarda güvenlik, bakım ve görünürlük iyileştirilmelidir.
- Güvenli seyir, kısa duraklama ve geçişe olanak veren küçük ölçekli çözümler düşünülmelidir.
- Akarsu hattı boyunca çöp birikimi, taşkınla sürüklenen malzeme ve bitkisel tıkanmalar düzenli bakım kapsamında ele alınmalıdır.
- Akarsu çevresi gölge, serinlik ve görsel süreklilik üreten doğal bir koridor olarak korunmalı; bu alanı zayıflatacak aşırı budama ve betonlaşmadan kaçınılmalıdır.

5.4 Çocuk Parkı

Çocuk parkı, tekil ve büyük bir oyun alanı olarak değil; okul bahçesi, etkinlik alanı ve merkez çevresindeki güvenli açık alanlarla ilişki kuran çok odaklı bir çocuk kullanım sistemi içinde düşünülmelidir.

Çocuk parkına ilişkin ilkeler:

- İlkokul bahçesi, mevcut açık alan potansiyeli nedeniyle çocuk kullanımı açısından öncelikli değerlendirme alanlarından biri olmalıdır.
- Çocuk oyun alanları, araç hareketinden mümkün olduğunca ayrıştırılmış, yaya erişimi kolay ve yetişkin gözetimine olanak tanıyan konumlarda yer almalıdır.
- Oyun alanı, yalnız standart oyun ekipmanlarıyla tanımlanmamalı; açık zemin, gölgelik, oturma alanı, serbest hareket yüzeyi ve doğal elemanlarla desteklenmelidir.
- Zeminde sert ve kaygan yüzeyler yerine, güvenli, geçirgen ve bakım yapılabilir malzemeler tercih edilmelidir.
- Çocuk parkı, etkinlik alanı ya da okul bahçesi içinde yer alıyorsa, kalabalık zamanlarda güvenliği bozmayacak biçimde alt bölgelere ayrılmalı; oyun alanı ile yoğun topluluk kullanımı arasında net ama sert olmayan sınırlar kurulmalıdır.
- Kullanılacak oyun elemanları kırsal açık alan karakteriyle uyumlu, sade, dayanıklı ve bakım kolaylığı olan nitelikte olmalıdır; aşırı renkli, hacimli ve alanı bütünüyle işgal eden sistemlerden kaçınılmalıdır.
- Oyun alanı, farklı yaş gruplarındaki çocukların kullanımına imkân verecek çeşitlilikte düşünülmeli; ancak bu kullanımlar, her yaş grubunun gelişimsel ihtiyaçları ve güvenlik koşulları doğrultusunda kendi içinde ayrıştırılmış mekânsal düzenlemelerle kurgulanmalıdır.
- Çocuk parkı, yerleşmede sosyal karşılaşmayı destekleyen bir alan olduğundan, çevresinde yetişkinlerin kısa süreli oturma ve gözetim yapabileceği yarı kamusal eşikler oluşturulmalıdır.
- Çocuk kullanımına ayrılan alanlar, yerleşmenin diğer kamusal odaklarından bütünüyle kopuk değil; gündelik yaşam akışına görünür ve erişilebilir biçimde bağlanmış olmalıdır.

5.5 Yarı Özel Alanlar

Adaküre'de yarı özel alanlar, kamusal açık mekân sistemi ile konut, kahvehane, dükkân, avlu ve gündelik yaşam alanları arasında geçiş kuran en önemli mekânsal katmanlardan biridir. Bu alanlar, ne bütünüyle kamusal meydanlar kadar açık ne de bütünüyle özel parseller kadar kapalıdır; tersine, köy yaşamının gündelik karşılaşmalarını, kısa süreli oturma ve bekleme, komşuluk ilişkilerini ve eşikli kullanımları mümkün kılan ara mekânlar olarak işler.

Bu başlık açısından kahvehaneler özellikle önemlidir. Yerel bilgiye göre mahallede bugün 2 aktif kahvehane bulunmaktadır; 3-4 kahvehane de kapanmış durumdadır.

Meydanla bitişik kahvehanenin yaklaşık 100 yıllık olduğu, en eski kahvehanenin ise yaklaşık 300 yıllık olduğuna dair rivayetler bulunmaktadır. Ancak nüfusun azalmasıyla birlikte bu mekânların bir kısmı kapanmıştır.

Adaküre'de yarı özel alanlar; kahvehane önü, dükkân eşiği, cami çevresindeki kısa bekleme alanları, konut giriş önleri, avlu duvarı kenarları, saçak altları, okul bahçesi sınırında oluşan duraklama noktaları ve küçük oturma yüzeyleri gibi parçalı ama etkili mekânlar üzerinden tanımlanabilir. Bu alanların çoğu büyük tasarlanmış açık alanlar değil; yerleşmenin morfolojisi içinde kendiliğinden oluşmuş ve zamanla gündelik kullanım değeri kazanmış eşik mekânlardır. Bu nedenle rehberde yarı özel alanları güçlendirmek, yeni büyük boşluklar yaratmaktan çok; mevcut eşikleri, oturma imkânlarını, gölgeli önlükleri ve sokakla temas eden kullanım noktalarını korumak ve iyileştirmek anlamına gelmelidir.

Yarı özel alanlara ilişkin ilkeler:

- Yarı özel alanlar, Adaküre'de kamusal alan ile özel parsel arasında geçiş kuran, sosyal temas ve kısa süreli kullanım üreten mekânlar olarak korunmalı ve güçlendirilmelidir.
- Yarı özel alanlar büyük ve gösterişli düzenlemelerle değil; eşik, saçak, oturma sekisi, avlu önü, düşük duvar, ağaç altı ya da gölgeli ön mekân gibi küçük ölçekli düzenlemelerle tanımlanmalıdır.
- Bu alanlarda oturma, bekleme ve kısa süreli karşılaşmayı destekleyen basit çözümler tercih edilmelidir; kentli, standart mobilya odaklı ve bağlamdan kopuk donatılardan kaçınılmalıdır.
- Yarı özel alanlar, araç parkı ya da geçici depolama alanı olarak işgal edilmemeli; gündelik sosyal kullanımı destekleyecek açıklıkta tutulmalıdır.
- Kahvehane ve benzeri kullanım alanlarının önünde gölgelik, saçak altı, oturma sekisi ve küçük sert zemin düzenlemeleri desteklenebilir; ancak bu alanlar bütünüyle kapatılarak kamusal akışı kesen özel hacimlere dönüştürülmemelidir.
- Yarı özel alanların zemininde geçirgen, bakım kolaylığı sağlayan ve sokak dokusuyla uyumlu malzemeler tercih edilmeli; farklı mülkler arasında kopuk ve parçalı yüzey geçişleri azaltılmalıdır.
- Yarı özel alanlar, yalnız erkek kullanımıyla sınırlı geleneksel kahvehane eşiği olarak değil; kadınların, çocukların, yaşlıların ve ziyaretçilerin de kısa süreli kullanımına açık, kapsayıcı küçük açık alanlar olarak düşünülmelidir.

**Yarı özel alanlar,
kapsayıcı
küçük açık
alanlar olarak
düşünülmelidir.**

*Serim Dinç, 2025 arşivi kullanılarak fotoğraf
yapay zeka programları ile stilize edilmiştir.*

6 Erişim Düzeni ve Altyapı

Mahalleleri birbirine bağlayan yollar ve patikalar hem peyzaj değeri hem de yaşam konforu açısından belirleyicidir. Ana yol, köy içi yol ve patika arasında bir kademelenme kurarak erişim sistemi tekil bir ağ değil, hiyerarşik bir yapı niteliği taşır. Bununla birlikte yol sınırları, çitleri, duvarları ve doğal eşikleri mümkün olduğunca koruyacak biçimde düzenlenmesini, yol kenarı arayüzlerinin mütevazı ve bağlama uyumlu tutulmasını önerilmektedir. Bu bağlamda rehber, erişim kararlarının yalnız trafik güvenliğiyle değil, yerleşmenin görsel bütünlüğü ve kırsal peyzaj sürekliliğiyle birlikte düşünülmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Yerleşmenin Beydağ merkeziyle kurduğu bağlantı, iç yol ağının organik yapısı, yol kenarındaki arayüzlerin niteliği ve özellikle yürüyüş rotası ile ilişki kuran ziyaretçi yönlendirme ve bilgilendirme ihtiyaçları birlikte değerlendirilmelidir. Temel amaç; kırsal sokak mantığını, yaya önceliğini, doğal eşikleri ve yerleşmenin okunabilirliğini güçlendiren bir erişim sistemi tarif etmektir. Bu çerçevede genel ilkeler:

- Erişim düzeni, Adaküre'de araç dolaşımını hızlandıran değil; yerleşme yaşamını, güvenliği ve okunabilirliği destekleyen bir sistem olarak ele alınmalıdır.
- Yol ağı; ana bağlantılar, köy içi yollar, tali bağlantılar, patikalar ve turistik rota ilişkileri bakımından kademeli bir yapıda değerlendirilmelidir.
- Yol iyileştirmeleri, mevcut organik sokak dokusunu ortadan kaldıran genişletme ve doğrultu düzeltmeleri yerine, güvenlik, konfor ve süreklilik odaklı sınırlı müdahalelerle ele alınmalıdır.
- Yol sınırları, yalnız teknik kenar çizgileri değil; aynı zamanda yerleşmenin görsel ve mekânsal arayüzleri olarak değerlendirilmelidir.
- Yürüyüş rotası ile ilişkili yönlendirme ve bilgilendirme elemanları, kırsal karakteri bozmadan, sade ve okunabilir bir sistem içinde düzenlenmelidir.

6.1 Yerleşim Ana Yol Bağlantısı

Adaküre'nin ana yol bağlantısı, yerleşmenin Beydağ merkeziyle ve yakın kırsal çevreyle ilişkisini kuran temel erişim hattıdır. Bu bağlantı, yalnız ulaşım sağlayan bir giriş-çıkış koridoru değil; aynı zamanda yerleşmenin ilk algılandığı, kırsal karakterin dışarıya açıldığı ve köy içi dolaşımın ana omurgaya bağlandığı eşik hattıdır.

İlkeler:

- Ana yol bağlantısı, Adaküre'nin kırsal giriş karakterini güçlendirecek biçimde ele alınmalıdır; köye giriş noktası sıradan bir trafik bağlantısı değil, yerleşmenin kimliğini hissettiren bir eşik olarak düzenlenmelidir.
- Ana bağlantı hattında gereksiz yol genişletme, yüksek hız teşvik eden doğrultu düzeltmeleri ve kırsal giriş etkisini zayıflatan müdahalelerden kaçınılmalıdır.
- Köye yaklaşımda mevcut ağaç dokusu, duvarlar, bahçe sınırları ve doğal eşikler mümkün olduğunca korunmalıdır.
- Köy girişlerinde anıtsal giriş elemanı, ağır tabela ya da kent tipi kavşak dili kullanılmamalıdır.
- Ana yol bağlantısı, yürüyüş rotası kullanıcılarının köye girişini de destekleyecek biçimde, yönlendirme ve duraklama açısından okunabilir olmalıdır.

6.2 Yerleşim Yol Ağı

Adaküre'nin iç yol ağı, doğrusal ve standart kesitli bir sistemden çok; yerleşmenin tarihsel gelişimine, topoğrafyasına ve parsel örüntüsüne bağlı olarak oluşmuş organik bir dolaşım ağıdır. Patikalar ise yerleşimin uzağında kalan evlere erişimde hâlâ önemli rol oynamaktadır.

Fotoğraf 13. Adaküre yamaçüstü organik yol dokusu ve yerleşim peyzajı (İnci Olgun arşivi, 2026)

Şekil 37. Adaküre patika.

(Rapor için hazırlanmış; görsel ve biçimsel düzenlemesi yapay zeka desteğiyle geliştirilmiştir.)

İlkeler:

- Yerleşim yol ağı, hiyerarşik bir sistem olarak ele alınmalı; ana sokaklar, tali bağlantılar ve yaya kullanımlı patika/ara geçişler birbirinden ayırt edilmelidir.
- İç yol ağı, mevcut kıvrımlı ve organik dokusunu koruyacak biçimde iyileştirilmeli; bütün yolları aynı standarda getiren tek tip kaplama ve kesit uygulamalarından kaçınılmalıdır.
- Yerleşim içi yollarda yaya ve araç birlikteliğini gözeterek, hız düşürücü ve yaya güvenliğini artırıcı çözümler öncelikli olmalıdır.
- Okul, meydan, kahvehaneler, düğün/etkinlik alanı ve köprü geçişi çevresinde yaya önceliği daha belirgin hâle getirilmelidir.
- Tali yollar ve dar sokaklar, genişletilerek araç baskın koridorlara dönüştürülmemeli; erişim ihtiyacı ile mekânsal karakter arasında denge kurulmalıdır.
- Patika ve kısa yaya bağlantı yolları, yalnız artık alanlar olarak değil; yerleşme içi sürekliliği ve kırsal dolaşımı destekleyen geleneksel erişim bileşenleri olarak korunmalıdır.
- Zemin kaplamaları, kullanım yoğunluğuna göre farklılaşabilir; ancak tüm yerleşimde kırsal dokuya uygun, sade ve bakım yapılabilir malzemeler tercih edilmelidir.

6.3 Yol Sınırları (Arayüzler)

Yol sınırları, Adaküre'de yalnız teknik yol kenarları değil; sokak ile parsel, kamusal alan ile yarı özel alan, yol ile bahçe arasında geçiş kuran mekânsal arayüzlerdir. Bu nedenle duvarlar, çitler, eşikler, bahçe sınırları, girişler, ağaçlık kenarlar ve küçük oturma/seki elemanları bu başlık altında birlikte değerlendirilmiştir. Yol kenarı sınırlarının bağlama uygun ölçekte tutulması, mevcut taş duvar ve çitlerin mümkün olduğunca korunmasına dikkat edilmelidir.

İlkeler:

- Yol sınırları, geçirimsiz ve yüksek kapatma elemanlarıyla değil; kırsal karaktere uygun, alçak, geçirgen ve ölçülü sınırlarla tanımlanmalıdır.
- Mevcut taş duvarlar, bahçe sınırları, bitkisel kenarlar ve doğal eşikler mümkün olduğunca korunmalıdır. Zorunlu müdahalelerde benzer dilde yeniden kurulmaları esastır.
- Yol kenarında aşırı süslü giriş kapıları, büyük ve parlak korkuluklar ile kırsal bağlamdan kopuk güvenlik dili oluşturan elemanlardan kaçınılmalıdır.
- Kahvehane önleri, avlu girişleri, dükkân eşikleri ve konut ön cepheleri yol sınırının aktif parçaları olarak ele alınmalı; bu alanlarda yarı özel eşikler güçlendirilmelidir.
- Yol sınırları yalnız çizgisel ayırıcılar değil; oturma, bekleme, gölgelenme ve kısa süreli karşılaşma üreten mikro açık alanlar olarak değerlendirilmelidir.
- Bitkisel arayüzler, özellikle saçaklanma ve çeperde, yol ile parsel arasında yumuşak geçişler oluşturacak biçimde kullanılmalıdır.
- Yol sınırlarında bakım zayıflığı nedeniyle görsel kirlilik yaratan tel, sac, rastgele depolama ve atık birikimi önlenmelidir.

6.4 Oryantasyon ve Bilgilendirme

Adaküre'nin yürüyüş rotası ile ilişkisi, oryantasyon ve bilgilendirme sistemini yalnız yerel kullanıcılar için değil, dışarıdan gelen yürüyüşçüler ve kısa süreli ziyaretçiler için de önemli hâle getirmektedir. Bu sistemin amacı, ziyaretçiye yönlendiren, yerleşmenin önemli odaklarını görünür kılan ve kırsal karakteri bozmayan sade bir bilgilendirme çerçevesi kurmaktır.

İlkeler:

- Bilgilendirme elemanları; köy meydanı, etkinlik alanı, seyir noktası, köprü geçişi, okul bahçesi çevresi ve önemli yarı özel odaklarla ilişki kuracak biçimde yerleştirilmelidir.

Şekil 38. Efeler Yolu ile Adaküre bağlantılı yürüyüş rotası.

- Tabela ve yönlendirme elemanları büyük, parlak ve baskın yüzeyler şeklinde değil; kırsal çevreye uyumlu, okunaklı ve ölçülü tasarımlarla uygulanmalıdır.
- Bilgilendirme yalnız yön göstermemeli; Adaküre'nin doğal eşikleri gibi yerel hafıza unsurlarını da görünür kılabilmelidir.
- Yürüyüş rotasıyla ilişkili duraklarda oturma, gölgeleme ve kısa süreli bekleme olanakları bilgilendirme elemanlarıyla birlikte düşünülmelidir.
- Bilgilendirme elemanları, yol güvenliğini bozmayacak ve kamusal alanı işgal etmeyecek biçimde konumlandırılmalıdır.

Yol türü	Birincil Kullanıcı	Tasarım Önceliği	Kaplama Yaklaşımı	Müdahale Düzeyi
Ana bağlantı	Araç + servis + ziyaretçi	Güvenli giriş	Dayanıklı, sade	Kontrollü
Yerleşim içi ana sokak	Yaya + araç	Ortak kullanım	Mevcut dokuya uyumlu	Noktasal
Tali sokak	Yerel erişim	Düşük hız	Minimum sert zemin	Sınırlı
Patika	Yaya	Süreklilik	Doğal / geçirgen	Koruyucu
Turistik rota	Yaya + ziyaretçi	Yönlendirme ve duraklama	Mevcut yol ile bütünsel	Hafif

Tablo 8. Yol hiyerarşisi ve müdahale düzeyi.

**Park etme ihtiyacı,
yapı-parsel ilişkisi,
sokak arayüzü,
kamusal alan sürekliliği
ve gündelik yaşam
kalitesi ile birlikte
değerlendirilmelidir.**

*Serim Dinç, 2025 arşivi kullanılarak fotoğraf
yapay zeka programları ile stilize edilmiştir.*

7 Araç Parklama

Araç parkı, yerleşmenin kırsal karakterini, kamusal açık mekânların kullanımını ve parsel düzenini doğrudan etkileyen bir konu olarak ele alınmalıdır. Bu nedenle park etme ihtiyacı, yapı-parsel ilişkisi, sokak arayüzü, kamusal alan sürekliliği ve gündelik yaşam kalitesi ile birlikte değerlendirilmelidir. Temel ilke, araçların yerleşmeyi biçimlendiren baskın unsur haline gelmesini önlemek; parklamayı mümkün olduğunca kontrollü, dağılmamış ve bağlama uyumlu biçimde çözmektir.

7.1 Parsel İçinde Özel Araç Parklaması

Özel araç parklaması, uygun parsel büyüklüğüne ve yerleşim koşullarına sahip yapılarda öncelikle parsel içinde çözülmelidir. Ancak bu çözüm, parselin tamamını araç kullanımına ayıran, bahçe ve açık alanı ortadan kaldıran ya da ön cephede sert bir otopark görüntüsü yaratan bir biçimde ele alınmamalıdır. Kırsal parselin temel niteliği; konut, müştemilat, bahçe ve açık alan ilişkisini birlikte taşımasıdır. Bu nedenle araç parkı, bu dengeyi bozmayacak şekilde yerleştirilmelidir.

İlkeler

- Özel araç parkı, mümkün olduğunda parsel içinde çözülmelidir.
- Park alanı, yapının önünde baskın bir sert zemin yüzeyi oluşturmamalı; mümkünse yan bahçe, arka bahçe ya da yapı kütleleriyle bütünleşen bir açıklıkta ele alınmalıdır.
- Ön bahçeye sahip parsellerin bütünüyle otoparka dönüştürülmesinden kaçınılmalıdır.
- Araç erişimi için parsel sınırında gereksiz geniş açıklıklar açılmamalı; taş duvar, bitkisel sınır, çit ve eşik elemanları mümkün olduğunca korunmalıdır.
- Park alanlarında tamamen beton kaplama yerine, geçirgen yüzeyler, stabilize, bitkilendirilmiş derzli taş ya da benzeri kırsal dokuya uyumlu çözümler tercih edilmelidir.
- Araç parkı, müştemilat veya sundurma ile birlikte çözülebilir; ancak bu tür yapılar ana konutu bastıran kapalı garaj kütlelerine dönüşmemelidir.

- Birden fazla araç ihtiyacı olan parsellerde park alanı, parsel içinde dağınık biçimde çoğaltılmamalı; açık alanı en az bölen tek bir düzen içinde ele alınmalıdır.
- Parklama çözümü, yağmur suyu akışını bozmayacak ve parsel içi drenajı olumsuz etkilemeyecek biçimde tasarlanmalıdır.
- Yeni yapı kararlarında araç erişimi, yapının yerleşimini belirleyen tek ölçüt haline gelmemeli; yaya girişi, bahçe kullanımı ve açık alan hiyerarşisi korunmalıdır.

7.2 Kamusal Açık Mekân Kullanımını Etkilememesi Gereken Parklama

Adaküre’de kamusal alanlar; meydan, etkinlik alanı, okul bahçesi çevresi, kahvehane önü, cami çevresi, seyir noktaları ve yarı özel eşiklerle birlikte çalışan parçalı bir açık mekân sistemidir. Bu nedenle kamusal açık mekânların araç parkı tarafından işgal edilmesi, yerleşmenin en temel sosyal kullanım alanlarını zayıflatır. Rehberin temel yaklaşımı, araçların kamusal mekâna egemen olmasını önlemek; gerekli kısa süreli parkı ise sınırlı, tanımlı ve düşük etkili biçimde düzenlemektir.

İlkeler

- Meydan, etkinlik alanı, çocuk oyun alanı, köprü çevresi, okul bahçesi sınırı ve kahvehane önleri sürekli araç parkı alanına dönüşmemelidir.
- Kamusal açık mekânlarda park etme, yalnız zorunlu kısa süreli kullanım, servis ya da özel gün ihtiyaçları için sınırlı biçimde ele alınmalıdır.
- Park eden araçlar, kamusal alanın ana kullanımını, yaya hareketini ve toplanma işlevini engellememelidir.
- Okul çevresi ve çocuk kullanım alanlarında park etme, güvenlik öncelikli olarak düzenlenmeli; bu alanlarda araç varlığı en düşük düzeyde tutulmalıdır.
- Ziyaretçi kullanımı olan noktalarda, özellikle Efeler Rotası ile ilişkili duraklama alanlarında, park ihtiyacı köy içi kamusal odakları işgal etmeyecek biçimde kontrollü çözümlerle ele alınmalıdır.
- Kamusal park alanları, büyük asfalt yüzeyler biçiminde değil; sınırlı sayıda araç için ayrılmış, geçirgen zeminli ve bitkisel olarak yumuşatılmış küçük cepler halinde düzenlenmelidir.
- Yol kenarı rastgele park etme, sokak kesitini daraltan ve yarı özel alanları işgal eden bir kullanıma dönüşmemelidir.
- Kamusal park çözümü, boş alana araç bırakılır anlayışıyla değil; hangi açık alanın kamusal öncelik taşıdığı açıkça tanımlanarak ele alınmalıdır.

8 Uygulama ve İzleme

Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi’nin etkinliği, belirlenen ilkelerin yer seçiminden yapı ölçeğine, kamusal açık mekân düzenlemelerinden küçük altyapı müdahalelerine kadar gündelik karar ve uygulama süreçlerine aktarılmasına bağlıdır. Bu nedenle rehber, tek seferlik bir yayın olarak değil; ruhsatlandırma, onarım, yeniden kullanım, açık alan düzenleme, erişim, üretim yapıları ve parsel ölçeğindeki müdahalelerde başvurulacak sürekli bir yönlendirme aracı olarak ele alınmalıdır. Rehberin üst ölçekli planlar, yasal planlama belgeleri ve yerleşmenin mevcut dokusunu ve müdahale sınırlarını tanımlayan tamamlayıcı araçlarla birlikte işletilmesi esastır.

Uygulama sürecinde rehberde tanımlanan tasarım ilkeleri; Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği’nde yer alan parsel büyüklüğü, bahçe mesafeleri, yapı yüksekliği, kot alma, çıkma, ışıklık, iç yükseklik, kapı, merdiven, baca, bodrum ve müştemilat, bahçe duvarı ve güneş enerjisi sistemlerine ilişkin hükümlerle birlikte değerlendirilmelidir (PAİY, 1985). Bu çerçevede rehber, Adaküre’nin kırsal karakterini, yerel mekânsal niteliklerini ve tasarım hedeflerini tanımlayan yönlendirici çerçeveyi; ilgili yönetmelik ise uyulması gereken asgari teknik ve yasal eşikleri oluşturur. Her iki araç, uygulama kararlarında birbirini tamamlayacak biçimde birlikte işletilmelidir.

Adaküre’de öncelik büyümeyi hızlandırmak değil, müdahale sınırlarını ve tasarım ilkelerini yerin özgün karakteri doğrultusunda işletmektir. Bu çerçevede uygulama sürecinde, her yeni yapı ya da müdahale için şu sorular birlikte değerlendirilmelidir:

- Yapı, yerleşmenin mevcut morfolojisine uyum sağlıyor mu?
- Kütle biçimlenişi ile çevre ölçeğini aşıyor mu?
- Parsel içindeki açık alanlar korunuyor mu?
- Üretimle ilişkili bahçe, müştemilat ve servis kullanımları sürdürülebiliyor mu?
- Yol-sınır-arayüz ilişkisi yerleşmenin kırsal karakterini zedeliyor mu?
- Kamusal açık mekânlar ve yarı özel eşikler güçleniyor mu, yoksa zayıflıyor mu?

Uygulamaya ilişkin esaslar

- Rehber, yeni yapı, ek yapı, onarım, cephe yenileme, parsel düzenleme, kamusal mekân tasarımı ve üretim yapıları için başvuru metni olarak kullanılmalıdır.
- Uygulama kararları, yalnız yapı mimarisi üzerinden değil; topoğrafya, parsel yerleşimi, açık alan oranı, drenaj, bitkilendirme, erişim ve görünürlük ile birlikte değerlendirilmelidir.
- Yerleşim merkezinde, gelişme alanlarında, saçaklanma kuşağında ve çeperde aynı müdahale dili kullanılmamalı; her alanın yoğunluk, açıklık ve kullanım mantığına uygun kararlar geliştirilmelidir.
- Mevcut yapılarda mümkün olduğunca onarım, iyileştirme ve yeniden kullanım tercih edilmeli; yıkım ve yeniden yapım son seçenek olarak düşünülmelidir.
- Kamusal açık mekânlar, çocuk kullanımı, etkinlik alanı, dere hattı ve yarı özel eşikler gibi başlıklarda uygulama, yalnız fiziksel düzenleme değil, bakım ve kullanım tercihleri ile birlikte ele alınmalıdır.
- Üretimle ilişkili yapılar ve müstemilat yapıları, işlevsel gereklilikleri karşılayacak biçimde ele alınırken, konut dokusunu baskılayan ölçeksiz çözümlerden kaçınılmalıdır.
- Uygulama sürecinde iyi örnekler görünür kılınmalı; rehber ilkelerini destekleyen müdahaleler birikimli bir yerleşim kalitesi oluşturacak biçimde teşvik edilmelidir.

İzleme

Yerleşmede zaman içinde biriken değişimleri okuyarak tasarım ilkelerinin etkisini değerlendiren sürekli bir gözlem süreci olarak kurgulanmalıdır. Bu süreçte özellikle aşağıdaki başlıklar düzenli olarak izlenmelidir:

- Yeni yapıların kat adedi, kütle ve siluet etkisi,
- Parsel içindeki bahçe, avlu ve açık alanların korunma durumu,
- Üretim peyzajı ile yerleşim dokusu arasındaki geçirgen ilişkinin sürüp sürmediği,
- Kamusal açık mekânların kullanım yoğunluğu, bakım durumu ve araç işgali,
- Yol sınırları, taş duvarlar, yarı özel eşikler ve sokak karakterindeki değişimler,
- Cephe yenilemeleri, malzeme değişimleri ve kimlik aşınması yaratan müdahaleler,
- Yangın, kuraklık, su yönetimi ve drenaj bakımından risk üreten uygulamalar,
- Boşalan yapılar, kapanan ortak kullanım birimleri ve yeniden kullanım potansiyeli taşıyan alanlar.

Sunulan bağlamda izleme, yapı kalitesi kadar sosyal kullanım sürekliliğini de dikkate almalıdır. Yerleşmede okul, ortak kullanımlar ve sınırlı da olsa toplumsal çekim üreten odakların varlığı; buna karşılık demografik gerileme ve hizmet kırılmalılığı gibi göstergeler birlikte değerlendirilmelidir.

Yönetişim ve Geri Besleme

Rehberin uygulanması, yalnız teknik birimlerin sorumluluğunda ilerleyen kapalı bir süreç olmamalıdır. Belediye, ilgili kurumlar, muhtarlık ve yerel kullanıcı deneyimi arasında kurulacak düzenli geri besleme mekanizması, rehberin etkisini artıracaktır. Özellikle kamusal açık mekânlar, yarı özel alanlar, etkinlik alanı, okul çevresi, üretim yapıları ve yol arayüzleri gibi doğrudan gündelik yaşamla ilişkili başlıklarda mahalle ölçeğindeki gözlemler önemlidir.

Tablo 9. Uygunluk kontrol kartı.

Kontrol Başlığı	Evet	Koşullu	Hayır	Açıklama
Yerleşim kuşağına uygun mu?	☐	☐	☐	
Doğal eğime uyuyor mu?	☐	☐	☐	
Silueti koruyor mu?	☐	☐	☐	
Tarımsal sürekliliği etkiliyor mu?	☐	☐	☐	
Açık alan bırakıyor mu?	☐	☐	☐	
Yapı-müstemilat ilişkisi düzenli mi?	☐	☐	☐	
Drenaj çözümü var mı?	☐	☐	☐	
Yangın erişimi sağlanıyor mu?	☐	☐	☐	
Malzeme ve renk paletine uyuyor mu?	☐	☐	☐	
Teknik ekipman görünürlüğü denetlenmiş mi?	☐	☐	☐	
Araç parkı kamusal alanı etkilemiyor mu?	☐	☐	☐	
Atık için kontrollü çözüm bulunuyor mu?	☐	☐	☐	

Araziye uyum:
Yapıların, yolların ve
açık alanların eğim,
bakı, doğal drenaj,
mevcut bitki örtüsü
ve toprak yapısı
dikkate alınarak
yerleştirilmesi.

*Serim Dinç, 2025 arşivi kullanılarak fotoğraf
yapay zeka programları ile stilize edilmiştir.*

9 Terimler Sözlüğü

Terimler Sözlüğü, Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi kapsamında öne çıkan kavramların, yerleşmenin doğal ve üretken peyzajı, mekânsal dokusu, yapı-parsel ilişkileri ve kırsal yaşam pratikleri doğrultusunda yapılan açıklamalarını içermektedir. Sözlük, rehberde tanımlanan ilke ve yönergelerin ortak bir kavramsal çerçevede anlaşılmasına ve uygulama sürecinde tutarlı biçimde yorumlanmasına yardımcı olması amacıyla hazırlanmıştır.

Açık alan: Yapıların dışında kalan; bahçe, avlu, meydan, sokak açıklığı, tarımsal alan, yeşil alan ve dere çevresi gibi farklı kullanım ve mülkiyet biçimlerine sahip mekânların bütünü.

Açık alan sürekliliği: Bahçeler, tarım alanları, yol kenarları, dere hatları ve kamusal açıklıkların birbiri ile bağlantılı ekolojik, görsel veya işlevsel bir sistem oluşturması.

Aidiyet: Yerel toplumun yaşadığı çevreyle kurduğu tarihsel, kültürel, sosyal ve mekânsal bağlılık ilişkisi.

Akarsu koridoru: Dere yatağı, kıyı bitkileri, taşkın alanları, yaya bağlantıları ve yakın çevresindeki açık alanlarla birlikte ele alınması gereken doğal ve mekânsal sistem.

Altyapı kapasitesi: Bir yerleşmenin su, kanalizasyon, drenaj, elektrik, iletişim, ulaşım ve atık hizmetleri bakımından mevcut kullanımları ve yeni müdahaleleri karşılayabilme düzeyi.

Ana bağlantı: Adaküre'yi Beydağ merkezi, yakın kırsal mahalleler ve bölgesel ulaşım sistemiyle ilişkilendiren temel ulaşım güzergâhı.

Ana yol omurgası: Yerleşim içindeki sokakların bağlandığı, mahalleye giriş ve mahalle içi temel dolaşımı sağlayan başlıca yol hattı.

Araziye uyum: Yapıların, yolların ve açık alanların eğim, bakı, doğal drenaj, mevcut bitki örtüsü ve toprak yapısı dikkate alınarak yerleştirilmesi.

Arayüz: Yapı ile sokak, parsel ile yol, özel alan ile kamusal alan ya da yerleşim ile tarım alanı gibi farklı mekânsal kullanımların karşılaştığı ve etkileşime girdiği geçiş alanı.

Atık yönetimi: Evsel, organik, tarımsal ve inşaat atıklarının toplanması, ayrıştırılması, geçici depolanması, yeniden değerlendirilmesi ve çevreye zarar vermeden uzaklaştırılmasına ilişkin sistem.

Avlu: Bir veya birden fazla yapıyla çevrelenen; gündelik yaşam, üretim, depolama, dinlenme ve sosyal etkileşim amacıyla kullanılan açık veya yarı açık parsel bölümü.

Bağlam: Bir yapının veya mekânsal müdahalenin içinde yer aldığı topoğrafik, doğal, tarımsal, mimari, sosyal ve kültürel koşulların bütünü.

Bağlama özgü tasarım: Genel ve tekrar eden çözümler yerine yerleşmenin topoğrafyasına, yapı karakterine, üretim biçimlerine ve yaşam alışkanlıklarına göre geliştirilen tasarım yaklaşımı.

Bahçe sınırı: Parselin sokak veya komşu parsellerle ilişkisini tanımlayan taş duvar, bitkisel çit, ahşap ya da metal elemanlardan oluşan sınır düzenlemesi.

Bakı: Bir yamacın veya yapı yüzeyinin yöneldiği coğrafi yön; güneşlenme, rüzgâr, nem, bitki gelişimi ve yapı yerleşimi üzerinde etkili olan topoğrafik özellik.

Bitkisel sınır: Parsel veya kullanım alanlarını çalı, ağaç, sarılcı bitki ya da yöresel bitki türleriyle ayıran geçirgen peyzaj elemanı.

Cephe: Bir yapının dış mekânla ilişki kuran; pencere, kapı, çıkma, saçak, malzeme, renk ve doluluk-boşluk düzeniyle biçimlenen yüzeyi.

Cephe karakteri: Yapı cephelerinde tekrar eden oran, açıklık, malzeme, renk, kat düzeni ve mimari detayların oluşturduğu ortak görsel kimlik.

Cephe ritmi: Pencere, kapı, duvar yüzeyi, çıkma ve yapısal elemanların cephe boyunca oluşturduğu tekrar ve aralık düzeni.

Çatı eğimi: Çatı yüzeyinin yatay düzlemle yaptığı açı; iklim koşulları, yapı oranı, malzeme seçimi ve yerleşim silüetiyle birlikte değerlendirilmesi gereken özellik.

Çatı örtüsü: Yapıyı yağış ve dış çevre koşullarından koruyan kiremit, metal, taş veya benzeri üst kaplama sistemi.

Çeper: Yerleşim dokusunun seyrekleşerek tarım, orman, bahçe veya doğal alanlarla buluştuğu geçiş bölgesi.

Çevresel eşik: Eğim, dere yatağı, taşkın riski, orman, verimli tarım toprağı veya erozyon alanı gibi yapılaşma ve arazi kullanım kararlarını sınırlayan doğal özellik.

Dere hattı: Akarsu yatağıyla birlikte kıyı bitkilerini, taşkın alanlarını, yaya geçişlerini, köprüleri ve yakın çevredeki arazi kullanımını kapsayan doğal sistem.

Doğal drenaj: Yağmur ve yüzey sularının arazi eğimi, toprak yapısı, dere yatakları ve doğal çukurlar aracılığıyla kendiliğinden akışını sağlayan sistem.

Doğal eşik: Yerleşmenin gelişimini yönlendiren veya sınırlayan eğim, su hattı, orman, kayalık alan, verimli tarım toprağı ve benzeri doğal oluşum.

Doğal manzara: Topoğrafya, orman, dere, bitki örtüsü ve diğer doğal bileşenlerin oluşturduğu görsel ve ekolojik peyzaj bütünü.

Doku bütünlüğü: Yapıların, parsellerin, yolların, açık alanların ve peyzaj elemanlarının yerleşmenin tarihsel gelişimiyle uyumlu bir bütün oluşturması.

Drenaj çizgisi: Yüzey sularının doğal eğim doğrultusunda toplandığı ve hareket ettiği arazi hattı.

Düşük yoğunluk: Yapıların arazi üzerindeki kapladığı alanın, kat sayısının ve kullanım miktarının kırsal yerleşim ölçeğiyle uyumlu ve sınırlı olması.

Eklenti: Mevcut bir yapının kullanım kapasitesini artırmak amacıyla sonradan yapılan; ana yapı kütle, malzemesi ve parsel düzeniyle uyumlu olması gereken yapı bölümü.

Ekolojik bağlantı: Bitki örtüsü, dere hatları, tarım alanları, bahçeler ve doğal alanlar arasında canlıların hareketine ve doğal süreçlerin devamına imkân veren süreklilik.

Ekolojik eşik: Doğal sistemlerin korunması açısından yapılaşma veya yoğun kullanımın sınırlandırılması gereken hassas alan.

Erişilebilirlik: İnsanların farklı yaş, hareketlilik ve fiziksel yeterlilik düzeyleriyle yapılara, hizmetlere ve açık alanlara güvenli ve mümkün olduğunca bağımsız ulaşabilmesi.

Erişim hattı: Yerleşme içindeki yapı, parsel, kamusal mekân ve hizmet noktalarını birbirine bağlayan yol, sokak veya patika.

Erozyon riski: Toprağın yağış, yüzey suyu, rüzgâr veya hatalı arazi kullanımı nedeniyle aşınması ve taşınması olasılığı.

Eşik alanı: Farklı arazi kullanımlarının, topoğrafik yapıların veya mekânsal karakterlerin karşılaştığı geçiş bölgesi.

Geçirgen eşik: Konut, bahçe, sokak ve üretim alanları arasında kesin ve kapalı sınırlar yerine görsel, fiziksel veya işlevsel ilişkinin sürdüğü geçiş alanı.

Geçirgen yüzey: Yağmur suyunun toprağa süzülmesine imkân veren doğal zemin, çakıl, sıkıştırılmış toprak, geçirgen taş veya benzeri yüzey kaplaması.

Geleneksel kırsal mimari: Yerel malzeme, yapım tekniği, iklim koşulları, üretim biçimi ve gündelik yaşam alışkanlıkları doğrultusunda zaman içinde gelişmiş yapı kültürü.

Görsel bağlantı: Yerleşim içinden çevredeki dağ, ova, tarım alanı, dere veya önemli yapılarla kurulan kesintisiz görüş ilişkisi.

Görsel bütünlük: Yapı ölçeği, malzeme, renk, çatı biçimi, parsel sınırları ve peyzaj öğelerinin birbirini baskılamadan ortak bir yerleşim karakteri oluşturması.

Görünürlük: Bir yapı veya müdahalenin yakın ve uzak bakış noktalarından algılanma derecesi.

Hizmet erişimi: Yerleşim sakinlerinin okul, sağlık, ibadet, alışveriş, toplu taşıma, yönetim ve sosyal hizmetlere ulaşabilme durumu.

İç dolaşım: Yerleşme çekirdeğindeki yapı, parsel, kamusal alan ve hizmet noktaları arasında hareketi sağlayan sokak ve patika sistemi.

İklima duyarlı tasarım: Güneş, rüzgâr, yağış, sıcaklık, gölge ve nem koşullarını dikkate alarak enerji kullanımını azaltmayı ve kullanıcı konforunu artırmayı amaçlayan tasarım yaklaşımı.

İstinat yapısı: Eğimli arazide toprağın kaymasını önlemek ve kot farkını düzenlemek amacıyla yapılan duvar veya taşıyıcı sistem.

İyileştirme: Mevcut yapı, sokak, açık alan veya altyapının karakteri korunarak kullanım, güvenlik, erişilebilirlik ve fiziksel kalite bakımından geliştirilmesi.

Kamusal açık alan: Herkesin erişimine açık olan meydan, park, sokak, oyun alanı, etkinlik alanı ve benzeri ortak kullanım mekânı.

Kamusal odak: Yerleşim sakinlerinin bir araya geldiği; sosyal, kültürel, ticari, idari veya gündelik faaliyetlerin yoğunlaştığı yapı veya açık alan.

Karakter: Bir yerleşmeyi diğer yerlerden ayıran doğal, mekânsal, mimari, kültürel ve toplumsal özelliklerin oluşturduğu özgün nitelik.

Karma kullanım: Konut, ticaret, hizmet, üretim ve sosyal kullanımların aynı yapı, parsel veya merkez çevresinde birbirini destekleyecek biçimde bir arada bulunması.

Kırsal karakter: Yerleşmenin düşük yoğunluklu yapısı, üretim alanları, doğal çevresi, yapı-parcel ilişkisi, yaşam biçimi ve yerel kültürüyle oluşan bütüncül kimlik.

Kırsal kimlik: Bir yerleşmenin doğal çevresi, üretim kültürü, yapı geleneği, toplumsal ilişkileri, ortak hafızası ve yaşam pratikleriyle tanımlanan özgünlüğü.

Kırsal miras: Geleneksel yapılar, üretim alanları, yollar, su sistemleri, taş duvarlar, yerel yapım teknikleri, gelenekler ve kolektif hafıza gibi somut ve somut olmayan değerlerin bütünü.

Kırsal ölçek: Yapı büyüklüğü, kat sayısı, parsel kullanımı, sokak genişliği ve açık alan oranlarının yerleşmenin mevcut karakteriyle uyumlu ölçülerde olması.

Kırsal peyzaj: Doğal sistemler, tarım alanları, ormanlar, su kaynakları, yerleşim dokusu ve insan faaliyetlerinin zaman içinde oluşturduğu bütüncül çevre.

Kırsal tasarım rehberi: Yerleşim karakteri doğrultusunda yapı, parsel, peyzaj, kamusal alan, ulaşım ve altyapı kararlarını yönlendiren; planlama belgelerini tamamlayıcı nitelikte tavsiye ve tasarım ilkeleri içeren belge.

Kırılğan kırsal eşik: Doğal ve üretim peyzajını kısmen korumakla birlikte nüfus kaybı, hizmet yetersizliği, ekonomik gerileme veya yapılaşma baskısı nedeniyle desteklenmesi gereken kırsal alan.

Kontrollü gelişme: Yeni yapılaşmanın miktar, konum, ölçek ve biçim bakımından yerleşim dokusu, altyapı kapasitesi ve çevresel eşikler gözetilerek yönlendirilmesi.

Koruma: Bir yapının, peyzajın, dokunun veya kültürel değerın özgün niteliklerini ve sürekliliğini güvence altına alan müdahale yaklaşımı.

Korunmuş ama gerileyen kırsal mahalle: Tarımsal üretimini ve yerleşim dokusunu büyük ölçüde koruyan; ancak demografik süreklilik, hizmet erişimi, sosyal altyapı ve ekonomik canlılık bakımından destek gerektiren kırsal yerleşim tipi.

Köy girişi: Yerleşmenin ilk algılandığı, ana bağlantı yolunun yerleşim dokusuna dönüştüğü ve yer kimliğinin okunmaya başladığı geçiş alanı.

Kütle: Bir yapının yükseklik, genişlik, derinlik ve çatı biçimiyle birlikte dışarıdan algılanan üç boyutlu hacmi.

Kütle parçalanması: Büyük yapı hacminin yerleşim ölçeğine uyum sağlaması amacıyla daha küçük ve okunabilir yapı bölümlerine ayrılması.

Manzara bağlantısı: Yerleşim dokusu ile çevredeki doğal ve üretken kırsal alanlar arasında fiziksel ve görsel süreklilik kurulması.

Manzara koridoru: Dağ, vadi, ova, dere, tarım alanı veya önemli yapıların belirli bakış noktalarından algılanmasını sağlayan açık görüş hattı.

Mekânsal karakter: Bir alanın yapı düzeni, sokak biçimi, açık alanları, topoğrafyası, kullanımları ve peyzaj ilişkileri sonucunda kazandığı ayırt edici özellik.

Mekânsal müdahale: Bir yapı, parsel, sokak, açık alan veya altyapı üzerinde fiziksel ya da işlevsel değişiklik oluşturan tasarım ve uygulama.

Mekânsal örüntü: Yapıların, parsellerin, yolların, açık alanların ve kullanımların yerleşim içindeki tekrar eden dağılım ve ilişki biçimi.

Meskûn yerleşim çekirdeği: Yapıların, sokakların, hizmetlerin ve ortak kullanım alanlarının diğer bölümlere göre daha yoğun biçimde bir araya geldiği temel yerleşim alanı.

Mikro iklim: Yapıların, bitki örtüsünün, topoğrafyanın, gölgenin ve yüzey malzemelerinin etkisiyle küçük bir alanda oluşan yerel iklim koşulları.

Miras yapı: Mimari, tarihsel, kültürel, teknik veya toplumsal değer taşıyan ve yerleşim kimliğinin sürekliliğine katkıda bulunan yapı.

Morfoloji: Yerleşmenin yapı, parsel, yol, açık alan ve topoğrafya ilişkileri sonucunda oluşan biçimsel düzeni.

Odak noktası: Yerleşim içinde yönlenmeyi kolaylaştıran ve sosyal, kültürel, ticari veya görsel açıdan önem taşıyan yapı, meydan, kavşak veya açık alan.

Onarım: Bir yapının veya yapı elemanının hasar görmüş bölümlerinin özgün malzeme, biçim ve yapım tekniği gözetilerek kullanılabilir hâle getirilmesi.

Organik sokak ağı: Önceden belirlenmiş geometrik bir plana bağlı olmadan topoğrafya, parsel sınırları, mülkiyet ve gündelik kullanım ihtiyaçları doğrultusunda zaman içinde gelişmiş yol sistemi.

Ölçülü gelişme: Yerleşmenin nüfus, altyapı, çevresel kapasite ve kırsal karakterini aşmadan gerçekleşen sınırlı ve dengeli mekânsal gelişme.

Özgünlük: Bir yapının veya çevrenin tarihsel biçimini, malzemesini, yapım tekniğini, kullanım izlerini ve karakterini koruma düzeyi.

Parsel: Mülkiyet sınırları belirlenmiş; yapı, bahçe, üretim alanı, avlu ve yardımcı kullanımları içerebilen arazi birimi.

Parsel sınır elemanı: Parselin yol, kamusal alan veya komşu parsellerle sınırını tanımlayan taş duvar, çit, bitkisel hat, kapı ve benzeri bileşen.

Parsel-yapı ilişkisi: Yapının parsel içindeki konumu, yola uzaklığı, bahçe ve avluyla ilişkisi, yönelimi, giriş biçimi ve yardımcı yapılarla kurduğu düzen.

Patika: Genellikle yaya hareketine hizmet eden; topoğrafyaya uyumlu, dar, doğal veya sınırlı ölçüde kaplanmış ulaşım hattı.

Peyzaj karakteri: Topoğrafya, bitki örtüsü, su, tarım, yapılaşma ve kullanım biçimlerinin oluşturduğu ayırt edici çevresel görünüm.

Peyzaj sürekliliği: Doğal ve bitkisel alanların, bahçelerin, tarım parsellerinin ve dere hatlarının kesintisiz biçimde ilişkilendirilmesi.

Peyzaj tamponu: Yapılaşma ile tarım, orman, dere veya yol gibi farklı kullanımlar arasında bitkilendirme ve açık alan yoluyla oluşturulan geçiş kuşağı.

Saçaklanma: Yeni yapılaşmanın mevcut yerleşim çekirdeğinden koparak yollar boyunca veya tarım alanları içine dağınık biçimde yayılması.

Siluet: Yerleşmenin yapı kütleleri, çatılar, ağaçlar ve topoğrafyayla birlikte uzak veya yakın bakış noktalarından algılanan dış çizgisi.

Sınırlandırıcı: Mülkiyeti ve kullanım alanlarını tanımlarken sokak karakteri, mahremiyet ve peyzaj ilişkisini de biçimlendiren duvar, çit, kapı veya bitkisel eleman.

Sokak karakteri: Yapı cepheleri, parsel sınırları, yol genişliği, kaplama, bitkilendirme, topoğrafya ve kullanım biçimlerinin birlikte oluşturduğu mekânsal nitelik.

Sosyal altyapı: Eğitim, sağlık, kültür, ibadet, yönetim, spor ve sosyal dayanışma hizmetlerinin sunulduğu yapı ve alanlar.

Somut miras: Yapılar, yollar, çeşmeler, taş duvarlar, üretim alanları ve geleneksel yapı elemanları gibi fiziksel olarak var olan kültürel değerler.

Somut olmayan miras: Üretim teknikleri, zanaatlar, sözlü tarih, gelenekler, kutlamalar, gündelik yaşam pratikleri ve kuşaklar arasında aktarılan yerel bilgi.

Sürdürülebilir yapılaşma: Enerji ve kaynak kullanımını azaltan, iklim koşullarına uyum sağlayan, yerel malzeme ve yapım bilgisinden yararlanan ve çevresel etkileri sınırlayan yapılaşma yaklaşımı.

Taş duvar: Parsel sınırı oluşturmak, eğimli arazide toprağı tutmak veya teras oluşturmak amacıyla yöresel taş kullanılarak yapılan geleneksel yapı elemanı.

Tarımsal peyzaj: Tarım parselleri, bahçeler, zeytinlikler, kestanelikler, sulama sistemleri, üretim yapıları ve tarımsal faaliyetlerin oluşturduğu çevre.

Tarımsal süreklilik: Tarım arazilerinin parçalanmadan, yapılaşma baskısıyla işlevini kaybetmeden ve üretim altyapısı korunarak kullanılmaya devam etmesi.

Tasarım ilkesi: Bir yapı veya mekânsal müdahalenin yerleşim karakteriyle uyumunu sağlamak amacıyla benimsenen temel yaklaşım.

Tasarım standardı: Bir tasarım ilkesinin ölçü, malzeme, oran, konum, biçim veya uygulama yöntemi bakımından daha somut ve değerlendirilebilir ifadesi.

Tipoloji: Benzer konum, biçim, kullanım, yapı–parsel ilişkisi veya mimari özellik gösteren yerleşim, yapı ya da mekânların sınıflandırılması.

Topoğrafya: Arazinin yükselti, eğim, baki, vadi, sırt ve drenaj özelliklerinden oluşan üç boyutlu doğal biçimi.

Toplum hizmeti: Yerel nüfusun eğitim, sağlık, ulaşım, yönetim, kültür ve gündelik yaşam ihtiyaçlarını karşılayan kamusal veya ortak hizmet.

Uygun ölçek: Yeni yapı ve müdahalelerin yükseklik, kütle, parsel kullanımı ve görünürlük açısından mevcut kırsal dokuya baskın gelmemesi.

Üretim alanı: Tarım, hayvancılık, zanaat, depolama veya yerel ürün işleme faaliyetlerinin yürütüldüğü açık ya da kapalı mekân.

Üretim yapısı: Ahır, ağıl, depo, ambar, işlik, atölye, sera veya ürün işleme birimi gibi kırsal üretime hizmet eden yapı.

Üretim peyzajı: Doğal çevre ile tarımsal üretim, zanaat, depolama ve yerel geçim faaliyetlerinin mekânda oluşturduğu bütüncül görünüm ve kullanım sistemi.

Yapı kalitesi: Bir yapının araziye yerleşimi, mekânsal düzeni, malzemesi, yapım tekniği, enerji performansı, dayanıklılığı ve çevreyle uyumu sonucunda oluşan genel nitelik.

Yapılaşma baskısı: Konut, turizm, depolama veya diğer kullanımların tarım alanları, doğal eşikler ve geleneksel yerleşim dokusu üzerinde oluşturduğu dönüşüm talebi.

Yapılaşma yoğunluğu: Bir alandaki yapı sayısı, yapı taban alanı, kat sayısı, yapı hacmi ve açık alan oranlarının birlikte oluşturduğu kullanım düzeyi.

Yardımcı yapı: Ana yapının kullanımını destekleyen depo, odunluk, kümes, ahır, işlik, garaj veya benzeri ikincil yapı.

Yarı özel alan: Özel mülkiyette olmakla birlikte sokakla görsel veya işlevsel ilişki kuran ön bahçe, giriş sahanlığı, avlu veya yapı önü alanı.

Yarı toplu yerleşim: Yapıların bir çekirdek çevresinde kısmen kümелendiği, ancak bahçeler, üretim alanları ve topoğrafya nedeniyle yer yer seyrekleştiği yerleşim biçimi.

Yaya bağlantısı: Yerleşim içindeki konutları, hizmetleri, açık alanları ve üretim alanlarını güvenli ve kesintisiz biçimde birbirine bağlayan yaya güzergâhı.

Yeniden işlevlendirme: Kullanımını kaybetmiş veya atıl durumdaki bir yapının özgün mimari nitelikleri korunarak yeni ve uygun bir kullanım ile yaşatılması.

Yer duygusu: Bir mekânın doğal, kültürel ve toplumsal özellikleri sayesinde kullanıcılarında oluşturduğu tanınma, bağlılık ve anlam hissi.

Yerel malzeme: Yerleşmede veya yakın çevresinde üretilen, geleneksel yapı kültüründe kullanılan ve yerel iklim koşullarına uyum gösteren taş, ahşap, toprak ve benzeri malzeme.

Yerel yeterlilik: Yerleşmenin temel hizmet, üretim, sosyal yaşam ve gündelik ihtiyaçlarını kendi içinde veya yakın çevresiyle kurduğu ilişkiler aracılığıyla karşılayabilme kapasitesi.

Yerleşim çekirdeği: Konutların, hizmet yapılarının, yolların ve ortak açık alanların yoğunlaşarak yerleşmenin temel merkezini oluşturduğu alan.

Yerleşim dokusu: Yapılar, parseller, yollar, bahçeler, üretim alanları ve açık mekânlar arasındaki tarihsel ve mekânsal ilişkilerin bütünü.

Yerleşim formu: Yerleşmenin topoğrafya, yollar, parseller ve yapı kümeleri doğrultusunda kazandığı genel biçim.

Yerleşim silüeti: Yapılar, çatılar, ağaçlar ve topoğrafyanın birlikte oluşturduğu yerleşmeye özgü dış görünüş.

Yerinde iyileştirme: Yerleşim sakinlerini ve mevcut kullanımları yerinden etmeden yapıların, altyapının ve kamusal alanların bulunduğu yerde geliştirilmesi.

Yol kaplaması: Araç ve yaya hareketinin gerçekleştiği yüzeyde kullanılan doğal taş, stabilize malzeme, beton, asfalt veya geçirgen kaplama sistemi.

Yönerge: Rehberin hedeflerinin uygulamaya aktarılmasını sağlayan; tasarım kararlarını yönlendiren yazılı veya görsel açıklama.

Yüzey suyu yönetimi: Yağmur suyunun toplanması, yavaşlatılması, toprağa sızdırılması ve doğal drenaj hatlarına zarar vermeden yönlendirilmesine ilişkin mekânsal yaklaşım.

Zanaat yapısı: Demircilik, marangozluk, dokuma, ürün işleme ve benzeri yerel üretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği atölye veya işlik.

Zemin geçirgenliği: Bir yüzeyin yağmur suyunun toprağa sızmasına izin verme kapasitesi.

Zeytinlik: Zeytin üretiminin yapıldığı tarımsal alan olmasının yanı sıra Adaküre'nin üretim kültürü, açık alan yapısı ve kırsal manzarasının temel bileşenlerinden biri.

Ziyaretçi kullanımı: Yerel yaşamı ve üretim faaliyetlerini aksatmadan; kırsal miras, doğa, yürüyüş, gastronomi veya zanaat deneyimleri amacıyla yerleşmeye gelen kişilere yönelik kullanım ve hizmetler.

Kaynakça

Armağan, A. M. (2009). *Ege tarihi coğrafyası: Boylar, aşiretler, obalar, kentler, köyler, tarihi semtler*. Özden Ofset.

Sepetçioğlu, T. E. ve Avcı, U. (2018). Aydın Vilayet Salnâmelerine göre Ödemiş Kazası Balyambolu (Beydağ) Nahiyesi. *İzmir Araştırmaları Dergisi*, (8), 53-76.

TC Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (1985). *Plansız alanların imar yönetimi*. TC Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. 2026 tarihinde mevzuat.gov.tr adresinden edinilmiştir.

3.1.7 Ekolojik Vaziyet ve Peyzaj Kararlarının Tasarım Rehberiyle Bütünleştirilmesi

Adaküre için hazırlanan Ekolojik Vaziyet Planı, doğal çevreyi yalnızca korunacak alanlar biçiminde gösteren bir analiz paftası değildir. Plan; yerleşim dokusu, kontrollü gelişme alanları, üretim peyzajı, doğal eşikler, kırsal yol ağı ve açık alan kararlarını aynı mekânsal çerçevede bir araya getiren bir karar aracıdır. İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi'nde (Cilt 03) Ekolojik Vaziyet Planı'nın doğal eşikler, risk alanları, su sistemi, topoğrafya, yeşil altyapı ve yapılaşma kararlarını birlikte değerlendirmesi öngörülmektedir.

Aşağıda tanımlanan çekirdek yerleşim, kontrollü kullanım ve gelişme, tarımsal geçiş, tarım-ekoloji uyum ve doğal eşik koruma alanları İZ.KIRSAL kapsamında üretilen teknik karar alanlarıdır. Bu alanlar, ilgili mevzuat kapsamında ayrıca tespit ve onaylanmadıkça kırsal yerleşik alan veya kırsal yerleşik alan civarı sınırı olarak değerlendirilemez.

Adaküre Ekolojik Vaziyet Planı'nda belirlenen temel karar alanları şunlardır:

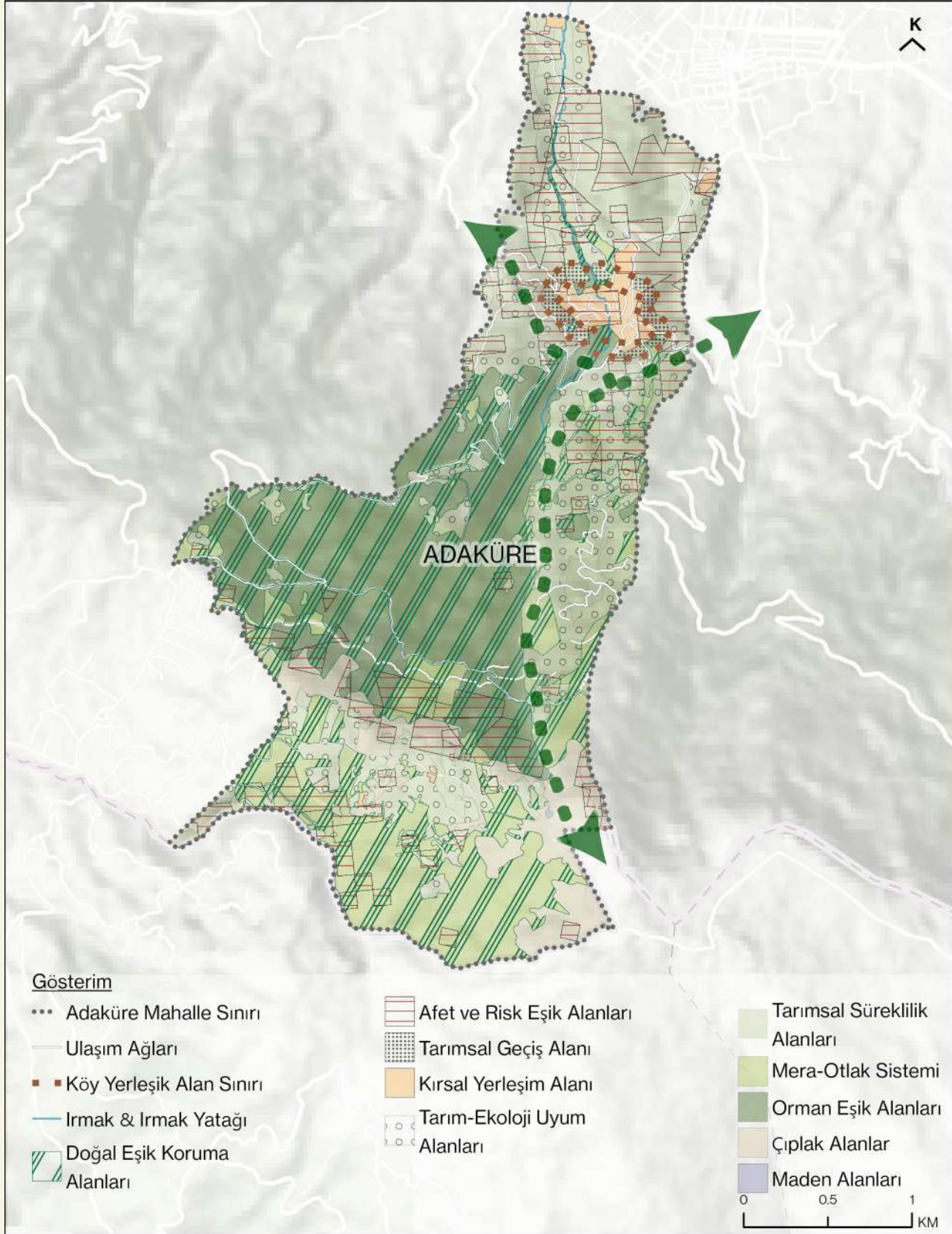
Çekirdek kırsal yerleşim dokusu: Yerleşimin tarihsel ve morfolojik sürekliliğini oluşturan sokak, yapı, parsel, bahçe ve kamusal mekân ilişkileri bu alanda korunmalıdır. Mevcut yapıların iyileştirilmesi ve boş yapıların yeniden kullanımı önceliklidir. Yeni yapılaşma ancak mevcut doku ölçeği, siluet, parsel düzeni ve yol ilişkisiyle uyumlu olması koşuluyla değerlendirilmelidir.

Kontrollü kullanım ve gelişme karar alanı: Yerleşim bütünlüğünü bozmayacak, tarımsal ve doğal eşiklerle çakışmayacak alanlarda kontrollü gelişme kararları geliştirilebilir. Bu alanlarda yapı yoğunluğu, kat yüksekliği, parsel kullanımı, topoğrafyaya yerleşme, kazı-dolgu, yol bağlantısı, su ve drenaj koşulları Kırsal Tasarım Rehberi ile birlikte değerlendirilmelidir.

Tarımsal geçiş alanı: Yerleşim çekirdeği ile sürekli tarımsal üretim alanları arasında kalan bu alanlarda parçalı yapılaşmanın ve tarım dışı kullanım baskısının yayılması önlenmelidir. Bahçe, küçük ölçekli üretim, kırsal açık alan ve düşük etkili kullanımlar desteklenirken tarımsal bütünlüğü bozacak yapılaşma kararlarından kaçınılmalıdır.

Tarım-ekoloji uyum alanı: Tarımsal üretim ile doğal sistemlerin birlikte korunması gereken alanlarda su, toprak, bitki örtüsü, habitat ve üretim ilişkileri gözetilmelidir. Tarımsal kullanımın ekolojik süreklilikle uyumlu olması; kimyasal ve fiziksel baskının azaltılması, yerel bitki örtüsünün korunması ve su kaynaklarının verimli kullanılması esas alınmalıdır.

Doğal eşik koruma alanı: Eğim, orman, su, drenaj, yangın veya ekolojik hassasiyet bakımından korunması gereken kesimlerde yeni yapılaşmadan kaçınılmalı; doğal süreçlerin devamlılığı sağlanmalıdır. Gerekli alanlarda ekolojik rehabilitasyon, erozyon kontrolü, yangın güvenliği ve yerel bitkilendirme uygulamaları geliştirilmelidir.

Tablo 3.6. Adaküre Kurum Görüşleri ve Yerel Katılım Çerçevesi

Harita 3.5. Adaküre Ekolojik Vaziyet ve Planlama Kararları

Not: Haritada gösterilen çekirdek yerleşim, kontrollü kullanım, tarımsal geçiş, uyum ve koruma alanları teknik planlama kararlarıdır. Mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve varsa civarı sınırı paftada ayrı bir çizgi ve karar bilgisiyle gösterilir.

Kırsal yol ve bağlantı sistemi: Kırsal yollar yalnızca ulaşım altyapısı olarak değil; yerleşim karakterinin, üretim hareketinin, yaya erişiminin, su drenajının ve acil durum erişiminin parçası olarak ele alınmalıdır. Yol genişletme ve sert zemin uygulamalarında kırsal karakter, mevcut ağaçlar, duvarlar, su akışları ve yapı-yol ilişkisi korunmalıdır.

3.1.8 Kurum Görüşleri ve Yerel Paydaş Katılımı

Adaküre uygulamasında kurum görüşleri ve yerel katılım, hazırlanan kararları sonradan doğrulayan işlemler olarak değil; veri, araç seçimi ve proje önceliklerini etkileyen karar girdileri olarak ele alınmalıdır. Kurum görüşleri yasal, teknik ve mülkiyete ilişkin sınırlılıkları; yerel katılım ise gündelik kullanım, üretim, bakım, yerel mimari ve topluluk ihtiyaçlarına ilişkin bilgileri sağlayacaktır.

Aktör veya kurum grubu	Görüş / katılım konusu	Uygulama dosyasına yansımaları
İzmir Büyükşehir Belediyesi ilgili birimleri	Planlama, kırsal hizmet, ulaşım, altyapı, su, peyzaj, yangın ve yatırım kararları	Tarımsal alan envanteri, üretim peyzajı sürekliliği, yapılaşmadan korunacak alanlar ve tarımsal geçiş kuşakları
Beydağ Belediyesi	Mevcut planlar, ruhsat ve yapı uygulamaları, yol, kamusal mekân ve bakım ihtiyaçları	Yerel uygulama ve denetim modeli
Tarım ve ormanla ilgili kurumlar	Tarım alanları, üretim bütünlüğü, orman kenarı, yangın ve koruma kararları	Tarımsal ve doğal eşik kararları
Su ve altyapı birimleri	Su temini, yağmur suyu, drenaj, atık su ve altyapı kapasitesi	Ekolojik vaziyet ve altyapı projeleri
Afet ve acil durum birimleri	Yangın, toplanma, erişim ve tahliye koşulları	Risk azaltma ve güvenli erişim kararları
Muhtarlık	Mahalle ihtiyaçları, yapı ve açık alan kullanımları, bakım ve öncelikler	Yerel ihtiyaç ve öncelik listesi
Üreticiler ve kooperatifler	Üretim alanları, üretim yapıları, depolama, işleme ve ortak kullanım ihtiyaçları	Üretim peyzajı ve yerel ekonomi projeleri
Kadınlar, gençler, yaşlılar ve farklı kullanıcı grupları	Kamusal mekân, erişim, sosyal yaşam, güvenlik ve hizmet ihtiyaçları	Kamusal mekân ve çok amaçlı kullanım kararları
Yapı kullanıcıları ve ustalar	Yerel malzeme, yapı teknikleri, onarım sorunları ve uygulanabilirlik	Tasarım ve uygulama kartları

Yerel katılım sürecinde mahalle toplantısı, tematik odak görüşmeleri, saha yürüyüşü, yapı ve açık alan kullanıcı görüşmeleri ile proje önceliklendirme çalışması birlikte kullanılmalıdır. Katılım sonucunda elde edilen bilgiler, ayrı bir toplantı raporuyla sınırlı kalmamalı; Harita 3.5'teki senteze, tasarım ilke kartlarına, proje sıralamasına ve izleme göstergelerine aktarılmalıdır.

3.1.9 Uygulama Projeleri, Etaplama ve Sorumluluklar

Adaküre uygulamasının plan ve rehber kararları, somut proje kartlarına dönüştürülmediği sürece uygulama kapasitesi sınırlı kalacaktır. Bu nedenle saha, kurum ve yerel katılım bulgularından hareketle öncelikli proje havuzu oluşturulmalıdır. Her proje kartında proje alanı, sorun ve amaç, temel müdahale, teknik kapsam, sorumlu kurum, paydaşlar, süre, tahmini kaynak ihtiyacı, bakım modeli ve izleme göstergesi yer almalıdır.

Etaplama üç düzeyde ele alınmalıdır:

- **Hızlı uygulamalar**, ayrıntılı plan değişikliği gerektirmeyen bakım, yönlendirme, gölgeleme, küçük açık alan, geçirgen yüzey ve örnek iyileştirme çalışmalarını kapsar.
- **Kısa ve orta vadeli uygulamalar**, proje, kurum koordinasyonu ve bütçe hazırlığı gerektiren meydan, okul çevresi, yeniden işlevlendirme, yol arayüzü ve altyapı çalışmalarını kapsar.
- **Uzun vadeli uygulamalar**, rehber ilkelerinin plan notlarına, izin ve ruhsat süreçlerine, düzenli yatırım programlarına ve sürekli izleme sistemine aktarılmasını kapsar.

Aktör veya kurum grubu	Görüş / katılım konusu	Uygulama dosyasına yansımaları	Önerilen etap
Köy meydanı ve ortak kullanım alanının iyileştirilmesi	Gündelik buluşma, gölge, erişilebilirlik ve çok amaçlı kullanımı güçlendirmek	Meydan ve açık alan uygulama projesi	Kısa vade
Okul ve çevresi kamusal mekân düzenlemesi	Eğitim yapısı ile açık alan ve mahalle kullanımı arasındaki ilişkiyi güçlendirmek	Okul çevresi peyzaj ve erişim projesi	Kısa-orta vade
Örnek konut ve müstemilat iyileştirmesi	Tasarım rehberi ilkelerinin uygulanabilirliğini göstermek	Örnek onarım ve uygulama kartı	Kısa vade
Boş veya atıl yapının yeniden işlevlendirilmesi	Üretim, el sanatları, eğitim veya topluluk kullanımı için ortak mekân oluşturmak	Yeniden işlevlendirme projesi	Orta vade
Yağmur suyu ve kurakçıl peyzaj uygulaması	Su tüketimini ve yüzey akışını azaltmak	Yağmur suyu toplama ve peyzaj pilotu	Kısa vade

Tablo 3.7. Adaküre Öncelikli Uygulama Projeleri ve Etaplama

Tablo 3.7 (devam). Adaküre Öncelikli Uygulama Projeleri ve Etaplama

Aktör veya kurum grubu	Görüş / katılım konusu	Uygulama dosyasına yansımaları	Önerilen etap
Yangın dayanıklılığı ve güvenli geçiş kuşakları	Yapı-bitki ilişkisini düzenlemek ve acil erişimi güçlendirmek	Yangın dayanıklılığı uygulama paketi	Kısa-orta vade
Kırsal yol ve yol-yapı arayüzlerinin iyileştirilmesi	Yaya güvenliği, drenaj, yönlendirme ve kırsal yol karakterini korumak	Yol arayüzü ve yönlendirme projesi	Orta vade
Üretim peyzajı ve bahçe sürekliliği programı	Tarımsal peyzajın ve yerel bitkilendirme karakterinin korunmasını sağlamak	Peyzaj bakım ve destek programı	Orta-uzun vade

3.1.10 Yasal ve Kurumsal Aktarım, İzleme ve Güncelleme

Adaküre Kırsal Tasarım Rehberi ve Ekolojik Vaziyet Planı, yürürlükteki planların yerine geçen yeni yasal plan türleri değildir. Bu araçlar, mevcut plan kararlarının kırsal karakter, doğal eşikler ve yerel gereksinimler bakımından nasıl yorumlanacağını, tamamlanacağını ve gerekli görülen durumlarda hangi konularda revize edilebileceğini gösteren karar destek araçlarıdır. Kırsal Tasarım Rehberi, Ekolojik Vaziyet Planı, Kademeli Tampon Kuşak Sistemi ve bunlara bağlı karar kartları, mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve civarı sınırını doğrudan genişletmez veya daraltmaz. Fiili yerleşim ve teknik karar alanları ile mevcut hukuki sınırlar arasında uyumsuzluk bulunması hâlinde, uygulama dosyası resmi yeniden tespit gereksinimini ortaya koyabilir; ancak sınır değişikliği, ilgili teknik tespitlerinin gerçekleştirilmesi, kurum görüşlerinin alınması ve belediye meclisi karar süreçlerinin tamamlanması yoluyla ayrıca yürütülür.

Uygulama dosyasında aşağıdaki aktarım yolları ayrı ayrı değerlendirilmelidir:

- Mevcut plan kararlarıyla uyumlu ve doğrudan proje haline dönüşebilecek kararlar;
- İlave veya revize plan notuyla uygulanabilecek yapılaşma ve tasarım ilkeleri;
- Plan değişikliği ya da alt ölçek çalışma gerektiren alanlar;
- Belediye yatırım ve hizmet programına aktarılacak projeler;
- Ruhsat, bakım, onarım ve kamusal mekân uygulamalarında kullanılacak rehber kartları;
- Kurum görüşü veya özel teknik inceleme gerektiren kararlar.

DOĞANCILAR KİRAZ

İzleme alanı	Gösterge	Veri kaynağı	İzleme sıklığı
Yapı ve doku	Rehber ilkelerine uygun onarılan, iyileştirilen veya yeni yapılan yapı sayısı	Belediye ruhsat ve uygulama kayıtları, saha çalışması	Yıllık
Tarımsal peyzaj	Korunan üretim alanı, bahçe ve tarımsal geçiş alanı büyüklüğü	Arazi kullanımı verisi ve saha gözlemi	Yıllık
Yapılaşma baskısı	Yerleşim çeperindeki yeni yapılaşma ve kullanım değişikliği sayısı	Ruhsat, başvuru ve uydu görüntüsü	Yıllık
Su ve iklim	Yağmur suyu, geçirgen yüzey, kurakçıl peyzaj ve enerji verimliliği uygulamalarının sayısı	Proje ve saha kayıtları	Yıllık
Yangın dayanıklılığı	Güvenli geçiş kuşağı, erişim ve yapı-bitki düzenlemesi yapılan alanlar	İtfaiye, belediye ve saha kayıtları	Yıllık / sezon öncesi
Kamusal mekân	Meydan ve ortak alanların kullanım sıklığı, kullanıcı çeşitliliği ve bakım durumu	Kullanıcı gözlemi ve yerel görüşmeler	Yılda iki kez
Yeniden işlevlendirme	Yeniden kullanılan boş veya atıl yapı sayısı	Belediye ve muhtarlık kayıtları	Yıllık
Yerel katılım	Uygulama ve bakım süreçlerine katılan yerel aktör ve kullanıcı sayısı	Toplantı ve proje kayıtları	Yıllık
Proje uygulaması	Tamamlanan kısa ve orta vadeli proje kartlarının oranı	Uygulama sorumluluk tablosu	Altı ayda bir
Veri güncellemesi	Güncellenen harita, karar kartı ve uygulama dosyası bileşenleri	Uygulama dosyası kayıtları	İki yılda bir veya ihtiyaç hâlinde

Tablo 3.8. Adaküre İzleme ve Güncelleme Göstergeleri

İzleme yalnızca tamamlanan proje sayısını ölçmemeli; kararların kırsal doku, üretim peyzajı, doğal eşikler, gündelik kullanım ve yerel kapasite üzerindeki etkisini de değerlendirmelidir. Kurum görüşleri, uygulama deneyimi, yerel geri bildirimler ve güncellenen mekânsal veriler doğrultusunda müdahale tipi, araç seçimi, proje öncelikleri ve tasarım kartları yeniden ele alınabilir. İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)'te de mahalle uygulama dosyasının teknik deneyim, yerel geri bildirim ve yeni mekânsal veriler doğrultusunda düzenli olarak güncellenmesi öngörülmektedir.

Adaküre'den diğer kırsal mahallelere aktarılabilecek temel sonuç, harita veya tasarım kararlarının doğrudan kopyalanması değildir. Aktarılabilir olan; kırsal mahalle sınıfından başlayarak stratejik eylemlere, müdahale tipine, temel ve koşullu araçlara, saha ve katılım verilerine, proje kartlarına ve izleme sistemine uzanan uygulama dosyası yöntemidir. Adaküre'ye özgü yapı, peyzaj ve kullanım ilkeleri yerel kalırken; karar üretme ve uygulamaya aktarma süreci başka kırsal mahallelerde yeniden işletilebilir.

İçindekiler

Tablo Listesi	153
Harita Listesi	155
3.2 Doğancılar, Kiraz	157
3.2.1 Uygulama Dosyasının Kimliği, Statüsü ve Planlama İhtiyacı	158
3.2.2 Stratejik Bağlantılar ve Müdahale Gerekçesi	161
3.2.3 Ön Değerlendirme ve Veri Envanteri	162
3.2.4 Eşik Analizi ve Sorun–Potansiyel Sentezi	167
3.2.5 Müdahale Tipinin Doğrulanması ve Planlama Araçlarının Seçimi	169
3.2.6 Doğancılar Ekolojik Vaziyet Planı ve Kademeli Tampon Kuşak Kararları	170
3.2.7 Yeniden İşlevlendirme ve Kırsal Tasarım İlkeleri.....	173
3.2.8 Kurum Görüşleri ve Yerel Paydaş Katılımı	174
3.2.9 Öncelikli Uygulama Projeleri, Etaplama ve Sorumluluklar	175
3.2.10 Yasal ve Kurumsal Aktarım, İzleme ve Güncelleme	176

Tablo Listesi

Tablo 3.9	Doğancılar Uygulama Dosyası Kimlik ve Karar Özeti	158
Tablo 3.10	Doğancılar Strateji–Eylem–Uygulama Karşılıkları	161
Tablo 3.11	Doğancılar Ön Değerlendirme ve Veri Doğrulama Matrisi	163
Tablo 3.12	Doğancılar Sorun–Potansiyel ve Müdahale Sentezi	167
Tablo 3.13	Doğancılar Planlama Araçları ve Araçlar Arası İlişki	169
Tablo 3.14	Doğancılar Ekolojik Vaziyet Planı Karar Alanları	171
Tablo 3.15	Doğancılar Yeniden İşlevlendirme ve Kırsal Tasarım İlkeleri	173
Tablo 3.16	Doğancılar Kurum Görüşleri ve Yerel Katılım Çerçevesi	174
Tablo 3.17	Doğancılar Öncelikli Uygulama Projeleri ve Etaplama	175
Tablo 3.18	Doğancılar İzleme ve Güncelleme Göstergeleri	177
Tablo 3.19	Doğancılar Uygulama Dosyası Teslim Seti	178

Harita Listesi

Harita 3.6	Doğancılar'ın Kiraz İlçesi ve Yakın Kırsal Çevre İçindeki Konumu.....	160
Harita 3.7	Doğancılar Mevcut Arazi Kullanımı, Yerleşim Dokusu ve Yapı Kullanımları	164
Harita 3.8	Doğancılar Hizmet, Kamusal Mekan ve Erişim Sistemi.....	165
Harita 3.9	Doğancılar Doğal Eşikler, Maden-Tarım Baskıları ve Risk Alanları.....	166
Harita 3.10	Doğancılar Sorun-Potansiyel ve Yeniden Etkinleştirme Sentezi	168
Harita 3.11	Doğancılar Ekolojik Vaziyet Planı ve Kademeli Tampon Kuşak Kararları	186

3.2 Doğancılar, Kiraz

Doğancılar uygulaması, kırsal yerleşimin yalnızca yapı biçimi ve fiziksel dokusu üzerinden değil; mevcut altyapı, hizmet yapıları, kamusal mekânlar, ulaşım bağlantıları, boş veya düşük kullanılan yapılar, üretim çevresi ve yerel uygulama kapasitesi üzerinden ele alındığı bir yeniden etkinleştirme çalışmasıdır. Çalışmanın temel yaklaşımı, yeni yapı ve alan üretimine geçilmeden mevcut fiziksel, sosyal ve kurumsal kapasitenin belirlenmesi, iyileştirilmesi ve farklı kullanımlar için yeniden değerlendirilmesidir.

Doğancılar için hazırlanan uygulama dosyası; İZ.KIRSAL Mevcut Durum ve Sınıflama (Cilt 01) kapsamında belirlenen kırsal mahalle sınıfını, İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi (Cilt 02) kapsamında tanımlanan stratejik amaç ve eylemleri ve İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03) kapsamında geliştirilen müdahale tipleri ile planlama araçlarını mahalle ölçeğinde bir araya getirmektedir. Bu yaklaşımda kırsal mahalle sınıfı başlangıç girdisini, müdahale tipi planlama yönelimi, Ekolojik Vaziyet Planı ile Kırsal Tasarım Rehberi ise kararların mekânsal ve uygulamaya dönük karşılığını oluşturmaktadır. İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)'te önerilen mahalle bazında uygulama dosyası da plan durumu, eşikler, müdahale tipi, temel ve koşullu araçlar, kurum görüşleri, yerel paydaş bilgileri ve beklenen çıktıları birlikte ele alan izlenebilir bir karar dosyası olarak tanımlanmaktadır.

Doğancılar uygulamasının temel planlama sorusu şöyledir:

Doğancılar'da mevcut altyapı, hizmet yapıları, kamusal mekânlar, boş veya düşük kullanılan mekânlar ve yerel üretim kapasitesi; kırsal yaşam kalitesini, hizmet erişimini, topluluk kullanımını ve yerel ekonomiyi güçlendirmek amacıyla nasıl daha etkin kullanılabilir?

Bu soru doğrultusunda uygulama dosyası aşağıdaki aşamalar üzerinden oluşturulmaktadır.

3.2.1 Uygulama Dosyasının Kimliği, Statüsü ve Planlama İhtiyacı

Doğancılar uygulamasının ilk aşamasında mahallenin konumu, çalışma alanı, uygulama statüsü ve temel müdahale ihtiyacı tanımlanmaktadır. İnceleme alanı yalnızca çekirdek kırsal yerleşim alanıyla sınırlandırılmamalı; yerleşimin yakın üretim alanları, doğal eşikleri, kırsal yol bağlantıları, maden alanları ve Kiraz ilçe merkeziyle kurduğu ilişkiler de değerlendirmeye alınmalıdır.

Doğancılar'ın **Altyapılı Durağan Kırsal Mahalle** sınıfında yer alması, yeni gelişme alanları oluşturmaktan çok mevcut hizmet, altyapı, yapı ve kamusal mekân kapasitesinin işlevselliğinin artırılmasını ön plana çıkarmaktadır. Buradaki yeniden etkinleştirme yaklaşımı, yalnızca fiziksel yenilemeyi değil; hizmet sunumunun, topluluk kullanımının, yerel üretim ilişkilerinin ve uygulama kapasitesinin birlikte güçlendirilmesini kapsamaktadır.

Dosya bileşeni	Doğancılar uygulaması
İlçe	Kiraz
Mahalle	Doğancılar
Çalışma statüsü	Mahalle ölçeğinde kırsal yeniden etkinleştirme uygulama örneği
Temel uygulama yaklaşımı	Yeni gelişme alanı oluşturmaktan önce mevcut altyapı, hizmet yapıları, kamusal mekânlar, boş veya düşük kullanılan yapılar ve yerel ekonomik kapasitenin iyileştirilmesi ve yeniden etkinleştirilmesi
Ana çalışma alanı	Doğancılar Mahallesi idari sınırı içindeki fiili yerleşim çekirdeği; yerleşim çeperi, kamusal ve hizmet odakları, kırsal yol sistemi, yakın üretim çevresi, doğal eşikler ve maden-tarım baskı alanları
Karar ölçekleri	Mahalle, fiili yerleşim çekirdeği, hizmet ve kamusal odak, yapı, parsel, yol ve yakın üretim çevresi
Kırsal mahalle sınıfı	Altyapılı Durağan Kırsal Mahalle
Birincil müdahale tipi	Tip A - Koruma ve Sınırlandırma
Tamamlayıcı müdahale tipi	Tip B – Kontrollü Gelişme ve Doku Koruma
İlişkili stratejik amaç ve eylemler	SA1: E1.2; SA2: E2.1, E2.2 ve E2.3; SA4: E4.2; yatay olarak SA5: E5.1, E5.2 ve E5.3
Temel planlama sorusu	Doğancılar'da mevcut altyapı, hizmet yapıları, kamusal mekânlar, boş veya düşük kullanılan mekânlar ve yerel üretim kapasitesi; kırsal yaşam kalitesini, hizmet erişimini, topluluk kullanımını ve yerel ekonomiyi güçlendirmek amacıyla nasıl daha etkin kullanılabilir?
Mahalle idari sınırı	Güncel idari sınır ile kadastro, tapulama ve adres kayıtları arasındaki uyum uygulama öncesinde doğrulanacaktır.

Tablo 3.9. Doğancılar Uygulama Dosyası Kimlik ve Karar Özeti

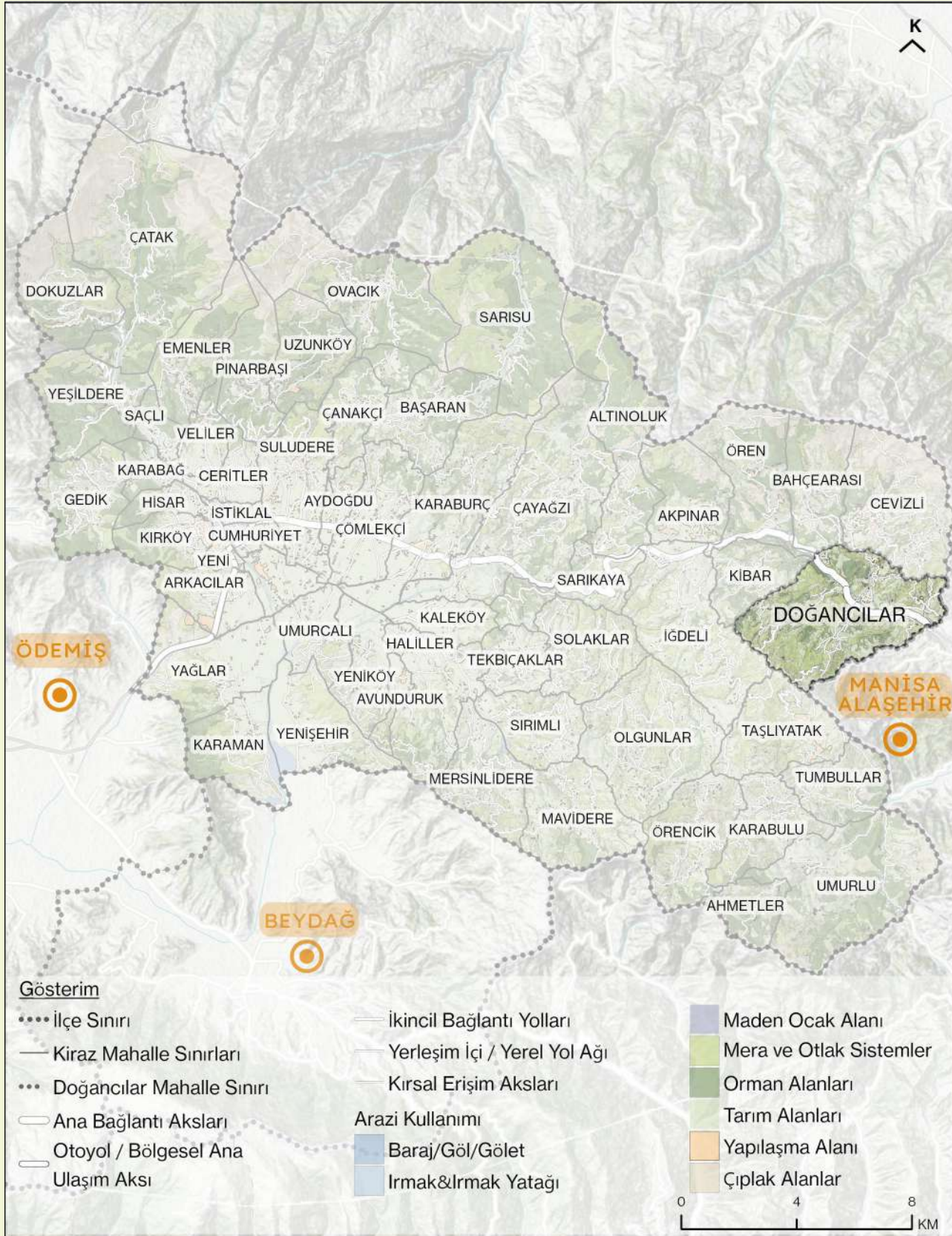
Not: Tabloda geçen “fiili yerleşim çekirdeği”, “kontrollü kullanım ve gelişme karar alanı”, “tarımsal geçiş alanı”, “koruma alanı” ve “tampon kuşak” ifadeleri İZ.KIRSAL kapsamında üretilen teknik planlama kararlarını tanımlamaktadır. Bu alanlar, ilgili mevzuat kapsamında ayrıca tespit ve onaylanmadıkça kırsal yerleşik alan veya kırsal yerleşik alan civarı sınırı olarak değerlendirilemez.

Tablo 3.9 (devam). Doğancılar Uygulama Dosyası Kimlik ve Karar Özeti

Not: Tabloda geçen “fiili yerleşim çekirdeği”, “kontrollü kullanım ve gelişme karar alanı”, “tarımsal geçiş alanı”, “koruma alanı” ve “tampon kuşak” ifadeleri İZ.KIRSAL kapsamında üretilen teknik planlama kararlarını tanımlamaktadır. Bu alanlar, ilgili mevzuat kapsamında ayrıca tespit ve onaylanmadıkça kırsal yerleşik alan veya kırsal yerleşik alan civarı sınırı olarak değerlendirilemez.

Dosya bileşeni	Doğancılar uygulaması
Mevcut onaylı köy/kırsal yerleşik alan sınırı	Var/yok/doğrulanacak biçiminde kaydedilecek; sınırın onay tarihi, karar sayısı, onay makamı ve pafta kaynağı uygulama dosyasına işlenecektir.
Mevcut onaylı kırsal yerleşik alan civarı	Var/yok/ayrıca belirlenmemiş biçiminde kaydedilecek; mevcut köy veya kırsal yerleşik alan sınırına otomatik olarak 300 metre eklenmeyecektir.
Fiili yerleşim alanı	Mevcut yapıların, gündelik kullanımların, hizmetlerin ve kamusal yaşamın yoğunlaştığı alan ayrıca belirlenecek; mevcut onaylı kırsal yerleşik alan sınırıyla aynı kabul edilmeyecektir.
Mevcut plan durumu	Üst ölçek planlar, nazım ve uygulama imar planları, plan notları, varsa koruma kararları ve plansız alanlar ayrı katmanlar olarak değerlendirilecektir.
Sınır veya plan işlemi ihtiyacı	Mevcut onaylı sınır, fiili yerleşim, plan kararları ve teknik karar alanları karşılaştırılarak resmî sınırın yeniden tespiti, plan notu, plan revizyonu veya yalnızca proje geliştirme gerekip gerekmediği belirlenecektir.
Birincil koşullu araç	Ekolojik Vaziyet Planı
Tamamlayıcı koşullu araç	Kırsal Tasarım Rehberi
Temel araçlar	Kırsal Strateji ve Koruma Çerçevesi; Temel Eşik ve Koruma Katmanları Değerlendirmesi; Kademeli Tampon Kuşak Sistemi; Kırsal Yapılaşma Koşulları; Mevcut Planlarla Uyum ve Plan Hiyerarşisi Eşleştirmesi
Araçların hukuki niteliği	Ekolojik Vaziyet Planı, Kırsal Tasarım Rehberi, Kademeli Tampon Kuşak Sistemi ve bunlara bağlı çekirdek, geçiş, kontrollü kullanım ve koruma alanları teknik karar destek araçlarıdır. Yürürlükteki imar planlarının veya onaylı kırsal yerleşik alan ve civarı sınırlarının yerine geçmez.
Ana çıktılar	Altyapı ve hizmet envanteri; plan, idari ve hukuki sınır durumu matrisi; Ekolojik Vaziyet Planı; yeniden işlevlendirme kararları; kırsal tasarım ilkeleri; öncelikli proje kartları; etaplama ve izleme programı
Yasal ve kurumsal aktarım	Mevcut plan ve onaylı sınır kararlarıyla uyum; belediye hizmet ve yatırım programları; sosyal altyapı ve erişim kararları; kurum görev ve sorumluluk matrisi; gerekli hâllerde plan notu, plan revizyonu veya ilgili mevzuata göre yürütülecek resmî kırsal yerleşik alan ve civarı tespit süreci
İzleme ve güncelleme	Hizmet ve altyapı kapasitesi, yapıların kullanım durumu, kamusal mekân kullanımı, üretim kapasitesi, maden-tarım baskısı, proje gerçekleştirmeleri, plan değişiklikleri ve hukuki sınır kararları düzenli olarak izlenecek; uygulama dosyası yeni verilerle güncellenecektir.

Kiraz ilçesine bağlı olan Doğancılar, ilçenin doğu ucunda, Manisa'nın Alaşehir ilçesine yakın bir konumda yer almaktadır. Kiraz merkezine (İstiklal, Yeni, Cumhuriyet) yaklaşık 18 km uzaklıkta bulunan mahalle, ana bağlantı aksı üzerinden Alaşehir yönüne bağlanmaktadır. Bu coğrafi konum, Doğancılar için tanımlanan stratejik bağlantılar ve müdahale gerekçesinin zeminini oluşturmaktadır.

3.2.2 Stratejik Bağlantılar ve Müdahale Gerekçesi

Doğançılar uygulamasının stratejik temeli, doğal eşiklerin korunması ile kırsal yaşam ve hizmet kapasitesinin güçlendirilmesinin birlikte ele alınmasına dayanmaktadır. Bu nedenle uygulama yalnızca Tip A Koruma ve Sınırlandırma müdahalesiyle sınırlandırılmamakta; yerleşim dokusu, kamusal mekânlar ve mevcut yapıların iyileştirilmesi amacıyla Tip B Kontrollü Gelişme ve Doku Koruma yaklaşımıyla tamamlanmaktadır.

İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi'nde stratejik eylemler; uygulanacak mahalle sınıfı, müdahale eksen, sorumlu aktörler, zamanlama, beklenen çıktılar, izleme göstergeleri ve planlama araçlarıyla birlikte tanımlanmaktadır. Doğançılar uygulamasında ilişkili stratejik amaç ve eylemler aşağıdaki biçimde somutlaştırılmaktadır.

Stratejik amaç ve eylem	Doğançılar açısından temel karşılığı	Uygulama dosyasındaki mekânsal veya kurumsal karşılığı
SA1-E1.2 Doğal Eşikler ve Risk Alanlarını Planlama Kararlarına Entegre Etme	Doğal eşiklerin, maden-tarım ilişkilerinin, su ve drenaj sisteminin, topoğrafyanın ve risk alanlarının yerleşim kararlarında belirleyici olması	Doğal eşik haritası, maden-tarım baskı değerlendirmesi, Ekolojik Vaziyet Planı ve kademeli tampon kuşak kararları
SA2 – E2.1 Kırsal Hizmet Erişimini ve Sosyal Altyapıyı Güçlendirme	Mevcut hizmet yapılarının, meydanın, durağın, ortak kullanım alanlarının ve erişim koşullarının iyileştirilmesi	Hizmet ve kamusal mekân envanteri, erişilebilirlik analizi ve öncelikli hizmet projeleri
SA2 – E2.2 Üretim Sürekliliğini, Üretici Örgütlenmesini ve Yerel Ekonomik Kapasiteyi Destekleme	Üretim alanları, üretici ihtiyaçları, ortak kullanım olanakları ve yerel ürün ekonomisinin desteklenmesi	Üretim ve yerel ekonomi envanteri, ortak kullanım mekânı ve yerel üretim proje kartları
SA4 – E4.2 Kültürel Mirası Yerel Ekonomi, Eğitim, Turizm ve Topluluk Yaşamıyla İlişkilendirme	Kırsal yapılar, yerel kullanım biçimleri ve topluluk belleğinin güncel kullanımlarla birlikte yaşatılması	Boş veya geleneksel yapıların yeniden kullanımı, yerel üretim ve topluluk kullanımına yönelik tasarım ilkeleri
SA5 – E5.1 Kırsal İzleme ve Veri Tabanlı Karar Destek Sistemini Kurma	Hizmet, altyapı, yapı kullanımı, arazi baskısı ve proje uygulamalarının düzenli izlenmesi	Başlangıç verileri, gösterge seti ve uygulama dosyası güncelleme sistemi
SA5 – E5.2 Çok Aktörlü Kırsal Yönetişim ve Uygulama Eşgüdüm Modelini Kurma	Belediye birimleri, kurumlar, muhtarlık, üreticiler ve mahalle kullanıcıları arasında görev paylaşımı	Kurum görüşü, katılım ve sorumluluk matrisi
SA5 – E5.3 Kırsal Proje Geliştirme ve Finansman Kapasitesini Güçlendirme	Küçük ölçekli ve uygulanabilir projelerin yatırım ve finansman programlarıyla ilişkilendirilmesi	Proje kartları, etaplama, sorumlu kurum ve kaynak eşleştirilmesi

Tablo 3.10. Doğançılar Strateji-Eylem-Uygulama Karşılıkları

Harita 3.6. Doğançılar'ın Kiraz İlçesi ve Yakın Kırsal Çevre İçindeki Konumu

3.2.3 Ön Değerlendirme ve Veri Envanteri

Doğancılar için araç ve proje seçimine geçilmeden önce mevcut fiziksel, sosyal, ekonomik ve kurumsal kapasiteyi ortaya koyan bütünleşik bir veri envanteri hazırlanmalıdır. Bu aşama yalnızca eksiklikleri değil, kullanılabilir durumdaki yapı, altyapı ve yerel kapasiteyi de görünür kılmalıdır.

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)’te mahalle bazında ön değerlendirme için kırsal mahalle sınıfı, nüfus, arazi kullanımı, mevcut plan kararları, yerleşik alan sınırı, tarım ve doğal alanlar, su ve drenaj, riskler, yapılaşma baskısı, enerji ve maden yatırımları, üretim, hizmet erişimi, kültürel doku, yerel aktörler ve kurum görüşleri birlikte ele alınmaktadır.

Doğancılar’ın geniş mahalle sınırları içinde çekirdek kırsal yerleşim alanı yalnızca küçük bir kesime yayılmakta; kırsal yerleşimin çevresinde tarım, mera-otlak ve orman alanları yer almaktadır. Mahallenin yerleşim merkezinin etrafını saran dere hatları boyunca uzanan taşkın risk alanları, yerleşim dokusunun sınırlı büyüklüğüne karşılık geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu durum, doğal ve yasal eşik değerlendirmesinin önemini ortaya koymaktadır. Doğancılar yerleşim çekirdeğinde cami, lojman, atıl durumdaki okul, sağlık ocağı ve düğün salonu gibi hizmet ve kamusal mekân kullanımları yer almaktadır. Özellikle eğitim tesisin atıl durumda olması, hizmet ve sosyal altyapı başlığı altında değerlendirilmesi gereken öncelikli bulgulardan bir tanesidir.

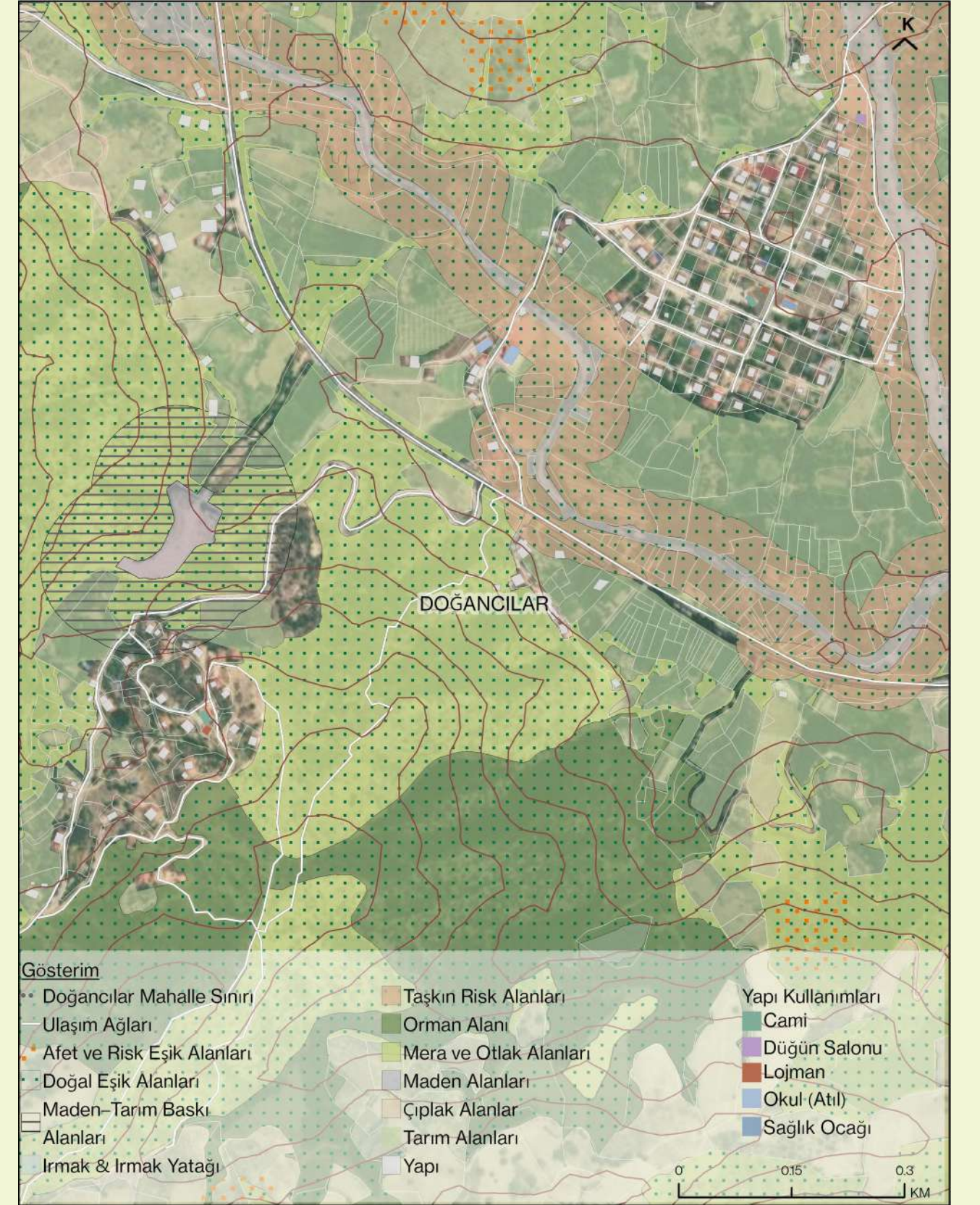
Doğal eşik alanları ise, Doğancılar mahallesinin büyük bölümünü kaplamakta; dere hatları ve yerleşim çevresinde afet ve risk eşik alanları yoğunlaşmakta, sınırlı sayıda maden-tarım baskı alanı da görülmektedir. Doğal eşik alanlarının mahalle yüzölçümünün büyük bölümünü kaplaması, Doğancılar’da yapılaşma ve müdahale kararlarının önemli ölçüde kısıtlı bir alanda değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Tablo 3.11. Doğancılar Ön Değerlendirme ve Veri Doğrulama Matrisi

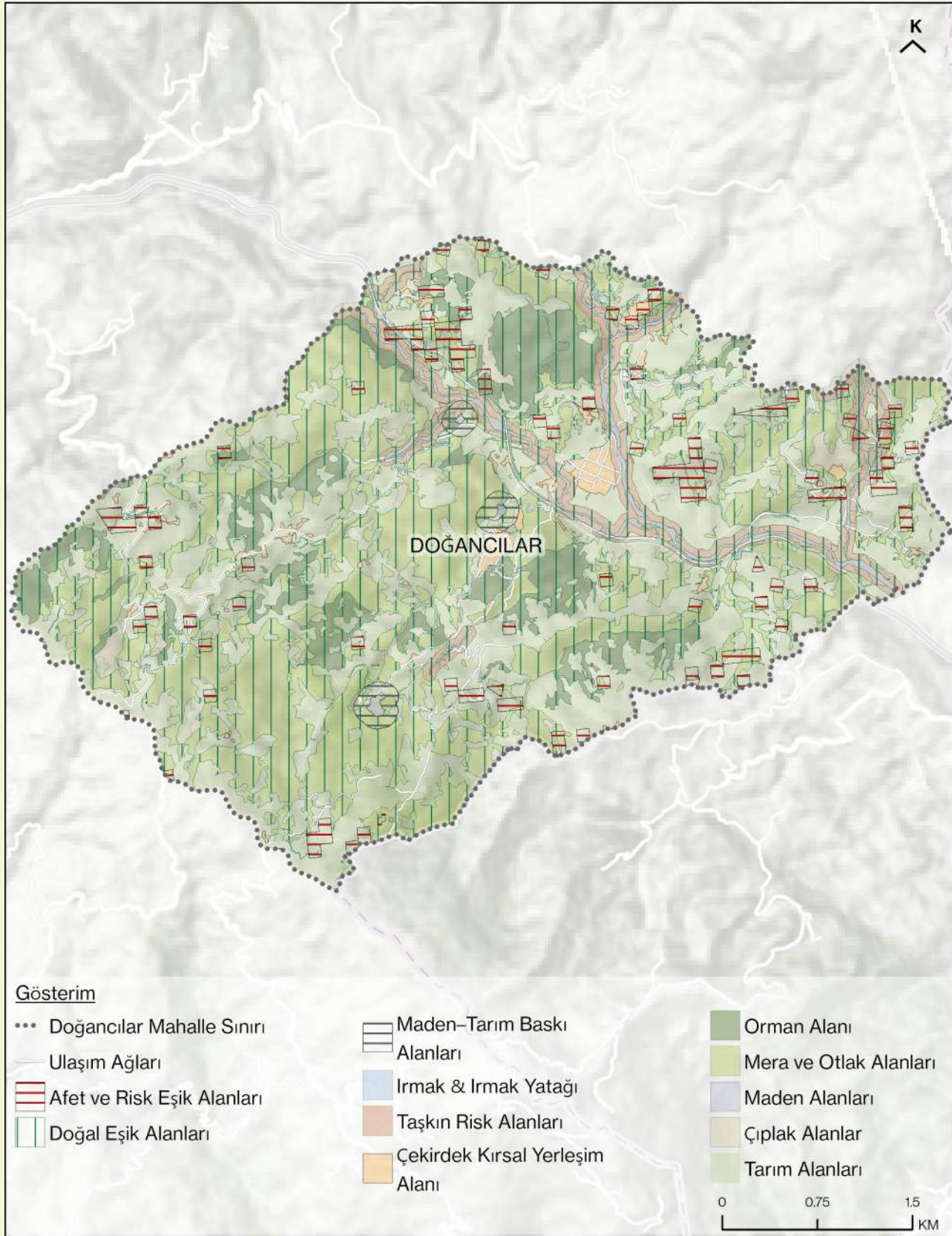
Veri grubu	İncelenecek konular	Beklenen çıktı
Konum ve bağlantılar	Kiraz ilçe merkezi, yakın mahalleler, ana ve kırsal yollar, toplu taşıma ve üretim bağlantıları	Konum ve bağlantı haritası
Nüfus ve kullanıcı yapısı	Sürekli ve mevsimsel nüfus, yaş grupları, hane yapısı, üreticiler ve farklı kullanıcı grupları	Mahalle profil kartı
Mevcut arazi kullanımı	Konut, hizmet, ticaret, üretim, müstemilat, tarım, maden, çıplak alan ve açık alan kullanımları	Arazi kullanımı haritası
Yapı ve parsel envanteri	Kullanım durumu, boş/az kullanılan yapılar, kamusal yapılar, üretim yapıları, müstemilat ve parsel kullanımı	Yapı-parsel ve kullanım envanteri
Hizmet ve sosyal altyapı	Eğitim, sağlık, idari hizmetler, ibadet, toplantı, sosyal kullanım, çocuk ve yaşlılara yönelik alanlar	Hizmet ve sosyal altyapı haritası
Kamusal mekânlar	Meydan, durak, çocuk alanı, toplanma noktası, açık alan, gölgelik ve gündelik buluşma alanları	Kamusal kullanım haritası
Altyapı	İçme suyu, atık su, yağmur suyu, drenaj, enerji, atık, aydınlatma ve dijital erişim	Altyapı durum ve ihtiyaç tablosu
Ulaşım ve erişim	Yaya, araç, tarımsal araç, toplu taşıma, acil erişim ve yol-yapı ilişkileri	Ulaşım ve erişilebilirlik analizi
Üretim ve yerel ekonomi	Tarımsal üretim, üretici örgütlenmesi, depolama, işleme, ortak kullanım ve yerel girişim olanakları	Üretim ve yerel ekonomi haritası
Doğal ve yasal eşikler	Tarım alanları, su sistemi, topoğrafya, doğal alanlar, maden alanları ve diğer yasal kısıtlar	Doğal ve yasal eşik haritası
Risk ve baskılar	Maden–tarım baskısı, yapılaşma, altyapı etkileri, kuraklık, yangın, drenaj ve bakım sorunları	Risk ve baskı haritası
Kırsal doku ve yerel değerler	Yerleşim biçimi, geleneksel veya nitelikli yapılar, yol ve parsel karakteri, yerel kullanım kültürü	Kırsal karakter envanteri
Uygulama kapasitesi	Kurumlar, muhtarlık, yerel aktörler, üreticiler, bakım kapasitesi ve olası uygulama ortakları	Aktör ve kapasite analizi
Plan, idari ve hukuki sınır durumu	Mahalle idari sınırı; kadastro ve tapulama sınırları; mevcut onaylı köy/kırsal yerleşik alan ve varsa civarı; karar tarihi ve sayısı; uygulama imar planı; fiili yapılaşma; sınır uyumsuzluğu ve yeniden tespit ihtiyacı	Plan ve hukuki sınır doğrulama paftası

Harita 3.7. Doğancılar Mevcut Arazi Kullanımı, Yerleşim Dokusu ve Yapı Kullanımları

Harita 3.8. Doğancılar Hizmet, Kamusal Mekân ve Erişim Sistemi

3.2.4 Eşik Analizi ve Sorun-Potansiyel Sentezi

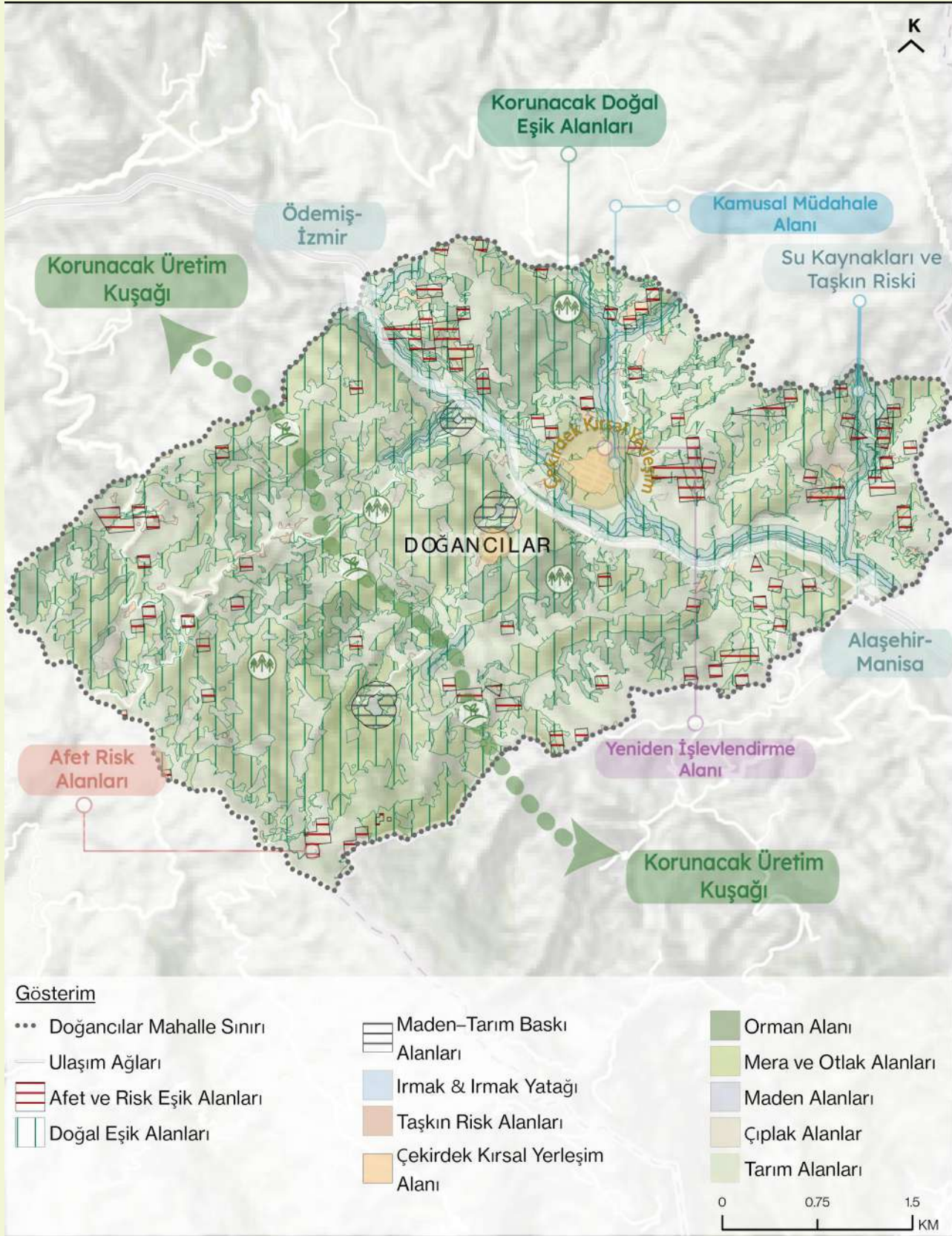
Doğancılar uygulamasında analizlerin temel amacı yalnızca eksik hizmetleri veya fiziksel sorunları sıralamak değildir. Aynı zamanda mevcut yapıların, altyapının, kamusal mekânların, üretim ilişkilerinin ve yerel aktörlerin hangi müdahaleler aracılığıyla yeniden değerlendirilebileceği ve işlevsel hale getirilebileceği belirlenmelidir.

- Sorun-potansiyel sentezi aşağıdaki karar alanlarını ortaya koymalıdır:
- Korunması ve kullanım baskısından uzak tutulması gereken doğal ve tarımsal alanlar;
- Maden ve tarım kullanımları arasındaki baskının yönetileceği alanlar;
- Altyapısı mevcut olmakla birlikte hizmet veya kullanım kapasitesi düşük kalan kesimler;
- Boş, atıl veya düşük kullanılan yapı ve parseller;
- İyileştirilmesi gereken kamusal mekân ve erişim bağlantıları;
- Kontrollü yapılaşma veya kullanım değişikliği değerlendirilebilecek alanlar;
- Kısa sürede uygulanabilecek kamusal fayda projeleri;
- Daha ayrıntılı teknik inceleme veya kurum görüşü gerektiren alanlar.

Tablo 3.12. Doğancılar Eşik ve Sorun-Potansiyel Sentezi

Sentez başlığı	Temel değerlendirme	Karar yönelimi
Hizmet kapasitesi	Mevcut hizmet yapılarının kapsamı, kullanım sıklığı, bakım ve erişilebilirlik durumu	Mevcut yapıları iyileştirme, çok amaçlı kullanım ve hizmet paylaşımı
Boş ve az kullanılan yapılar	Yapısal durum, mülkiyet, konum, erişim ve yeniden kullanım potansiyeli	Gölgeleme, erişilebilirlik, çok amaçlı kullanım, güvenlik ve bakım
Altyapı	Su, drenaj, atık, enerji, aydınlatma ve dijital erişim sorunları	Bakım-onarım, kapasite iyileştirme ve düşük maliyetli altyapı uygulamaları
Üretim ve yerel ekonomi	Üretici ihtiyaçları, ortak kullanım, depolama, işleme ve pazarlama kapasitesi	Ortak kullanım alanı, üretici destekleri ve yerel girişim projeleri
Maden-tarım ilişkisi	Maden alanları ile tarımsal üretim ve kırsal peyzaj arasındaki baskı	Baskı yönetim kuşağı, kurum koordinasyonu, izleme ve rehabilitasyon
Doğal eşikler	Tarım, su, topoğrafya, doğal alan ve risk ilişkileri	Risk azaltma, su yönetimi ve düşük enerjili çözümler
Yerleşim dokusu	Çekirdek yerleşim, yol-parcel-yapı ilişkileri ve kontrollü gelişme gereksinimi	Doku koruma, bakım, sınırlı ve kontrollü gelişme
Ulaşım ve erişim	Yaya, araç, tarımsal araç, toplu taşıma ve acil erişim ilişkileri	Güvenli yaya bağlantısı, durak düzenlemesi, yönlendirme ve yol bakım kararları
Yerel kapasite	Muhtarlık, kullanıcılar, üreticiler ve kurumların uygulama ve bakım olanakları	Görev paylaşımı, ortaklık modeli ve katılımcı uygulama programı

Harita 3.9. Doğancılar Doğal Eşikler, Maden-Tarım Baskıları ve Risk Alanları

3.2.5 Müdahale Tipinin Doğrulanması ve Planlama Araçlarının Seçimi

Doğancılar için Tip A Koruma ve Sınırlandırma müdahalesinin birincil olarak seçilmesinin nedeni, yerleşim çevresindeki doğal ve tarımsal eşiklerin ve maden-tarım baskılarının planlama kararlarında belirleyici olmasıdır. Tip B Kontrollü Gelişme ve Doku Koruma ise çekirdek yerleşimde mevcut yapıların iyileştirilmesi, boş yapıların yeniden kullanılması, kamusal mekânların güçlendirilmesi ve sınırlı gelişmenin kırsal dokuya uygun biçimde yönlendirilmesi amacıyla tamamlayıcı olarak kullanılmaktadır.

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)'te Tip A için Ekolojik Vaziyet Planı ve geçiş dönemi sınır aracı; Tip B için Kırsal Tasarım Rehberi ve Meri Uygulama İmar Planı ile İlişki Kurma Aracı öncelikli koşullu araçlar arasında tanımlanmaktadır. Doğancılar'da bu iki müdahale yaklaşımı, koruma kararları ile yeniden etkinleştirme kararlarını aynı uygulama dosyasında bir araya getirmektedir.

Araç	Doğancılar'daki işlevi	Beklenen çıktı
Kırsal Strateji ve Koruma Çerçevesi	Doğal eşikler, üretim, hizmet, kamusal yaşam ve yerel kapasite için ortak karar çerçevesi oluşturmak	Stratejik karar özeti
Temel Eşik ve Koruma Katmanları Değerlendirmesi	Tarım, doğal alan, su, topoğrafya, maden ve risk ilişkilerini tanımlamak	Eşik ve baskı haritası
Kademeli Tampon Kuşak Sistemi	Koruma, baskı yönetimi, tarımsal geçiş, kontrollü gelişme ve çekirdek yerleşim alanlarını ilişkilendirmek	Kuşak haritası ve alan kararları
Kırsal Yapılaşma Koşulları	Mevcut yapıların iyileştirilmesi, ek yapı, müştemilat ve yeni yapılaşmanın yönlendirilmesi	Yapılaşma ve uygulama ilkeleri
Mevcut Planlarla Uyum ve Plan Hiyerarşisi Eşleştirilmesi	Plan, sektörel karar ve fiili kullanım arasındaki uyum ve çelişkileri belirlemek	Plan uyum matrisi
Kırsal Tasarım Rehberi	Yapı, kamusal mekân, yol arayüzü, yeniden kullanım, malzeme ve açık alan ilkelerini belirlemek	Tasarım ve yeniden işlevlendirme kartları
Ekolojik Vaziyet Planı	Doğal eşik, maden-tarım baskısı, üretim, yerleşim, yol ve gelişme kararlarını bütünleştirmek	Ana karar paftası
Meri Uygulama İmar Planı ile İlişki Kurma Aracı	Gerekli alanlarda mevcut plan kararlarını yapılaşma, kullanım ve teknik altyapı açısından değerlendirmek	Plan notu ve revizyon değerlendirmesi

Tablo 3.13. Doğancılar Planlama Araçları ve Araçlar Arası İlişki

Harita 3.10. Doğancılar Sorun-Potansiyel ve Yeniden Etkinleştirme Sentezi

Araçlar birbirinden bağımsız çıktılar olarak kullanılmamalıdır. Ekolojik Vaziyet Planı, hangi alanın korunacağı, iyileştirileceği veya kontrollü kullanılacağına ilişkin mekânsal çerçeveyi; Kırsal Tasarım Rehberi ise bu alanlardaki yapı, parsel, kamusal mekân ve uygulamaların nasıl düzenleneceğini göstermelidir.

3.2.6 Doğancılar Ekolojik Vaziyet Planı ve Kademeli Tampon Kuşak Kararları

Doğancılar Ekolojik Vaziyet Planı, doğal eşiklerin korunmasını, tarımsal üretim alanlarının sürekliliğini, maden kaynaklı baskıların yönetilmesini, yerleşim çekirdeğinin iyileştirilmesini ve kontrollü gelişme alanlarının yönlendirilmesini birlikte ele alan ana mekânsal karar aracıdır.

Mevcut karar paftası; Doğancılar mahalle idari sınırı, kırsal yol ağı, mevcut köy/ kırsal yerleşik alan sınırı, yapılar, tarım alanları, çıplak alanlar ve maden alanları üzerine beş temel teknik planlama kararını yerleştirmektedir. Paftada kullanılan köy yerleşik alan sınırının hukuki statüsü, onay tarihi, karar sayısı ve güncelliği uygulama öncesinde doğrulanmalıdır. Daha önce usulüne uygun biçimde onaylanmış ve kırsal özelliği devam eden bir sınır söz konusuysa bu durum gösterimta karar bilgileriyle birlikte belirtilmelidir.

- **Doğal eşik koruma alanları:** Doğal, tarımsal veya topoğrafik hassasiyeti yüksek olan ve yapılaşmanın sınırlandırılması gereken alanlardır. Bu alanlarda tarım, su, doğal peyzaj ve ekolojik süreklilik öncelikli olmalı; yeni yapılaşma ve alanın doğal niteliğini değiştirecek kullanımlardan kaçınılmalıdır. Hukuki sınır değildir.
- **Maden-tarım baskı yönetim kuşağı:** Maden alanları, tarımsal üretim, ulaşım ve kırsal yerleşim ilişkilerinin birlikte değerlendirilmesi gereken kesimleri ifade etmektedir. Bu kuşakta kullanım kararları doğrudan verilmemeli; tarım alanı kaybı, toz ve gürültü, ulaşım etkileri, su ve drenaj, rehabilitasyon ve kırsal peyzaj üzerindeki etkiler ilgili kurum görüşleriyle birlikte değerlendirilmelidir.
- **Tarımsal geçiş alanları:** Çekirdek kırsal yerleşim ile geniş tarım ve doğal eşik alanları arasında kalan geçiş bölgeleridir. Bu alanlarda tarımsal kullanım sürekliliği korunmalı, parçalı yapılaşma ve tarım dışı kullanım yayılması önlenmeli; düşük etkili ve üretimle uyumlu kullanımlar desteklenmelidir. Teknik karar alanıdır.
- **Kontrollü kullanım ve gelişme karar alanları:** Yerleşim bütünlüğünü bozmayacak, doğal ve tarımsal eşiklerle çakışmayacak ve mevcut ulaşım ve altyapı sistemleri ile ilişki kurabilecek alanlardır. Yapılaşma yoğunluğu, kat yüksekliği, parsel düzeni, yol ilişkisi, su ve drenaj koşulları Kırsal Yapılaşma Koşulları ve Kırsal Tasarım Rehberi üzerinden yönlendirilmelidir.
- **Fiili çekirdek kırsal yerleşim alanı:** Mevcut yapıların, kamusal mekânların, hizmet yapılarının ve gündelik yaşam ilişkilerinin yoğunlaştığı temel yerleşim alanıdır. Bu alanda öncelik yeni yapı üretiminden önce mevcut yapıların bakım ve onarımı, boş yapıların yeniden kullanımı, hizmetlerin güçlendirilmesi ve kamusal mekânların iyileştirilmesi olmalıdır.

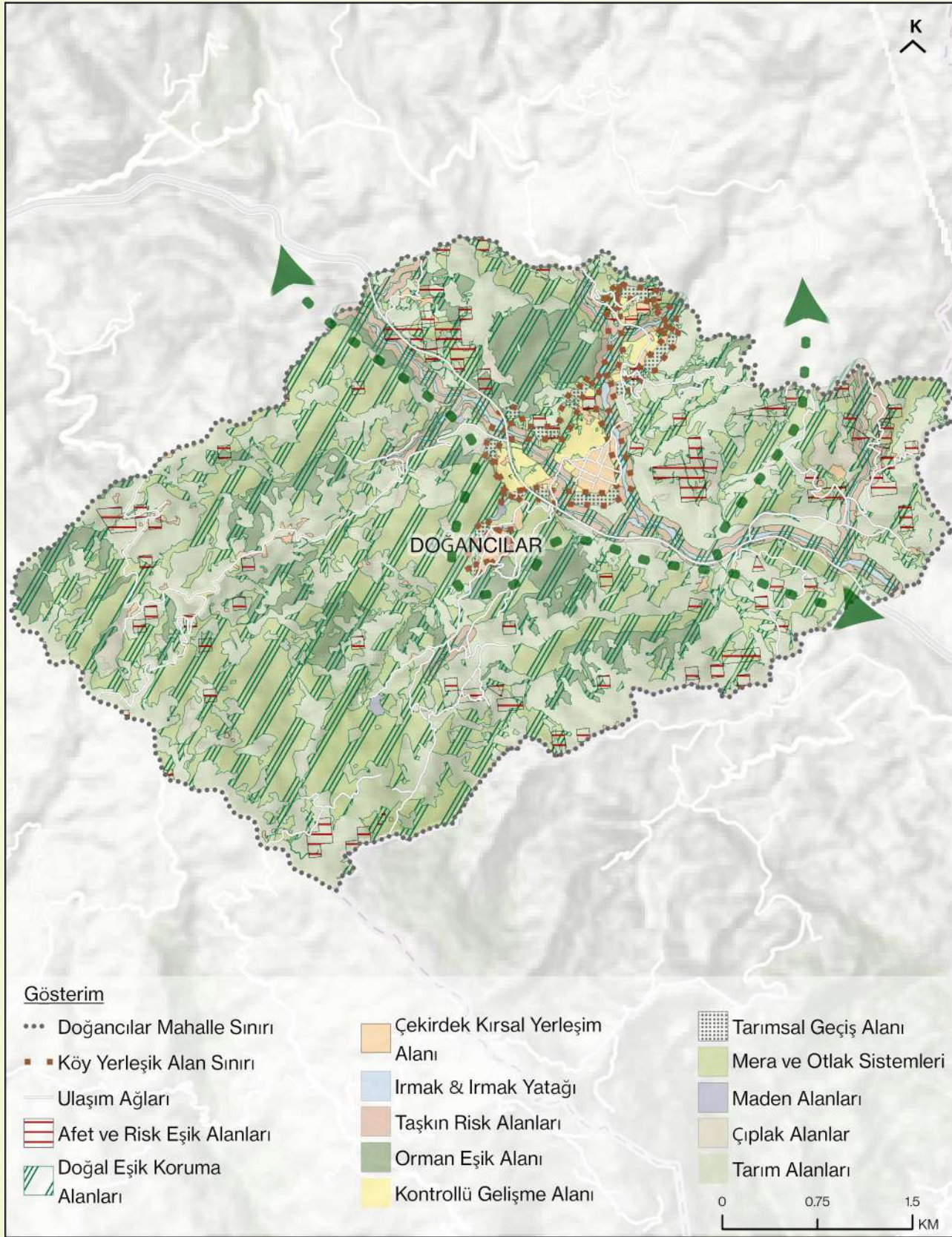
- **Kırsal yol ağı:** Kırsal yollar; yerleşim içi hareket, üretim erişimi, hizmet sunumu ve acil durum ulaşımının ortak altyapısıdır. Yol kararları yalnızca taşıt kapasitesi üzerinden değil; yaya güvenliği, tarımsal araç kullanımı, drenaj, aydınlatma, gölgeleme, yol-yapı ilişkisi ve kırsal karakter bakımından değerlendirilmelidir.

Ekolojik Vaziyet Planında gösterilen çekirdek yerleşim, tarımsal geçiş, kontrollü kullanım, koruma ve baskı yönetimi alanları teknik karar alanlarıdır; mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve civarı sınırıyla aynı değildir.

Karar alanı	Temel amaç	Uygulama ilkesi
Doğal eşik koruma alanları	Doğal ve tarımsal sistemlerin sürekliliğini korumak	Yeni yapılaşmayı sınırlandırmak; doğal süreçleri ve üretim kullanımını korumak
Maden-tarım baskı yönetim kuşağı	Çakışan sektörel kullanımları ve etkileri yönetmek	Kurum görüşü, etki izleme, rehabilitasyon ve tarım koruma kararlarını birlikte işletmek
Tarımsal geçiş alanları	Yerleşim ile üretim çevresi arasında kademeli geçiş sağlamak	Tarım dışı parçalanmayı önlemek; üretimle uyumlu düşük etkili kullanımları desteklemek
Kontrollü kullanım ve gelişme karar alanları	Sınırlı gelişmeyi mevcut doku ve altyapıyla uyumlu yönlendirmek	Yapılaşma ve tasarım koşullarını önceden tanımlamak
Fiili çekirdek kırsal yerleşim alanı	Mevcut fiziksel ve sosyal kapasiteyi yeniden etkinleştirmek. Bu alan mevcut yapılaşma ve gündelik kullanım yoğunlaşmasını ifade eder; mevcut onaylı kırsal yerleşik alan sınırıyla aynı kabul edilmez.	Bakım, iyileştirme, yeniden işlevlendirme ve kamusal mekân projelerine öncelik vermek
Kırsal yol ağı	Erişim, üretim ve hizmet ilişkilerini güçlendirmek	Güvenli yaya hareketi, drenaj, yönlendirme ve kırsal yol karakterini birlikte ele almak
Ekolojik Vaziyet Planı	Doğal eşik, maden-tarım baskısı, üretim, yerleşim, yol ve gelişme kararlarını bütünleştirmek	Ana karar paftası
Meri Uygulama İmar Planı ile ilişki Kurma Aracı	Gerekli alanlarda mevcut plan kararlarını yapılaşma, kullanım ve teknik altyapı açısından değerlendirmek	Plan notu ve revizyon değerlendirmesi

Tablo 3.14. Doğancılar Ekolojik Vaziyet Planı Karar Alanları

Doğancılar yerleşim çekirdeği etrafında kademeli bir tampon kuşak sistemi tanımlanmıştır; çekirdekten dışarıya doğru uzanan oklar geçiş yönlerini, ayrı bir kuşak ise maden-tarım baskı yönetim alanını göstermektedir. Kademeli kuşaklama yerleşimin doğal ve tarımsal çevreyle ilişkisini aşamalı biçimde düzenlemeyi, maden-tarım baskı yönetim kuşağı ise maden ve tarım kaynaklı çatışma alanlarının kontrollü biçimde yönetilmesini amaçlamaktadır.

Tablo 3.15. Doğancılar Yeniden İşlevlendirme ve Kırsal Tasarım İlkeleri

Harita 3.11. Doğancılar Ekolojik Vaziyet Planı ve Kademeli Tampon Kuşak Kararları

Not: Haritada gösterilen fiili çekirdek yerleşim, kontrollü kullanım, tarımsal geçiş, koruma ve baskı yönetimi alanları İZ.KIRSAL teknik planlama kararlarıdır. Mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve varsa civarı sınırının yerine geçmez.

Mevcut karar paftası, Doğancılar'ın ekolojik ve arazi kullanımına ilişkin kuşak kararlarını açık biçimde ortaya koymaktadır. Ancak yeniden etkinleştirme yaklaşımının tam olarak gösterilebilmesi için bu paftanın; hizmet yapıları, kamusal mekânlar, boş veya düşük kullanılan yapılar, durak ve yaya bağlantıları ile öncelikli proje noktalarını gösteren ikinci bir uygulama paftasıyla tamamlanması gerekmektedir.

3.2.7 Yeniden İşlevlendirme ve Kırsal Tasarım İlkeleri

Doğancılar Kırsal Tasarım Rehberi, yalnızca yeni yapıların biçimsel özelliklerini belirleyen bir belge olarak ele alınmamalıdır. Rehberin ana işlevi; mevcut yapı stoğunun, kamusal yapıların, açık alanların, yolların ve düşük kullanılan mekânların bakım, iyileştirme ve yeniden kullanım süreçlerini yönlendirmektir.

Yeniden işlevlendirme kararlarında her boş yapı otomatik olarak proje alanı kabul edilmemelidir. Yapının teknik durumu, mülkiyeti, konumu, erişilebilirliği, hedef kullanıcıları, işletme sorumluluğu ve uzun dönem bakım kapasitesi birlikte değerlendirilmelidir. Kullanım önerisinin yalnızca fiziksel yenilemeyi değil, sürdürülebilir bir işletme modelini de içermesi gerekir.

Uygulama konusu	Temel ilkeler	Beklenen çıktı
Boş ve az kullanılan yapılar	Yapısal durum, mülkiyet, erişim, ihtiyaç ve işletme kapasitesi değerlendirilmeden kullanım kararı verilmemesi	Yeniden işlevlendirme uygunluk kartı
Sosyal ve ortak kullanım	Eğitim, toplantı, dijital erişim, ortak çalışma, üretim veya yerel girişim işlevlerinin çok amaçlı biçimde birlikte ele alınması	Çok amaçlı kullanım projesi
Kamusal hizmet yapıları	Erişilebilirlik, enerji verimliliği, bakım kolaylığı ve farklı kullanıcı gruplarına uygunluk	Kamusal yapı iyileştirme kartı
Meydan ve açık alanlar	Gölge, oturma, erişilebilirlik, güvenlik, geçirgen yüzey, bitkilendirme ve çok amaçlı kullanım	Meydan ve açık alan uygulama ilkeleri
Durak ve yaya bağlantıları	Güvenli bekleme, gölgelik, aydınlatma, yönlendirme ve kesintisiz yaya erişimi	Durak-yaya bağlantısı projesi
Konut ve müstemilat	Bakım ve onarım, ek yapı, malzeme, çatı, cephe, parsel ve bahçe ilişkilerinin kırsal dokuya uygunluğu	Yapı ve parsel ilke kartları
Üretim yapıları	Tarımsal kullanım, hijyen, depolama, erişim ve çevresel etkilerin birlikte değerlendirilmesi	Üretim yapısı iyileştirme ilkeleri
Yol-yapı arayüzü	Yol genişletmenin sınırlandırılması, drenaj, duvar, bahçe, giriş ve yaya güvenliğinin korunması	Yol arayüzü tasarım kartı
Su ve peyzaj	Yağmur suyu kullanımı, geçirgen yüzeyler, kurakçıl peyzaj ve düşük bakım ihtiyacı	Su ve peyzaj uygulama kartı
Enerji ve iklim	Kamusal yapılarda pasif iklimlendirme, gölgeleme, yalıtım ve düşük enerji kullanımı	Enerji verimli iyileştirme kartı
Yönlendirme ve kırsal kimlik	Ortak, sade ve yerel karakterle uyumlu işaretleme sistemi	Yönlendirme ve bilgi sistemi

3.2.8 Kurum Görüşleri ve Yerel Paydaş Katılımı

Doğancılar'da kararların uygulanabilirliği, farklı kurumların yetki alanlarının ve yerel kullanıcı bilgisinin sürece erken aşamada dâhil edilmesine bağlıdır. Özellikle tarım, maden, su, ulaşım, hizmet, altyapı, yapı ve mülkiyet konularının aynı çalışma alanında kesişmesi düzenli kurumsal koordinasyonu zorunlu kılmaktadır.

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03), kurum görüşleri ile yerel paydaş katılımını araç seçimi ve karar üretiminin temel bileşenleri olarak kabul etmekte; yeni verilerin ve görüşlerin karar dosyasını güncelleyebilmesini öngörmektedir.

Katılım çalışmaları; mahalle toplantısı, tematik odak görüşmeleri, hizmet ve kamusal mekân yürüyüşü, boş yapı değerlendirmesi ve proje önceliklendirme oturumu biçiminde yürütülebilir. Katılım sonuçları ayrı bir görüş raporu olarak bırakılmamalı; karar haritalarına, yeniden işlevlendirme kartlarına, proje önceliklerine ve izleme göstergelerine aktarılmalıdır.

Aktör veya kurum grubu	Görüş / katılım konusu	Uygulama dosyasına yansımaları
İzmir Büyükşehir Belediyesi ilgili birimleri	Kırsal hizmet, planlama, ulaşım, altyapı, su, sosyal hizmet, çevre, yatırım ve proje koordinasyonu	Hizmet ve yatırım programı, kurum sorumlulukları
Kiraz Belediyesi	Plan, yapı, ruhsat, yol, kamusal mekân, bakım, temizlik ve yerel uygulama kapasitesi	Uygulama, denetim ve bakım modeli
Tarım ve ormanla ilgili kurumlar	Tarım alanları, üretim, doğal eşikler, yangın ve koruma kararları	Tarımsal koruma ve eşik kararları
Maden ve çevreyle ilgili kurumlar	Maden alanı kararları, çevresel etkiler, ulaşım, rehabilitasyon ve izleme	Maden-tarım baskı yönetim kararları
Su ve altyapı birimleri	İçme suyu, atık su, drenaj, yağmur suyu ve altyapı kapasitesi	Altyapı iyileştirme projeleri
Ulaşım birimleri	Toplu taşıma, durak, yol, yaya ve acil erişim	Durak ve ulaşım bağlantısı projeleri
Muhtarlık	Mahalle ihtiyaçları, yapı kullanımları, hizmetler, bakım ve yerel öncelikler	Yerel ihtiyaç ve öncelik tablosu
Üreticiler ve örgütler	Üretim, depolama, ortak kullanım, pazarlama ve maden-tarım etkileri	Üretim ve yerel ekonomi proje kartları
Kadınlar, gençler ve yaşlılar	Hizmet erişimi, kamusal mekân, dijital erişim, sosyal yaşam ve güvenlik	Kullanıcı odaklı hizmet ve mekân kararları
Yapı kullanıcıları ve yerel ustalar	Yapı sorunları, malzeme, bakım, onarım ve yeniden kullanım	Uygulanabilir tasarım ve onarım kartları

Tablo 3.16. Doğancılar Kurum Görüşleri ve Yerel Katılım Çerçevesi

3.2.9 Öncelikli Uygulama Projeleri, Etaplama ve Sorumluluklar

Doğancılar'da proje kartlarının küçük ölçekli, uygulanabilir ve başka kırsal mahallelerde çoğaltılabilir müdahalelere odaklanması gerekmektedir. Nihai projeler saha çalışması, kurum görüşleri ve yerel katılım sonucunda seçilmeli; aşağıdaki başlıklar ön değerlendirme havuzu olarak kullanılmalıdır.

Etaplama üç düzeyde ele alınmalıdır:

- **Hızlı uygulamalar**, plan değişikliği gerektirmeyen bakım, temizlik, yönlendirme, gölgeleme, oturma, aydınlatma, küçük erişilebilirlik ve geçirgen yüzey müdahalelerini kapsar.
- **Kısa ve orta vadeli uygulamalar**, proje, kurum koordinasyonu ve bütçe hazırlığı gerektiren yapı iyileştirme, yeniden işlevlendirme, meydan, durak, ortak hizmet ve üretim alanı çalışmalarını kapsar.
- **Uzun vadeli uygulamalar**, altyapı kapasitesinin güçlendirilmesini, maden-tarım baskısının düzenli izlenmesini, plan ve sektörel kararların uyumlandırılmasını ve hizmet modelinin kurumsallaştırılmasını kapsar.

Her proje kartında en az şu bilgiler bulunmalıdır: proje alanı, mevcut sorun ve potansiyel, proje amacı, kullanıcılar, teknik kapsam, plan ve mülkiyet durumu, sorumlu kurum, destekleyici paydaşlar, etap, kaynak ihtiyacı, bakım-işletme modeli ve izleme göstergeleri.

Ön proje	Temel amaç	Ana çıktı	Önerilen etap
Ortak hizmet ve dijital erişim noktası	Belediye hizmetlerine, internete, eğitime ve yerel girişim olanaklarına erişimi artırmak	Çok amaçlı ortak hizmet mekânı	Kısa vade
Boş veya düşük kullanılan yapının yeniden işlevlendirilmesi	Mevcut yapı kapasitesini sosyal, üretim, eğitim veya topluluk kullanımı için değerlendirmek	Yeniden işlevlendirme projesi	Kısa-orta vade
Meydan ve gölgelik kamusal mekân düzenlemesi	Gündelik buluşma, dinlenme, etkinlik ve toplanma kapasitesini güçlendirmek	Meydan ve açık alan uygulama projesi	Kısa vade
Durak-yaya bağlantısının iyileştirilmesi	Toplu taşımaya güvenli ve erişilebilir ulaşım sağlamak	Durak, gölgelik, aydınlatma ve yaya bağlantısı	Kısa vade
Kamusal yapı enerji ve erişilebilirlik iyileştirmesi	Mevcut hizmet yapısının kullanım kalitesini ve enerji performansını artırmak	Örnek kamusal yapı iyileştirme projesi	Kısa-orta vade
Yağmur suyu ve geçirgen yüzey uygulaması	Yüzey akışını azaltmak ve suyun yerinde kullanımını desteklemek	Yağmur suyu ve peyzaj pilotu	Kısa vade

Tablo 3.17. Doğancılar Öncelikli Uygulama Projeleri ve Etaplama

Ön proje	Temel amaç	Ana çıktı	Önerilen etap
Ortak üretim veya kullanım alanı	Üreticilerin depolama, işleme, ekipman veya ortak çalışma ihtiyaçlarını desteklemek	Ortak kullanım altyapısı projesi	Orta vade
Kırsal yol ve yönlendirme sistemi	Güvenli erişim, tarımsal hareket ve yerleşim içi yönlendirmeyi geliştirmek	Yol arayüzü ve yönlendirme projesi	Orta vade
Maden-tarım baskı izleme ve rehabilitasyon programı	Maden kullanımlarının tarım, yol, su ve peyzaj üzerindeki etkilerini izlemek	Baskı izleme ve rehabilitasyon programı	Orta-uzun vade
Kırsal yol ve yönlendirme sistemi	Güvenli erişim, tarımsal hareket ve yerleşim içi yönlendirmeyi geliştirmek	Yol arayüzü ve yönlendirme projesi	Orta vade
Kamusal mekân bakım ve yerel sahiplenme modeli	Yapılan müdahalelerin sürekliliğini sağlamak	Bakım, kullanım ve sorumluluk protokolü	Sürekli

Tablo 3.17 (devam).
Doğancılar Öncelikli Uygulama Projeleri ve Eaplama

3.2.10 Yasal ve Kurumsal Aktarım, İzleme ve Güncelleme

Doğancılar Ekolojik Vaziyet Planı ve Kırsal Tasarım Rehberi, mevcut yasal planların veya 3194 sayılı İmar Kanunu kapsamında tespit edilen kırsal yerleşik alan ve civarı sınırlarının yerine geçen bağımsız plan türleri değildir. Hazırlanan kararlar; mevcut onaylı planlar, kırsal yerleşik alan ve civarı kararları, sektörel kararlar, belediye yatırım programları, hizmet organizasyonu ve alt ölçek proje süreçleriyle ilişkilendirilmelidir.

Mevcut hukuki sınırın fiili yerleşim veya teknik karar alanlarıyla uyumsuz olması ve yeniden belirlenmesine ihtiyaç duyulması hâlinde Ekolojik Vaziyet Planı yalnızca teknik girdi sağlayabilir. Resmî sınır tespiti veya değişikliği, ilgili teknik komisyon, kurum görüşleri, gerekli sektörel izinler ve belediye meclisi karar süreçleriyle ayrıca yürütülmelidir.

- Uygulama dosyasında kararlar aşağıdaki aktarım biçimlerine göre ayrıştırılmalıdır:
- Mevcut planlarla uyumlu ve doğrudan projeleştirilebilecek kararlar;
- Hizmet ve yatırım programına alınabilecek müdahaleler;
- Plan notu veya uygulama koşuluyla yönlendirilebilecek kararlar;
- Plan revizyonu veya alt ölçek çalışma gerektiren alanlar;
- Kurum görüşü ve özel teknik inceleme gerektiren maden, tarım, su ve altyapı konuları;
- Yapı bakım, onarım ve yeniden işlevlendirme süreçlerinde kullanılacak tasarım kartları;
- Yerel aktörlerin uygulama, kullanım ve bakım sorumluluğuna aktarılacak işler.

İzleme alanı	Gösterge	Veri kaynağı	İzleme sıklığı
Hizmet yapıları	Aktif kullanılan ve iyileştirilen hizmet yapısı sayısı	Belediye ve saha kayıtları	Yıllık
Boş yapıların kullanımı	Yeniden işlevlendirilen boş veya düşük kullanılan yapı sayısı	Belediye, muhtarlık ve proje kayıtları	Yıllık
Hizmet erişimi	Temel hizmetlere erişim süresi ve hizmetlerden yararlanan kullanıcı sayısı	Yerel anket, ulaşım ve hizmet kayıtları	İki yılda bir
Kamusal mekân	İyileştirilen kamusal mekân büyüklüğü, kullanım sıklığı ve kullanıcı çeşitliliği	Saha gözlemi ve kullanıcı görüşmeleri	Yılda iki kez
Dijital erişim	Ortak dijital erişim hizmetinden yararlanan kullanıcı sayısı	Hizmet kayıtları	Altı ayda bir
Altyapı	Çözülen su, drenaj, atık, aydınlatma ve bakım sorunu sayısı	İlgili kurum kayıtları	Yıllık
Enerji ve su	Enerji verimliliği, yağmur suyu ve geçirgen yüzey uygulamalarının sayısı	Proje ve saha kayıtları	Yıllık
Üretim kapasitesi	Ortak kullanım altyapısından yararlanan üretici ve girişim sayısı	Üretici ve proje kayıtları	Yıllık
Maden–tarım baskısı	Baskı alanındaki arazi kullanımı değişimi, rehabilitasyon ve kurum denetimi	Kurum verileri ve mekânsal izleme	Yıllık
Tarım alanları	Korunan veya kaybedilen tarım alanı büyüklüğü	Arazi kullanımı verisi ve uydu görüntüleri	İki yılda bir
Yerel katılım	Uygulama ve bakım süreçlerine katılan yerel aktör sayısı	Toplantı ve uygulama kayıtları	Yıllık
Proje uygulaması	Tamamlanan proje kartlarının toplam projelere oranı	Uygulama programı	Altı ayda bir
Dosya güncellemesi	Güncellenen harita, karar kartı ve veri bileşeni sayısı	Uygulama dosyası kayıtları	İki yılda bir veya ihtiyaç hâlinde

Tablo 3.18. Doğancılar İzleme ve Güncelleme Göstergeleri

İzleme sonucunda yeni bir altyapı yatırımı, maden kullanımı, plan kararı, yapılaşma talebi, nüfus değişimi veya hizmet ihtiyacı ortaya çıkarsa müdahale tipi, araç seçimi ve proje öncelikleri yeniden değerlendirilmelidir. Böylece Doğancılar uygulama dosyası, tek seferlik bir proje belgesi olmaktan çıkarak değişen koşullara uyum sağlayabilen ve uygulama deneyimiyle güncellenen bir karar destek dosyasına dönüşecektir.

MERKEZ (İSTİKLAL, YENİ VE CUMHURİYET MAHALLELERİ) KİRAZ

Dosya grubu	Dosyada bulunacak içerik
Kimlik ve ihtiyaç dosyası	Konum, çalışma sınırı, kırsal mahalle sınıfı, müdahale tipi, planlama sorusu ve çalışma statüsü
Veri ve analiz dosyası	Arazi kullanımı, yapı, hizmet, altyapı, ulaşım, üretim, doğal eşik, risk, maden ve yerel kapasite envanterleri
Sentez dosyası	Sorun–potansiyel sentezi, yeniden etkinleştirme alanları ve öncelikli müdahale noktaları
Ana karar paftası	Doğancılar Ekolojik Vaziyet Planı ve Kademeli Tampon Kuşak Kararları
Tamamlayıcı karar paftası	Hizmet, boş yapı, kamusal mekân, erişim ve öncelikli proje alanları
Tasarım ve kullanım dosyası	Yeniden işlevlendirme, kamusal mekân, yapı, yol, su, peyzaj ve enerji ilke kartları
Kurum ve katılım dosyası	Kurum görüşleri, yerel katılım sonuçları, görev ve sorumluluk matrisi
Uygulama programı	Proje kartları, etaplama, kurum, paydaş, kaynak ve bakım modeli
Yasal aktarım dosyası	Plan uyum matrisi; mevcut onaylı sınırlar ile teknik önerilerin ayrımı; plan notu, plan revizyonu, resmî sınır tespiti veya yatırım programı bağlantıları.
İzleme dosyası	Başlangıç değerleri, hedefler, göstergeler, veri kaynakları, izleme sıklığı ve güncelleme koşulları
Plan ve hukuki sınır dosyası	Mahalle idari sınırı; mevcut onaylı köy/kırsal yerleşik alan ve varsa civarı; karar tarihi, sayısı ve onay makamı; fiili yerleşim; plan sınırları; idari/kadastral uyumsuzluk; yeniden tespit veya plan revizyonu ihtiyacı

Tablo 3.19. Doğancılar Uygulama Dosyası Teslim Seti

Doğancılar’dan diğer kırsal mahallelere aktarılabilecek temel yaklaşım, hazırlanan mekânsal kararların doğrudan kopyalanması değildir. Aktarılabilir olan; mevcut hizmet, altyapı, yapı ve yerel kapasitenin envanterlenmesi, doğal ve sektörel baskılarla birlikte değerlendirilmesi, kullanılmayan kapasitenin yeniden etkinleştirilmesi, küçük ölçekli proje kartlarına dönüştürülmesi ve sonuçların düzenli olarak izlenmesi yöntemidir.

İçindekiler

Tablo Listesi	183
Harita Listesi	185
3.3 Merkez, Kiraz	187
3.3.1 Uygulama Dosyasının Kimliği, Statüsü ve Planlama İhtiyacı	188
3.3.2 Stratejik Bağlantılar ve Müdahale Gerekçesi	191
3.3.3 Üç Mahalleli Çalışma Birimi ve Kırsal Hizmet Etkileşim Alanı	192
3.3.4 Ön Değerlendirme ve Veri Envanteri	195
3.3.5 Analizlerin Bütünleştirilmesi ve Mikro-Bölgeleme Sentezi	202
3.3.6 Müdahale Tipinin Doğrulanması ve Planlama Araçlarının Seçimi	205
3.3.7 Kiraz Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı	206
3.3.8 Mikro-Bölge Karar Kartlarının Hazırlanması	208
3.3.9 Hizmet, Kamusal Mekân, Ulaşım ve Üretim-Pazar Arayüzleri	209
3.3.10 Kurum Görüşleri ve Yerel Paydaş Katılımı	210
3.3.11 Mevcut Planlarla İlişki ve Uygulama Öncelikleri	211
3.3.12 Öncelikli Uygulama Projeleri, Etaplama ve Sorumluluklar	212
3.3.13 İzleme, Güncelleme ve Diğer Kırsal Odaklara Aktarı	213

Tablo Listesi

Tablo 3.20 Kiraz Merkez Uygulama Dosyası Kimlik ve Karar Özeti 188

Tablo 3.21 Kiraz Merkez Strateji–Eylem–Uygulama Karşılıkları 191

Tablo 3.22 Üç Mahalleli Çalışma Birimi Değerlendirme Çerçevesi 193

Tablo 3.23 Kiraz Merkez Ön Değerlendirme ve Veri Envanteri 195

Tablo 3.24 Kiraz Merkez Mikro-Bölgeleme Sentezi Karar Başlıkları203

Tablo 3.25 Kiraz Merkez Planlama Araçları ve Araçlar Arası İlişki205

Tablo 3.26 Mikro-Bölge Karar Kartı Ortak Formatı208

Tablo 3.27 Kiraz Merkez İşlevsel Arayüz ve Uygulama Kararları.....209

Tablo 3.28 Kiraz Merkez Kurum Görüşleri ve Yerel Katılım Çerçevesi 210

Tablo 3.29 Kiraz Merkez Plan ve Uygulama Aktarım Matrisi 211

Tablo 3.30 Kiraz Merkez Öncelikli Uygulama Projeleri ve Etaplama 212

Tablo 3.31 Kiraz Merkez İzleme ve Güncelleme Göstergeleri 213

Tablo 3.32 Kiraz Merkez Uygulama Dosyası Teslim Seti 215

Harita Listesi

Harita 3.12	Üç Mahallenin Konumu ve Kiraz Kırsal Hizmet Etkileşim Alanı.....	190
Harita 3.13	İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet Mahalleleri Profilleri ve Karşılaştırması	194
Harita 3.14	Kiraz Merkez Mevcut Arazi Kullanımı ve Merkez İşlevleri	197
Harita 3.15	Sağlık Hizmetleri Erişilebilirlik Analizi	198
Harita 3.16	Eğitim Tesisleri Erişilebilirlik Analizi	199
Harita 3.17	Açık-Yeşil Alan, Su, Isı ve Afet Dayanıklılığı	200
Harita 3.18	Kamu Mülkiyetleri	201
Harita 3.19	Kiraz Merkez Sorun–Potansiyel ve Mikro-Bölgeleme Sentezi	204
Harita 3.20	Kiraz Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı	207

3.3 Merkez (İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet Mahalleleri), Kiraz

Kiraz Merkez uygulaması, İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahallelerinin birbirinden bağımsız üç idari birim olarak değil; merkez işlevleri, kamusal hizmetler, ticaret, ulaşım, açık alanlar, üretim–pazar ilişkileri ve yakın kırsal çevreyle kurdukları bağlantılar üzerinden birlikte değerlendirilmesine dayanmaktadır. Çalışmanın temel amacı, üç mahallenin kendi içindeki farklılaşmaları korurken Kiraz ilçe merkezinin çevredeki kırsal mahallelere sunduğu hizmet ve merkezilik kapasitesini tek bir karar sistemi içinde tanımlamaktır.

Uygulama, İZ.KIRSAL Mevcut Durum ve Sınıflama (Cilt 01) kapsamında İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahalleleri için belirlenen kırsal mahalle özelliklerini; İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi (Cilt 02) kapsamında tanımlanan hizmet, üretim, merkezilik ve yönetim amaçlarını; İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03) kapsamında geliştirilen müdahale tipleri ve planlama araçlarıyla bir araya getirmektedir.

Kiraz Merkez uygulamasının birincil aracı olan Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı, tekil bir mahallede yapı veya parsel kararları üretmek için değil; mahalleler arası hizmet, ulaşım, üretim, pazar, sosyal donatı ve merkez ilişkilerini tanımlamak amacıyla geliştirilmiştir. Araç; mahalle grubu, alt bölge, üretim havzası veya kırsal hizmet odağı ölçeğinde kullanılmakta ve özellikle merkezilik etkisi yüksek mahalleler için önerilmektedir.

Kiraz Merkez uygulamasının temel planlama sorusu şöyledir:

İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahallelerinin farklı mekânsal ve işlevsel özellikleri korunurken; Kiraz ilçe merkezinin hizmet, kamusal mekân, ulaşım, ticaret, üretim ve pazar kapasitesi yakın kırsal çevreyle birlikte nasıl güçlendirilebilir ve dönüşüm baskıları nasıl yönlendirilebilir?

Bu soru doğrultusunda uygulama dosyası aşağıdaki aşamalar üzerinden oluşturulmaktadır.

3.3.1 Uygulama Dosyasının Kimliği, Statüsü ve Planlama İhtiyacı

Kiraz Merkez uygulamasının çalışma alanı, İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahallelerinin idari sınırlarından oluşmaktadır. Bununla birlikte uygulamanın işlevsel değerlendirme alanı bu üç mahallenin sınırlarıyla sona ermemektedir. Çevredeki kırsal mahallelerin eğitim, sağlık, yönetim, ulaşım, ticaret, pazar, sosyal yaşam, üretim, depolama ve diğer hizmetler için Kiraz merkezle kurduğu ilişkiler de inceleme kapsamına alınmalıdır.

Bu nedenle uygulama dosyasında iki ayrı sınır tanımlanmalıdır:

- **Ana uygulama alanı**, İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahallelerini kapsayan üç mahalleli çalışma alanıdır.
- **Etkileşim alanı** ise merkezin hizmet, ulaşım, üretim ve pazar ilişkisi kurduğu yakın kırsal mahalleleri, kırsal bağlantı yollarını, üretim alanlarını ve doğal eşikleri kapsamaktadır.

Üç mahallenin birlikte ele alınması, mahalleler arasındaki farklılıkların ortadan kaldırılması anlamına gelmemektedir. Her mahallenin nüfus yapısı, arazi kullanımı, konut dokusu, hizmet kapasitesi, açık alan sistemi, dönüşüm eğilimi ve yerel kimliği ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Mikro-bölgeleme kararı ise bu farklı profiller ile ortak merkez işlevlerini aynı sistem içinde ilişkilendirmelidir.

Dosya bileşeni	Kiraz Merkez uygulaması
İlçe	Kiraz
Mahalle	İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet
Çalışma statüsü	Mahalle grubu ve alt-bölgesel merkez ölçeğinde kırsal odak / mikro-bölgeleme uygulaması
Ana uygulama alanı	İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahalleleri
Etkileşim alanı	Kiraz merkezle hizmet, ulaşım, üretim ve pazar ilişkisi kuran yakın kırsal mahalleler
Karar ölçekleri	Mahalle, mahalle grubu, merkez odağı, mikro-bölge, ulaşım ve hizmet ağı, yakın kırsal çevre
Kırsal mahalle sınıfı	Merkezilik Etkisi Yüksek Kırsal Mahalleler
Birincil müdahale tipi	Tip C - Üretim, Hizmet ve Kırsal Merkezilik
Tamamlayıcı müdahale tipi	Tip B - Kontrollü Gelişme ve Doku Koruma; gerekli alanlarda Tip D - Baskı Yönetimi ve Dönüşüm Kontrolü
Temel planlama sorusu	Merkezilik ve hizmet kapasitesinin kırsal çevre lehine güçlendirilmesi, mahalleler arası farklılıkların yönetilmesi ve dönüşüm baskılarının yönlendirilmesi
Birincil koşullu araç	Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı

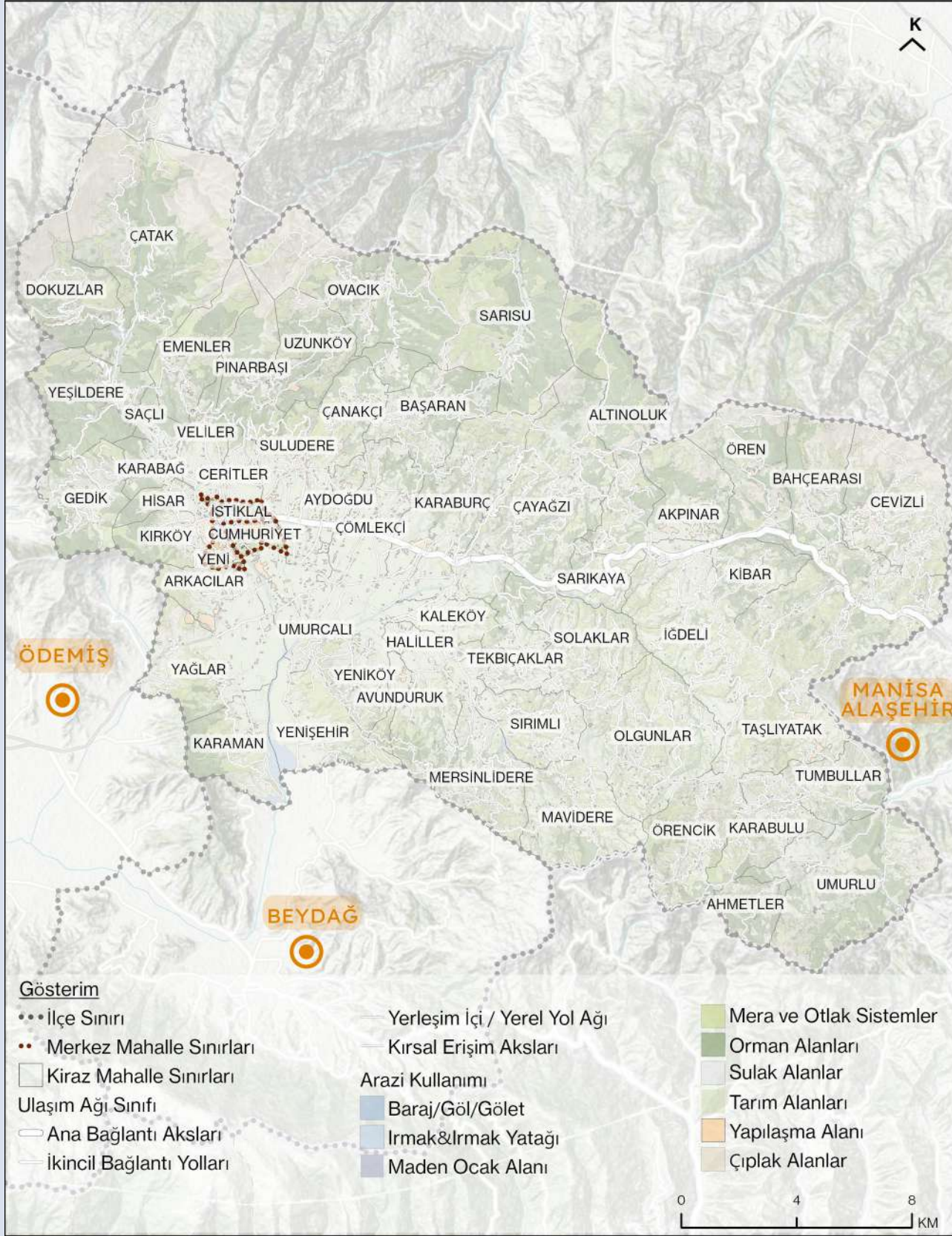
Tablo 3.20. Kiraz Merkez Uygulama Dosyası Kimlik ve Karar Özeti

Tablo 3.20 (devam). Kiraz Merkez Uygulama Dosyası Kimlik ve Karar Özeti

Dosya bileşeni	Kiraz Merkez uygulaması
Tamamlayıcı koşullu araç	Merkez çevresinde plan veya hukuki sınır belirsizliği güncel veriyle doğrulanırsa teknik karar desteği olarak Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası
Diğer tamamlayıcı araçlar	Kırsal Strateji ve Koruma Çerçevesi; Temel Eşik ve Koruma Katmanları Değerlendirmesi; Kademeli Tampon Kuşak Sistemi; Mevcut Planlarla Uyum ve Plan Hiyerarşisi Eşleştirmesi; gerektiğinde Ekolojik Vaziyet Planı
Ana çıktılar	Üç mahalleli analiz ve sentez; mikro-bölgeleme planı; mikro-bölge karar kartları; hizmet, kamusal mekân, ulaşım ve üretim-pazar arayüzleri; öncelikli proje programı
Yasal ve kurumsal aktarım	Nazım ve uygulama imar planlarıyla karşılaştırma; plan notu veya plan değişikliği gerektiren alanlar; kamusal yatırım programı; hizmet paylaşımı ve kurum eşgüdümü
Üç mahallenin plan ve hukuki sınır durumu	İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahallelerinin idari sınırları, nazım ve uygulama imar planları, varsa mevcut onaylı kırsal yerleşik alan kararları ve fiili kullanımlar ayrı ayrı gösterilecektir.
Kırsal yerleşik alan sürecinin kapsamı	Yalnızca plan dışında kalan, kırsal niteliğini sürdüren ve ilgili mevzuat koşullarını karşılayan alanlarda ayrıca değerlendirilecektir.
Hukuki nitelik	Mikro-bölgeleme ve geçiş kararları yasal plan veya kırsal yerleşik alan sınırı oluşturmaz.

Kiraz Merkez için belirlenen araç paketi, İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)’te Tip C müdahalesiyle ilişkilendirilen Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı yaklaşımına dayanmaktadır. Tip C, üretim, hizmet erişimi ve kırsal odak ilişkilerinin güçlendirilmesini; Tip B kontrollü gelişme ve doku korumayı; Tip D ise yapılaşma ve dönüşüm baskılarının yönetilmesini ifade etmektedir.

İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahalleleri, Kiraz ilçe merkezinde iç içe geçmiş idari sınırlarıyla tek bir merkezi doku oluşturmaktadır. Bu üç mahalle, hizmet, ulaşım ve pazar ilişkileriyle bağlantılı olduğu yakın kırsal mahallelerle birlikte gösterilmektedir. İdari sınırların bu iç içe geçmiş yapısı, Tip C müdahalesi kapsamında önerilen Kırsal Odak/Mikro-Bölgeleme Planı yaklaşımına uygun bir altlık oluşturmaktadır.

3.3.2 Stratejik Bağlantılar ve Müdahale Gerekçesi

Kiraz Merkez uygulamasının stratejik dayanağı, hizmet ve yerel kapasitenin güçlendirilmesi ile merkezilik avantajının yakın kırsal çevre lehine kullanılmasıdır. Merkezilik yalnızca ticari ve idari faaliyetlerin yoğunlaşması olarak ele alınmamalıdır. Eğitim, sağlık, ulaşım, sosyal hizmet, pazar, üretim, depolama, işleme, lojistik, kamusal mekân ve afet kapasitesinin çevredeki kırsal mahallelere hizmet sunma biçimi de merkezilik kararlarının parçasıdır.

Bu nedenle uygulama, öncelikle SA2 - Kırsal Mahallelerde Yaşam Kalitesini, Hizmet Erişimini ve Yerel Kapasiteyi Güçlendirmek ve SA3 - Kırsal-Kentsel İlişkileri, Merkezilik Etkisini ve Dönüşüm Baskılarını Yönlendirmek amaçlarıyla ilişkilidir. SA5 - Uygulama, İzleme ve Yönetişim Kapasitesini Kurumsallaştırmak ise bütün karar alanlarını yatay biçimde desteklemektedir.

Tablo 3.21. Kiraz Merkez Strateji-Eylem-Uygulama Karşılıkları

Stratejik amaç ve eylem	Kiraz Merkez açısından temel karşılığı	Uygulama dosyasındaki mekânsal veya kurumsal karşılığı
SA2 – E2.1 Kırsal Hizmet Erişimini ve Sosyal Altyapıyı Güçlendirme	Eğitim, sağlık, yönetim, sosyal hizmet ve diğer temel hizmetlerin üç mahalle ve yakın kırsal çevre için erişilebilirliğinin artırılması	Hizmet dağılımı ve erişilebilirlik analizi; eksik hizmet alanları; hizmet paylaşım kararları
SA2 – E2.2 Üretim Sürekliliğini, Üretici Örgütlenmesini ve Yerel Ekonomik Kapasiteyi Destekleme	Kırsal ürünlerin merkeze taşınması, işlenmesi, depolanması, pazarlanması ve kooperatiflerle ilişkilendirilmesi	Üretim–pazar ağı, kooperatif ve ortak kullanım alanları, yerel ürün ve pazar projeleri
SA2 – E2.3 Dijital Erişimi, Yerel Girişimciliği ve Kırsal Sosyal Yaşamı Güçlendirme	Dijital hizmet, girişimcilik, sosyal yaşam ve çok amaçlı kamusal kullanım kapasitesinin geliştirilmesi	Ortak hizmet, dijital erişim, girişimcilik ve sosyal yaşam odakları
SA3 – E3.1 Kırsal-Kentsel Ara Yüzlerde Yapılaşma ve Arazi Kullanımı Baskısını Yönetme	Merkez çevresindeki yapılaşma, kullanım değişikliği, yoğunluk ve dönüşüm eğilimlerinin yönlendirilmesi	Baskı ve dönüşüm analizi; kontrollü gelişme, geçiş ve sınır kararları
SA3 – E3.2 Merkezilik Avantajını Kırsal Üretim, Hizmet Erişimi ve Pazar İlişkileri Lehine Kullanma	Merkez işlevlerinin yalnızca üç mahalleye değil, çevredeki kırsal mahallelere hizmet verecek biçimde düzenlenmesi	Kırsal hizmet odağı, pazar ve lojistik ilişkileri, toplu taşıma ve hizmet paylaşım sistemi
SA5 – E5.1 Kırsal İzleme ve Veri Tabanlı Karar Destek Sistemini Kurma	Hizmet erişimi, arazi kullanımı, dönüşüm, ulaşım ve proje uygulamalarının düzenli izlenmesi	Gösterge seti, veri tabanı ve mikro-bölge kartlarının güncellenmesi

Harita 3.12. Üç Mahallenin Konumu ve Kiraz Kırsal Hizmet Etkileşim Alanı

Stratejik amaç ve eylem	Kiraz Merkez açısından temel karşılığı	Uygulama dosyasındaki mekânsal veya kurumsal karşılığı
SA5 – E5.2 Çok Aktörlü Kırsal Yönetişim ve Uygulama Eşgüdüm Modelini Kurma	Büyükşehir, ilçe belediyesi, kamu kurumları, muhtarlıklar, kooperatifler ve yerel kullanıcılar arasında eşgüdüm	Kurum ve aktör matrisi; hizmet ve yatırım sorumlulukları
SA5 – E5.3 Kırsal Proje Geliştirme ve Finansman Kapasitesini Güçlendirme	Mikro-bölgeleme kararlarının uygulanabilir yatırım ve proje paketlerine dönüştürülmesi	Proje kartları, etaplama, finansman ve kurum eşleştirmesi

Tablo 3.21 (devam). Kiraz Merkez Strateji-Eylem-Uygulama Karşılıkları

Kiraz Merkez’de Tip C müdahalesi birincil olarak kullanılmalıdır. Çünkü çalışmanın baskın konusu, hizmet, üretim, pazar, ulaşım ve kırsal merkezilik ilişkilerinin güçlendirilmesidir. Bununla birlikte mahalleler içindeki doku ve gelişme farklılıkları Tip B; merkezin çevresindeki yapılaşma ve arazi kullanımı baskıları ise Tip D yaklaşımıyla desteklenmelidir. Taslak karar zincirinde de İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahalleleri için Tip C’nin, ikincil Tip B ve Tip D ile birlikte kullanılması öngörülmektedir.

3.3.3 Üç Mahalleli Çalışma Birimi ve Kırsal Hizmet Etkileşim Alanı

İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahalleleri ayrı ayrı envanterlenmeli; ancak ortak kararlar üç mahallenin birbirini tamamlayan işlevleri üzerinden oluşturulmalıdır. Her mahalle için öncelikle özgün bir profil hazırlanmalıdır.

Mahalle profillerinde şu başlıklar yer almalıdır:

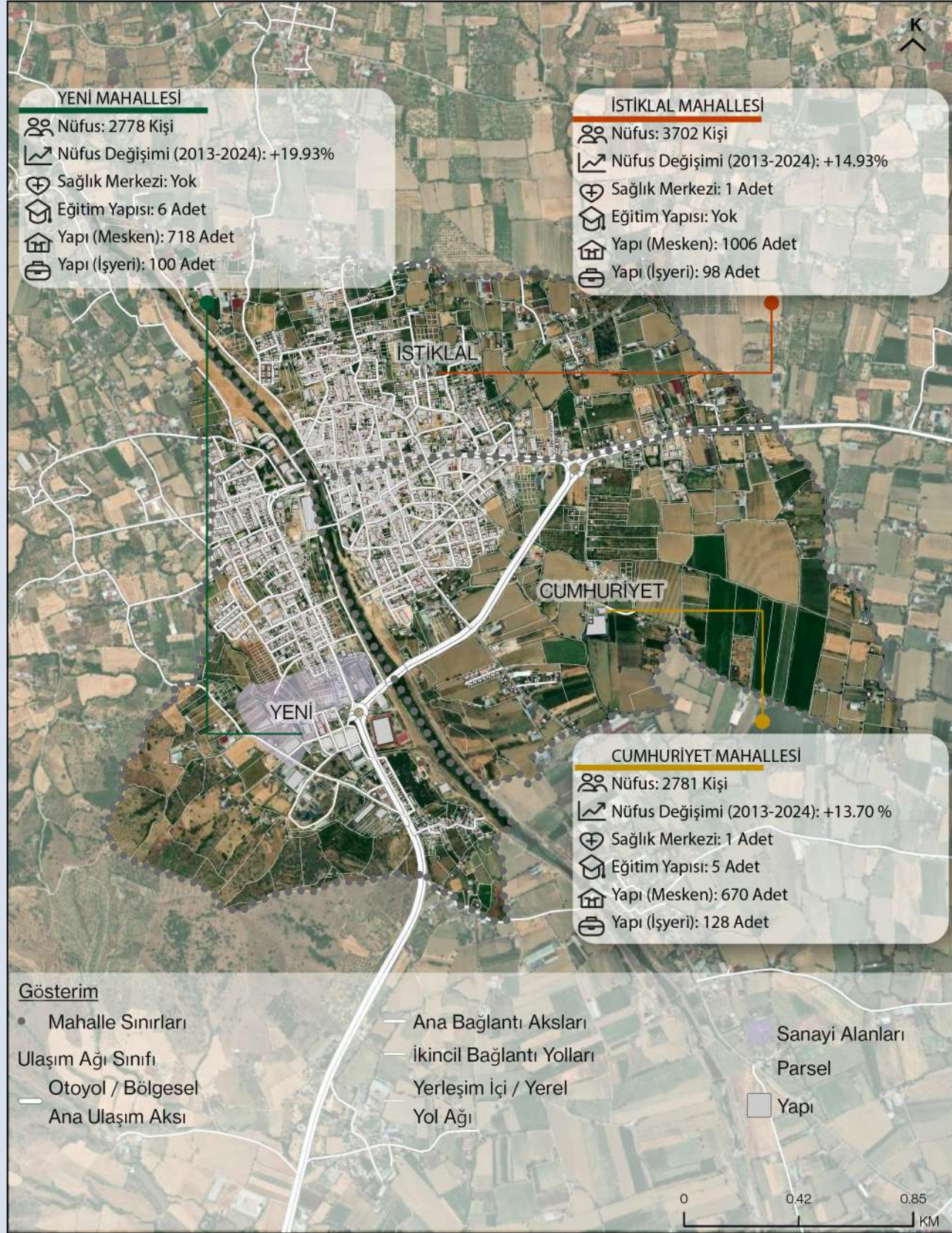
- Nüfus ve kullanıcı yapısı;
- Mevcut arazi kullanımı;
- Konut ve yapılaşma karakteri;
- Merkez işlevleri;
- Eğitim, sağlık, yönetim ve sosyal hizmetler;
- Ticaret, pazar ve küçük üretim alanları;
- Açık ve yeşil alanlar;
- Ulaşım, yaya hareketi ve toplu taşıma;
- Plan kararları ve uygulama durumu;
- Dönüşüm ve yapılaşma baskıları;
- Yerel kimlik ve gündelik kullanım özellikleri.

Bu üç profil hazırlandıktan sonra mahalleler arası ortaklıklar ve farklılıklar belirlenmelidir. Böylece hangi işlevlerin mahalle ölçeğinde, hangilerinin üç mahalleli ortak çalışma alanı ölçeğinde ve hangilerinin yakın kırsal çevreyi kapsayan hizmet etkileşim alanı ölçeğinde ele alınacağı açıklığa kavuşturulacaktır.

Değerlendirme konusu	Mahalle ölçeğinde incelenecek içerik	Üç mahalleli çalışma alanında incelenecek ilişki
Nüfus ve kullanıcılar	Mahalle nüfusu, yaş grupları, gündelik ve mevsimsel kullanıcılar	Hizmetlerin kullanıcı havzası ve gün içindeki nüfus hareketleri
Arazi kullanımı	Konut, ticaret, hizmet, üretim, açık alan ve diğer kullanımlar	Mahalleler arasındaki işlevsel tamamlayıcılık ve süreklilik
Hizmetler	Eğitim, sağlık, yönetim ve sosyal donatıların mahalle içindeki dağılımı	Ortak hizmet erişimi ve hizmet paylaşımı
Ticaret ve pazar	Mahalle içindeki ticaret, pazar ve küçük üretim kullanımları	Merkez ticaret ağı ile kırsal ürün dolaşımı
Ulaşım	Mahalle içi yaya, taşıt ve toplu taşıma bağlantıları	Üç mahalle ve kırsal çevre arasındaki ulaşım sistemi
Açık alan	Park, meydan, yeşil alan, dere ve toplanma alanları	Yeşil–mavi altyapı ve kamusal açık alan sürekliliği
Konut ve yapı dokusu	Her mahalleye ilişkin plan kullanım ve yapılaşma kararları	Plan kararlarının ortak merkez işlevleriyle uyumu
Yerel kimlik	Mahalle ölçeğindeki kullanım, bellek ve gündelik yaşam özellikleri	Ortak merkez kimliği ve farklı mahalle profillerinin korunması

Tablo 3.22. Üç Mahalleli Çalışma Birimi Değerlendirme Çerçevesi

İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahalleleri nüfusça birbirine yakın büyüklüktedir (sırasıyla 3.702, 2.778 ve 2.781 kişi); ancak 2013-2024 döneminde İstiklal’in nüfus artışı (%14,93) Yeni’ninkinin (%19,93) gerisinde kalmıştır. Sağlık ve eğitim yapısı dağılımı da mahalleler arasında farklılık göstermektedir: İstiklal’de sağlık merkezi bulunurken eğitim yapısı yoktur, Yeni’de ise tam tersi bir durum söz konusudur. Bu farklılıklar, Tablo 3.23’te tanımlanan mahalleler arası farkların yönetilmesi ihtiyacının somut karşılığıdır.

3.3.4 Ön Değerlendirme ve Veri Envanteri

Kiraz Merkez mikro-bölgeleme uygulamasının veri seti, tekil mahalle uygulamalarından daha geniştir. Mahalle içi fiziksel özelliklerin yanı sıra mahalleler arası ve merkez-kırsal çevre arasındaki akışların da değerlendirilmesi gerekir. İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)'te Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı için mahalleler arası ulaşım ilişkileri, hizmet erişimi, üretim alanları, kooperatifler, pazar ve lojistik ilişkiler, sosyal donatı, nüfus ve yerel ekonomik ağlar temel veri setleri olarak tanımlanmaktadır.

Veri grubu	İncelenecek konular	Beklenen çıktı
Konum ve etkileşim alanı	Üç mahalle, yakın kırsal mahalleler, ana ulaşım bağlantıları ve kırsal hizmet alanı	Konum ve hizmet etkileşim alanı haritası
Nüfus ve kullanıcı yapısı	Mahalle nüfusları, yaş grupları, gündüz nüfusu, hizmet kullanıcıları ve mevsimsel hareketlilik	Mahalle profil ve kullanıcı kartları
Mevcut arazi kullanımı	Konut, ticaret, hizmet, pazar, küçük üretim, depolama, açık alan ve diğer kullanımlar	Mevcut arazi kullanımı haritası
Merkez işlevleri	Eğitim, sağlık, yönetim, kültür, sosyal hizmet, ticaret ve diğer merkez kullanımları	Merkez işlevleri ve odaklar haritası
Hizmet erişimi	Hizmet kapasitesi, yürüme mesafesi, toplu taşıma, kullanıcı havzası ve erişim boşlukları	Hizmet ve erişilebilirlik analizi
Ticaret ve pazar	Ticaret aksları, pazar alanları, kırsal ürün satışı, küçük üretim, depolama ve lojistik	Üretim-pazar ve ticaret ağı haritası
Ulaşım	Yaya, bisiklet, toplu taşıma, araç, servis, kırsal bağlantı ve yük hareketleri	Ulaşım ve hareketlilik haritası
Açık ve yeşil alan	Park, meydan, dere, yeşil alan, gölge, ısı, geçirgen yüzey ve afet toplanma alanları	Yeşil-mavi altyapı ve dayanıklılık haritası
Konut ve yapı dokusu	Yapı yaşı, yoğunluk, kat sayısı, parsel örüntüsü, boşluklar ve dönüşüm eğilimi	Konut dokusu ve dönüşüm baskısı haritası
Plan, idari ve hukuki sınır durumu	Üç mahallenin idari sınırları; nazım ve uygulama imar planları; plan notları; varsa mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve civarı kararları; karar tarihi ve sayısı; fiili kullanımlar; plansız kırsal geçiş alanları; uygulama ve sınır uyumsuzlukları	Plan ve hukuki sınır durumu haritası
Mülkiyet ve proje alanları	Kamu mülkiyetleri, belediye alanları, yatırım ve proje alanları	Uygulama potansiyeli haritası
Kırsal çevre ilişkileri	Kırsal mahallelerden merkeze hizmet, pazar, ulaşım ve üretim akışları	Merkez-kırsal çevre ilişki haritası
Yerel kimlik ve katılım	Gündelik kullanım, mahalle kimliği, kullanıcı öncelikleri ve yerel sorunlar	Yerel bilgi ve ihtiyaç haritası
Kurumsal kapasite	Hizmet sunan kurumlar, yatırım programları, görev ve sorumluluklar	Kurum ve hizmet sorumluluğu matrisi

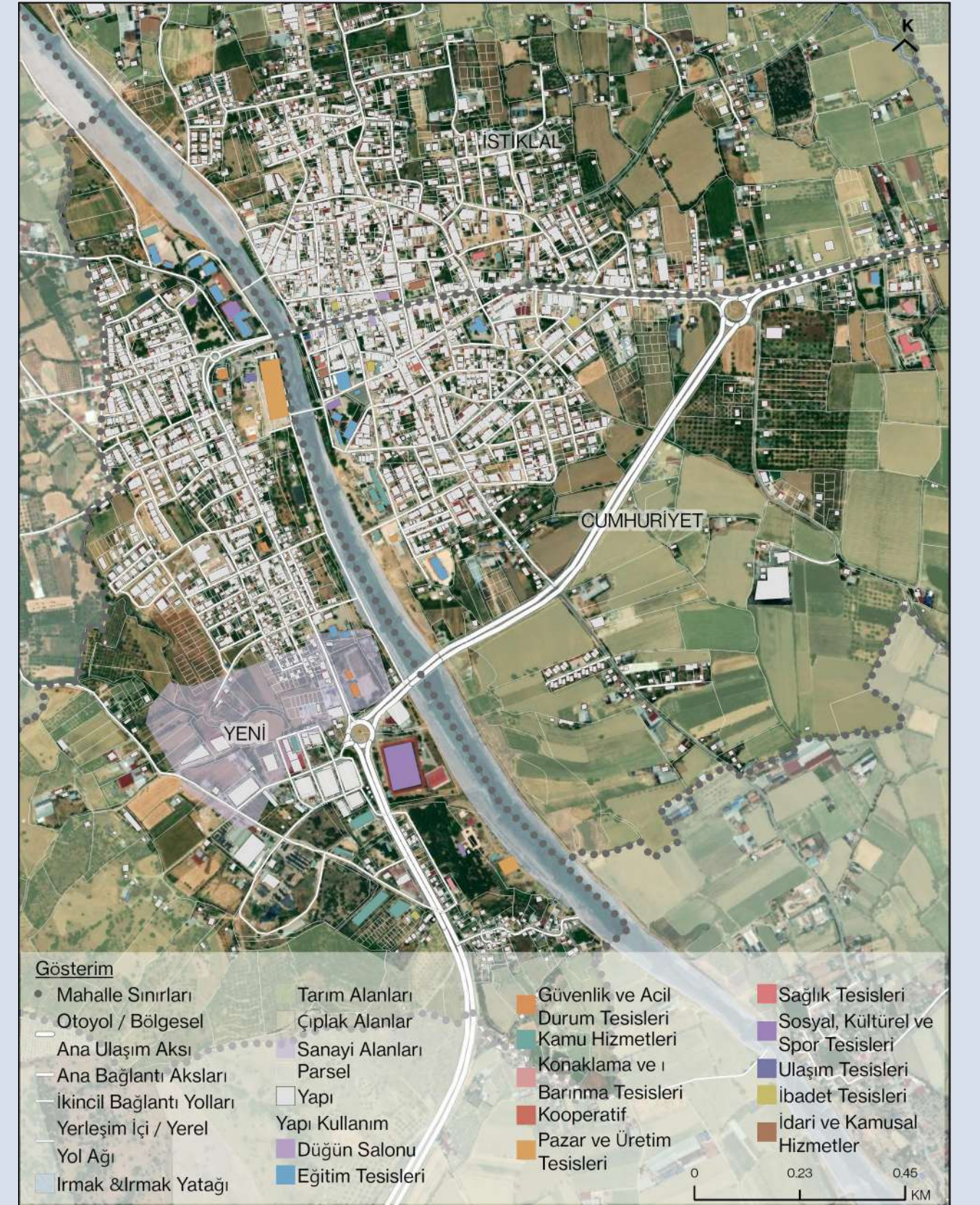
Tablo 3.23. Kirazlar Merkez Ön Değerlendirme ve Veri Doğrulama Matrisi

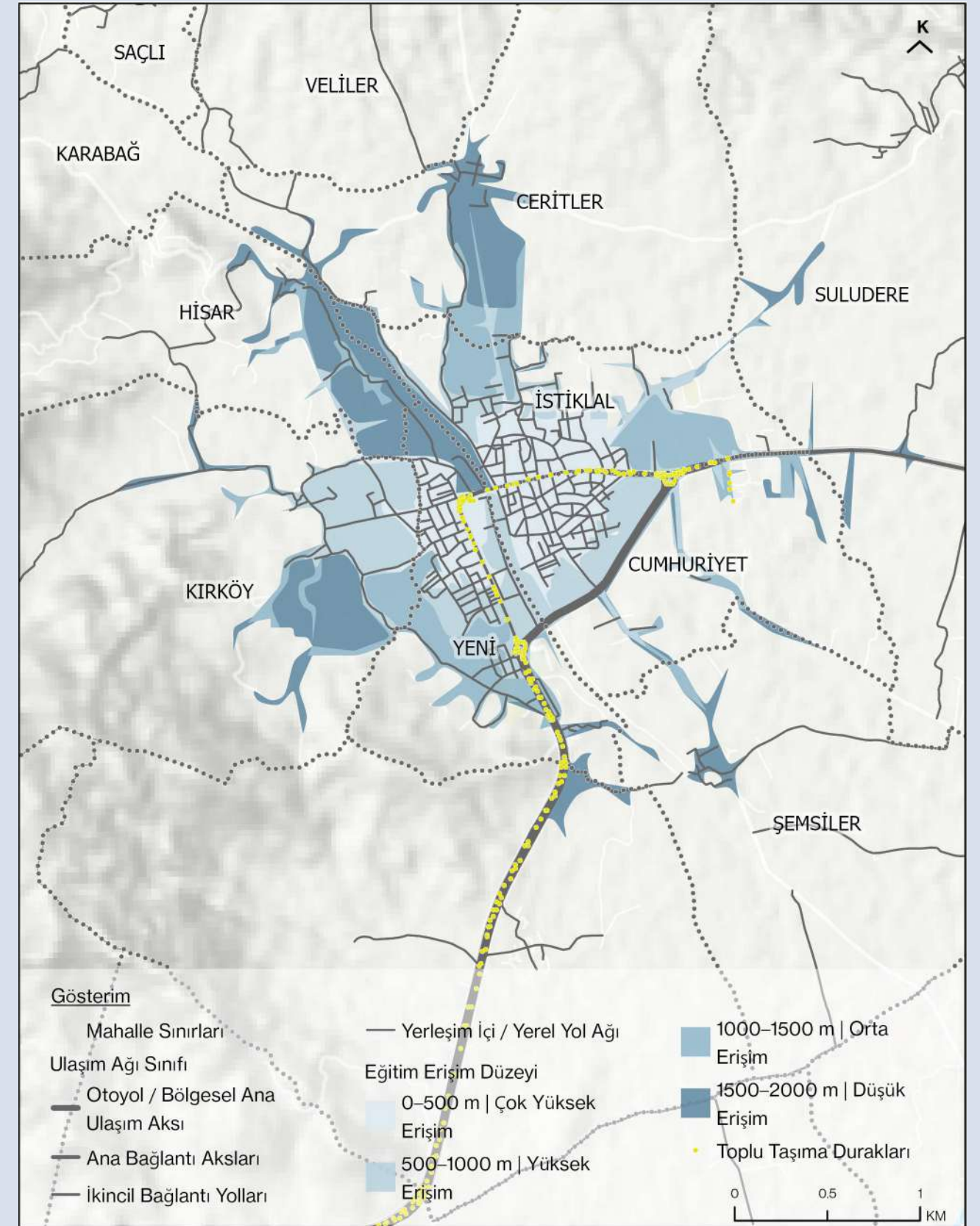
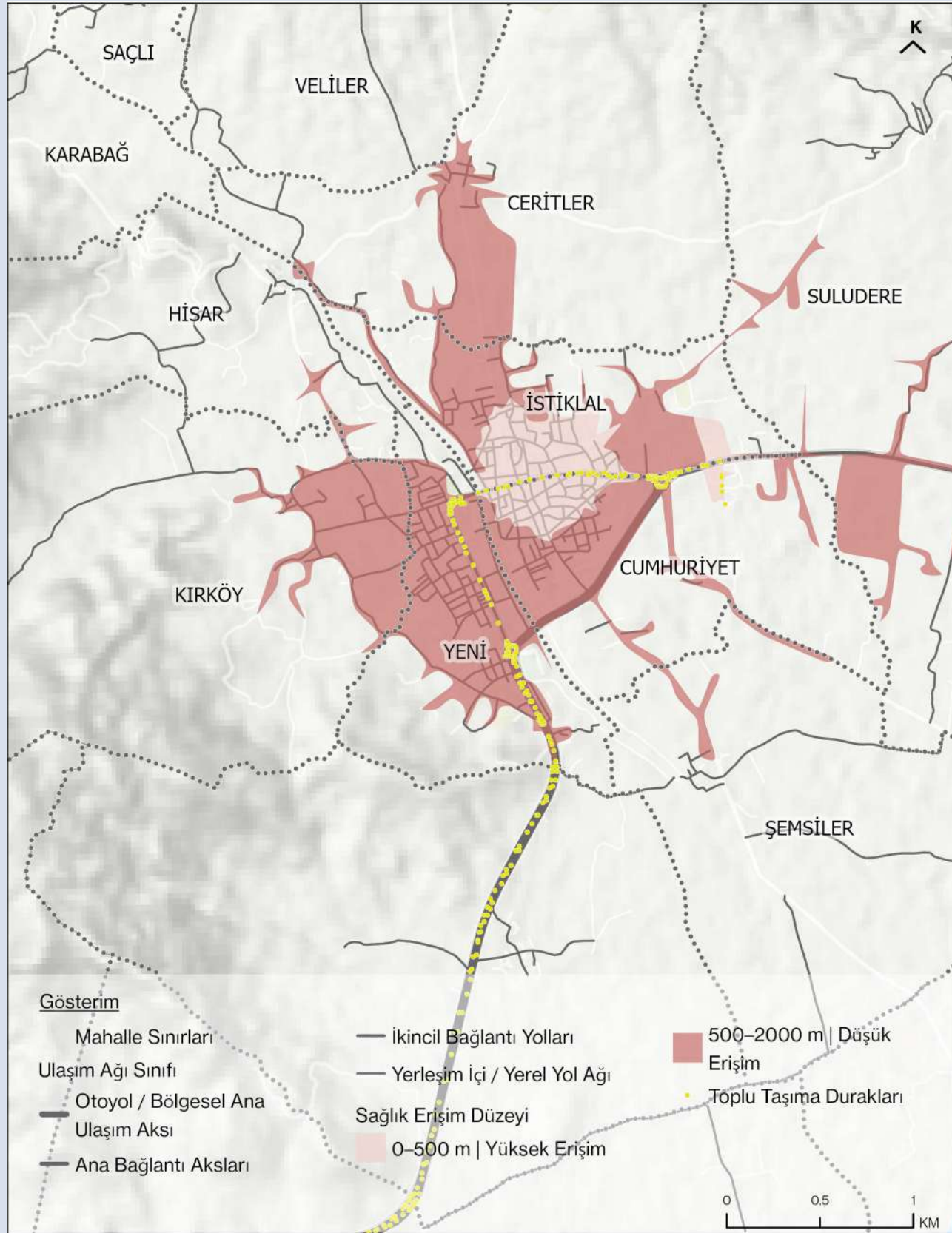
Harita 3.13. İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet Mahalleleri Profil ve Karşılaştırma Haritası

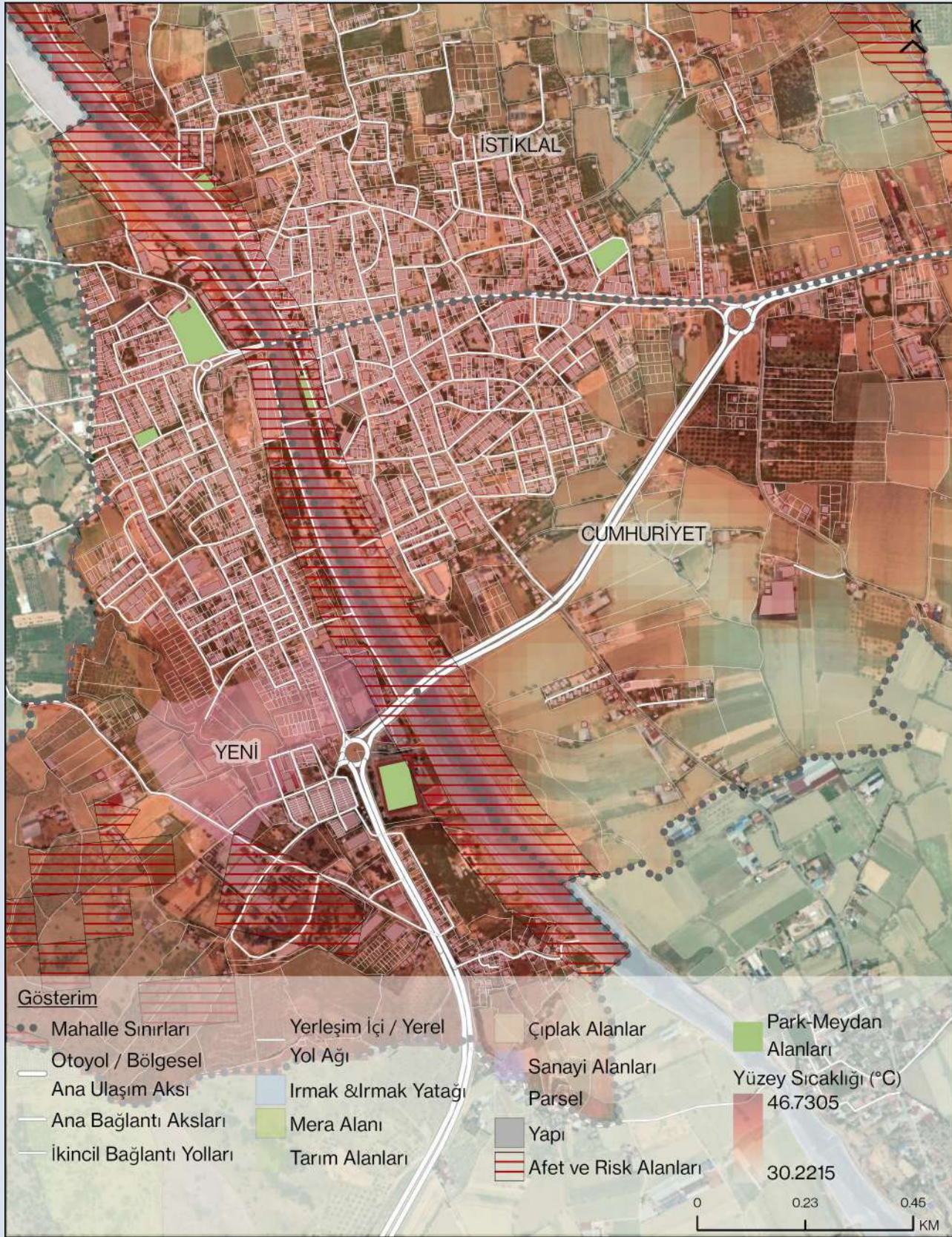
Kiraz Merkez'in mevcut arazi kullanımı ve merkez işlevleri (eğitim, sağlık, idari, ticari, sosyal-kültürel, ibadet ve ulaşım tesisleri) büyük ölçüde İstiklal ve Yeni mahallelerinin kesişim bölgesinde yoğunlaşmaktadır. Bunun yanı sıra mahallelerin arasından geçen dere hattı boyunca kamusal kullanımlar yer almaktadır. Sağlık ve eğitim tesislerinin erişilebilirlik analizlerine bakıldığında; sağlık hizmetine yürüme mesafesinde olan yüksek erişim kuşağı (0-500 m) İstiklal mahallesinin merkezi kesimiyle sınırlı kalırken, Cumhuriyet ve Yeni mahallelerinin büyük bölümü düşük erişim kuşağında (500-2000 m) yer almaktadır. Merkez çevresinde ise sınırlı sayıda kırsal mahalle sağlık erişimine sahiptir. Eğitim erişiminde de benzer bir örüntü görülmektedir. Yürüme mesafesi olan yüksek erişim kuşağı (0-500 m) yalnızca İstiklal ve Yeni'nin yerleşim çekirdeklerini kapsamakta, Hisar ve Ceritler yönünde uzanan kuzey kesimler ile Kırköy çevresi 1500-2000 metrelik düşük erişim kuşağında kalmaktadır. Toplu taşıma durakları da İstiklal-Yeni kesişimindeki ana yol güzergâhı ve Yeni'den Arkacılar-Şemsiler yönüne uzanan hat boyunca yoğunlaşmaktadır. Donatılara kısıtlı erişim, değerlendirmeye alınan hizmet erişimi boşluklarının örneğini oluşturmaktadır.

Afet ve risk alanları üç mahalle genelinde yerleşim dokusunun içerisinde, dere taşkın riskine bağlı olarak koridor boyunca yoğunlaşmaktadır. Park-meydan alanları ise sınırlı sayıda ve küçük ölçekli noktalar hâlinde dağılmaktadır. Park-meydan alanlarının sınırlı kalması, yeşil-mavi altyapı ve dayanıklılık ihtiyacı açısından önceliklendirilmesi gereken bir açığı ortaya koymaktadır. Kamu mülkiyetleri üç mahalle sınırları içinde yerleşim dokusuna dağınık biçimde yerleşmiş durumdadır. Bu dağılım, mülkiyet ve proje alanları envanterinin uygulama potansiyeli açısından değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

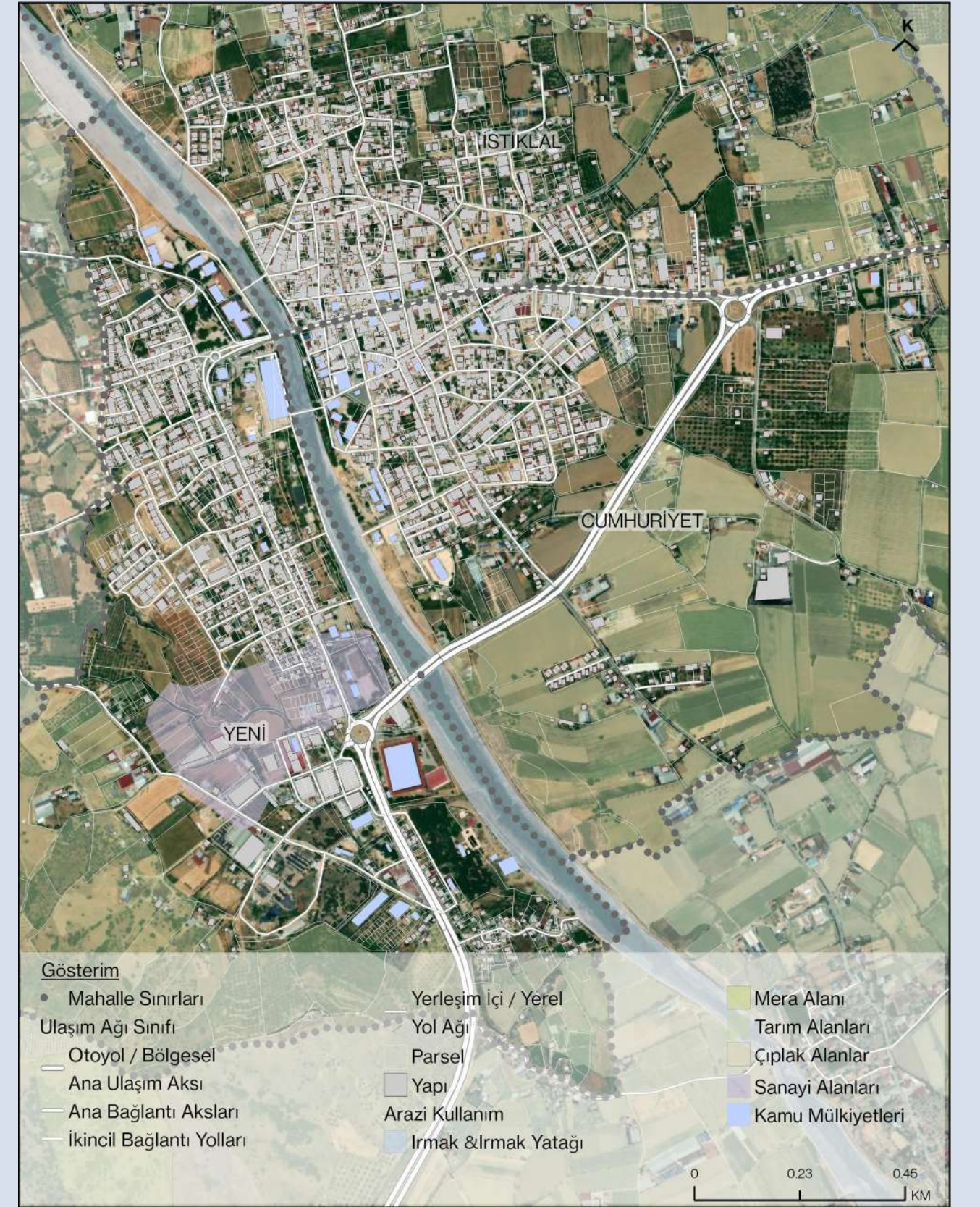
> Harita 3.14. Kiraz Merkez Mevcut Arazi Kullanımı ve Merkez İşlevleri

Harita 3.17. Açık-Yeşil Alan, Su, Isı ve Afet Dayanıklılığı

Harita 3.18. Kamu Mülkiyetleri

3.3.5 Analizlerin Bütünleştirilmesi ve Mikro-Bölgeleme Sentezi

Mikro-bölgeleme çalışması, analiz haritalarının üst üste getirilmesiyle otomatik olarak oluşan teknik bir bölgeleme değildir. Sentez, üç mahalledeki işlevler, kullanıcılar, erişim biçimleri, hizmet kapasiteleri, açık alan ilişkileri, dönüşüm eğilimleri ve yakın kırsal çevre bağlantılarının birlikte yorumlanmasına dayanmalıdır.

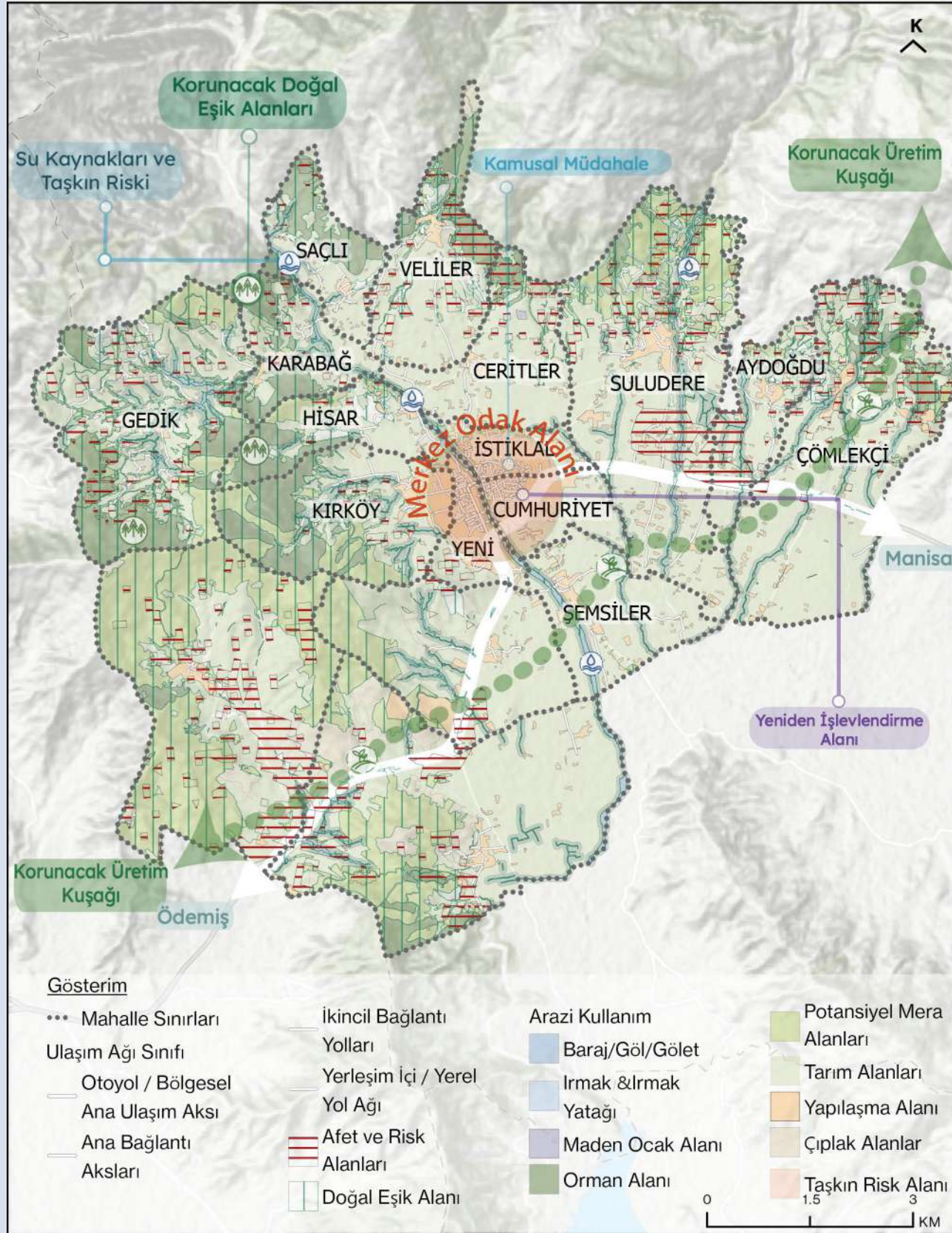
Sentez aşamasında aşağıdaki sorulara yanıt aranmalıdır:

- Hangi alanlar ilçe ve kırsal çevre için hizmet odağı niteliğindedir?
- Hangi hizmetlerde kapasite yetersizliği veya mekânsal erişim sorunu bulunmaktadır?
- Ticaret, pazar, üretim, depolama ve ulaşım ilişkileri nerelerde kesişmektedir?
- Üç mahalle arasındaki işlevsel bağlantılar hangi akslar ve odaklar üzerinden kurulmaktadır?
- Yaya ve toplu taşıma bağlantılarında hangi süreksizlikler bulunmaktadır?
- Hangi açık ve yeşil alanlar ortak bir sistem oluşturabilir?
- Hangi alanlar yapılaşma, yoğunluk veya kullanım değişikliği baskısı altındadır?
- Hangi kamu alanları ve boşluklar hızlı uygulama potansiyeli taşımaktadır?
- Hangi kararların mevcut planlarla uygulanması mümkündür?
- Hangi alanlarda plan değişikliği, tasarım çalışması veya kurumsal eşgüdüm gerekmektedir?

Kiraz Merkez için üretilen sorun–potansiyel sentezinde tescilli koruma alanı, merkez dokusunun içinde ve ana ulaşım aksına yakın bir konumda yer almaktadır. Heyelan ve su erozyonu riski yüksek alanlar, korunacak alanlar ile kamusal müdahale ve yeniden işlevlendirme noktaları aynı kompozisyonda bir araya gelmekte; bu birliktelik, mikro-bölgeleme kararlarının koruma ve müdahale önceliklerini birlikte gözetmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Tablo 3.24. Kiraz Merkez Mikro-Bölgeleme Sentezi Karar Başlıkları

Sentez başlığı	Değerlendirme konusu	Karar yönelimi
Hizmet odakları	Eğitim, sağlık, yönetim, sosyal hizmet ve kültür işlevlerinin dağılımı	Kapasite güçlendirme, hizmet paylaşımı ve erişim iyileştirme
Ticaret ve pazar sistemi	Ticaret aksları, pazar, küçük üretim, depolama ve kırsal ürün dolaşımı	Üretim–pazar arayüzü, lojistik ve yerel ürün ekonomisini güçlendirme
kamusal mekân sistemi	Meydan, park, açık alan, dere, gölge ve toplanma alanları	kamusal mekân sürekliliği ve yeşil–mavi ağ oluşturma
Ulaşım ve erişim	Yaya, toplu taşıma, araç, servis ve kırsal bağlantılar	Kesintisiz yaya ağı, toplu taşıma entegrasyonu ve güvenli bağlantılar
Konut ve yapı dokusu	Yoğunluk, yapı yaşı, parsel yapısı, boşluk ve dönüşüm eğilimleri	Doku koruma, kontrollü dönüşüm ve yoğunluk yönetimi
Kırsal hizmet etkileşimi	Çevre mahallelerin merkezle kurduğu hizmet ve pazar ilişkileri	Kırsal hizmet odağı ve ulaşım paylaşım kararları
Doğal ve iklimsel sistem	Su, dere, ısı, gölge, geçirgenlik ve afet ilişkileri	İklim dayanıklılığı ve afet kapasitesini güçlendirme
Plan ve uygulama	Plan kararları, fiili kullanım, kamu mülkiyeti ve yatırım durumu	Plan uyumu, proje geliştirme ve gerekli revizyonları belirleme
Mahalle kimliği	Farklı kullanıcılar, gündelik yaşam ve mahalleye özgü kullanımlar	Mikro-bölge kararlarında yerel farklılığı koruma
Kurumsal kapasite	Yetki, görev, bütçe, yatırım ve bakım sorumlulukları	Uygulanabilir proje ve eşgüdüm modeli oluşturma

3.3.6 Müdahale Tipinin Doğrulanması ve Araçların Seçilmesi

Kiraz Merkez için Tip C – Üretim, Hizmet ve Kırsal Merkezilik, birincil müdahale tipidir. Bu müdahale, üç mahallenin ve yakın kırsal çevrenin hizmet, üretim, pazar ve ulaşım ilişkilerinin güçlendirilmesini amaçlamaktadır.

Bununla birlikte uygulama alanı tek tip özellik göstermemektedir. Bu nedenle:

- Kırsal veya düşük yoğunluklu dokunun korunması gereken kesimlerde Tip B - Kontrollü Gelişme ve Doku Koruma;
- Yapılaşma, yoğunluk, kullanım değişikliği ve dönüşüm baskısının belirgin olduğu kesimlerde Tip D - Baskı Yönetimi ve Dönüşüm Kontrolü

tamamlayıcı olarak devreye girmelidir.

Tablo 3.25. Kiraz Merkez Planlama Araçları ve Araçlar Arası İlişki

Harita 3.19. Kiraz Merkez Sorun-Potansiyel ve Mikro-Bölgeleme Sentezi

Araç	Kiraz Merkez'deki işlevi	Beklenen çıktı
Kırsal Strateji ve Koruma Çerçevesi	Merkezlik, hizmet, üretim, koruma ve dönüşüm kararlarını ortak stratejik zeminde ilişkilendirmek	Stratejik karar özeti
Temel Eşik ve Koruma Katmanları Değerlendirmesi	Su, açık alan, tarım, risk ve diğer doğal veya yasal eşikleri göstermek	Eşik ve baskı haritası
Kademeli Tampon Kuşak Sistemi	Merkez, kontrollü gelişme, geçiş ve kırsal çevre ilişkilerini düzenlemek	Kuşak haritası ve alan kararları
Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı	Hizmet, ulaşım, üretim, pazar, açık alan ve mahalleler arası ilişkileri düzenlemek	Ana mikro-bölgeleme planı
Mevcut Planlarla Uyum ve Plan Hiyerarşisi Eşleştirilmesi	Plan kararları ile mevcut kullanım ve stratejik ihtiyaç arasındaki uyum, boşluk ve çelişkileri belirlemek	Plan uyum matrisi
Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası	Merkez çevresinde plan, mevcut onaylı kırsal yerleşik alan, fiili kullanım ve kırsal geçiş ilişkilerinin belirsiz olduğu kesimleri teknik olarak değerlendirmek	Mevcut onaylı sınırlar ile teknik geçiş kararlarını ayıran; plan revizyonu veya resmî sınır işlemi ihtiyacını gösteren karar haritası
Ekolojik Vaziyet Planı	Su, açık alan, iklim, risk ve yapılaşma kararlarını bütünleştirmek	Ekolojik ve dayanıklılık kararları
Kırsal Tasarım Rehberi	Öncelikli merkez, kamusal mekân, yaya aksı veya kırsal arayüzlerde tasarım ilkeleri oluşturmak	Alan veya aks bazında tasarım ilkeleri
Meri Uygulama İmar Planı ile İlişki Kurma Aracı	Uygulama planı kararlarının yapılaşma, kullanım ve teknik altyapı bakımından değerlendirilmesi	Plan notu, revizyon ve alt ölçek tasarım önerileri

Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı, Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası ve Ekolojik Vaziyet Planı teknik ve stratejik karar araçlarıdır; mevcut imar planlarını veya onaylı kırsal yerleşik alan ve civarı sınırlarını kendiliğinden değiştirmez. Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı, mevcut planları geçersiz kılan yeni bir plan türü değildir. İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)'te araçların yürürlükteki çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planları ile sektörel kararları tamamlayan rehber araçlar olarak ele alınması öngörülmektedir.

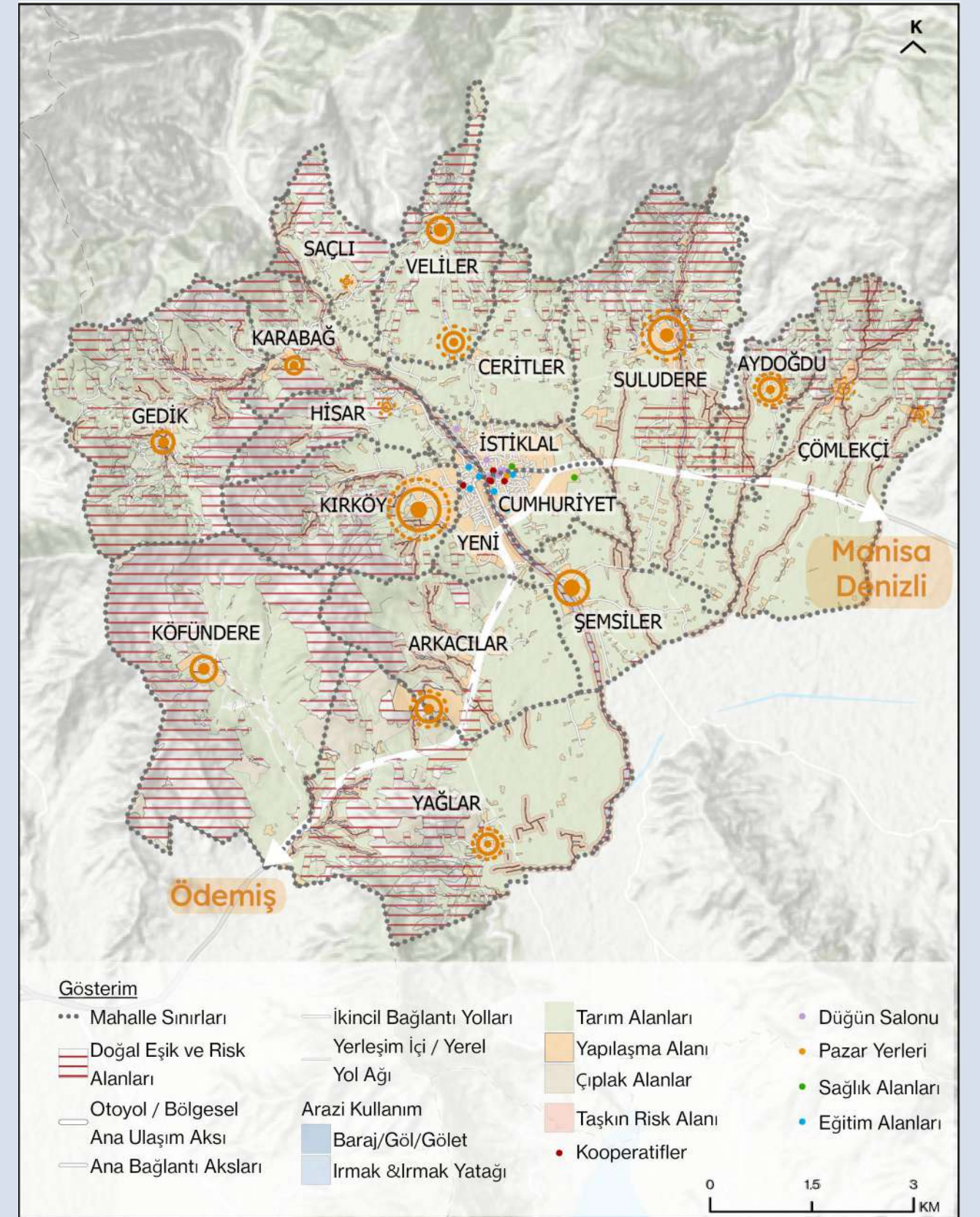
3.3.7 Kiraz Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı

Kiraz Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı, üç mahallenin arazi kullanımını standart alt bölgelere ayıran bir bölgeleme çalışması değildir. Planın temel işlevi; merkez işlevlerinin, hizmetlerin, ulaşım sisteminin, kamusal mekânların, ticaretin, üretim ve pazar ilişkilerinin, konut alanlarının, dönüşüm baskılarının ve yakın kırsal çevre bağlantılarının mekânsal olarak farklılaştığı karar alanlarını tanımlamaktır.

Mikro-bölgeler aşağıdaki ölçütlerin birlikte değerlendirilmesiyle belirlenmelidir:

- Baskın işlev ve kullanım biçimi;
- Kullanıcı grupları ve kullanım zamanı;
- Hizmet kapasitesi ve erişim alanı;
- Ulaşım ve yaya bağlantıları;
- Ticaret, üretim ve pazar ilişkileri;
- Açık alan, su ve iklim özellikleri;
- Konut dokusu ve yapılaşma yoğunluğu;
- Dönüşüm veya gelişme baskısı;
- Mevcut plan kararları;
- Kamu mülkiyeti ve proje potansiyeli;
- Mahalle kimliği ve yerel kullanıcı bilgisi.

Harita 3.20. Kiraz Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı

3.3.8 Mikro-Bölge Karar Kartlarının Hazırlanması

Her mikro-bölge için aynı kart formatı kullanılmalıdır. Kartlar, mikro-bölgeleme planındaki renk ve sınırları açıklayan gösterim metinleriyle sınırlı kalmamalı; alanın neden ayrı bir karar bölgesi olarak tanımlandığını ve hangi uygulama adımlarının gerekli olduğunu göstermelidir.

Kart bileşeni	Açıklama
Mikro-bölgenin adı / kodu	Özgün mikro-bölgeleme paftasında kullanılan ad veya kod
Konum ve sınır	Mikro-bölgenin üç mahalle içindeki konumu ve özgün paftadaki teknik karar sınırı; sınırın bir plan veya hukuki kırsal yerleşik alan sınırı olmadığına ilişkin açıklama.
İlgili mahalle / mahalleler	İstiklal, Yeni ve/veya Cumhuriyet
Baskın işlev	Konut, hizmet, ticaret, pazar, üretim, kamusal mekân, ulaşım veya karma kullanım
Temel kullanıcılar	Yerleşik nüfus, öğrenciler, üreticiler, esnaf, kırsal mahalle kullanıcıları ve diğer gruplar
Mevcut potansiyeller	Hizmet odağı, kamu mülkiyeti, boşluk, ulaşım, pazar, üretim veya kamusal mekân potansiyeli
Korunacak değerler	Yerel doku, kamusal kullanım, yeşil alan, su sistemi, kırsal ilişki veya kültürel değer
Kullanım kararları	Korunacak, iyileştirilecek, dönüştürülecek veya desteklenecek kullanımlar
Mekânsal kararlar	Yoğunluk, bağlantı, açık alan, kamusal kullanım, yaya ve ulaşım kararları
Hizmet ilişkisi	Hizmetin üç mahalleye ve yakın kırsal çevreye etkisi
Ulaşım ve açık alan ilişkisi	Yaya, toplu taşıma, kırsal bağlantı ve açık alan sistemi
İlgili müdahale tipi	Tip C ve gerekli durumlarda tamamlayıcı Tip B veya Tip D
Kullanılacak araçlar	Mikro-Bölgeleme Planı ve ilgili tamamlayıcı planlama araçları
Plan ilişkisi	Mevcut planla uyum, plan notu ihtiyacı veya revizyon gereksinimi
Sorumlu kurumlar	Ana uygulayıcı ve destekleyici kurumlar
Yerel paydaşlar	Muhtarlıklar, esnaf, üreticiler, kooperatifler ve kullanıcı grupları
Hızlı uygulamalar	Bakım, işaretleme, yaya, açık alan veya küçük hizmet iyileştirmeleri
Kısa ve orta vadeli projeler	Projelendirme, yatırım veya kurum eşgüdümü gerektiren müdahaleler
İzleme göstergeleri	Hizmet, kullanım, erişim, proje ve mekânsal değişim göstergeleri
Güncelleme koşulu	Plan, yatırım, kullanım veya veri değişikliğinde kartın yenilenmesi
Plan ve hukuki sınır statüsü	Mikro-bölgenin mevcut planlarla, mahalle idari sınırıyla, varsa onaylı kırsal yerleşik alan/civarıyla, kamu mülkiyetiyle ve gerekli resmi işlem süreçleriyle ilişkisi

Tablo 3.26. Mikro-Bölge Karar Kartı Ortak Formatı

Mikro-bölge kartları, plan paftasının açıklayıcı eki olarak değil, uygulama ve izleme birimi olarak kullanılmalıdır. Her kartın mevcut planlarla ilişkiyi, sorumlu kurumu, öncelikli projeleri ve izleme göstergelerini içermesi bu nedenle önemlidir.

3.3.9 Hizmet, Kamusal Mekân, Ulaşım ve Üretim-Pazar Arayüzleri

Mikro-bölgeleme çalışmasının değeri, yalnızca farklı kullanım alanlarını göstermesinden değil; bu alanlar arasındaki işlevsel ilişkileri düzenlemesinden kaynaklanmaktadır. Kiraz Merkez’de hizmet odakları, kamusal açık alanlar, yaya ve toplu taşıma bağlantıları, ticaret ve pazar sistemi, küçük üretim ve kırsal ürün dolaşımı tek bir merkez ağı olarak değerlendirilmelidir.

Bu arayüzler, tek bir yatırım projesiyle çözülebilecek konular olarak ele alınmamalıdır. Planlama, ulaşım, kırsal hizmet, altyapı, kamusal mekân, sosyal hizmet ve ekonomik destek araçlarının birlikte çalışması gerekir.

Arayüz	Temel sorun / ihtiyaç	Uygulama yönelimi
Eğitim-ulaşım	Öğrenci ve kırsal mahalle kullanıcılarının güvenli erişimi	Durak, servis, yaya bağlantısı ve güvenli geçiş düzenlemeleri
Sağlık-ulaşım	Sağlık hizmetine toplu taşıma ve yaya erişimi	Erişilebilir güzergâh, durak ve yönlendirme sistemi
Yönetim-kamusal mekân	Yönetim yapılarının ortak kamusal kullanım ve yönlendirmeye ilişkisi	Kamusal odak, meydan ve bilgi erişimi düzenlemeleri
Pazar-üretim	Kırsal ürünlerin pazara erişimi, yükleme, boşaltma, depolama ve satış sorunları	Üretici-pazar arayüzü, lojistik ve ortak kullanım düzenlemeleri
Ticaret-yaya	Ticaret alanlarında yaya sürekliliği ve kamusal mekân niteliği	Yaya önceliği, gölgeleme, cephe ve yol arayüzü iyileştirmeleri
Konut-hizmet	Konut alanlarından temel hizmetlere erişim farklılıkları	Mahalleler arası hizmet erişimini dengeleme
Açık alan-su	Dere, açık alan, park ve gölge sisteminin parçalı olması	Yeşil-mavi altyapı ve kesintisiz açık alan bağlantısı
Ulaşım-kırsal çevre	Kırsal mahallelerden merkeze toplu taşıma ve hizmet erişimi	Kırsal bağlantı, hizmet güzergâhı ve aktarma kararları
Üretim-depolama	Küçük üretim ve kırsal ürünler için uygun ortak alan eksikliği	İşleme, depolama ve ortak kullanım alanları
Afet-kamusal mekân	Toplanma, tahliye, erişim ve hizmet sürekliliği	Toplanma alanı, erişim ağı ve çok işlevli kamusal mekânlar

Tablo 3.27. Kiraz Merkez İşlevsel Arayüz ve Uygulama Kararları

3.3.10 Kurum Görüşleri ve Yerel Paydaş Katılımı

Kiraz Merkez uygulaması, üç mahalleyi ve yakın kırsal çevreyi kapsadığı için kurumsal ve yerel katılım yapısı mahalle ölçeğindeki uygulamalardan daha kapsamlıdır. Kurum görüşleri planlama ve imar kararlarının yanı sıra hizmet kapasitesi, ulaşım, pazar, üretim, sosyal altyapı, açık alan, afet ve yatırım programlarını da içermelidir. Katılım çalışmaları üç düzeyde yürütülmelidir:

- Her mahallede ayrı profil ve ihtiyaç görüşmeleri,
- Üç mahalleyi birlikte ele alan merkez işlevleri ve proje önceliklendirme toplantısı,
- Çevredeki kırsal mahallelerin hizmet, ulaşım ve pazar ilişkilerini değerlendiren etkileşim toplantısı.

Katılım sonuçları mikro-bölge sınırlarını keyfi biçimde değiştirmek için değil; mevcut analizleri doğrulamak, kullanım biçimlerini açıklamak ve karar kartlarının uygulama içeriğini güçlendirmek için kullanılmalıdır.

Aktör veya kurum grubu	Görüş / katılım konusu	Uygulama dosyasına yansımaları
İzmir Büyükşehir Belediyesi ilgili birimleri	Üst ölçek plan, nazım plan, kırsal çevre ve merkez ilişkileri	Plan uyumu ve stratejik aktarım
Kiraz Belediyesi	Uygulama planı, ruhsat, kamusal mekân, hizmet ve yatırım öncelikleri	Alt ölçek uygulama ve proje programı
Ulaşım birimleri	Toplu taşıma, durak, yaya, servis, kırsal bağlantı ve yük hareketleri	Ulaşım ve erişim kararları
Kırsal hizmet ve tarım birimleri	Maden alanı kararları, çevresel etkiler, ulaşım, rehabilitasyon ve izleme	Maden-tarım baskı yönetim kararları
Eğitim, sağlık ve sosyal hizmet kurumları	Mevcut kapasite, kullanıcı havzası, erişim ve yatırım ihtiyacı	Hizmet kapasitesi ve erişim kararları
Altyapı ve su birimleri	Su, atık su, drenaj, enerji, atık ve altyapı kapasitesi	Altyapı ve dayanıklılık projeleri
Afet ve acil durum birimleri	Toplanma, tahliye, erişim ve hizmet sürekliliği	Afet dayanıklılığı kararları
İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet muhtarlıkları	Mahalle ihtiyaçları, farklı kullanıcılar ve yerel öncelikler	Mahalle profilleri ve proje öncelikleri
Çevredeki kırsal mahalle muhtarlıkları	Merkezle hizmet, ulaşım, pazar ve üretim ilişkileri	Kırsal hizmet etkileşim alanı
Esnaf ve pazar kullanıcıları	Ticaret, yükleme, yaya hareketi, pazar ve hizmet sorunları	Ticaret-pazar düzenlemeleri
Üreticiler ve kooperatifler	Ürün dolaşımı, depolama, işleme, pazar ve ortak kullanım	Üretim-pazar arayüzü projeleri
Kadınlar, gençler, yaşlılar ve dezavantajlı gruplar	Hizmet, erişim, güvenlik, açık alan ve sosyal yaşam ihtiyaçları	Kullanıcı odaklı proje ve izleme kararları

Tablo 3.28. Kiraz Merkez Kurum Görüşleri ve Yerel Katılım Çerçevesi

3.3.11 Mevcut Planlarla İlişki ve Uygulama Öncelikleri

Kiraz Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı, mevcut nazım ve uygulama imar planlarının yerine geçen yeni bir yasal plan türü değildir. Çalışma; mevcut plan kararlarını, fiili kullanımı, hizmet kapasitesini ve stratejik ihtiyaçları karşılaştıran tamamlayıcı bir karar çerçevesidir.

Bu karşılaştırma sonucunda kararlar beş grupta sınıflandırılmalıdır:

- Mevcut planlarla uyumlu ve doğrudan uygulanabilecek kararlar
- Belediye hizmet veya yatırım programına aktarılacak kararlar
- Plan notu veya uygulama koşuluyla yönlendirilebilecek kararlar
- Plan değişikliği ya da alt ölçek tasarım gerektiren kararlar
- Kurumlar arası eşgüdüm ve sektörel görüş gerektiren kararlar

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)’te haritaların yalnızca görsel anlatım aracı olmadığı, karar matrisi, araç kartları ve uygulama dosyasıyla doğrudan ilişkilendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Mikro-bölgeleme haritasının da mahalleler arası hizmet, üretim, ulaşım ve merkezilik ilişkilerini gösteren bir karar paftası olarak hazırlanması öngörülmektedir.

Karar konusu	Mevcut planla ilişki	Aktarım biçimi
Hizmet kapasitesinin artırılması	Mevcut sosyal donatı kararlarının yeterliliği ve uygulama durumu	Donatı uygulaması, kullanım çeşitlendirme veya plan değişikliği
Kamusal mekânların iyileştirilmesi	Park, meydan, yeşil alan ve kamu alanı kararları	Kentsel tasarım ve uygulama projesi
Yaya ve toplu taşıma bağlantıları	Yol, yaya yolu, durak ve ulaşım kararları	Ulaşım düzenleme ve yatırım programı
Üretim-pazar arayüzü	Pazar, ticaret, depolama ve küçük üretim kullanım kararları	Proje, plan notu veya kullanım düzenlemesi
Açık-yeşil alan ve su sistemi	Dere, yeşil alan, altyapı ve afet kararları	Ekolojik ve altyapı uygulama programı
Dönüşüm baskısı alanları	Yoğunluk, kullanım, yapılaşma ve parsel kararları	Plan notu, plan revizyonu veya tasarım rehberi
Kırsal geçiş alanları	Mevcut plan sınırları, mahalle idari sınırları, varsa onaylı kırsal yerleşik alan ve civarı, fiili kullanım ve yakın kırsal çevre arasındaki ilişkiler	Teknik geçiş haritası ve plan uyum değerlendirmesi; hukuki sınır değişikliği gerekiyorsa ayrıca resmî yeniden tespit veya plan süreci
Kamu mülkiyetleri	Mevcut kullanım, tahsis ve yatırım durumu	Öncelikli kamusal proje geliştirme
Kırsal hizmet paylaşımı	Mevcut plan sınırlarını aşan işlevsel ilişkiler	Hizmet organizasyonu ve kurumlar arası protokol
Mikro-bölge kararları	Fiili kullanım ve mevcut plan kararları arasındaki farklar	Mikro-bölge bazında plan ve uygulama notu

Tablo 3.29. Kiraz Merkez Plan ve Uygulama Aktarım Matrisi

3.3.12 Öncelikli Uygulama Projeleri, Etaplama ve Sorumluluklar

Öncelikli projeler, mikro-bölgeleme sentezi ve karar kartlarından türetilmelidir. Aşağıdaki başlıklar başlangıç proje havuzu niteliğindedir; nihai seçim mevcut pafta, saha çalışması, kurum görüşleri ve yerel katılım sonucunda yapılmalıdır.

Etaplama aşağıdaki biçimde yapılmalıdır:

- Hızlı uygulamalar**, plan değişikliği gerektirmeyen yaya, durak, gölgelik, yönlendirme, erişilebilirlik ve küçük kamusal mekân müdahalelerini kapsar.

Ön proje	Temel amaç	Ana çıktı	Önerilen etap
Üç mahalle arasında kesintisiz yaya bağlantısı	Merkez işlevleri ve hizmetler arasında güvenli hareket sağlamak	Yaya ağı ve sokak iyileştirme projesi	Kısa-orta vade
Durak ve kırsal toplu taşıma erişimi düzenlemesi	Merkez ile çevredeki kırsal mahalleler arasındaki erişimi geliştirmek	Durak, aktarma ve bağlantı sistemi	Kısa vade
Pazar ve kırsal ürün arayüzünün iyileştirilmesi	Üretici, kullanıcı, yükleme, satış ve kamusal kullanım ilişkilerini düzenlemek	Pazar ve yerel ürün alanı projesi	Kısa-orta vade
Hizmet odaklarının erişilebilirlik iyileştirmesi	Eğitim, sağlık, yönetim ve sosyal hizmetlere erişimi artırmak	Hizmet erişimi uygulama paketi	Kısa vade
Kamusal açık alan ve gölgeleme ağı	Meydan, park, yol ve hizmet alanlarını iklim duyarlı açık alan sistemiyle bağlamak	Açık alan ve gölge ağı projesi	Kısa-orta vade
Yeşil–mavi altyapı ve dere bağlantısı	Su, açık alan, geçirgen yüzey ve afet ilişkilerini güçlendirmek	Ekolojik ve dayanıklılık projesi	Orta vade
Ortak hizmet ve dijital erişim odağı	Kırsal mahalle kullanıcılarına dijital ve idari hizmet erişimi sağlamak	Çok amaçlı hizmet noktası	Kısa vade
Küçük üretim, işleme ve depolama alanı	Kırsal üretim ile merkezdeki pazar ve lojistik kapasitesini ilişkilendirmek	Ortak kullanım ve üretim alanı	Orta vade
Kamu mülkiyetindeki öncelikli alanların değerlendirilmesi	Uygulanabilir kamusal projeler için alan geliştirmek	Kamu alanı proje kartları	Orta vade
Dönüşüm baskısı alanları için tasarım ve plan notları	Yoğunluk ve kullanım değişikliklerini yerel karaktere göre yönlendirmek	Tasarım ilkeleri ve plan notu önerileri	Orta vade
Kırsal hizmet etkileşim modeli	Çevredeki mahallelerin merkeze erişimini ve hizmet paylaşımını düzenlemek	Hizmet ve ulaşım organizasyonu	Orta–uzun vade
Mikro-bölge veri ve izleme sistemi	Karar kartlarını ve uygulama sonuçlarını güncel tutmak	Dijital izleme ve karar destek sistemi	Sürekli

Tablo 3.30. Kiraz Merkez Öncelikli Uygulama Projeleri ve Etaplama

- Kısa ve orta vadeli uygulamalar**, proje, bütçe ve kurum koordinasyonu gerektiren pazar, hizmet odağı, açık alan, toplu taşıma, üretim ve ortak kullanım alanı projelerini kapsar.
- Uzun vadeli uygulamalar**, plan revizyonlarını, altyapı kapasitesinin artırılmasını, kırsal hizmet organizasyonunun kurumsallaştırılmasını ve izleme sisteminin sürekli hâle getirilmesini kapsar.

3.3.13 İzleme, Güncelleme ve Diğer Kırsal Odaklara Aktarım

Kiraz Merkez uygulamasının izlenmesi yalnızca tamamlanan proje sayısına dayanmamalıdır. Hizmet erişimi, mahalleler arası işlevsel bağlantı, kırsal çevreden merkeze ulaşım, kamusal mekân kullanımı, üretim-pazar ilişkileri, dönüşüm baskısı ve kurum koordinasyonu birlikte değerlendirilmelidir.

İzleme alanı	Gösterge	Veri kaynağı	İzleme sıklığı
Hizmet erişimi	Eğitim, sağlık, yönetim ve sosyal hizmetlere yaya ve toplu taşıma erişim süresi	Hizmet ve ulaşım verileri	İki yılda bir
Hizmet kapasitesi	Hizmetlerden yararlanan mahalle ve kırsal çevre kullanıcı sayısı	Kurum kayıtları	Yıllık
Yaya bağlantısı	Üç mahalle arasında iyileştirilen kesintisiz yaya güzergâhı uzunluğu	Proje ve saha kayıtları	Yıllık
Toplu taşıma	Kırsal mahallelerden merkeze sefer, durak ve erişim düzeyi	Ulaşım kayıtları	Yıllık
Kamusal mekân	İyileştirilen açık alan büyüklüğü, gölge, erişilebilirlik ve kullanıcı çeşitliliği	Saha gözlemi ve kullanıcı görüşmeleri	Yılda iki kez
Üretim–pazar ilişkisi	Pazara ve ortak kullanım alanlarına erişen üretici sayısı	Pazar, kooperatif ve üretici kayıtları	Yıllık
Yerel ekonomi	Yerel ürün satışı, küçük girişim ve ortak kullanım kapasitesindeki değişim	Belediye ve yerel aktör kayıtları	Yıllık
Açık–yeşil alan	Yeşil–mavi bağlantı, geçirgen yüzey ve gölgelik uygulamalarının kapsamı	Mekânsal veri ve saha çalışması	İki yılda bir
Dönüşüm baskısı	Kullanım değişikliği, yoğunluk artışı ve yeni yapılaşma talepleri	Plan, ruhsat ve uydu verileri	Yıllık

Tablo 3.31. Kiraz Merkez İzleme ve Güncelleme Göstergeleri

İzleme alanı	Gösterge	Veri kaynağı	İzleme sıklığı
Plan uygulaması	Uygulanan, değiştirilen veya yeniden değerlendirilen plan kararları	Belediye plan kayıtları	Yıllık
Kurum koordinasyonu	Uygulanan ortak karar, protokol ve kurumlar arası proje sayısı	Kurum toplantı ve proje kayıtları	Yıllık
Proje uygulaması	Tamamlanan öncelikli proje kartlarının oranı	Uygulama programı	Altı ayda bir
Mikro-bölge kartları	Güncellenen mikro-bölge kartı ve gösterge sayısı	Uygulama dosyası	İki yılda bir veya değişiklik hâlinde
Yerel katılım	İzleme ve güncelleme sürecine katılan mahalle ve kullanıcı grubu sayısı	Toplantı ve katılım kayıtları	Yıllık

Tablo 3.31 (devam).
Kiraz Merkez İzleme ve Güncelleme Göstergeleri

Kiraz Merkez’den diğer kırsal odaklara aktarılabilecek temel sonuç, mikro-bölge sınırlarının veya bölge adlarının başka bir yere kopyalanması değildir. Aktarılabilir olan; tekil mahalleleri aşan işlevsel çalışma alanının tanımlanması, hizmet–üretim–ulaşım–pazar ilişkilerinin birlikte analiz edilmesi, merkezilik avantajı ile dönüşüm baskısının aynı karar sistemi içinde değerlendirilmesi ve kararların mikro-bölge kartları üzerinden uygulama ve izlemeye bağlanmasıdır.

Mikro-bölgeleme yaklaşımının başka bir kırsal merkezde kullanılması hâlinde veri, sınır, odak, bölge ve proje kararları o merkezin kendi koşullarına göre yeniden üretilmelidir. Dört uygulama örneği arasında temel ortaklık, kararların hangi veri, analiz ve karar süreciyle üretildiğinin başka yerleşimlere taşınabilir olmasıdır.

3.3.14 Kiraz Merkez Uygulama Dosyası Teslim Seti

Dosya grubu	Dosyada bulunacak içerik
Kimlik ve kapsam dosyası	Üç mahallenin sınırı, etkileşim alanı, kırsal mahalle sınıfı, müdahale tipleri ve planlama sorusu
Mahalle profil dosyası	İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahallelerinin ayrı mevcut durum ve ihtiyaç kartları
Kırsal hizmet etkileşim dosyası	Yakın kırsal mahallelerin merkezle hizmet, ulaşım, üretim ve pazar ilişkileri
Veri ve analiz dosyası	Arazi kullanımı, merkez işlevleri, hizmet, ulaşım, açık alan, yapı dokusu, plan, mülkiyet ve dönüşüm analizleri
Sentez dosyası	Sorun–potansiyel sentezi, işlevsel arayüzler ve öncelikli müdahale alanları
Ana karar paftası	Kiraz Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı
Mikro-bölge kartları	Özgün paftadaki her mikro-bölge için standart karar kartları
Plan uyum dosyası	Mevcut plan kararları, fiilî kullanım, stratejik ihtiyaç ve gerekli aktarım biçimleri
Kurum ve katılım dosyası	Kurum görüşleri, üç mahalle ve kırsal çevre katılım sonuçları, görev matrisi
Uygulama programı	Proje kartları, etaplama, sorumlu kurum, paydaş, kaynak ve bakım modeli
İzleme dosyası	Başlangıç değerleri, hedefler, göstergeler, veri kaynakları ve güncelleme koşulları
Ayrıntılı teknik ek	Tam pafta seti, özgün gösterim, mikro-bölge tanımları ve plan–uygulama aktarım matrisi

Tablo 3.32. Kiraz Merkez Uygulama Dosyası Teslim Seti

BADEMLER URLA

İçindekiler

Tablo Listesi	221
Şekil Listesi	223
Harita Listesi	225
3.4 Bademler, Urla	227
3.4.1 Bademler Çalışmasının Statüsü ve Değerlendirme Yaklaşımı	227
3.4.2 Stratejik Bağlantılar ve Doğrulanması Gereken Müdahale İhtiyaçları	229
3.4.3 Mevcut Çalışma Malzemesinin Envanteri ve Kanıt Düzeyi	232
3.4.4 Planlama Sorusu, Çalışma Alanı ve Ölçeğin Değerlendirilmesi	235
3.4.5 Müdahale Tipi ve Araç Paketinin Uyum Değerlendirmesi	236
3.4.6 Bademler Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası	238
3.4.7 Analiz–Karar–Çıktı Zincirinin Değerlendirilmesi	241
3.4.8 Yerel Karakter, Üretim, Miras ve Baskı İlişkilerinin Doğrulanması	242
3.4.9 Korunabilecek Bulgular ve Yeniden Çalışılacak Bileşenler	243
3.4.10 Kurum Görüşleri ve Yerel Katılım Programı	244
3.4.11 Tam Uygulama Dosyasına Dönüşme Programı	246
3.4.12 Tamamlanma Ölçütleri, İzleme ve Karar Noktası	247
3.4.13 Bademler Ön Deneme Değerlendirme ve Geliştirme Dosyası	248

Tablo Listesi

Tablo 3.33	Bademler Ön Denemesinin Statüsü ve Karar Çerçevesi	228
Tablo 3.34	Bademler Strateji–Eylem–Değerlendirme İlişkisi	231
Tablo 3.35	Bademler Mevcut Çalışma Malzemesi Envanteri	233
Tablo 3.36	Bademler Planlama Sorusu ve Çalışma Ölçeği Kontrolü	235
Tablo 3.37	Bademler Koşullu Araç Paketi Uyum Değerlendirmesi	237
Tablo 3.38	Bademler Karar Zinciri Tamamlanma Değerlendirmesi	241
Tablo 3.39	Bademler Yerel Karakter ve Baskı Doğrulama Çerçevesi	242
Tablo 3.40	Bademler Mevcut Malzemenin Korunma ve Yeniden Çalışılma Kararı	243
Tablo 3.41	Bademler’de Yeniden Kurulması Gereken Asgari Bileşenler	244
Tablo 3.42	Bademler Kurum Görüşü ve Yerel Katılım İhtiyacı	245
Tablo 3.43	Bademler Tam Uygulama Dosyasına Dönüşme Programı	246
Tablo 3.44	Bademler Tam Uygulama Dosyası Tamamlanma Ölçütleri	247
Tablo 3.45	Bademler Ön Deneme Değerlendirme ve Geliştirme Dosyası Teslim Seti	248

Şekil Listesi

Şekil 3.1	Bademler Ön Denemesinde Üretilen Malzemenin Karar Sürecindeki Yeri	232
Şekil 3.2	Bademler Köyü Toplu ve Dağınık Alan Haritası.....	238
Şekil 3.3	Bademler Ön Denemesinin Tam Uygulama Dosyasına Dönüşüm Akışı.....	247

Harita Listesi

Harita 3.21	Bademler'in Urla İlçesi ve Yakın Çevre İçindeki Konumu	230
Harita 3.22	Bademler Mevcut Arazi Kullanımı, Yerleşim Dokusu ve Yapı Kullanımları	234
Harita 3.23	Bademler Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası.....	240

3.4 Bademler, Urla

Bademler çalışması, Uygulama Örnekleri içinde tamamlanmış bir uygulama dosyası olarak değil, planlama yaklaşımının ve kullanılan araçların sınındığı bir ön deneme ve yöntemsel öğrenme alanı olarak ele alınmaktadır. Bu bölümün amacı, çalışmayı sonuçları kesinleşmiş başarılı bir uygulama gibi sunmak değildir. Amaç; mevcut denemede hangi verilerin toplandığını, hangi analizlerin yapıldığını, hangi araçların kullanıldığını, bu çalışmaların hangi kararları üretebildiğini ve tam bir uygulama dosyasına dönüşebilmesi için hangi aşamaların tamamlanması gerektiğini açık biçimde ortaya koymaktır.

Bademler'in güçlü kültürel miras, yerel kimlik, topluluk yaşamı, üretim ilişkileri ve kırsal peyzaj özellikleri, yerleşimi yöntemsel bir sınama alanı olarak önemli kılmaktadır. Bununla birlikte bu nitelikler, mevcut çalışmanın kendiliğinden tamamlanmış bir uygulama örneği sayılması için yeterli değildir. Planlama sorusu, çalışma alanı ve ölçeği, birincil araç, analiz–karar ilişkisi, mevcut planlarla bağlantı, kurum görüşleri, yerel katılım, uygulama programı ve izleme sistemi birlikte kurulmadıkça çalışma ön deneme statüsünü koruyacaktır.

Bademler bölümünün temel değerlendirme sorusu şöyledir:

Bademler'de yürütülen mevcut çalışma, yerleşimin hangi planlama ihtiyacına, hangi çalışma alanı ve ölçeğinde, hangi araçlarla yanıt vermiştir; üretilen malzemenin tam ve izlenebilir bir uygulama dosyasına dönüşebilmesi için hangi karar, veri ve uygulama bileşenlerinin tamamlanması gerekmektedir?

Bu soru, Bademler için şimdiden yeni ve kesin bir mekânsal karar üretmekten çok, mevcut denemenin sistematik olarak değerlendirilmesini ve sonraki çalışma aşamasının programlanmasını amaçlamaktadır.

3.4.1 Bademler Çalışmasının Statüsü ve Değerlendirme Yaklaşımı

Bademler çalışmasının statüsü, Adaküre, Doğancılar ve Kiraz Merkez uygulamalarından farklıdır. Diğer uygulamalarda planlama sorusu, çalışma alanı, araç, analiz, karar, proje ve izleme bağlantıları bir uygulama dosyası biçiminde

kurulurken Bademler'de öncelikle bu bağlantıların mevcut çalışmada hangi ölçüde olduğu değerlendirilmelidir. Uygulama Örnekleri'nin yöntemsel kurgusunda da Bademler bölümünün eksik kalan karar halkalarını görünür kılması ve sonraki çalışma için bir geliştirme programı üretmesi öngörülmektedir.

Bu nedenle bölümde üç farklı ifade düzeyi birbirinden ayrılmalıdır:

- **Üretilmiş ve doğrulanmış malzeme:** Mevcut dosyada gerçekten bulunan veri, harita, fotoğraf, analiz, görüşme ve tasarım çalışmaları.
- **Kısmen geliştirilmiş malzeme:** Başlatılmış olmakla birlikte kapsamı, yöntemi, kararı veya sunum biçimi tamamlanmamış çalışmalar.

Dosya bileşeni	Bademler ön denemesi
İlçe	Urla
Mahalle	Bademler
Çalışma statüsü	Ön deneme ve yöntemsel öğrenme alanı
Kırsal mahalle sınıfı	Üretim ve Enerji Dönüşümü Mahallesi
Başlangıç müdahale tipi	Tip D – Baskı Yönetimi ve Dönüşüm Kontrolü
Tamamlayıcı müdahale tipi	Tip A – Koruma ve Sınırlandırma
Stratejik bağlantılar	SA1: E1.1, E1.2, E1.3; SA3: E3.1, E3.3; SA4: E4.1, E4.2; yatay olarak SA5: E5.1–E5.3
Başlangıç koşullu araç paketi	Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası; Mer'i Uygulama İmar Planı ile İlişki Kurma Aracı; Ekolojik Vaziyet Planı
Birincil araç	Mevcut denemenin değerlendirilmesi sonucunda kesinleştirilecektir.
Çalışma alanı ve ölçek	Mevcut malzeme ve planlama sorusu değerlendirilerek yeniden tanımlanacaktır.
Mevcut bölümün ana çıktısı	Envanter, yöntemsel değerlendirme, boşluk analizi ve geliştirme programı
Tam uygulamaya dönüşme koşulu	Planlama sorusu, çalışma alanı, birincil araç, analiz–karar ilişkisi, mevcut planlarla bağlantı, kurum görüşleri, katılım, uygulama ve izleme sisteminin tamamlanması
Editoryal ilke	Üretilmemiş analiz, harita veya kararlar tamamlanmış çıktı gibi sunulmayacaktır.
Mevcut idari ve hukuki sınır durumu	Mahalle idari sınırı, mevcut onaylı köy/kırsal yerleşik alan ve varsa civarı, karar tarihi, sayısı ve onay makamı doğrulanacaktır.
Mevcut plan durumu	Üst ölçek, uygulama ve varsa koruma planları ile fiili kullanım karşılaştırılacaktır.
Resmî yeniden tespit ihtiyacı	Mevcut sınır, fiili yerleşim, plan kararları ve yapılaşma baskısı karşılaştırılarak belirlenecektir.
Çıktıların hukuki niteliği	Ön denemede üretilecek sınır, kuşak ve geçiş alanları teknik değerlendirme niteliğindedir; resmî kırsal yerleşik alan ve civarı sınırı değildir.

- **Geliştirilmesi gereken içerik:** Mevcut denemede bulunmayan, ancak tam uygulama dosyası için gerekli olan veri, analiz, karar, kurum, proje ve izleme bileşenleri.

Bu tablo, Bademler için nihai araç ve kararları tanımlayan bir sonuç tablosu değildir. Mevcut denemenin hangi karar zinciri içinde değerlendirileceğini gösteren başlangıç çerçevesidir.

3.4.2 Stratejik Bağlantılar ve Doğrulanması Gereken Müdahale İhtiyaçları

Bademler için başlangıçta belirlenen stratejik bağlantılar; üretim alanlarının ve doğal eşiklerin korunması, enerji ve altyapı yatırımlarının kırsal alanla uyumlandırılması, yapılaşma ve turizm baskılarının yönetilmesi, kırsal mirasın korunması ve yerel yaşamla ilişkilendirilmesi başlıklarını kapsamaktadır. Ancak bu stratejik eylemlerin her biri, mevcut denemede fiilen incelenmiş ve mekânsal karara dönüştürülmüş kabul edilmemelidir. Bölümde her bağlantının veri, saha ve mevcut çalışma malzemesi üzerinden doğrulanması gerekir.

Özellikle İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi'nde (Cilt 02) yer alan E1.3 eylemi; enerji, maden ve büyük altyapı yatırımlarının tarım, mera, orman, su kaynakları, yerleşim dokusu ve yerel yaşam üzerindeki etkilerinin azaltılmasını, çakışma alanlarının belirlenmesini ve yerel fayda–etki ilişkilerinin değerlendirilmesini öngörmektedir. Bademler'in “Üretim ve Enerji Dönüşümü Mahallesi” sınıfında bulunması bu eylemle başlangıç düzeyinde bağlantı kurmaktadır; ancak enerji veya altyapı baskısının türü, alanı, güncelliği ve etkisi çalışma kapsamında ayrıca doğrulanmalıdır.

Benzer biçimde E3.3 eylemi; turizm, rekreasyon, ikinci konut ve mevsimsel nüfus baskılarının yerel yaşam, su kaynakları, atık yönetimi, kırsal peyzaj ve konut piyasası üzerindeki etkilerinin yönetilmesini amaçlamaktadır. Bademler'de bu ilişkinin kapsamı, mevcut denemede kullanılan verilere ve saha bulgularına göre sınanmalı; doğrulanmamış turizm veya mevsimsel nüfus baskıları kesinleşmiş bulgu olarak yazılmamalıdır.

Kırsal mirasın yalnızca tescilli yapı ve alanlardan oluşmadığı; üretim biçimleri, yerel bilgi, geleneksel yapı kullanımları, kırsal yollar, peyzaj öğeleri ve topluluk belleğiyle birlikte ele alınması gerektiği Cilt 02'nin temel yaklaşımıdır. Kültürel mirasın yerel ekonomi ve topluluk yaşamıyla ilişkilendirilmesi ise yeniden işlevlendirme, yerel ürün, kültürel etkinlik ve dengeli ziyaretçi yönetimi gibi uygulamaları kapsayabilir. Bademler'de bu başlıkların hangilerinin gerçekten çalışıldığı mevcut malzeme envanteri üzerinden gösterilmelidir.

Tablo 3.33. Bademler Ön Denemesinin Statüsü ve Karar Çerçevesi

Tablo 3.34. Bademler Strateji-Eylem-Değerlendirme İlişkisi

Harita 3.21. Bademler'in Urla İlçesi ve Yakın Çevre İçindeki Konumu

Stratejik amaç ve eylem	Bademler'de doğrulanacak konu	Mevcut denemede aranacak kanıt	Tam uygulamada beklenen karşılık
SA1 – E1.1 Tarım Alanı Kaybını Önleme ve Üretim Havzası Bütünlüğünü Koruma	Üretim alanlarının sürekliliği, arazi kullanım değişiklikleri ve tarım dışı kullanım baskısı	Arazi kullanımı verisi, saha gözlemi, plan kararları ve üretim bilgisi	Üretim alanı koruma kararları ve arazi kullanım izleme sistemi
SA1 – E1.2 Doğal Eşikleri ve Risk Alanlarını Planlama	Su, topoğrafya, doğal alan, risk ve yapılaşma ilişkileri	Doğal eşik haritaları, risk verileri ve saha notları	Ekolojik karar çerçevesi ve yapılaşmadan kaçınılacak alanlar
SA1 – E1.3 Enerji, Maden ve Altyapı Yatırımlarını Kırsal Alanlarla Uyumlandırma	Enerji ve altyapı yatırımlarının yeri, etkisi ve kırsal kullanım ilişkisi	Yatırım ve kurum verileri, plan kararları, saha bulguları	Çakışma ve etki değerlendirmesi, uyum ve izleme kararları
SA3 – E3.1 Kırsal-Kentsel Ara Yüzlerde Yapılaşma ve Arazi Kullanımı Baskısını Yönetme	Yerleşim çeperi, yeni yapılaşma, kullanım değişikliği ve parsel baskısı	Ruhsat, plan, arazi kullanımı ve saha verileri	Geçiş, sınır, kontrollü gelişme ve baskı yönetimi kararları
SA3 – E3.3 Turizm, Rekreasyon ve Mevsimsel Nüfus Baskılarını Kırsal Karakterle Uyumlu Biçimde Yönetme	Ziyaretçi, ikinci konut, ticari kullanım ve mevsimsel yoğunluğun etkileri	Kullanım gözlemleri, nüfus ve hizmet verileri, yerel görüşmeler	Ziyaretçi, kullanım, hizmet ve kırsal karakter yönetim ilkeleri
SA4 – E4.1 Kırsal Miras, Kültürel Peyzaj ve Yerel Kimlik Envanterini Oluşturma	Yapılar, üretim bilgisi, topluluk belleği, kırsal peyzaj ve somut olmayan miras	Fotoğraf, yapı ve peyzaj envanteri, yerel anlatılar	Kırsal miras ve kültürel peyzaj envanteri
SA4 – E4.2 Kültürel Mirası Yerel Ekonomi, Eğitim, Turizm ve Topluluk Yaşamıyla İlişkilendirme	Miras değerlerinin güncel kullanım ve yerel yaşamla ilişkisi	Etkinlik, üretim, topluluk kullanımı ve yeniden işlevlendirme bilgileri	Kültürel kullanım, yerel ekonomi ve topluluk temelli proje kararları
SA5 – E5.1-E5.3	Veri, yönetim, uygulama, finansman ve izleme kapasitesi	Kurum, aktör, proje, sorumluluk ve mevcut izleme bilgileri	Kurumsal uygulama modeli, proje programı ve izleme sistemi

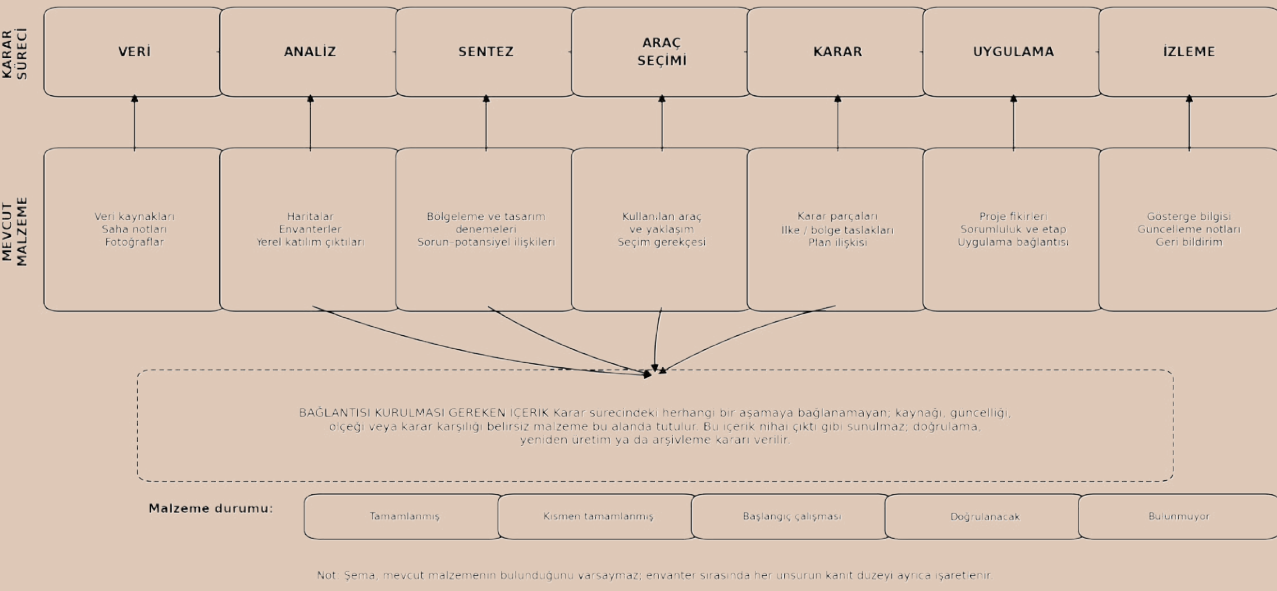
3.4.3 Mevcut Çalışma Malzemesinin Envanteri ve Kanıt Düzeyi

Bademler bölümünde ilk teknik işlem, mevcut çalışmanın bütün malzemesinin envanterlenmesidir. Bu envanter yalnızca dosya adlarını sıralamamalı; her malzemenin hangi planlama sorusuna, analiz aşamasına, araca ve karar çıktısına karşılık geldiğini de göstermelidir.

Malzeme envanteri hazırlanırken aşağıdaki kanıt düzeyleri kullanılabilir:

- **Tamamlanmış:** Yöntemi, veri kaynağı, çalışma alanı ve sonucu açık olan malzeme.
- **Kısmen tamamlanmış:** Veri veya analiz içeren ancak karar, sınır, kaynak veya yöntem bakımından eksik kalan malzeme.
- **Başlangıç çalışması:** Fikir, eskiz, not, taslak veya sınırlı saha gözleminden oluşan malzeme.
- **Bulunmuyor:** Tam uygulama dosyasında gerekli olmakla birlikte mevcut denemede yer almayan içerik.
- **Doğrulanacak:** Dosyada bulunan ancak güncelliği, kaynağı, kapsamı veya karar karşılığı henüz açıklanamayan malzeme.

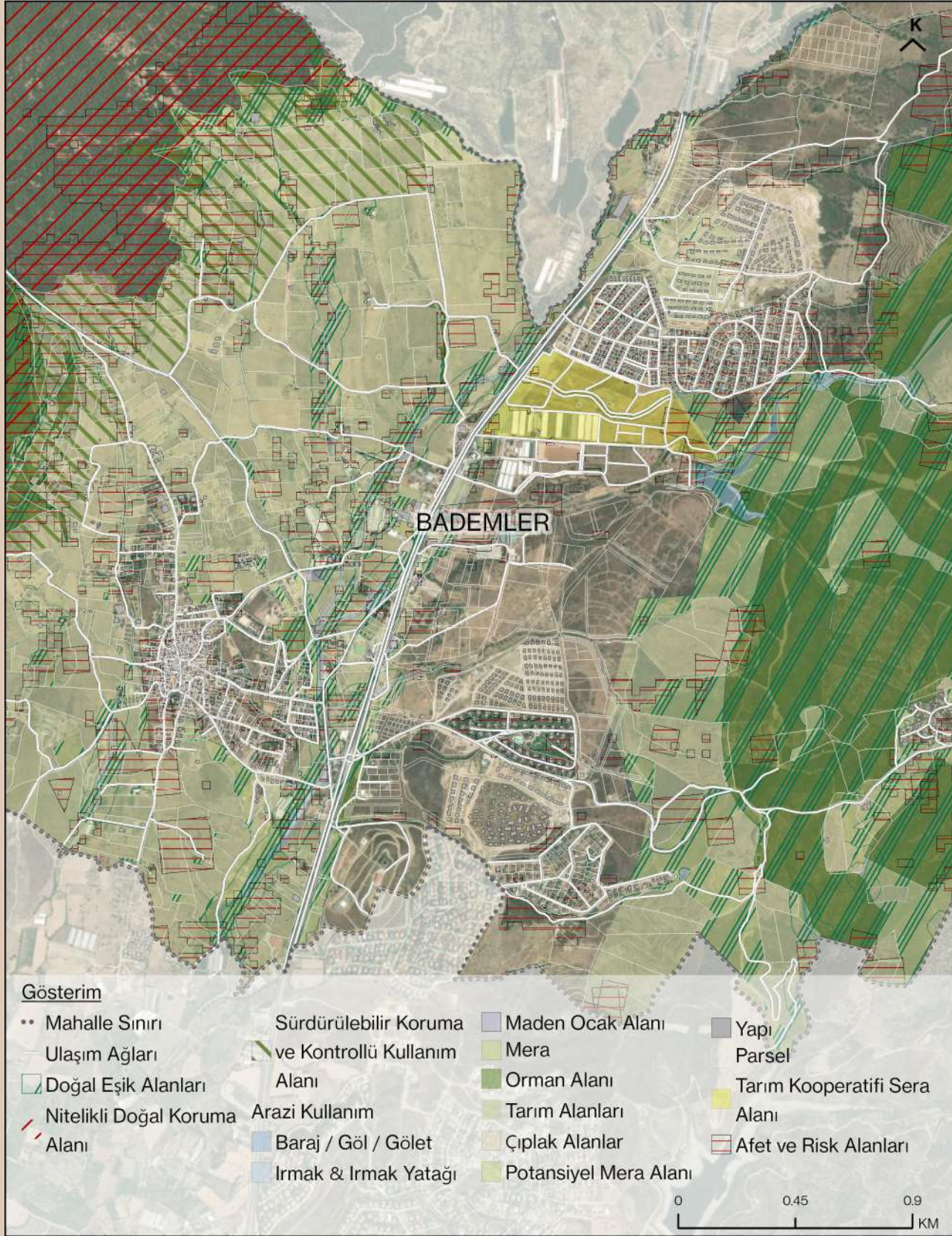
Bu tablo, mevcut dosya incelendikten sonra doldurulmalıdır. Boş hücreler tahminle tamamlanamalıdır.

Malzeme grubu	Mevcut dosyada aranacak içerik	Durum	Kullanılabileceği aşama	Tamamlanması gereken bilgi
Veri kaynakları	Mekânsal, istatistiki, plan ve kurum verileri	Tamamlanmış / kısmi / yok / doğrulanacak	Ön değerlendirme	Kaynak, tarih, ölçek ve güncellik
Çalışma alanı	İdari sınır, yerleşim çekirdeği, çeper, peyzaj veya alt alan sınırı		Kapsam ve ölçek	Sınırın hangi soruya göre seçildiği
Saha notları	Gözlem, kullanım, sorun, potansiyel ve aktör notları		Analiz ve yerel bilgi	Tarih, güzergâh ve yöntem
Fotoğraf envanteri	Yapı, sokak, açık alan, üretim, peyzaj ve kullanım fotoğrafları		Kırsal karakter ve miras	Konum, tarih ve açıklama
Arazi kullanımı	Mevcut kullanım, üretim, hizmet, konut ve açık alan bilgisi		Analiz	Kaynak, tarih, ölçek ve güncellik
Doğal eşik analizi	Su, topoğrafya, bitki, tarım ve risk katmanları		Ekolojik değerlendirme	Karar alanlarıyla ilişkisi
Mevcut plan incelemesi	Plan paftaları, plan notları ve uygulama durumu		Plan uyumu	Fiili kullanım la karşılaştırma
Enerji ve altyapı bilgisi	Yatırım, tesis, güzergâh, etki veya başvuru alanları		Baskı ve uyum değerlendirmesi	Güncel kurum verisi ve etki sınırı
Kültürel miras çalışması	Yapı, peyzaj, üretim bilgisi, topluluk belleği ve etkinlikler		Miras ve yerel kimlik	Sistematiik envanter ve değer ölçütleri
Yerel katılım	Görüşme, toplantı, atölye veya saha yürüyüşü sonuçları		Araç ve karar doğrulama	Katılımcılar, yöntem ve karar etkisi
Tasarım denemeleri	Yapı, açık alan, bölgeleme veya yerleşim eskizleri		Karar geliştirme	Hangi analize ve araca dayandığı
Harita veya bölgeleme denemeleri	Sınır, kullanım, karakter veya müdahale alanları		Sentez	Gösterim, yöntem ve karar gerekçesi
Proje fikirleri	Mekân, kullanım, uygulama ve aktör önerileri		Uygulama programı	Öncelik, sorumlu kurum ve uygulanabilirlik
İzleme bilgisi	Gösterge, başlangıç değeri veya güncelleme notu		İzleme	Veri kaynağı, sıklık ve sorumlu birim

➤
Tablo 3.35. Bademler Mevcut Çalışma Malzemesi Envanteri

◀
Şekil 3.1. Bademler Ön Denemesinde Üretilen Malzemenin Karar Sürecindeki Yeri

3.4.4 Planlama Sorusu, Çalışma Alanı ve Ölçeğin Değerlendirilmesi

Bademler ön denemesinin tam uygulama dosyasına dönüşebilmesi için öncelikle çalışmanın hangi somut planlama ihtiyacına yanıt verdiği belirlenmelidir. “Bademler’in korunması”, “yerel kimliğin güçlendirilmesi” veya “sürdürülebilir gelişme” gibi genel ifadeler tek başına yeterli planlama sorusu oluşturmaz. Soru; belirli bir sorun, baskı, karar boşluğu veya uygulama ihtiyacı üzerinden kurulmalıdır.

Planlama sorusu kesinleştirilmeden birincil araç ve çalışma sınırı da kesinleştirilmemelidir. Örneğin:

- Baskın mesele yerleşim sınırı ve yapılaşma baskısı ise sınır ve geçiş ilişkileri;
- Mevcut plan kararları ile kırsal karakter arasındaki uyumsuzluk ise plan uyumu;
- Doğal eşikler ve yatırım baskısı ise ekolojik kararlar;
- Kırsal miras, yapı ve kamusal mekân niteliği ise tasarım ve koruma ilkeleri

ön plana çıkabilir. Ancak bunlardan hangisinin Bademler’in birincil meselesi olduğu, mevcut deneme ve güncel saha verisi değerlendirilmeden belirlenmemelidir.

Bademler’de tam uygulama çalışması başlatıldığında, planlama sorusu Tablo 3.36’nın sonuçlarına göre oluşturulmalıdır. Önceden hazırlanmış malzemeye uygun bir soru icat edilmemeli; aksine güncel ihtiyaç doğrultusunda soru tanımlanmalı ve mevcut malzemenin bu soruya katkısı değerlendirilmelidir.

Tablo 3.36. Bademler Planlama Sorusu ve Çalışma Ölçeği Kontrolü

Harita 3.22. Bademler Mevcut Arazi Kullanımı, Yerleşim Dokusu ve Yapı Kullanımları

Değerlendirme sorusu	Kontrol edilecek konu	Yeterlilik ölçütü	Eksikse yapılacak işlem
Planlama ihtiyacı açık mı?	Çalışmayı başlatan sorun, baskı veya karar boşluğu	Tek ve değerlendirilebilir bir soru bulunması	İhtiyaç tanımı ve sorun doğrulama çalışması
Çalışma alanı gerekçeli mi?	İdari sınır ile işlevsel çalışma alanı arasındaki ilişki	Sınırın analiz ve karar ihtiyacına dayanması	İşlevsel sınır ve etkileşim alanı çalışması
Ölçek doğru mu?	Mahalle, yerleşim, çeper, kırsal peyzaj, parsel veya alt alan	Seçilen aracın ölçeğiyle uyum	Ölçek ve araç eşleştirmesinin yenilenmesi
Baskın sorun doğrulanmış mı?	Yapılaşma, enerji, turizm, üretim, miras veya doğal eşik	Güncel veri ve saha kanıtı	Veri toplama ve kurum görüşü
Kullanıcı ve aktörler belirlenmiş mi?	Yerleşik kullanıcılar, üreticiler, topluluklar ve diğer gruplar	Kararları etkileyen aktörlerin tanımlanması	Aktör haritalama ve katılım programı
Beklenen çıktı tanımlı mı?	Harita, plan, uyum matrisi, rehber veya karar kartı	Planlama sorusuyla doğrudan ilişkili çıktı	Çıktı ve araç tanımının yeniden kurulması
Uygulama yolu belli mi?	Plan, yatırım, proje, kurum görevi veya rehber kullanımı	Kararın aktarılacağı sürecin belirlenmesi	Yasal ve kurumsal aktarım çalışması

3.4.5 Müdahale Tipi ve Araç Paketinin Uyum Değerlendirmesi

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi'nde (Cilt 03) araç seçimi; kırsal mahalle sınıfı, doğal ve yasal eşikler, yapılaşma ve yatırım baskısı, üretim ilişkileri, mevcut plan durumu ve kırsal doku değerinin birlikte değerlendirilmesine dayanmaktadır. Planlı–plansız alan sınırı belirsizse Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası; doğal eşik ve risk ilişkileri belirleyiciyse Ekolojik Vaziyet Planı; mevcut plan kararlarının yeni araçlarla birlikte yorumlanması gerekiyorsa Meri Uygulama İmar Planı ile İlişki Kurma Aracı devreye alınmaktadır.

Bademler için başlangıçta önerilen üç koşullu araç, birbirinden bağımsız ve eşit ağırlıklı ürünler gibi ele alınmamalıdır. Değerlendirme sonucunda bunlardan biri birincil araç olarak seçilmeli, diğerleri birincil aracın eksik bıraktığı karar ilişkilerini tamamlamalıdır.

Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası

Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası; mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve varsa civarı, fiili yerleşim alanı, planlı ve plansız alanlar, gelişme baskısı ve korunması gereken alanlar arasındaki belirsizlikleri değerlendiren teknik karar destek aracıdır. Araç, geçici değerlendirme ve yönlendirme sağlar; hukuki kırsal yerleşik alan veya civarı sınırı oluşturmaz.

Bademler’de bu aracın kullanılıp kullanılmayacağına karar verilmeden önce mevcut onaylı sınırın bulunup bulunmadığı, varsa civarının ayrıca onaylanıp onaylanmadığı, uygulama veya koruma planlarının kapsamı, idari ve kadastral sınırların uyumu, yerleşim çeperindeki güncel yapılaşma baskısı ve resmî yeniden tespit ihtiyacı doğrulanmalıdır. Mevzuatta belirtilen 300 metre sabit bir tampon olarak uygulanmamalı; yalnızca azami mesafe olarak değerlendirilmelidir.

Meri Uygulama İmar Planı ile İlişki Kurma Aracı

Bu araç, mevcut uygulama ve koruma planları ile kırsal planlama araçlarının birlikte yorumlanmasını sağlamaktadır. Mevcut planı bulunan bir mahallede plan kararlarının kırsal karakteri, doğal eşikleri, yapılaşma koşullarını veya tampon kuşakları yeterince ele alıp almadığını değerlendirir.

Aracın beklenen çıktısı; mevcut plan kararlarıyla kırsal araçlar arasındaki uyumun değerlendirilmesi, plan notu önerileri, tamamlayıcı rehber ihtiyacı, revizyon başlıkları ve kurum görüşü gerektiren konuların belirlenmesidir.

Ekolojik Vaziyet Planı

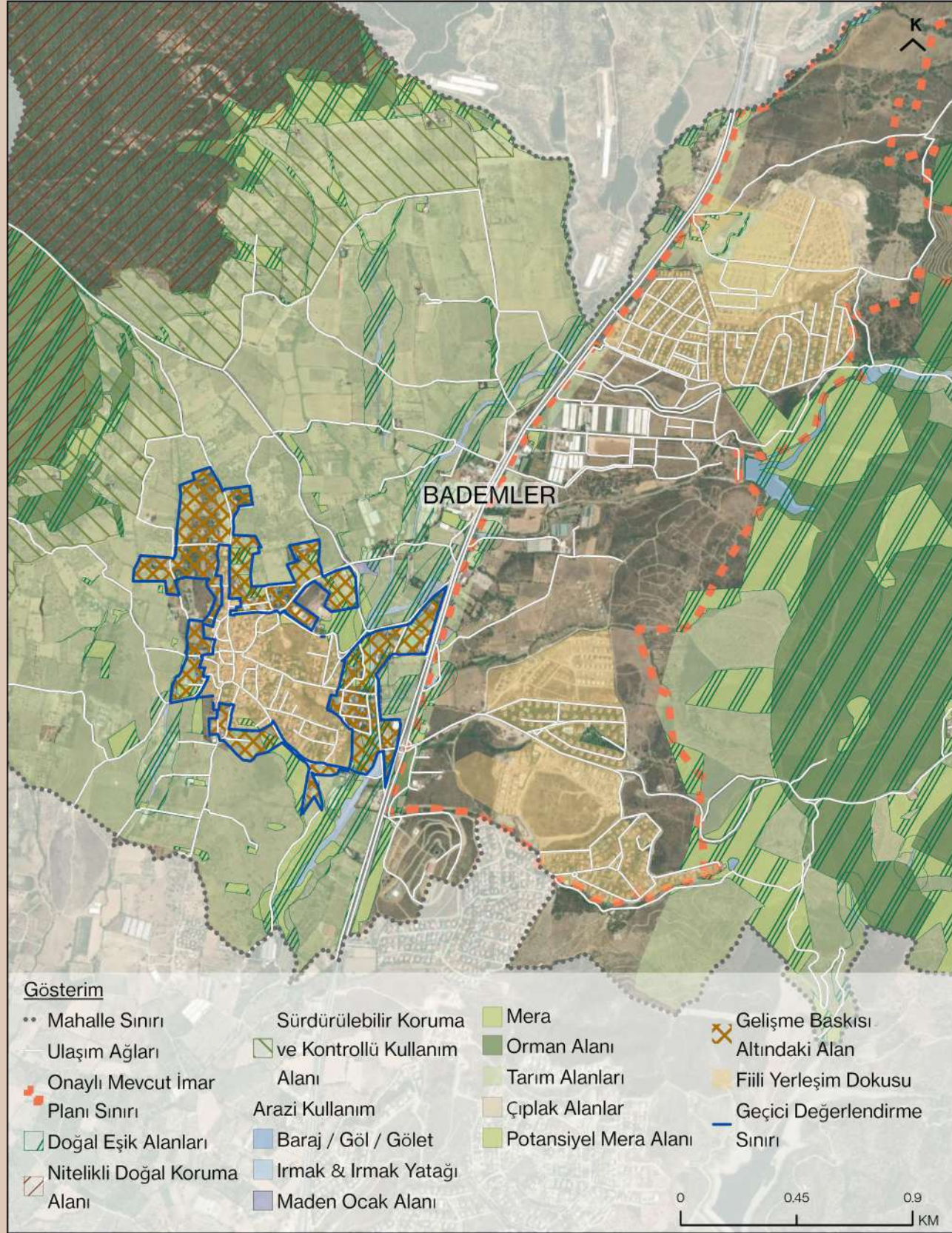
Ekolojik Vaziyet Planı, yalnızca doğal değerleri gösteren analiz paftası değil; doğal eşikler, yapılaşma, kullanım, koruma ve geçiş kararlarını birlikte yönlendiren bir karar aracıdır. Beklenen çıktıları; korunacak doğal eşikler, yapılaşmadan kaçınılacak alanlar, kontrollü kullanım alanları, yeşil–mavi altyapı ve koruma kuşaklarıdır.

Bademler’de bu aracın kullanılması için doğal eşik, su, tarım, peyzaj, risk veya yatırım baskısının karar sisteminde belirleyici olduğunun gösterilmesi gerekir.

Araç seçimi tamamlandıktan sonra “birincil araç”, “tamamlayıcı araçlar” ve “kullanılmayacak araçlar” açık biçimde yazılmalıdır. Her koşullu aracın kullanılması zorunlu değildir.

Koşullu ara	Aracın kullanılmasını gerektiren koşul	Mevcut denemede aranacak içerik	Beklenen karar çıktısı	Ön değerlendirme sonucu
Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası	Sınır belirsizliği, yapılaşma baskısı ve korunacak alanlarla gelişme alanlarının ayrıştırılması ihtiyacı	Yerleşik alan, plan sınırı, kullanım değişikliği ve çeper analizi	Mevcut onaylı hukuki sınırları, fiili yerleşim alanını ve teknik kontrollü kullanım, geçiş, koruma ve baskı yönetimi alanlarını birbirinden ayıran; resmî sınır tespiti veya plan işlemi ihtiyacını gösteren karar haritası	Uygun / kısmen uygun / uygun değil / veri yetersiz
Meri Uygulama İmar Planı ile İlişki Kurma Aracı	Mevcut plan kararları ile kırsal karakter ve yerel ihtiyaçlar arasında uyum sorunu	Plan paftaları, plan notları, fiili kullanım, yapılaşma ve yerel doku analizi	Uyum matrisi, plan notu ve revizyon başlıkları	
Ekolojik Vaziyet Planı	Doğal eşik, su, risk, tarım, peyzaj veya yatırım baskısının belirleyici olması	Doğal eşik, arazi kullanımı, yapılaşma ve yatırım katmanları	Ekolojik karar, koruma, kontrollü kullanım ve kuşak kararları	
Kırsal Tasarım Rehberi – olası tamamlayıcı araç	Kırsal doku, kültürel miras, kamusal mekân veya yerel mimari karar ihtiyacı	Yapı, sokak, parsel, peyzaj, malzeme ve kullanım envanteri	Tasarım, koruma ve uygulama ilkeleri	
Mevcut Planlarla Uyum ve Plan Hiyerarşisi Eşleştirmesi	Bütün uygulamalarda mevcut karar sistemiyle ilişki kurulması	Üst ve alt ölçek planlar, sektörel kararlar ve kurum görüşleri	Uyum, boşluk, çelişki ve tamamlayıcılık değerlendirmesi	Zorunlu temel araç

Tablo 3.37. Bademler Koşullu Araç Paketi Uyum Değerlendirmesi

3.4.7 Analiz-Karar-Çıktı Zincirinin Değerlendirilmesi

Mevcut denemenin tam uygulama dosyasına dönüşüp dönüşmeyeceğini belirleyen temel ölçüt, analizlerin karar ve uygulama çıktısına bağlanıp bağlanmadığıdır. Çok sayıda harita, fotoğraf veya tasarım eskizi bulunması tek başına tamamlanmış bir uygulama anlamına gelmez.

İ.Z.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)'e göre her aracın kendi niteliğine uygun biçimde harita, plan, rehber, karar matrisi, yapılaşma koşulları tablosu, uyum değerlendirmesi veya uygulama dosyası çıktısına dönüşmesi gerekir. Her çıktı; aracın amacı, kullanım koşulu, veri seti, müdahale tipi ve beklenen sonuçlarıyla uyumlu olmalıdır.

Karar aşaması	Değerlendirme sorusu	Beklenen kanıt	Mevcut durum	Geliştirme ihtiyacı
İhtiyaç tanımı	Çalışma hangi somut planlama ihtiyacından doğmuştur?	Açık planlama sorusu ve gerekçe		
Analitik tanı	Yerleşimin mevcut durumu hangi verilerle açıklanmıştır?	Veri envanteri ve analiz haritaları		
Stratejik yönelim	Çalışma hangi stratejik amaç ve eylemlere dayanmaktadır?	Strateji-eylem eşleştirmesi		
Müdahale tipi	Tip D ve Tip A ilişkisi güncel verilerle doğrulanmış mıdır?	Baskı, eşik, plan ve saha değerlendirilmesi		
Temel araçlar	Eşik, tampon kuşak, yapılaşma ve plan uyumu değerlendirilmiş midir?	Temel araç çıktıları		
Koşullu araç seçimi	Birincil ve tamamlayıcı araçlar gerekçelendirilmiş midir?	Araç seçim tablosu		
Sentez	Analizler ortak sorun-potansiyel sentezine dönüşmüş müdür?	Sentez haritası veya matrisi		
Mekânsal karar	Koruma, kullanım, sınır, geçiş veya tasarım kararları üretilmiş midir?	Karar haritası, plan veya kartlar		
Plan ilişkisi	Kararlar mevcut planlarla karşılaştırılmış mıdır?	Uyum matrisi ve revizyon başlıkları		
Kurumsal aktarım	Sorumlu kurumlar ve uygulama yolu belirlenmiş midir?	Kurum ve görev matrisi		
Uygulama programı	Kararlar projelere ve etaplara dönüştürülmüş müdür?	Proje kartları ve etaplama		
İzleme	Başlangıç değerleri ve göstergeler tanımlanmış mıdır?	İzleme tablosu		
Plan ve hukuki sınır durumu	Mahalle idari sınırı, mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve varsa civarı, plan sınırları, karar bilgileri ve yeniden tespit ihtiyacı doğrulanmış mıdır?	Hukuki sınır ve plan durumu matrisi		

Tablo 3.38. Bademler Karar Zinciri Tamamlanma Değerlendirmesi

Harita 3.23. Bademler Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası

Tablo 39 doldurulduğunda, Bademler çalışmasının hangi aşamada kaldığı ayrıntılı biçimde görülebilecektir. Bir aşamanın eksikliği diğer aşamalarda tahmin yoluyla giderilmemelidir.

3.4.8 Yerel Karakter, Üretim, Miras ve Baskı İlişkilerinin Doğrulanması

Bademler’in ayırt edici yerel nitelikleri, uygulama dosyasının yalnızca “korunacak değerler” başlığı altında değerlendirilmemelidir. Yerel üretim, topluluk yaşamı, kamusal kullanım, kültürel etkinlikler, gündelik pratikler, kırsal peyzaj ve mekânsal dönüşüm ilişkileri birlikte incelenmelidir.

Bu bölümde, aşağıdaki tabloda yer alan temalar veri ve saha çalışmasıyla doğrulanmalıdır.

Tema	Kontrol edilecek konu	Yeterlilik ölçütü	Eksikse yapılacak işlem
Üretim	Çalışmayı başlatan sorun, baskı veya karar boşluğu	Tek ve değerlendirilebilir bir soru bulunması	İhtiyaç tanımı ve sorun doğrulama çalışması
Enerji dönüşümü	İdari sınır ile işlevsel çalışma alanı arasındaki ilişki	Sınırın analiz ve karar ihtiyacına dayanması	İşlevsel sınır ve etkileşim alanı çalışması
Yerleşim çeperi	Mahalle, yerleşim, çeper, kırsal peyzaj, parsel veya alt alan	Seçilen aracın ölçeğiyle uyum	Ölçek ve araç eşleştirmesinin yenilenmesi
Kırsal miras	Yapılaşma, enerji, turizm, üretim, miras veya doğal eşik	Güncel veri ve saha kanıtı	Veri toplama ve kurum görüşü
Topluluk yaşamı	Yerleşik kullanıcılar, üreticiler, topluluklar ve diğer gruplar	Kararları etkileyen aktörlerin tanımlanması	Aktör haritalama ve katılım programı
Turizm ve ziyaretçi kullanımı	Harita, plan, uyum matrisi, rehber veya karar kartı	Planlama sorusuyla doğrudan ilişkili çıktı	Çıktı ve araç tanımının yeniden kurulması
Konut ve mevsimsel kullanım	Plan, yatırım, proje, kurum görevi veya rehber kullanımı	Kararın aktarılacağı sürecin belirlenmesi	Yasal ve kurumsal aktarım çalışması
Su ve altyapı	Su tüketimi, atık, drenaj ve mevsimsel kapasite	Kurum verisi ve saha çalışması	Ekolojik ve altyapı kararları
kamusal mekân	Meydan, sokak, açık alan ve etkinlik kullanımları	Kullanım gözlemi ve katılım	kamusal mekân ve tasarım kararları
Yerel ekonomi	Üretim, kooperatif, zanaat, ticaret ve etkinlik ilişkisi	Aktör görüşmeleri ve ekonomik ağ analizi	Yerel fayda ve proje geliştirme

Tablo 3.39. Bademler Yerel Karakter ve Baskı Doğrulama Çerçevesi

Bu değerlendirmede güçlü yerel kimlik, otomatik olarak bütün yapıların, kullanımların veya mevcut düzenin değişmeden korunması gerektiği biçiminde yorumlanmamalıdır. Korunacak değerler, iyileştirilecek kullanımlar, yönetilecek baskılar ve yeni ihtiyaçlar ayrı ayrı tanımlanmalıdır.

3.4.9 Korunabilecek Bulgular ve Yeniden Çalışılacak Bileşenler

Mevcut denemeden korunabilecek malzeme ile yeniden çalışılması gereken içeriklerin ayrılması, önceki emeğin kaybolmasını önleyecek ve sonraki çalışma aşamasını hızlandıracaktır. Ancak bir malzemenin korunması, mevcut biçimiyle doğrudan nihai dosyaya aktarılması anlamına gelmez. Verinin güncelliği, ölçeği, kaynağı ve karar sürecindeki işlevi kontrol edilmelidir.

Malzeme / bileşen	Korunma ölçütü	Olası işlem	Nihai dosyadaki yeri
Konum ve bağlam verileri	Güncel, kaynaklı ve çalışma ölçeğine uygun olması	Doğrudan kullanma veya güncelleme	Kimlik ve bağlam dosyası
Fotoğraf envanteri	Konum, tarih ve açıklamalarının bulunması	Sınıflandırma ve yeniden başlıklandırma	Kırsal karakter ve miras envanteri
Saha notları	Gösterim, tarih ve kaynak bilgisinin bulunması	Güncelleme ve saha doğrulaması	Analiz dosyası
Arazi kullanımı haritası	Yapılaşma, enerji, turizm, üretim, miras veya doğal eşik	Güncel veri ve saha kanıtı	Veri toplama ve kurum görüşü
Tasarım eskizleri	Açık bir sorun ve analizle ilişki kurması	İlke kartına dönüştürme veya arşivlem	Tasarım ve proje dosyası
Bölgeleme veya teknik sınır denemeleri	Sınırların veri ve ölçüte dayanması	Mevcut onaylı hukuki sınırlarla karşılaştırma; gerekçesi yeterliyse yeniden üretme, teknik karar haritasına dönüştürme veya arşivleme	Ana karar paftası
Yerel görüşmeler	Katılımcı, yöntem ve sonuç bilgisinin bulunması	Tematik analiz ve kararlarla ilişkilendirme	Katılım dosyası
Proje fikirleri	Açık sorun, kullanıcı ve uygulama karşılığı bulunması	Proje kartına dönüştürme	Uygulama programı
Plan incelemeleri	Güncel plan, not ve uygulama bilgisini içermesi	Uyum matrisine dönüştürme	Plan ilişkisi dosyası
Tamamlanmamış görseller	Karar sürecindeki işlevinin açıklanabilmesi	Yeniden çizim veya yöntemsel ek	Değerlendirme eki

Tablo 3.40. Bademler Mevcut Malzemenin Korunma ve Yeniden Çalışılma Kararı

Eksik veya belirsiz bileşen	Neden gereklidir?	Tamamlanması gereken çıktı
Tek ve açık planlama sorusu	Araç ve çalışma sınırını belirler	Planlama ihtiyacı notu
İşlevsel çalışma alanı	Analiz ve karar kapsamını sınırlar	Çalışma alanı haritası
Birincil araç seçimi	Uygulama dosyasının ana ürününü tanımlar	Araç seçim ve gerekçe tablosu
Güncel veri envanteri	Eski veya eksik bilgiye dayalı kararı önler	Veri ve kaynak tablosu
Sorun–potansiyel sentezi	Analizleri karar üretimine bağlar	Sentez haritası
Mevcut planlarla ilişki	Kararların yasal ve teknik aktarımını sağlar	Plan uyum matrisi
Karar kartları	Mekânsal kararları uygulama bilgisiyle tamamlar	Bölge, sınır veya ilke kartları
Kurum görüşleri	Yetki, kısıt ve uygulama koşullarını belirler	Kurum görüşü matrisi
Yerel katılım	Gündelik kullanım ve yerel bilgi sağlar	Katılım ve geri bildirim raporu
Uygulama programı	Kararları proje ve etaplara dönüştürür	Proje kartları
İzleme sistemi	Değişen baskı ve koşulları takip eder	Gösterge ve güncelleme tablosu
Mevcut plan ve hukuki sınır durumu	Teknik sınır ve araç kararlarının hukuki kapsamının belirlenmesini sağlar	Plan, idari sınır ve kırsal yerleşik alan durumu matrisi

Tablo 3.41. Bademler’de Yeniden Kurulması Gereken Asgari Bileşenler

3.4.10 Kurum Görüşleri ve Yerel Katılım Programı

Bademler çalışmasının tam uygulama dosyasına dönüşmesinde kurumsal koordinasyon ve yerel katılım iki ayrı fakat bağlantılı bilgi kaynağıdır. Kurumlar plan, yetki, yatırım, koruma, altyapı ve teknik kısıtlar hakkında bilgi sağlarken yerel aktörler gündelik yaşam, üretim, topluluk kullanımı, mevsimsel değişim, bakım ve yerel önceliklerin anlaşılmasını sağlar.

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03), yerel katılımı yalnızca görüş toplama işlemi olarak değil, araç seçimini ve uygulama kararlarını besleyen bir yerel bilgi üretim mekanizması olarak tanımlamaktadır. Muhtarlar, üreticiler, kooperatifler, kadınlar, gençler, yerel girişimciler, zanaatkârlar, yaşlılar, mevsimsel kullanıcılar ve sivil toplum aktörlerinin farklı bilgi ve deneyimleri sürece dâhil edilmelidir.

Aktör veya kurum grubu	Doğrulanacak konu	Beklenen katkı	Karar dosyasına aktarım
İzmir Büyükşehir Belediyesi ilgili birimleri	Üst ölçek plan, kırsal hizmet, ulaşım, altyapı, çevre ve yatırım kararları	Plan ve yatırım ilişkisi	Uyum ve sorumluluk matrisi
Urla Belediyesi	Alt ölçek plan, ruhsat, yapılaşma, hizmet, kamusal mekân ve yerel uygulama	Uygulama kapasitesi ve plan ilişkisi	Plan notu, proje ve bakım kararları
Tarım ve ormanla ilgili kurumlar	Tarım alanları, üretim, doğal eşikler ve kırsal peyzaj	Koruma ve üretim kararları	Eşik ve koruma dosyası
Enerji ve çevreyle ilgili kurumlar	Enerji yatırımları, çevresel etkiler ve ilgili karar süreçleri	Güncel baskı ve yatırım bilgisi	Uyum ve etki değerlendirmesi
Koruma ve kültür kurumları	Tescilli veya tescilsiz miras, kültürel peyzaj ve koruma kararları	Miras ve planlama kısıtları	Miras envanteri ve tasarım kararları
Su ve altyapı birimleri	Su, kanalizasyon, drenaj, atık ve mevsimsel kapasite	Altyapı ve taşıma kapasitesi	Ekolojik ve altyapı kararları
Muhtarlık	Yerel ihtiyaçlar, uygulama sorunları ve mahalle bilgisi	Yerel önceliklerin belirlenmesi	İhtiyaç ve proje sıralaması
Üreticiler ve kooperatifler	Üretim, pazarlama, ortak kullanım ve arazi baskıları	Üretim sürekliliği bilgisi	Üretim ve yerel ekonomi kararları
Yerel kültür ve topluluk aktörleri	Miras, etkinlik, topluluk belleği ve ortak kullanım	Somut olmayan miras ve kullanım bilgisi	Miras ve topluluk yaşamı kartları
Esnaf ve yerel girişimciler	Ticaret, ziyaretçi kullanımı ve yerel ekonomi	Ekonomik ilişki ve kullanım baskısı	Kullanım ve yerel fayda kararları
Kadınlar, gençler, yaşlılar ve çocuklar	Kamusal mekân, hizmet, erişim ve gündelik yaşam	Kullanıcı çeşitliliği ve ihtiyaçlar	Kamusal mekân ve sosyal kullanım kararları
Sürekli ve mevsimsel kullanıcılar	Kullanım yoğunluğu, konut, hizmet ve altyapı etkileri	Mevsimsel değişimin anlaşılması	Baskı ve kapasite değerlendirmesi

Tablo 3.42. Bademler Kurum Görüşü ve Yerel Katılım İhtiyacı

Yerel katılım en az üç aşamada yürütülmelidir:

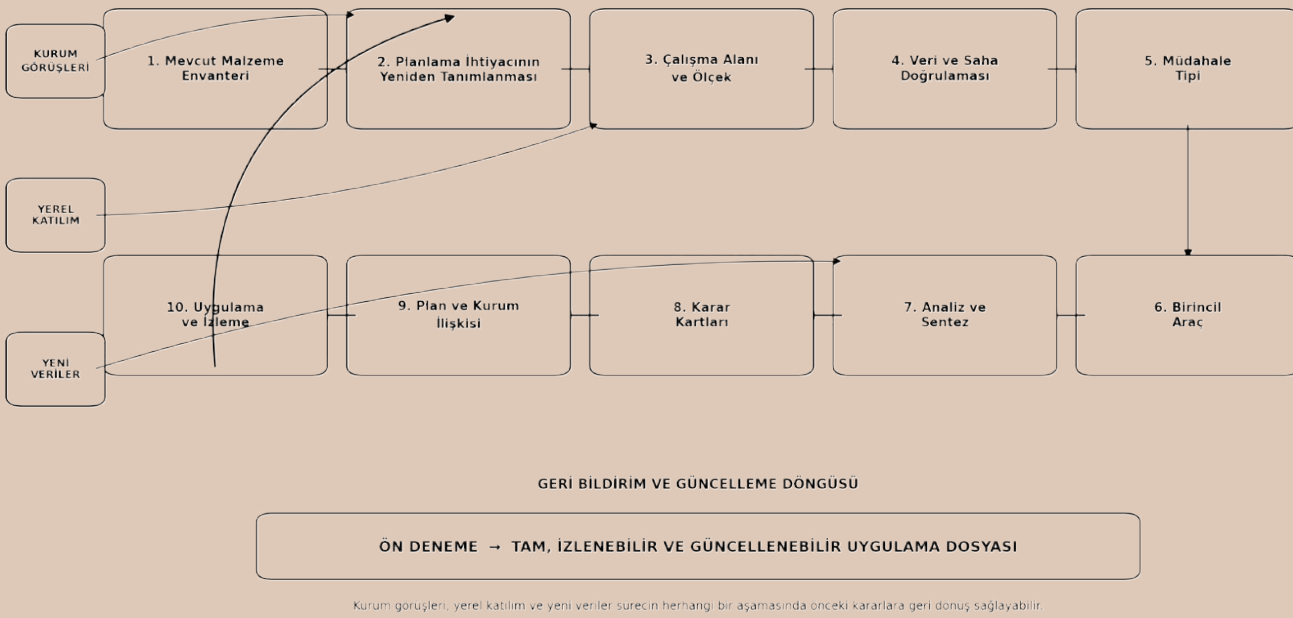
- Mevcut denemenin doğrulanması:** Önceki çalışmada ele alınan sorun ve önerilerin hâlen geçerli olup olmadığının belirlenmesi.
- Araç ve karar geliştirme:** Çalışma alanı, öncelikli sorunlar ve olası kararların yerel bilgiyle sınanması.
- Uygulama ve izleme:** Proje öncelikleri, bakım, kullanım, sorumluluk ve geri bildirim modelinin oluşturulması.

3.4.11 Tam Uygulama Dosyasına Dönüşme Programı

Bademler ön denemesinin tam uygulama dosyasına dönüşmesi, yalnızca eksik haritaların tamamlanmasıyla sağlanamaz. Planlama sorusundan izleme sistemine kadar karar zincirinin yeniden kurulması gerekir.

Aşama	Yapılacak çalışma	Ana çıktı	Tamamlanma ölçütü
1. Mevcut malzemenin envanterlenmesi	Veri, harita, fotoğraf, saha, katılım, tasarım ve proje malzemelerinin sınıflandırılması	Mevcut çalışma envanteri	Bütün malzemelerin durum ve kullanım kararının belirlenmesi
2. Planlama ihtiyacının yeniden tanımlanması	Güncel sorun, baskı, potansiyel ve karar boşluğunun belirlenmesi	Açık planlama sorusu	Tek ve sınanabilir bir sorunun oluşturulması
3. Çalışma alanı ve ölçeğin belirlenmesi	Mahalle, yerleşim, çeper, peyzaj veya alt alan sınırının gerekçelendirilmesi	Çalışma alanı haritası	İdari ve işlevsel sınırların ayrılması
4. Veri, saha, plan ve hukuki sınır doğrulaması	Eksik veya güncel olmayan verilerin tamamlanması; mahalle idari sınırı, mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve varsa civarı, plan sınırları, karar tarih ve sayıları ile yeniden tespit ihtiyacının doğrulanması	Güncel veri seti ile plan ve hukuki sınır matrisi	Kaynak, tarih, ölçek, karar ve onay bilgilerinin tamamlanması; teknik öneriler ile mevcut hukuki sınırların ayrılması
5. Müdahale tipinin doğrulanması	Tip D ve Tip A ilişkilerinin güncel verilerle sınanması	Müdahale gerekçe tablosu	Birincil ve tamamlayıcı müdahale tiplerinin açıklanması
6. Birincil ve tamamlayıcı araçların seçilmesi	Başlangıç araç paketinin kullanım koşullarına göre değerlendirilmesi	Araç seçim tablosu	Birincil aracın ve tamamlayıcı araçların belirlenmesi
7. Analiz ve sentezin tamamlanması	Doğal, mekânsal, plan, üretim, miras ve baskı verilerinin bütünleştirilmesi	Sorun–potansiyel sentezi	Analizlerin karar alanlarına dönüşmesi
8. Karar çıktılarının hazırlanması	Sınır, ekolojik karar, plan uyumu veya tasarım kararlarının geliştirilmesi	Ana karar paftası ve kartlar	Her kararın veri ve araçla ilişkilendirilmesi
9. Kurum ve yerel katılımın tamamlanması	Teknik görüşlerin ve yerel bilginin kararlara aktarılması	Kurum ve katılım matrisi	Görüşlerin hangi kararı değiştirdiğinin gösterilmesi
10. Uygulama ve izleme sisteminin kurulması	Proje, etap, sorumluluk, kaynak ve gösterge sisteminin hazırlanması	Uygulama ve izleme programı	Kararların uygulanabilir ve güncellenebilir hâle gelmesi

Tablo 3.43. Bademler Tam Uygulama Dosyasına Dönüşme Programı

Şekil 3.3. Bademler Ön Denemesinin Tam Uygulama Dosyasına Dönüşüm Akışı

3.4.12 Tamamlanma Ölçütleri, İzleme ve Karar Noktası

Bademler çalışmasının tam uygulama örneğine dönüştüğü, yalnızca yeni bir harita veya rapor hazırlanmasıyla kabul edilmemelidir. Aşağıdaki ölçütlerin birlikte karşılanması gerekir.

Ölçüt	Tamamlanmış kabul edilme koşulu	Doğrulama belgesi
Planlama sorusu	Açık, yere özgü ve karar üretmeye uygun olması	İhtiyaç tanımı
Çalışma alanı	İdari ve işlevsel sınırların gerekçeli biçimde tanımlanması	Çalışma alanı haritası
Veri seti	Kaynak, tarih, ölçek ve güncellik bilgilerinin bulunması	Veri envanteri
Müdahale tipi	Tip D ve Tip A ilişkisinin saha ve veriyle doğrulanması	Müdahale değerlendirme tablosu
Araç seçimi	Birincil ve tamamlayıcı araçların kullanım koşullarının açıklanması	Araç seçim matrisi
Analiz–karar ilişkisi	Her kararın belirli analiz ve sentez bulgusundan türetilmesi	Karar gerekçe matrisi
Ana karar çıktısı	Aracın niteliğine uygun plan, harita, uyum matrisi veya rehber üretilmesi	Ana karar paftası
Mevcut planlarla ilişki	Uyum, boşluk, çelişki ve revizyon ihtiyacının belirlenmesi	Plan uyum matrisi
Kurumsal koordinasyon	Sorumlu ve destekleyici kurumların belirlenmesi	Kurum görev tablosu
Yerel katılım	Yerel bilginin karar ve proje önceliklerine yansıtılması	Katılım ve karar karşılık tablosu

Tablo 3.44. Bademler Tam Uygulama Dosyası Tamamlanma Ölçütleri

Ölçüt	Tamamlanmış kabul edilme koşulu	Doğrulama belgesi
Uygulama programı	Proje, etap, kaynak, bakım ve sorumlulukların tanımlanması	Proje kartları
İzleme sistemi	Başlangıç değeri, hedef, veri kaynağı ve sıklığının belirlenmesi	İzleme tablosu
Güncelleme mekanizması	Hangi değişikliklerde dosyanın yeniden ele alınacağını açıklanması	Güncelleme protokolü
Yasal sınır ve plan statüsü	Mahalle idari sınırı, mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve varsa civarı, plan sınırları, karar tarihi ve sayıları ile resmî işlem ihtiyacının doğrulanması	Hukuki sınır ve plan durumu matrisi

Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritasının seçilmesi hâlinde mevcut onaylı hukuki sınırlar ile teknik öneri alanları ayrılmadan ve gerekli resmî işlem tanımlanmadan çalışma tamamlanmış kabul edilmemelidir.

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)’te önerilen araçların mevcut planlama sisteminin yerine geçmediği; mevcut planlar, belediye kararları ve kurum süreçleri üzerinden uygulamaya aktarılması gerektiği belirtilmektedir. Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası geçici yönlendirme, Ekolojik Vaziyet Planı karar desteği, tasarım rehberleri tamamlayıcı belge, plan uyum araçları ise plan notu ve revizyon girdisi olarak kullanılabilmektedir. Bademler’de de nihai karar, seçilecek aracın yasal ve kurumsal aktarım biçimi tanımlanmadan tamamlanmış sayılmamalıdır.

3.4.13 Bademler Ön Deneme Değerlendirme ve Geliştirme Dosyası

Bademler bölümünün mevcut aşamadaki ana çıktısı bir “nihai plan” değil, ön denemenin durumunu ve sonraki çalışma programını açıklayan değerlendirme ve geliştirme dosyasıdır.

Dosya grubu	İçerik
Statü ve yöntem notu	Çalışmanın neden ön deneme olduğu, kapsamı ve değerlendirme yaklaşımı
Mevcut malzeme envanteri	Veri, harita, fotoğraf, analiz, katılım, tasarım ve proje malzemeleri
Kanıt düzeyi tablosu	Tamamlanmış, kısmi, başlangıç, bulunmuyor ve doğrulanacak içerikler
Stratejik bağlantı dosyası	Başlangıçta ilişkilendirilen stratejik amaç ve eylemlerin doğrulama durumu
Planlama sorusu ve ölçek değerlendirmesi	Mevcut soru, sınır ve ölçeğin yeterlilik analizi

Tablo 3.44 (devam).
Bademler Tam Uygulama Dosyası Tamamlanma Ölçütleri

Tablo 3.45 (devam).
Bademler Ön Deneme Değerlendirme ve Geliştirme Dosyası Teslim Seti

Dosya grubu	İçerik
Araç uyum değerlendirmesi	Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası, Meri Uygulama İmar Planı ile İlişki Kurma Aracı ve Ekolojik Vaziyet Planının kullanım koşulları; mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve varsa civarı, plan durumu, fiilî yerleşim ve gerekli resmî işlem süreçleriyle birlikte değerlendirilir.
Karar zinciri boşluk analizi	İhtiyaçtan izlemeye kadar tamamlanan ve eksik aşamalar
Korunacak malzeme listesi	Sonraki çalışmada yeniden kullanılabilcek içerikler
Yeniden çalışma listesi	Güncellenecek, yeniden üretilecek veya tamamlanacak içerikler
Kurum ve katılım programı	Alınacak görüşler, yerel aktörler ve katılım yöntemi
Tam uygulamaya dönüşme programı	Faaliyetler, çıktılar, sorumlular ve tamamlanma ölçütleri
İzleme ve güncelleme çerçevesi	Tam uygulama aşamasında kullanılacak gösterge ve güncelleme mantığı

Bademler’den elde edilen temel yöntemsel öğrenme, tamamlanmamış bir çalışmanın eksiklerini gizleyerek tam uygulama gibi sunulması değil; hangi karar halkalarının oluştuğunu ve hangilerinin yeniden kurulması gerektiğini şeffaf biçimde göstermektir. Bu yaklaşım, yalnızca Bademler için değil, farklı ekiplerce daha önce başlatılmış ancak ortak uygulama dosyası sistemine göre tamamlanmamış diğer kırsal çalışmaların değerlendirilmesinde de kullanılabilir.

Bademler’e özgü çalışma sonuçları doğrudan başka yerleşimlere aktarılamaz. Aktarılabilir olan; mevcut malzemeyi envanterleme, kanıt düzeyini belirleme, araç–ihtiyaç uyumunu sınama, karar zincirindeki boşlukları ortaya çıkarma ve çalışmayı tamamlamak için aşamalı bir geliştirme programı oluşturma yöntemidir.

4 Uygulamaların Karşılaştırmalı ve Yöntemsel Değerlendirmesi

Bu bölümde Adaküre, Doğancılar, Kiraz Merkez ve Bademler çalışmaları; karar ölçeği, baskın planlama sorusu, kullanılan araçlar, üretilen çıktılar, kurumsal uygulama kapasitesi ve tamamlanma düzeyi bakımından karşılaştırılmaktadır. Karşılaştırmanın amacı uygulamaları başarı düzeylerine göre sıralamak değil; İZ.KIRSAL Mevcut Durum ve Sınıflama (Cilt 01), İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi (Cilt 02) ve İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi'nde (Cilt 03) geliştirilen ortak karar sisteminin farklı kırsal yerleşimlerde nasıl değiştiğini ve hangi koşullarda uygulanabilir hâle geldiğini ortaya koymaktır.

Uygulama örnekleri aynı yöntemsel çerçeveden hareket etmekle birlikte aynı ölçeğe, araca veya çıktı biçimine sahip değildir. Adaküre yapı, parsel, sokak ve yerleşim dokusuna; Doğancılar mevcut hizmet, kamusal mekân ve yapı kapasitesinin yeniden etkinleştirilmesine; Kiraz Merkez mahalleler arası hizmet, ulaşım, üretim ve merkezilik ilişkilerine odaklanmaktadır. Bademler ise tamamlanmış bir uygulama örneğinden çok, daha önce üretilmiş çalışma malzemesinin ortak karar sistemiyle uyumunu sınavan bir ön deneme niteliğindedir. Bu nedenle karşılaştırmada yalnızca nihai mekânsal çıktılar değil, bu çıktıların üretildiği veya henüz üretilmediği süreçler de değerlendirilmektedir. Adaküre, Doğancılar ve Kiraz Merkez çalışmalarının planlama sorusu, yöntem, araç, çıktı ve uygulama bağlantısını tamamlayan uygulama formatında; Bademler'in ise eksik karar halkalarını gösteren bir yöntemsel değerlendirme olarak ele alınması öngörülmektedir.

4.1 Ölçeğe Göre Farklılaşma

Uygulama örnekleri arasındaki temel farklılıklardan biri, planlama kararının üretildiği ölçektir. Ölçek yalnızca paftanın sayısal ölçeğini değil; planlama sorusunun hangi mekânsal ilişkiler üzerinden ele alındığını, hangi verilerin gerekli olduğunu, hangi aktörlerin sürece katılması gerektiğini ve kararın hangi uygulama mekanizmasına aktarılacağını da belirlemektedir.

Adaküre'de karar sistemi yerleşimden yapıya doğru ayrıntılanmaktadır. Yerleşim çekirdeği ve üretim peyzajı genel çerçeveyi oluştururken sokak, yapı adası, parsel, yapı, müstemilat, bahçe ve kamusal mekân ölçeğinde tasarım

ilkeleri geliştirilmektedir. Bu nedenle baskın çıktı, yapı ve mekân niteliğini yönlendiren Kırsal Tasarım Rehberi ve tasarım kartlarıdır.

Doğancılar'da temel karar birimi yine mahalle ve yerleşim ölçeğidir; ancak çalışmanın odağı fiziksel dokunun biçimsel ayrıntısından çok mevcut hizmet, altyapı, kamusal mekân ve yapı kapasitesinin yeniden kullanılmasıdır. Yapı ve parsel ölçeğindeki kararlar, hizmet erişimi, kamusal yaşam ve yerel ekonomik kapasiteyi destekledikleri ölçüde önem kazanmaktadır.

Kiraz Merkez'de ise tekil mahalle sınırı yeterli bir karar birimi değildir. İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahalleleri ayrı ayrı incelenmekte; ancak planlama kararları üç mahallenin birbirini tamamlayan merkez işlevleri ile çevredeki kırsal mahallelerden gelen hizmet, ulaşım, üretim ve pazar hareketleri üzerinden oluşturulmaktadır. Dolayısıyla karar ölçeği, mahalle grubu ve alt-bölgesel kırsal hizmet odağı düzeyine genişlemektedir.

Bademler'de çalışma ölçeği henüz kesinleşmiş değildir. Yerleşim bütünü, yerleşim çeperi, kırsal peyzaj, yapı-parcel sistemi veya belirli bir baskı

alanından hangisinin ana çalışma ölçeğini oluşturacağı, planlama sorusu ve birincil araç kesinleştirildikten sonra belirlenmelidir.

Karşılaştırma, daha küçük ölçekli çalışmanın daha ayrıntılı, daha geniş ölçekli çalışmanın ise daha genel olduğu biçiminde basit bir hiyerarşi kurmamaktadır. Her ölçek farklı bir karar türüne hizmet etmektedir. Adaküre'de parsel ve yapı ayrıntısı ana çıktı için zorunluyken Kiraz Merkez'de tek tek yapıların incelenmesi, hizmet ve merkezilik ilişkilerinin açıklanması için ancak seçilmiş alanlarda gerekli olabilir. Benzer biçimde Doğancılar'da yapı envanteri, mimari tipoloji üretmekten çok boş ve düşük kullanılan yapıların yeniden işlevlendirme kapasitesini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır.

Bu nedenle uygulama başlamadan önce yalnızca “hangi alan çalışılacaktır?” sorusu değil, “hangi kararın hangi mekânsal ilişkiler üzerinden üretileceği?” sorusu da yanıtlanmalıdır. Çalışma ölçeğinin planlama sorusundan bağımsız belirlenmesi, gereksiz veri üretimine veya karar için gerekli ilişkilerin inceleme alanı dışında kalmasına neden olabilir.

➤ **Tablo 4.1.** Uygulama Örneklerinin Ölçek, Baskın Çıktı ve Temel Öğrenmeler Açısından Karşılaştırılması

Uygulama	Çalışma statüsü	Karar ölçeği	Baskın planlama sorusu	Baskın çıktı	Temel yöntemsel öğrenme
Adaküre–Beydağ	Ayrıntılı uygulama örneği	Yerleşim–sokak–yapı adası–parcel–yapı–açık alan	Kırsal doku, üretim peyzajı ve yerel mimari korunurken iyileştirme ve yeni yapılaşmanın nasıl yönlendirileceği	Kırsal Tasarım Rehberi, Ekolojik Vaziyet Planı ve tasarım kartları	Tasarım kararları yalnızca yapı biçimine dayandırılmamalı; kırsal mahalle sınıfı, müdahale tipi, stratejik eylemler, doğal eşikler ve üretim peyzajıyla birlikte oluşturulmalıdır.
Doğancılar–Kiraz	Kırsal yeniden etkinleştirme uygulaması	Mahalle–yerleşim–hizmet odağı–kamusal mekân–yapı	Mevcut altyapı, hizmet, yapı ve kamusal mekân kapasitesinin kırsal yaşam için nasıl yeniden kullanılacağı	Ekolojik Vaziyet Planı, yeniden işlevlendirme ve proje kartları	Yeni alan ve yapı üretmeden önce mevcut kapasitenin envanterlenmesi, iyileştirilmesi ve çok amaçlı kullanıma açılması gerekmektedir.
Kiraz Merkez–İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet	Mahalle grubu ve kırsal hizmet odağı uygulaması	Mahalle–mahalle grubu–mikro-bölge–alt-bölgesel merkez–kırsal etkileşim alanı	Merkezilik, hizmet, ulaşım, üretim ve pazar kapasitesinin yakın kırsal çevre lehine nasıl güçlendirileceği	Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı ve mikro-bölge karar kartları	Mahalle grubu ölçeği, merkezilik avantajı ile yapılaşma ve dönüşüm baskılarının aynı karar sistemi içinde ele alınmasını sağlar.
Bademler–Urla	Ön deneme ve yöntemsel öğrenme alanı	Henüz kesinleşmemiş; planlama sorusuna göre yeniden belirlenecek	Mevcut çalışmanın hangi planlama ihtiyacına ve araç sistemine karşılık geldiğinin belirlenmesi	Mevcut malzeme envanteri, araç uyum değerlendirmesi ve geliştirme programı	Tamamlanmamış çalışmaların değerlendirilmesinde çıktı miktarından çok ihtiyaç–ölçek–araç–karar–uygulama zincirinin kurulup kurulmadığı dikkate alınmalıdır.

4.2 Araçlara Göre Farklılaşma

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi'nde tanımlanan araçlar birbirinin alternatifi olan bağımsız plan türleri değildir. Araçlar, farklı karar düzeylerinde çalışan ve gerektiğinde birbirini tamamlayan bileşenlerdir. Her uygulamada temel araçlar ortak bir karar zemini oluştururken, koşullu araçlardan biri baskın planlama ihtiyacına göre birincil araç olarak seçilmekte; diğer araçlar ise eşik, sınır, tasarım, merkezilik veya plan uyumu gibi konularda bu ana çıktıyı desteklemektedir.

Kırsal Tasarım Rehberi, yapı ve mekânın fiziksel niteliği ile kırsal yaşam, yerel mimari ve peyzaj karakteri arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Ekolojik Vaziyet Planı, yerleşim, doğal sistemler, üretim alanları, riskler ve yapılaşma kararlarını ortak bir mekânsal çerçevede değerlendirmektedir. Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı ise mahalleler arası üretim, hizmet, ulaşım, pazar, sosyal donatı ve merkezilik ilişkilerini tanımlamaktadır. Bu araç, özellikle tekil mahalle yerine mahalle grubu veya kırsal hizmet odağı ölçeğinde kullanılmaktadır.

Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası; mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve varsa civarı, fiili yerleşim alanı, planlı ve plansız alanlar, gelişme baskısı ve korunması gereken alanlar arasındaki

belirsizlikleri gösteren teknik karar destek aracıdır. Araç, kalıcı plan veya resmi sınır kararı oluşturulana kadar geçici değerlendirme ve yönlendirme sağlar; hukuki kırsal yerleşik alan ve civarı sınırı oluşturmaz. Meri Uygulama İmar Planı ile İlişki Kurma Aracı ise mevcut plan kararlarının kırsal karakter, doğal eşikler, yerel ihtiyaçlar ve İZ.KIRSAL araçlarıyla ilişkisini değerlendirmektedir.

Ekolojik Vaziyet Planı yalnızca doğal değerleri gösteren bir analiz paftası değil; yapılaşma ve kullanım kararlarını ekolojik verilerle birlikte yönlendiren bir karar aracıdır. Benzer şekilde mevcut planlarla ilişki kuran araçların amacı yürürlükteki planları geçersiz kılmak değil, bu planların kırsal karakter, eşikler ve yerel ihtiyaçlar açısından nasıl yorumlanacağını veya tamamlanacağını göstermektir.

Bir aracın farklı uygulamalarda farklı konumlarda bulunması mümkündür. Örneğin Ekolojik Vaziyet Planı Doğancılar'da ana karar paftası, Adaküre'de Kırsal Tasarım Rehberi'ni tamamlayan çevresel çerçeve, Bademler'de ise kullanım gerekliliği henüz doğrulanması gereken koşullu bir araçtır. Dolayısıyla araç seçimi, kırsal mahalle sınıfının otomatik sonucu olarak değil; planlama sorusu, eşikler, baskılar, mevcut planlar, saha bulguları ve uygulama kapasitesi birlikte değerlendirilerek yapılmalıdır.

➤ **Tablo 4.2.** Planlama Araçlarının Karar Düzeyi, Veri Gereksinimi ve Uygulama İşlevi Açısından Karşılaştırılması

Planlama aracı	Yanıt verdiği temel soru	Baskın ölçek	Temel veri gereksinimi	Başlıca çıktı	Uygulama örneklerindeki rolü	Hukuki niteliği
Kırsal Tasarım Rehberi	Yapı, parsel, sokak, açık alan ve peyzaj kırsal karaktere uygun olarak nasıl düzenlenmelidir?	Yerleşim, sokak, parsel, yapı ve açık alan	Yerel mimari, yapı ve parsel örüntüsü, kullanım, malzeme, kamusal mekân ve peyzaj	Tasarım ilkeleri, yapı-parcel kartları ve uygulama ayrıntıları	Adaküre'de birincil; Doğancılar ve gerekli seçilmiş alanlarda Kiraz Merkez'de tamamlayıcı	Tamamlayıcı rehberdir; yasal plan veya kırsal yerleşik alan sınırı değildir.
Ekolojik Vaziyet Planı	Doğal eşikler, riskler, üretim alanları ve yapılaşma kararları nasıl birlikte yönlendirilmelidir?	Mahalle ve yakın çevresi; gerektiğinde alt bölge	Su, drenaj, topoğrafya, tarım, orman, risk, açık alan, yapılaşma ve plan kararları	Koruma, kontrollü kullanım, yeşil-mavi altyapı ve kuşak kararları	Doğancılar'da birincil; Adaküre'de tamamlayıcı; Bademler'de uygunluğu doğrulanacak	Teknik karar destek ve proje yönlendirme aracıdır.
Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı	Hizmet, üretim, pazar, ulaşım ve merkezilik ilişkileri hangi odak ve karar alanları üzerinden kurulmalıdır?	Mahalle grubu, alt bölge ve kırsal hizmet odağı	Hizmet erişimi, üretim, pazar, ulaşım, nüfus, sosyal donatı ve ekonomik ağlar	Mikro-bölgeleme planı, hizmet paylaşım alanları ve karar kartları	Kiraz Merkez'de birincil	Stratejik ve işlevsel karar çerçevesidir; yasal imar planı değildir.
Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası	Sınır belirsizliği ve gelişme baskısı bulunan alanlarda geçici koruma, geçiş ve kontrollü gelişme sınırları nasıl oluşturulmalıdır?	Yerleşim, yerleşim çeperi ve yakın kırsal çevre	Mevcut sınırlar, planlar, arazi kullanımı, tarım ve doğal alanlar, yapılaşma talepleri	Mevcut onaylı hukuki sınırlar ile fiili yerleşim ve teknik kontrollü kullanım, geçiş, koruma ve baskı yönetimi alanlarını ayıran karar haritası	Bademler'de uygunluğu sinanacak; Kiraz Merkez ve diğer uygulamalarda gereksinim oluştursa tamamlayıcı	Teknik öneri ve geçici yönlendirme aracıdır; hukuki kırsal yerleşik alan ve civarı sınırı değildir.
Meri Uygulama İmar Planı ile İlişki Kurma Aracı	Mevcut plan kararları kırsal karakter ve yeni planlama araçları bakımından yeterli midir?	Plan sınırı, kırsal yerleşik alan veya plan değişikliği alanı	Plan paftaları, plan notları, yapılaşma koşulları, fiili kullanım, kurum görüşleri ve yerel doku	Uyum matrisi, plan notu önerileri ve revizyon başlıkları	Planlı alanlarda tamamlayıcı; Bademler'de başlangıç araç paketinin temel bileşeni	Plan uyum, plan notu ve revizyon ihtiyacını değerlendiren araçtır.
Mevcut Planlarla Uyum ve Plan Hiyerarşisi Eşleştirmesi	Üst ve alt ölçek planlarla kırsal karar araçları arasındaki uyum, boşluk veya çelişki nedir?	Mahalle, plan alanı ve alt bölge	Bütün üst ve alt ölçek planlar, sektörel kararlar ve kurum görüşleri	Plan uyum ve tamamlayıcılık değerlendirmesi	Bütün uygulamalarda kullanılan temel araç	Mevcut plan ve hukuki kararları karşılaştıran temel araçtır.

4.3 Tam Uygulama Örneği ile Ön Deneme Arasındaki Fark

Tam uygulama örneği ile ön deneme arasındaki fark, çalışmanın görsel niteliğinden veya üretilen harita sayısından kaynaklanmamaktadır. Bir çalışmanın tam uygulama örneği sayılabilmesi için planlama ihtiyacından izleme ve güncellemeye uzanan karar zincirinin bütün temel halkalarının kurulmuş olması gerekir.

Tam uygulama örneğinde:

- Açık ve sınanabilir bir planlama sorusu bulunur;
- Çalışma alanı ve ölçeği gerekçelendirilmiştir;
- Veri kaynakları ve saha bulguları tanımlıdır;
- Kırsal mahalle ve müdahale tipi güncel bilgilerle doğrulanmıştır;
- Birincil ve tamamlayıcı araçlar gerekçeli biçimde seçilmiştir;
- Analizlerden doğrudan mekânsal veya uygulamaya dönük kararlar türetilmiştir;
- Kurum görüşleri ve yerel katılım sonuçları kararlara yansıtılmıştır;
- Mevcut planlarla ilişki ve gerekli aktarım biçimleri açıklanmıştır;
- Kararlar proje, etap, sorumluluk ve kaynak bağlantılarıyla tamamlanmıştır;
- İzleme göstergeleri ve güncelleme koşulları belirlenmiştir.

Ön deneme ise bu bileşenlerin bir bölümünün sınındığı, ancak karar zincirinin tamamlanmadığı çalışmadır. Ön denemenin değeri,

mutlaka uygulanabilir bir nihai sonuç üretmesinden değil; kullanılan yöntemin güçlü ve zayıf yönlerini, eksik veri ve karar halkalarını ve bir sonraki aşamada yapılması gereken işleri görünür kılmasından kaynaklanmaktadır.

Bu ayrım doğrultusunda Adaküre, Doğancılar ve Kiraz Merkez bölümleri tam uygulama dosyası formatına göre yapılandırılmaktadır. Bununla birlikte bu çalışmaların da eksik veri, kurum görüşü veya proje bileşenleri bulunabilir. “Tam uygulama örneği” ifadesi bütün kararların sahada uygulanmış olduğu anlamına değil; planlama sorusu ile uygulama ve izleme arasındaki ilişkinin dosya içinde kurulmuş olduğuna işaret etmektedir.

Bademler’in ön deneme olarak sunulması ise çalışmanın değersiz veya başarısız olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine, farklı zamanda veya farklı ekipler tarafından üretilmiş malzemelerin ortak uygulama sistemine nasıl dâhil edileceğini gösteren ayrı bir yöntemsel katkı oluşturmaktadır.

4.4 Kurumsal, Veri ve Yerel Katılım Kapasitesi

Planlama araçlarının uygulanabilirliği yalnızca teknik olarak doğru kararlar üretilmesine bağlı değildir. Veri erişimi, kurumlar arası görev paylaşımı, yerel katılımın niteliği, teknik üretim kapasitesi, finansman, bakım ve izleme koşulları aynı kararın farklı uygulama alanlarında farklı biçimlerde ele alınmasına neden olabilir.

Değerlendirme boyutu	Tam uygulama örneği	Ön deneme
Planlama sorusu	Açık, yere özgü ve karar üretmeye uygundur.	Genel, değişken veya henüz kesinleşmemiş olabilir.
Çalışma alanı ve ölçek	Planlama sorusuna göre gerekçelendirilmiştir.	Önceden seçilmiş olabilir veya yeniden tanımlanması gerekebilir.
Veri ve saha	Kaynak, tarih, kapsam ve güncellik bilgileriyle birlikte tamamlanmıştır.	Sınırlı, parçalı veya güncelliği belirsiz olabilir.
Müdahale tipi	Güncel veri ve saha bulgularıyla doğrulanmıştır.	Başlangıç varsayımı olarak bulunabilir ancak sınanmamış olabilir.
Araç seçimi	Birincil ve tamamlayıcı araçlar ayrıntılı biçimde gerekçelendirilmiştir.	Bir veya birden fazla araç denenmiş; ancak birincil araç kesinleşmemiş olabilir.
Analiz–karar ilişkisi	Her kararın hangi analizden türediği izlenebilir.	Analizler ve görseller bulunmakla birlikte karar karşılığı eksik olabilir.
Plan ve kurum ilişkisi	Yasal ve kurumsal aktarım biçimi, mevcut hukuki sınırların durumu ve gerekiyorsa resmî yeniden tespit süreci belirlenmiştir.	Mevcut planlarla ve kurum görevleriyle bağlantı kurulmamış olabilir.
Uygulama programı	Proje, etap, sorumlu kurum, kaynak ve bakım modeli tanımlıdır.	Proje fikirleri bulunabilir; ancak uygulama sorumluluğu belirsizdir.
Kurumsal koordinasyon	Sorumlu ve destekleyici kurumların belirlenmesi	Kurum görev tablosu
İzleme	Gösterge, başlangıç değeri, hedef ve güncelleme koşulları vardır.	İzleme sistemi bulunmayabilir veya öneri düzeyinde kalabilir.
Ana çıktı	Uygulanabilir ve güncellenebilir karar dosyası	Değerlendirme, öğrenme ve geliştirme programı
Yasal sınır ve plan statüsü	Mahalle idari sınırı, mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve varsa civarı, plan sınırları ve gerekli resmî aktarım süreci doğrulanmıştır.	Bilgiler eksik veya belirsiz olabilir; ancak eksiklik ve gerekli doğrulama süreci ayrıntılı biçimde kaydedilmiştir.

Tablo 4.3. Tam Uygulama Örneği ile Ön Denemenin Ayırt Edici Özellikleri

Veri kapasitesi, kararın hangi bilgiye dayanarak üretildiğini ve ne ölçüde güvenilir olduğunu belirler. Güncel olmayan, kaynağı belirtilmeyen veya farklı kurum kayıtlarında çelişen veriler kesin karar gibi kullanılmamalıdır. Veri eksikliği bulunan alanlarda kararın kesinlik düzeyi ayrıntılı biçimde belirtilmeli; gerektiğinde geçici, koşullu veya doğrulamaya bağlı kararlar geliştirilmelidir.

Kurumsal kapasite, kararın hangi yetki ve bütçe üzerinden uygulanacağını belirler. Aynı proje büyükşehir belediyesi, ilçe belediyesi, merkezi yönetim kurumu, muhtarlık veya yerel örgüt için farklı sorumluluklar doğurabilir. Kurum görüşlerinin yalnızca çalışma sonunda alınan onay yazıları biçiminde değil, çalışma sınırı, araç seçimi, teknik kısıtlar ve etaplama kararlarını etkileyen girdiler olarak değerlendirilmesi gerekir.

Yerel katılım kapasitesi, haritalardan doğrudan okunamayan kullanım, üretim, bakım, mevsimsellik ve gündelik yaşam bilgilerini sağlar. Ancak katılımın varlığı tek başına yeterli değildir. Görüşmelerin kimlerle, hangi yöntemle ve hangi aşamada yapıldığı; elde edilen bilginin hangi kararı değiştirdiği açık biçimde gösterilmelidir.

Teknik ve mali kapasite ise kararların ayrıntı düzeyini ve uygulama biçimini belirler. Kurumsal ve mali kapasitenin düşük olduğu alanlarda küçük ölçekli, etaplanabilir ve düşük bakım gerektiren uygulamalar öncelik kazanabilir. Kapasitenin yüksek olduğu alanlarda ise plan revizyonu, altyapı yatırımı veya kapsamlı kamusal mekân projeleri yürütülebilir.

Kapasite farklılıkları, aynı mekânsal kararın farklı uygulama modellerine dönüşmesini gerektirebilir. Örneğin bir kamusal mekân iyileştirmesi bazı yerlerde belediye tarafından doğrudan uygulanabilirken başka bir yerde muhtarlık, yerel kullanıcılar ve belediye arasında ortak bakım modeli gerektirebilir. Bu nedenle aktarılabilecek olan yalnızca fiziksel çözüm değil, o çözümü mümkün kılan kurumsal ve toplumsal düzenektir.

4.5 Ortak, Araca Bağlı, Yere Özgü ve Aktarılabılır İlkeler

Uygulama örneklerinin karşılaştırılması sonucunda ortaya çıkan ilkeler dört grupta değerlendirilmektedir: bütün uygulamalarda geçerli ortak ilkeler, kullanılan aracın niteliğine bağlı ilkeler, yalnızca uygulama alanının özgün koşullarından türeyen yere özgü ilkeler ve başka alanlarda yeniden kullanılabilecek yöntemsel ilkeler.

➤
Tablo 4.4. Kurumsal, Veri ve Yerel Katılım Kapasitesi Değerlendirme Çerçevesi

Kapasite boyutu	Değerlendirme sorusu	Yeterli kapasite göstergesi	Kapasite yetersizliğinin olası sonucu	Gerekli önlem
Veri erişimi	Gerekli mekânsal, istatistiki ve kurumsal veriler güncel ve erişilebilir mi?	Kaynak, tarih ve ölçeği bilinen ortak veri seti	Yanlış sınıf, sınır veya araç seçimi	Veri doğrulama ve eksik veri programı
Teknik üretim	Harita, analiz, tasarım ve proje üretimi için gerekli uzmanlık mevcut mu?	Disiplinler arası teknik ekip	Kararların genel veya uygulanamaz kalması	Uzmanlık ve teknik destek planı
Kurumsal eşgüdüm	Yetkili kurumların plan, resmî sınır tespiti, onay, veri, proje ve yatırım görevleri açık mı?	İlçe belediyesi, büyükşehir belediyesi, teknik komisyon ve ilgili kurumların görevlerini gösteren görüş ve sorumluluk matrisi	Çakışan kararlar ve uygulama gecikmesi	Ortak çalışma ve karar protokolü
Yerel katılım	Farklı kullanıcı ve aktör gruplarının bilgisi sürece aktarılmış mı?	Kararlara yansıyan katılım sonuçları	Yerel ihtiyaçlarla uyumsuz kararlar	Aşamalı katılım ve geri bildirim programı
Uygulama kapasitesi	Kararların proje, bütçe ve yatırım karşılığı bulunuyor mu?	Proje kartı, etap ve kaynak bağlantısı	Kararların rapor düzeyinde kalması	Önceliklendirme ve yatırım programı
Bakım ve işletme	Uygulama sonrasında kullanım ve bakım sorumluluğu belirli mi?	Sorumlu birim ve bakım modeli	Fiziksel bozulma ve kullanım kaybı	Bakım protokolü ve yerel sahiplenme
İzleme ve güncelleme	Sonuçlar düzenli olarak ölçülüp dosya güncellenebiliyor mu?	Gösterge, veri kaynağı, sıklık ve sorumlu birim	Değişen koşullara yanıt verememe	Periyodik izleme ve güncelleme sistemi
Finansman	Hızlı, kısa ve orta vadeli uygulamalar için kaynak tanımlı mı?	Belediye, kurum, fon veya ortaklık bağlantısı	Proje önceliklerinin uygulanamaması	Kademeli finansman ve proje geliştirme

İlke türü	İZ.KIRSAL Uygulama Örnekleri’nde sunuluş biçimi	Uygulamadaki anlamı
Ortak ilkeler	Doğal ve yasal eşiklerin gözetilmesi; kırsal karakterin korunması; su ve iklim duyarlılığı; mevcut planlarla uyum; kurum görüşü; yerel katılım; uygulama, izleme ve güncelleme, mahalle idari sınırı, fiili yerleşim, plan sınırı ve mevcut onaylı kırsal yerleşik alan/civarı ayrımı	Kullanılan araç ve çalışma ölçeği ne olursa olsun bütün uygulama dosyalarında değerlendirilmesi gereken asgari karar zemini
Araca bağlı ilkeler	Kırsal Tasarım Rehberinde yapı–parsel–sokak ve açık alan; Ekolojik Vaziyet Planında doğal sistem–üretim–risk–yapılaşma; Mikro-Bölgeleme Planında hizmet–ulaşım–üretim–merkezilik ilişkilerinin öne çıkması	Her araç için gerekli veri, analiz, çıktı ve uygulama biçiminin farklı olması
Yere özgü ilkeler	Yerleşim morfolojisi, topoğrafya, üretim biçimi, kültürel miras, hizmet ağı, kamusal odak, yerel malzeme, kullanıcı yapısı, mevsimsellik ve topluluk kapasitesi	Başka bir yerleşime doğrudan aktarılamayan, uygulama alanının kendi koşullarından türeyen kararlar
Kurumsal olarak farklılaşan ilkeler	Yetki, bütçe, teknik kapasite, bakım, işletme ve yerel örgütlenme koşullarına göre farklı uygulama modelleri	Aynı mekânsal kararın farklı kurum ve ortaklıklarla uygulanabilmesi
Aktarılabilir yöntem-sel ilkeler	İhtiyaç tanımı, veri envanteri, sınıf ve müdahale doğrulaması, temel ve koşullu araç seçimi, sentez, karar kartları, plan ilişkisi, proje programı ve izleme	Bir uygulamanın sonucunu kopyalamak yerine aynı karar üretim sürecini yeni yerde yeniden işletmek
Aktarım koşulu	Yeni uygulamada güncel veri, saha bulgusu, kurum görüşü ve yerel ihtiyaçların yeniden değerlendirilmesi, Önceki uygulamada üretilen teknik sınır, kuşak veya karar alanları yeni bir yerde hukuki sınır olarak kullanılamaz.	Önceki uygulamadaki harita, kuşak, mikro-bölge veya tasarım kararlarının otomatik olarak kullanılmaması

Tablo 4.5. Ortak, Araca Bağlı, Yere Özgü ve Aktarılabilir İlkeler

Ortak ilkeler, her uygulamanın aynı fiziksel sonuca ulaşmasını değil, aynı temel karar sorumluluklarını taşımasını sağlamaktadır. Doğal eşiklerin değerlendirilmesi, mevcut planlarla ilişkinin kurulması, yerel bilginin kararlara yansıtılması ve izleme sisteminin oluşturulması bütün uygulamalar için geçerlidir. Buna karşılık bu ilkelerin mekânsal karşılığı her alanda değişmektedir.

Araca bağlı ilkeler, araçların karşılaştırılabilir fakat birbirinin yerine geçemez olduğunu göstermektedir. Kırsal Tasarım Rehberi yapı ve mekân niteliğine; Ekolojik Vaziyet Planı yerleşim–doğa–üretim ilişkisine; Mikro-Bölgeleme Planı ise merkez işlevleri, bağlantılar ve mahalle grubu içindeki karar alanlarına odaklanmaktadır.

Yere özgü ilkeler uygulamanın asıl yerel içeriğini oluşturur. Adaküre’de yapı–parsel ve üretim peyzajı ilişkisi, Doğancılar’da mevcut hizmet ve yapı kapasitesinin yeniden kullanılması, Kiraz Merkez’de üç mahalleli merkez sistemi, Bademler’de ise kültürel miras, topluluk yaşamı ve dönüşüm baskılarının birlikte değerlendirilmesi bu kapsamdadır.

Aktarılabilir olan, bu yerel kararların kendisi değil; kararların hangi aşamalarla üretildiğidir. Başka bir mahallede Adaküre’nin tasarım kartları, Doğancılar’ın kuşakları veya Kiraz Merkez’in mikro-bölgeleri doğrudan kullanılmamalıdır. Yeni çalışma alanında kırsal mahalle sınıfı, müdahale tipi, eşikler, planlama sorusu, araç ihtiyacı, kurum yapısı ve yerel kullanım ilişkileri yeniden değerlendirilmelidir. Uygulama örneklerinin aktarımında temel ilke, sonuçların kopyalanması değil, aynı veri–analiz–karar sürecinin yeni yerde yeniden işletilmesidir.

Bu çerçevede dört uygulamanın birlikte değerlendirilmesi, tek bir standart plan veya proje modeli üretmemektedir. Ortaya çıkan temel yöntem; farklı ölçek, sorun ve kapasite koşullarına uyarlanabilen, ancak kararın gerekçesini, araç seçimini, uygulama sorumluluğunu ve izleme biçimini her durumda ayrıntılı biçimde gösteren ortak bir uygulama dosyası sistemidir.

5 İzmir Kırsalına Aktarım ve Yaygınlaştırma

Adaküre, Doğancılar, Kiraz Merkez ve Bademler çalışmalarının temel katkısı, belirli yerleşimler için üretilen mekânsal kararlarla sınırlı değildir. Uygulamalar; kırsal mahalle sınıfından stratejik yönelime, müdahale tipinden araç seçimine, analiz ve sentezden proje, uygulama ve izlemeye uzanan karar sürecinin farklı koşullarda nasıl işletilebileceğini göstermektedir. Bu nedenle İZ.KIRSAL Uygulama Örnekleri, tamamlanan çalışmaların sergilendiği kapalı bir örnekler kitabı olarak değil, İzmir'in diğer kırsal mahalleleri ve kırsal odaklarında tekrar işletilebilecek bir uygulama programının başlangıcı olarak değerlendirilmelidir.

Aktarımın konusu, örneklerde üretilmiş belirli harita, sınır, kuşak, mikro-bölge veya tasarım kararlarının başka mahallelere kopyalanması değildir. Aktarılabılır olan; planlama ihtiyacının tanımlanması, kırsal mahalle sınıfı ve müdahale tipinin güncel verilerle doğrulanması, temel ve koşullu araçların seçilmesi, kurum ve yerel paydaş bilgilerinin karar sürecine dâhil edilmesi, uygulama programının hazırlanması ve sonuçların izlenmesi yöntemidir.

Uygulama dosyası yöntemi, İZ.KIRSAL Mevcut Durum ve Sınıflama, İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi ve İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi arasındaki ilişkiyi canlı tutmaktadır. Stratejik Çerçeve Belgesi, İzmir kırsalını farklılaşan üretim havzaları, doğal eşikler, yerleşim dokuları, hizmet erişimi sorunları ve dönüşüm baskıları üzerinden ele almakta; kararların uygulanabilir, izlenebilir ve güncellenebilir bir sistem içinde kurulmasını öngörmektedir.

5.1 Uygulama Örneklerinden Mahalle Bazında Uygulama Programına Geçiş

Yeni bir kırsal uygulama, daha önce hazırlanmış bir örneğin seçilen mahalleye uyarlanmasıyla başlatılmamalıdır. Her çalışma öncelikle İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf-Müdahale Tipi-Araç Eşleştirme Tablosu içindeki ilgili mahalle satırı üzerinden başlatılmalı; ancak bu satır nihai karar olarak değil, ilk değerlendirme ve başvuru kaydı olarak kullanılmalıdır.

- Yeni çalışma için şu ilişkilerin birlikte kurulması gerekir:
- Mahalle idari sınırı, mevcut onaylı kırsal yerleşik alan ve varsa civarı ile resmî yeniden tespit ihtiyacı

- Kırsal mahallenin sınıfı ve güncel özellikleri;
- Planlama ihtiyacı ve açık uygulama sorusu;
- Birincil ve gerekirse bir veya birden fazla tamamlayıcı müdahale tipi;
- İlişkili stratejik amaç ve eylemler;
- Her mahallede değerlendirilecek temel araçlar;
- Yerel koşullara göre seçilecek koşullu araçlar;
- Çalışma alanı ve karar ölçeği;
- Mevcut plan ve sektörel kararlarla ilişki;
- Kurum görüşü ve yerel katılım ihtiyacı;
- Hazırlanacak mekânsal ve uygulamaya dönük çıktılar;
- Uygulama, etaplama, sorumluluk ve izleme sistemi.

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)'te mahalle bazında uygulama dosyası, yalnızca veri ve envanter toplayan bir kayıt sistemi olarak değil; kırsal karakteri, müdahale tipini, araç ihtiyacını, mevcut planlarla ilişkiyi, kurum görüşlerini ve üretilecek çıktıları birlikte gösteren bir karar dosyası olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle uygulama programına geçişte her mahalle için standart fakat yere göre doldurulan bir uygulama dosyası oluşturulmalıdır.

Yeni uygulamalar tekil mahallelerle sınırlı olmak zorunda değildir. Kiraz Merkez örneğinde olduğu gibi, hizmet, ulaşım, üretim ve pazar ilişkileri idari sınırları aşılırsa mahalle grubu veya kırsal hizmet odağı ölçeğinde çalışma

yapılabilir. Buna karşılık yapı–parsel, kamusal mekân veya kırsal doku sorununun baskın olduğu durumlarda yerleşim ve alt ölçek kararları öne çıkabilir. Ölçek, uygulama başlamadan önce sabitlenmiş bir tercih değil, planlama sorusunun gerektirdiği mekânsal ilişkilere göre belirlenen bir karar olmalıdır.

5.2 İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf–Müdahale Tipi–Araç Eşleştirme Tablosu Kullanımı

İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf–Müdahale Tipi–Araç Eşleştirme Tablosu, İzmir’in kırsal mahallelerine ilişkin uygulama süreçlerinin ortak bir başlangıç sistemine bağlanmasını sağlamaktadır. Tablo, her mahalle için hazırlanmış nihai bir plan, proje veya uygulama programı değildir. Tablodaki satırlar; kırsal mahalle sınıfını, başlangıç müdahale tipini ve koşullar oluştuğunda öncelikle değerlendirilmesi önerilen araç paketini gösteren bir karar ve başvuru matrisidir.

Yeni bir uygulama başlatıldığında tablodaki bilgiler aşağıdaki kaynaklarla doğrulanmalıdır:

- Güncel nüfus ve yerleşim verileri;
- Mevcut arazi kullanımı ve yapılaşma eğilimleri;
- Doğal, tarımsal, kültürel ve yasal eşikler;
- Yürürlükteki planlar ve plan notları;
- Sonradan alınmış sektörel kararlar ve yatırımlar;
- Güncel kurum görüşleri;
- Saha gözlemleri;

Tablo 5.1. Yeni Bir Mahalle veya Kırsal Odak Uygulamasını Başlatma Süreci

Aşama	Yapılacak işlem	Temel değerlendirme sorusu	Beklenen çıktı
1. Başlangıç kaydının açılması	İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf–Müdahale Tipi–Araç Eşleştirme Tablosunda ilgili mahalle satırının belirlenmesi	Mevcut sınıf, müdahale ve araç önerisi nedir?	Mahalle başlangıç kartı
2. Planlama ihtiyacının tanımlanması	Sorun, baskı, potansiyel veya karar boşluğunun açıklanması	Çalışma hangi somut ihtiyaca yanıt verecektir?	Açık planlama sorusu
3. Sınıf ve müdahale doğrulaması	Güncel veri, saha ve yerel bilgiyle mevcut eşleştirmenin sınanması	Sınıf ve müdahale tipi hâlen geçerli midir?	Sınıf–müdahale doğrulama tablosu
4. Stratejik bağlantının kurulması	İlgili stratejik amaç ve eylemlerin seçilmesi	Uygulama hangi stratejik hedefleri mekânsallaştıracaktır?	Strateji–eylem–uygulama matrisi
5. Çalışma alanı ve ölçeğin belirlenmesi	İdari ve işlevsel sınırların ayrıştırılması	Mahalle, yerleşim, çeper, mahalle grubu veya alt bölge ölçeğinden hangisi gereklidir?	Çalışma alanı haritası
6. Plan ve hukuki sınır durumunun doğrulanması	Mahalle idari sınırı, mevcut onaylı köy/ kırsal yerleşik alan ve varsa civarı, plan sınırları, karar tarih ve sayıları, fiili yerleşim ve yeniden tespit ihtiyacının incelenmesi	Teknik kararların ilişkilendirileceği mevcut hukuki ve planlama zemini açık mıdır?	Hukuki sınır ve plan durumu matrisi
7. Araç seçiminin yapılması	Temel araçlar ile birincil ve tamamlayıcı koşullu araçların belirlenmesi	Hangi araç planlama sorusuna doğrudan yanıt vermektedir?	Araç seçim ve gerekçe tablosu
8. Analiz ve karar dosyasının hazırlanması	Veri, analiz, sentez, harita, kart ve plan ilişkilerinin kurulması	Analizler hangi somut kararları üretmektedir?	Uygulama dosyası ve karar çıktıları
9. Uygulama ve izleme programının kurulması	Proje, etap, sorumlu kurum, kaynak, bakım ve göstergelerin tanımlanması	Karar nasıl uygulanacak, izlenecek ve güncellenecektir?	Uygulama ve izleme programı

- Muhtarlık, üretici, kullanıcı ve diğer yerel aktörlerin bilgileri.

İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf–Müdahale Tipi–Araç Eşleştirme Tablosunun kullanım mantığı, mahalle için önerilen araç paketinin güncel veri, saha, planlar, kurum görüşleri ve yerel ihtiyaçlarla doğrulanmasını; ardından ilgili stratejik amaç ve eylemlerle ilişkilendirilmesini gerektirmektedir.

Tabloda yapılacak güncellemeler eski bilgiyi görünmez hâle getirmemelidir. Her değişiklik için en az şu kayıtlar tutulmalıdır:

- Önceki sınıf veya araç önerisi;
- Güncellenen bilgi;
- Değişiklik tarihi;
- Değişikliğin gerekçesi;
- Kullanılan veri veya kurum görüşü;
- Değişikliği yapan birim;
- Onay veya değerlendirme durumu.

Böylece İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf–Müdahale Tipi–Araç Eşleştirme Tablosu, bir kez hazırlanıp kapanan sabit bir sınıflama tablosu olmaktan çıkarak mahallelerdeki değişimleri, yeni yatırımları ve uygulama

deneyimlerini izleyen sürümlü bir karar destek sistemine dönüşebilir.

5.3 Yeni Uygulama Alanlarının Önceliklendirilmesi

İzmir’in bütün kırsal mahallelerinde aynı anda ayrıntılı uygulama çalışması yürütülmesi teknik ve kurumsal olarak mümkün olmayabilir. Bu nedenle yeni uygulama alanlarının seçiminde yalnızca en görünür sorunlar veya mevcut proje talepleri değil; koruma aciliyeti, uygulama kapasitesi, temsil gücü ve aktarılabilirlik birlikte değerlendirilmelidir.

Önceliklendirme iki aşamada yapılmalıdır. İlk aşamada, acil müdahale gerektiren alanlar belirlenmelidir. Tarım alanı kaybı, doğal eşiklerle çakışan yapılaşma, afet riski, enerji veya altyapı yatırımı, hızlı arazi kullanım değişimi ve kültürel miras kaybı gibi geri döndürülmesi güç süreçler bu grupta ele alınmalıdır.

İkinci aşamada ise uygulama ve öğrenme kapasitesi değerlendirilmelidir. Yerel talep, veri erişimi, kurumlar arası iş birliği, mevcut bir plan veya yatırım süreciyle bağlantı ve sonucun başka mahallelerde kullanılabilir olması, yeni uygulamanın tamamlanma olasılığını artırmaktadır.

Önceliklendirme tablosu, her ölçütün eşit ağırlıkta olduğu sabit bir puan sistemine dönüştürülmek zorunda değildir. Koruma aciliyeti yüksek bir mahalle, veri veya yerel kapasite bakımından zayıf olsa dahi öncelikli kabul edilebilir. Buna

karşılık yöntemsel çeşitlilik amacıyla seçilecek bir alanın, uygulama ve katılım kapasitesinin yeterli olması beklenebilir.

Yeni alan seçimi sonucunda yalnızca seçilen mahalleler değil, seçilmeyen veya ertelenen mahalleler de gerekçeleriyle kaydedilmelidir. Böylece uygulama programı kurumsal taleplere göre sürekli değişen bir liste yerine, açık ölçütlere dayanan aşamalı bir programa dönüşür.

5.4 Kurumsallaşma, İzleme ve Güncelleme

İZ.KIRSAL uygulama sisteminin sürekliliği, hazırlanan rapor ve haritaların saklanmasıdan daha kapsamlı bir kurumsal yapıya ihtiyaç duymaktadır. Mahalle uygulama dosyalarının, mikro-bölgeleme çalışmalarının, araç kartlarının, kurum görüşlerinin, proje bilgilerinin ve izleme sonuçlarının ortak bir veri ve belge sistemi içinde tutulması gerekir.

Kurumsallaşma aşağıdaki temel bileşenler üzerinden kurulmalıdır:

- **Ortak uygulama veri tabanı:** Her mahalle veya mahalle grubu için benzersiz bir uygulama dosyası kimliği oluşturulmalıdır. Bu kimlik altında sınıflama, müdahale tipi, stratejik bağlantılar, araçlar, plan kararları, analizler, haritalar, proje kartları, kurum görüşleri ve izleme sonuçları birlikte saklanmalıdır. Veri tabanında ayrıca sınırın hukuki türü, mevzuat dayanağı, onay makamı, karar tarihi ve sayısı, mevcut / öneri / onaylı durumu,

Tema	Tabloda yer alan başlangıç bilgisi	Uygulama öncesinde yapılacak doğrulama	Uygulama dosyasındaki karşılığı
Mahalle kimliği	İlçe ve mahalle adı	İdari sınır, isim ve statü kontrolü	Kimlik kartı
Kırsal mahalle sınıfı	Cilt 01 sınıfı	Güncel nüfus, arazi kullanımı, üretim, hizmet ve baskı verileri	Sınıf doğrulama notu
Müdahale tipi	Tip A, B, C ve/veya D	Eşik, baskı, doku, merkezilik ve plan durumu	Birincil ve tamamlayıcı müdahale gerekçesi
Stratejik bağlantı	İlgili amaç ve eylem kodları	Güncel planlama ihtiyacıyla ilişki	Strateji–eylem–uygulama matrisi
Temel araçlar	Bütün mahallelerde değerlendirilecek araçlar	Her aracın yerel yorumunun yapılması	Temel karar dosyası
Koşullu araçlar	Öncelikle değerlendirilmesi önerilen araç paketi	Aracın kullanım koşulunun oluşup oluşmadığı	Birincil ve tamamlayıcı araç seçimi
Plan ilişkisi	Başlangıç planlama bağlantısı	Güncel üst ve alt ölçek planların incelenmesi	Plan uyum ve aktarım matrisi
Uygulama durumu	Başlangıç veya boş kayıt	Mevcut proje, yatırım, çalışma ve kararların belirlenmesi	Uygulama geçmişi
İzleme durumu	Başlangıç değeri veya boş kayıt	Veri kaynağı, sıklık ve sorumlu birimin tanımlanması	İzleme kartı

Tablo 5.2. İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf–Müdahale Tipi–Araç Eşleştirme Tablosu Bilgilerinin Doğrulanması ve Uygulama Dosyasına Aktarılması

Ölçüt	Değerlendirilecek durum	Önceliği artıran koşul
Koruma ve müdahale aciliyeti	Doğal, tarımsal, kültürel veya yasal değerlerde kayıp riski	Geri döndürülmesi güç veya hızla artan baskı
Yapılaşma ve dönüşüm baskısı	Saçaklanma, ikinci konut, turizm, enerji, maden veya altyapı etkileri	Güncel proje, yatırım veya yoğun kullanım değişikliği
Hizmet ve altyapı gereksinimi	Temel hizmetlere erişim, altyapı yetersizliği ve sosyal donatı açığı	Yaşam kalitesini doğrudan etkileyen belirgin eksiklik
Merkezlilik ve hizmet paylaşımı potansiyeli	Birden fazla kırsal mahalleye hizmet sunabilme kapasitesi	Mahalle grubu ve alt bölge ölçeğinde etki yaratabilme
Yerel talep ve pay-daş kapasitesi	Muhtarlık, üreticiler, yerel örgütler ve kullanıcıların katılım isteği	Yerel sahiplenme ve bakım kapasitesinin bulunması
Plan ve proje bağlantısı	Yürürlükteki plan, revizyon, yatırım veya proje hazırlığı	Kararların mevcut sürece zamanında aktarılabilmesi
Veri ve saha yapılabilirliği	Gerekli veri, erişim ve teknik çalışma koşulları	Verilerin ulaşılabilir ve doğrulanabilir olması
Temsil ve çeşitlilik değeri	Farklı bir kırsal sınıf, baskı, araç veya karar ölçeği	Mevcut uygulamalarda sınanmamış bir durumu temsil etmesi
Aktarılabilirlik	Uygulamanın başka mahallelerde kullanılabilecek yöntemsel sonuç üretmesi	Benzer sorun yaşayan çok sayıda mahalleye örnek oluşturması
Kurumsal uygulanabilirlik	Yetki, görev, bütçe ve uygulama ortaklarının belirlenebilirliği	Sorumlu ve destekleyici kurumların sürece katılabilmesi
Hukuki sınır belirsizliği veya uyumsuzluğu	Mahalle, kadastro, tapulama, mevcut kırsal yerleşik alan ve plan sınırları arasındaki uyumsuzluk	Yapılaşma, ruhsat, hizmet veya yatırım kararlarını engelleyen ve resmi yeniden tespit gerektiren güncel sorun

Tablo 5.3. Yeni Uygulama Alanlarının Önceliklendirme Ölçütleri

kırsal yerleşik alan civarının bulunup bulunmadığı, plan durumu, kadastro ve tapuya işlenme bilgisi ile yeniden tespit ihtiyacı tutulmalıdır.

- **Sürüm ve güncelleme sistemi:** Harita, karar kartı ve uygulama dosyalarının hangi tarihte, hangi veri ve gerekçeyle güncellendiği kaydedilmelidir. Eski sürümler arşivlenmeli; karar değişiklikleri karşılaştırılabilir olmalıdır.
- **Kurumsal görev paylaşımı:** Büyükşehir belediyesi, ilçe

belediyeleri ve ilgili kamu kurumlarının veri sağlama, teknik değerlendirme, planlama, proje geliştirme, yatırım, bakım ve izleme sorumlulukları araç ve çıktı türlerine göre tanımlanmalıdır.

- **Eğitim ve teknik kapasite geliştirme:** İlçe belediyeleri ve ilgili büyükşehir birimleri için uygulama dosyası hazırlama, araç seçme, saha verisi toplama, harita üretme, karar kartı oluşturma ve izleme eğitimleri hazırlanmalıdır.

- **Yerel geri bildirim ve bakım sistemi:** Yerel katılım, yalnızca uygulamanın hazırlanması sırasında değil, yapılan müdahalelerin kullanımı ve bakımının değerlendirilmesi sırasında da sürdürülmelidir. Yerel kullanıcıların şikâyetleri, önerileri ve kullanım değişiklikleri

uygulama dosyasına düzenli olarak aktarılmalıdır.

Yerel katılımın, yalnızca görüş toplama değil; üretim pratikleri, gündelik yaşam, ulaşım alışkanlıkları, yapılaşma eğilimleri, su kullanımı ve kültürel miras gibi haritalardan doğrudan okunamayan bilgilerin üretilmesini

Kurumsal bileşen	Temel işlem	Sorumluluk düzeyi	Güncelleme zamanı	Ana çıktı
Uygulama dosyası veri tabanı	Mahalle ve mahalle grubu bilgilerinin ortak sistemde tutulması	Büyükşehir koordinasyonu; ilçe ve kurum veri katkısı	Sürekli	Güncel uygulama dosyası
İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf–Müdahale Tipi–Araç Eşleştirme	Sınıf, müdahale ve araç önerilerinin güncellenmesi	Teknik koordinasyon birimi	Yeni veri veya uygulama sonucu oluştuğunda	Güncel araç kataloğu
Araç kartları ve kontrol listeleri	Uygulama deneyimine göre yöntem ve içeriklerin geliştirilmesi	Teknik çalışma grubu	Uygulama değerlendirme-si sonrasında	Sınıf–müdahale doğrulama tablosu
Harita ve gösterim standartları	Ortak gösterim sisteminin korunması ve geliştirilmesi	CBS ve tasarım birimleri	Yeni araç veya gösterim ihtiyacında	Teknik üretim rehberi
Kurum görüşü sistemi	Görüş, kısıt ve sorumlulukların kayıt altına alınması	İlgili kurumlar ve koordinasyon birimi	Her uygulama ve önemli değişiklikte	Kurum görüşü matrisi
Yerel geri bildirim	Kullanım, bakım ve yerel ihtiyaçların izlenmesi	İlçe belediyesi, muhtarlık ve yerel aktörler	En az yılda bir	Yerel değerlendirme raporu
Proje ve yatırım izleme	Öncelikli projelerin gerçekleşme durumunun değerlendirilmesi	Sorumlu yatırım birimleri	Altı aylık veya yıllık	Uygulama ilerleme raporu
Stratejik izleme	Sonuçların stratejik amaç ve eylemlerle karşılaştırılması	Büyükşehir strateji ve planlama birimleri	Yıllık veya iki yıllık	Stratejik izleme raporu
Ön deneme değerlendirmesi	Çalışmanın tam uygulamaya dönüşme veya sonlandırılma kararının verilmesi	Teknik değerlendirme kurulu	Belirlenen değerlendirme aşamasında	Devam, revizyon veya sonlandırma kararı

Tablo 5.4. Kurumsallaşma, İzleme ve Güncelleme Döngüsü

sağlayan bir mekanizma olarak ele alınması gerekmektedir.

İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)’te tanımlanan araçlar mevcut planlama sisteminin yerine geçmemektedir. Bu nedenle araçların kurumsallaşması; plan notları, plan revizyonları, belediye yatırım kararları, rehber belgeler, kurum görüşleri ve mahalle bazında uygulama dosyaları üzerinden gerçekleşmelidir.

Haritalar da yalnızca görsel anlatım ürünü olarak değil; karar matrisi, araç kartları ve uygulama dosyalarıyla doğrudan ilişkili teknik belgeler olarak saklanmalıdır. İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi (Cilt 03)’te ortak harita standartlarının temel amacı, farklı mahallelerde hazırlanan çıktıların karşılaştırılabilir, okunabilir ve kurumsal süreçlerde kullanılabilir olmasını sağlamaktır.

5.5 Yaygınlaştırma ve Kapasite Geliştirme

Uygulama sisteminin İzmir kırsalına yaygınlaştırılması, hazırlanan raporun dağıtılmasıyla sınırlı görülmemelidir. Yaygınlaştırma; karar araçlarının kurumlar tarafından anlaşılması, yerel

aktörlerin sürece katılabilmesi, teknik çıktıların ortak biçimde üretilbilmesi ve uygulama sonuçlarının yeni çalışmalara aktarılabilmesi anlamına gelmektedir.

Yaygınlaştırılacak içeriklerde uygulama alanlarının sonuçları kadar, kararların hangi süreçle üretildiği de açıklanmalıdır. Başka mahalleler yalnızca tamamlanmış paftaları gördüğünde bunları doğrudan kendi alanlarında kullanma eğilimi gösterebilir. Bu nedenle her örnek; kullanım koşulları, veri gereksinimi, sınırlılıkları ve aktarım koşullarıyla birlikte sunulmalıdır.

Tablo 5.5. Yaygınlaştırma ve Kapasite Geliştirme Programı

Hedef grup	Yaygınlaştırma aracı	İçerik	Beklenen sonuç
Büyükşehir belediyesi birimleri	Teknik uygulama atölyeleri	Araç seçimi, veri, plan ilişkisi, proje ve izleme	Birimler arası ortak uygulama dili
İlçe belediyeleri	Eğitim ve uygulama kılavuzu	Mahalle dosyası, saha formları, harita ve karar kartları	İlçe ölçeğinde uygulama kapasitesinin artması
Muhtarlıklar ve yerel aktörler	Yerel bilgilendirme ve geri bildirim toplantıları	Uygulama süreci, katılım, bakım ve izleme	Yerel sahiplenme ve düzenli geri bildirim
Üreticiler ve kooperatifler	Tematik çalışma toplantıları	Üretim, pazar, ortak kullanım ve yerel ekonomi	Üretim kararlarının uygulama programına aktarılması
Meslek odaları ve üniversiteler	Teknik değerlendirme ve araştırma iş birlikleri	Yöntem, veri, tasarım ve izleme	Bilimsel ve teknik kapasitenin güçlenmesi
Kamu kurumları	Kurumlar arası eşgüdüm toplantıları	Yetki, veri, sektörel karar ve uygulama bağlantısı	Çelişkilerin erken aşamada giderilmesi
Kamuoyu ve diğer kırsal mahalleler	Dijital harita, özet rehber ve örnek dosyalar	Uygulama örnekleri ve başvuru yöntemi	Yeni uygulama taleplerinin ortak sisteme göre geliştirilmesi
Uygulama durumu	Başlangıç veya boş kayıt	Mevcut proje, yatırım, çalışma ve kararların belirlenmesi	Uygulama geçmişi

6 Sonuç

İZ.KIRSAL Uygulama Örnekleri, İzmir kırsalı için geliştirilen sınıflama, strateji ve planlama araçları sisteminin farklı mekânsal sorunlarda nasıl kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Çalışma, üç tamamlanmış uygulamakurgusu ile bir yöntemsel ön denemeyi aynı karar sistemi içinde bir araya getirmektedir. Böylece farklı ölçek, araç ve tamamlanma düzeylerindeki çalışmaların ortak bir uygulama dosyası mantığıyla ele alınabileceği gösterilmektedir.

Adaküre uygulaması, kırsal yerleşim dokusu, yerel mimari, yapı–parsel ilişkileri ve üretim peyzajını birlikte ele alan ayrıntılı bir tasarım yaklaşımı sunmaktadır. Kırsal Tasarım Rehberi, Ekolojik Vaziyet Planı ve uygulama kartlarının birlikte kullanılması, yapı ve mekân kararlarının doğal eşikler, kırsal peyzaj ve mevcut plan kararlarından bağımsız üretilmeyeceğini göstermektedir.

Doğancılar uygulaması, kırsal gelişmenin her durumda yeni yapı veya alan üretimi anlamına gelmediğini ortaya koymaktadır. Mevcut altyapı, hizmet yapıları, kamusal mekânlar ve boş veya düşük kullanılan yapıların envanterlenmesi; bakım, iyileştirme, yeniden işlevlendirme ve çok amaçlı kullanım kararlarının kırsal yaşam kalitesinin güçlendirilmesinde temel araçlar olduğunu göstermektedir.

Kiraz Merkez uygulaması, İstiklal, Yeni ve Cumhuriyet mahallelerini tek tek incelemekle birlikte, merkez işlevlerini ve yakın kırsal çevreyle kurulan hizmet, ulaşım, üretim ve pazar ilişkilerini mahalle grubu ölçeğinde ele almaktadır. Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı, kırsal merkezilik avantajının hizmet paylaşımı ve yerel üretim lehine kullanılmasını; buna karşılık yapılaşma ve dönüşüm baskılarının aynı karar sistemi içinde yönetilmesini sağlamaktadır.

Bademler ise sonuçları tamamlanmış bir uygulama örneğinden farklı olarak, mevcut bir çalışmanın ortak karar sistemi içinde nasıl değerlendirileceğini göstermektedir. Mevcut malzemenin envanterlenmesi, kanıt düzeyinin belirlenmesi, araç–ihtiyaç ilişkisinin sınanması ve eksik karar halkalarının görünür hâle getirilmesi, ön denemelerin şeffaf biçimde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Belgelendirme ve değerlendirme çerçevesi, daha önce başlatılmış ancak uygulama dosyası tamamlanmamış çalışmalar için de kullanılabilir.

Uygulama	Sisteme temel katkısı	Ortaya koyduğu yöntemsel sonuç
Adaküre	Kırsal tasarım kararlarının ekolojik ve stratejik katmanlarla bütünleştirilmesi	Yapı ve mekân kararlarının kırsal doku, üretim peyzajı ve doğal eşiklerden türetilmesi
Doğancılar	Mevcut fiziksel ve kurumsal kapasitenin yeniden etkinleştirilmesi	Yeni yatırım öncesinde mevcut yapı, hizmet, kamusal mekân ve altyapı kapasitesinin değerlendirilmesi
Kiraz Merkez	Mahalle grubu ve kırsal hizmet odağı ölçeğinin geliştirilmesi	Merkezlilik, hizmet paylaşımı, üretim–pazar ilişkisi ve dönüşüm baskısının birlikte yönetilmesi
Bademler	Ön deneme ve tamamlanmamış çalışmaların yöntemsel değerlendirilmesi	Mevcut malzemenin araç, karar, uygulama ve izleme zinciri içindeki yerinin sınanması

Tablo 6.1. Uygulama Örneklerinin İzmir Kırsal Planlama Sistemine Temel Katkıları

Bu dört çalışma birlikte değerlendirildiğinde tek bir kırsal planlama aracı veya standart mekânsal çözüm ortaya çıkmamaktadır. Bunun yerine, farklı kırsal mahalle sınıflarına, planlama sorunlarına ve kurumsal kapasitelere uyarlanabilen ortak bir karar üretme yöntemi oluşmaktadır. Bu yöntemin temel bileşenleri şunlardır:

- Planlama ihtiyacının açık biçimde tanımlanması;
- Sınıf ve müdahale tipinin güncel verilerle doğrulanması;
- Temel ve koşullu araçların gerekçeli biçimde seçilmesi;
- Analizlerin somut karar ve uygulama çıktılarına dönüştürülmesi;
- Mevcut planlarla yasal ve teknik ilişkinin kurulması;
- Kurum görüşleri ile yerel bilginin birlikte kullanılması;

- Kararların proje, etap, sorumluluk ve kaynaklarla ilişkilendirilmesi;
- Uygulama sonuçlarının izlenmesi ve dosyanın güncellenmesi.

Buyapısı sayesinde İZ.KIRSAL Uygulama Örnekleri; ayrı çalışmaların yan yana getirildiği statik bir yayın olmaktan çıkarak İZ.KIRSAL Mevcut Durum ve Sınıflama içindeki mahalle özelliklerini, İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi içindeki stratejik amaç ve eylemleri ve İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Rehberi içindeki araç sistemini yerel uygulamaya bağlayan izlenebilir bir karar destek belgesi niteliği kazanmaktadır.

Uygulama örneklerinin ortaya koyduğu önemli yöntemsel sonuçlardan biri, İZ.KIRSAL kapsamında üretilen teknik karar alanları ile mevzuat kapsamında tespit ve onaylanan kırsal yerleşik alan ve civarı sınırlarının birbirinden ayrılmasıdır. Çekirdek yerleşim, tampon kuşak, kontrollü kullanım,

geçiş, koruma ve mikro-bölge kararları yerel planlama ve proje geliştirme süreçlerine girdi sağlamakta; ancak resmî sınır veya plan değişikliği gerektiren durumlarda yetkili kurum ve belediye meclisi süreçlerinin ayrıca işletilmesi gerekmektedir.

Belgenin uzun vadeli başarısı, burada sunulan uygulamaların olduğu gibi çoğaltılmasına değil; İzmir Kırsal Mahalleleri Sınıf–Müdahale Tipi–Araç Eşleştirme Tablosunun güncel tutulmasına, uygulama dosyalarının ortak bir veri sisteminde saklanmasına, kurumlar arası koordinasyonun kurumsallaştırılmasına, yerel geri bildirimlerin karar sürecine aktarılmasına ve yeni uygulamalardan öğrenilen sonuçların araç sistemini düzenli biçimde geliştirmesine bağlıdır.

Ekler

Ekler Sisteminin Kapsamı ve Kullanımı

Şablonlar, Cilt 01 İZ.KIRSAL Mevcut Durum ve Sınıflama, Cilt 02 İZ.KIRSAL Stratejik Çerçeve Belgesi ve Cilt 03 İZ.KIRSAL Planlama Araçları ve Uygulama Örnekleri ile birlikte kullanılmalıdır.

Kırsal mahalle sınıfı, müdahale tipi veya araç önerisi güncel veri ve saha bulgusu doğrulanmadan nihai karar olarak kabul edilmemelidir.

Doldurulmayan alanlar boş bırakılmamalı; “veri yok”, “doğrulanacak” veya “uygulanamaz” ifadelerinden biri gerekçesiyle yazılmalıdır.

Her dosyada belge tarihi, hazırlayan birim, veri sürümü ve güncelleme tarihi bulunmalıdır.

Ek 1. Mahalle ve Mahalle Grubu Uygulama Dosyası Şablonları

Ek 2. Saha Gözlem, Yapı, Parsel, Açık Alan, Hizmet ve Altyapı Formları

Ek 3. Yerel Paydaş Katılım ve Görüşme Formları

Ek 4. Kurum Görüşü ve Koordinasyon Matrisi

Ek 5. Harita, gösterim, Kesit, Üç Boyutlu Anlatım ve Karar Kartı Standartları

Ek 6. Uygulama Projesi, Etaplama ve İzleme Kartları

Ek 7. Bademler Ön Deneme Değerlendirme ve Geliştirme Dosyası

Ek 1. Mahalle ve Mahalle Grubu Uygulama Dosyası Şablonları

İki farklı karar ölçeği için ortak fakat yere göre doldurulan uygulama dosyası omurgasını tanımlar.

Ek 1.1 Mahalle Ölçeği Uygulama Dosyası

A. Kimlik ve Kapsam

Alan	Bilgi / Açıklama
Dosya kimliği	[İlçe_Mahalle_Yıl_Sürüm]
İlçe	[Doldurunuz]
Mahalle	[Doldurunuz]
Hazırlayan birim / ekip	[Doldurunuz]
Belge tarihi	[Doldurunuz]
Son güncelleme tarihi	[Doldurunuz]
Çalışma statüsü	☐ Tam uygulama ☐ Ön çalışma ☐ Ön deneme ☐ Güncelleme
Ana çalışma alanı	[Doldurunuz]
İşlevsel etkileşim alanı	[Doldurunuz]
Temel planlama sorusu	[Doldurunuz]

B. Kırsal Karakter ve Müdahale Tipi

Alan	Bilgi / Açıklama
Cilt 01 kırsal mahalle sınıfı	[Doldurunuz]
Sınıfın güncel veriyle doğrulanma durumu	☐ Doğrulandı ☐ Kısmen doğrulandı ☐ Yeniden değerlendirilecek
Kırsal karakter özeti	[Doldurunuz]
Baskın sorun	[Doldurunuz]
Baskın potansiyel	[Doldurunuz]
Birincil müdahale tipi	☐ Tip A ☐ Tip B ☐ Tip C ☐ Tip D
İkincil müdahale tipi ve gerekçesi	[Doldurunuz]

Stratejik amaç / eylem	Mahalledeki karşılığı	Mekânsal / kurumsal çıktı	Doğrulama kaynağı
SA.../E...	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Veri / saha / kurum / katılım]
SA.../E...	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Veri / saha / kurum / katılım]
SA5 / yatay bağlantı	[İzleme, yönetim, proje kapasitesi]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]

C. Mevcut Plan Durumu ve Yasal Bağlantı

Alan	Bilgi / Açıklama
Üst ölçek planlar	[Doldurunuz]
Nazım imar planı / ilgili planlar	[Doldurunuz]
Uygulama imar planı / kırsal yerleşik alan	[Doldurunuz]
Koruma amaçlı plan / sit kararları	[Doldurunuz]
Sektörel kararlar ve yatırımlar	[Doldurunuz]
Filili kullanım ile plan kararları arasındaki başlıca farklar	[Doldurunuz]
Plan uyumu / revizyon / plan notu ihtiyacı	[Doldurunuz]

Eşik / baskı grubu	Mevcut durum	Karar etkisi	Veri ve kurum kaynağı
Doğal ve ekolojik eşikler	[Doldurunuz]	[Koruma / sınırlandırma / rehabilitasyon]	[Doldurunuz]
Tarım, üretim ve kırsal peyzaj	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]
Kültürel miras ve kırsal doku	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]
Afet, iklim ve su riskleri	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]
Yapılaşma, yatırım ve dönüşüm baskıları	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]

Araç türü	Araç adı	Mahallede gerekçesi	kullanım	Beklenen çıktı	Durum
Temel	Kırsal Strateji ve Koruma Çerçevesi	[Doldurunuz]		[Karar özeti]	☐
Temel	Temel Eşik ve Koruma Katmanları Değerlendirmesi	[Doldurunuz]		[Eşik haritası]	☐
Temel	Kademeli Tampon Kuşak Sistemi	[Doldurunuz]		[Kuşak kararı]	☐
Temel	Kırsal Yapılaşma Koşulları	[Doldurunuz]		[Yapılaşma ilkeleri]	☐
Temel	Mevcut Planlarla Uyum ve Plan Hiyerarşisi Eşleştirmesi	[Doldurunuz]		[Uyum matrisi]	☐
Koşullu / birincil	[Araç adı]	[Doldurunuz]		[Doldurunuz]	☐
Koşullu / tamamlayıcı	[Araç adı]	[Doldurunuz]		[Doldurunuz]	☐

Analiz / çıktı	Üretilcek içerik	Dosya / pafta kodu	Tamamlanma durumu
Kimlik ve konum	[Doldurunuz]	[Kod]	☐ Yok ☐ Taslak ☐ Tamamlandı
Mevcut arazi kullanımı	[Doldurunuz]	[Kod]	☐ Yok ☐ Taslak ☐ Tamamlandı
Plan durumu	[Doldurunuz]	[Kod]	☐ Yok ☐ Taslak ☐ Tamamlandı
Eşik, baskı ve riskler	[Doldurunuz]	[Kod]	☐ Yok ☐ Taslak ☐ Tamamlandı
Sorun–potansiyel sentezi	[Doldurunuz]	[Kod]	☐ Yok ☐ Taslak ☐ Tamamlandı
Ana karar paftası / rehber	[Doldurunuz]	[Kod]	☐ Yok ☐ Taslak ☐ Tamamlandı
Karar / ilke / proje kartları	[Doldurunuz]	[Kod]	☐ Yok ☐ Taslak ☐ Tamamlandı

D. Kurum, Katılım ve Uygulama

Alan	Bilgi / Açıklama
Kurum görüşleri özeti	[Doldurunuz]
Yerel paydaşlar ve katılım yöntemi	[Doldurunuz]
Katılımın değiştirdiği / doğruladığı kararlar	[Doldurunuz]
Öncelikli uygulama alanları	[Doldurunuz]
Hızlı uygulamalar	[Doldurunuz]
Kısa-orta vadeli projeler	[Doldurunuz]
Uzun vadeli / plan gerektiren kararlar	[Doldurunuz]

Gösterge	Başlangıç değeri	Hedef	Veri kaynağı	Sıklık	Sorumlu
[Gösterge 1]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
[Gösterge 2]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
[Gösterge 3]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]

E. Dosya Tamamlanma Kontrolü

Kontrol	Durum / Not
☐ Planlama sorusu açık ve sinanabilir.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ İdari ve işlevsel çalışma alanı ayrılmış.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Cilt 01 sınıfı güncel veriyle doğrulanmış.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Birincil ve ikincil müdahale tipi gerekçeli.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Temel araçların tamamı değerlendirilmiş.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Koşullu araçların kullanım koşulları açıklanmış.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Analiz-sentez-karar ilişkisi izlenebilir.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Mevcut planlarla uyum ve aktarım yolu belirlenmiş.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Kurum görüşleri ve yerel katılım kararlara yansıtılmış.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Proje, etap, sorumlu ve bakım modeli tanımlanmış.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ İzleme ve güncelleme sistemi kurulmuş.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:

Ek 1.2 Mahalle Grubu / Kırsal Odak Uygulama Dosyası

Ek 1.2 Mahalle Grubu / Kırsal Odak Uygulama Dosyası

A. Kimlik, Kapsam ve İşlevsel Sınırlar

Alan	Bilgi / Açıklama
Dosya kimliği	[İlçe_Odak_Yıl_Sürüm]
İlçe / alt yöre	[Doldurunuz]
Çalışmaya dâhil mahalleler	[Doldurunuz]
Ana uygulama alanı	[Doldurunuz]
Kırsal hizmet / etkileşim alanı	[Doldurunuz]
Çalışma statüsü	☐ Mahalle grubu ☐ Kırsal hizmet odağı ☐ Mikro-bölgeleme
Temel planlama sorusu	[Doldurunuz]

Mahalle	Cilt 01 sınıfı	Özgün profil	Ortak sisteme katkısı	Baskı / ihtiyaç
[Mahalle 1]	[Sınıf]	[Doldurunuz]	[Hizmet / üretim / ulaşım / açık alan]	[Doldurunuz]
[Mahalle 2]	[Sınıf]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]
[Mahalle 3]	[Sınıf]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]

İşlevsel ilişki	Kaynak alan / kullanıcı	Hedef odak	Mevcut sorun	Karar ihtiyacı
Eğitim / sağlık / yönetim	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]
Ticaret / pazar / üretim	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]
Toplu taşıma / yaya / servis	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]
Açık alan / su / afet	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]

Mikro-bölge adı / kodu	Baskın işlev ve kullanıcı	Sorun / potansiyel	Ana karar	Araç / proje
[Özgün adı/kodu] pafta	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]
[Özgün adı/kodu] pafta	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]
[Özgün adı/kodu] pafta	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]	[Doldurunuz]

Mikro-bölgeleme İlkesi

Mikro-bölge adları, sınırları ve gösterim sınıfları önceden standartlaştırılmaz. Bunlar gerçek analiz ve sentez sonuçlarından üretilir; ortak olan yalnızca karar kartı formatıdır.

B. Müdahale, Araç ve Kurumsal Bağlantı

Alan	Bilgi / Açıklama
Birincil müdahale tipi	[Doldurunuz]
Tamamlayıcı müdahale tipleri	[Doldurunuz]
Birincil araç	Kırsal Odak / Mikro-Bölgeleme Planı veya gerekçeli alternatif
Tamamlayıcı araçlar	[Doldurunuz]
Mevcut planlarla ilişki	[Doldurunuz]
Kurumlar arası hizmet / yatırım eşgüdümü	[Doldurunuz]
Yakın kırsal mahallelerin katılım yöntemi	[Doldurunuz]

İzleme konusu	Gösterge	Başlangıç	Hedef	Sıklık	Sorumlu
Hizmet erişimi	[Süre / kullanıcı / kapasite]	[...]	[...]	[...]	[...]
Mahalleler arası bağlantı	[Yaya / toplu taşıma / işlev]	[...]	[...]	[...]	[...]
Kırsal çevre ilişkisi	[Pazar / hizmet / ulaşım]	[...]	[...]	[...]	[...]
Mikro-bölge güncellemesi	[Güncellenen kart / veri]	[...]	[...]	[...]	[...]

C. Mahalle Grubu Dosyası Tamamlanma Kontrolü

Kontrol	Durum / Not
☐ Her mahallenin özgün profili ayrı hazırlanmış.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Ana uygulama alanı ile kırsal hizmet etkileşim alanı ayrılmış.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Mahalleler arası hizmet, üretim, ulaşım ve açık alan ilişkileri haritalanmış.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Birincil ve tamamlayıcı müdahale tipleri alanlara göre gerekçelendirilmiş.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Mikro-bölge adları ve sınırları analiz sonuçlarından türetilmiş.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Her mikro-bölge için ortak karar kartı doldurulmuş.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Yakın kırsal mahallelerin hizmet ve ulaşım ilişkileri katılımı doğrulanmış.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Plan, yatırım, kurum ve izleme bağlantıları kurulmuş.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:

Ek 2. Saha Gözlem, Yapı, Parsel, Açık Alan, Hizmet ve Altyapı Formları

Standart veri toplama, fotoğraf kaydı ve saha doğrulaması için basılı veya dijital olarak kullanılacak formlardır.

Ek 2.1 Saha Çalışması Üst Formu

Alan	Bilgi / Açıklama
Saha çalışması kodu	[Doldurunuz]
İlçe / mahalle	[Doldurunuz]
Tarih ve saat	[Doldurunuz]
Ekip	[Doldurunuz]
Hava / mevsim koşulları	[Doldurunuz]
Güzergâh / çalışma alanı	[Doldurunuz]
GPS / koordinat sistemi	[Doldurunuz]

Gözlem teması	Mevcut durum	Sorun	Potansiyel	Konum / fotoğraf kodu
Yerleşim dokusu ve morfoloji	[...]	[...]	[...]	[...]
Arazi kullanımı	[...]	[...]	[...]	[...]
Kırsal peyzaj ve üretim	[...]	[...]	[...]	[...]
kamusal mekân ve gündelik kullanım	[...]	[...]	[...]	[...]
Ulaşım ve erişim	[...]	[...]	[...]	[...]
Su, drenaj ve risk	[...]	[...]	[...]	[...]
Yapılaşma / yatırım baskısı	[...]	[...]	[...]	[...]
Yerel kullanım ve bakım kapasitesi	[...]	[...]	[...]	[...]

Ek 2.2 Yapı Envanter Formu

Alan	Bilgi / Açıklama
Yapı kodu	[Doldurunuz]
Adres / konum	[Doldurunuz]
Parsel / ada bilgisi	[Doldurunuz]
Koordinat	[Doldurunuz]
Mülkiyet bilgisi / doğrulama durumu	[Doldurunuz]
Gözlem tarihi	[Doldurunuz]

Değişken	Seçenek / kayıt	Açıklama
Ana kullanım	☐ Konut ☐ Hizmet ☐ Ticaret ☐ Üretim ☐ Müştemilat ☐ Boş ☐ Diğer	[...]
Kullanım düzeyi	☐ Aktif ☐ Kısmi ☐ Mevsimsel ☐ Atıl	[...]
Yapı sistemi	☐ Yığma ☐ Betonarme ☐ Ahşap ☐ Karma ☐ Diğer	[...]
Kat sayısı / yaklaşık yükseklik	[...]	[...]
Yapısal durum	☐ İyi ☐ Orta ☐ Kötü ☐ Acil inceleme	[...]
Özgünlük / kırsal karakter	☐ Yüksek ☐ Orta ☐ Düşük ☐ Değerlendirilemedi	[...]
Çatı / cephe / açıklıklar	[...]	[...]
Enerji ve iklim performansı	[Gölgeleme, yönlenme, yalıtım, doğal havalandırma]	[...]
Erişilebilirlik	☐ Uygun ☐ Kısmen ☐ Uygun değil	[...]
Yeniden kullanım potansiyeli	☐ Yüksek ☐ Orta ☐ Düşük ☐ Yok	[Önerilen işlev / ön koşul]

Fotoğraf kodu	Bakış yönü	Açıklama	Dosya adı
YAPI_...	[...]	[...]	[...]
YAPI_...	[...]	[...]	[...]

Ek 2.3 Parsel ve Bahçe Formu

Başlık	Kayıt
Parsel kodu / ada–parsel	[...]
Mevcut kullanım	[...]
Yapı–parsel ilişkisi	[Ön / yan / arka bahçe, avlu, müştemilat]
Sınır elemanları	[Duvar, çit, bitki, açık sınır]
Geçirgen / geçirimsiz yüzey oranı	[Yaklaşık %]
Ağaç ve bitkilendirme	[Tür / nitelik / korunacak öge]
Üretim kullanımı	[Bahçe, dikili tarım, küçük ölçekli üretim]
Su ve drenaj	[Akış, birikme, sulama, yağmur suyu]
Erişim ve giriş	[Yaya / araç / tarımsal araç]
Sorun ve potansiyel	[...]
Öneri / karar ihtiyacı	[...]

Ek 2.4 Kamusal Açık Alan Formu

Değerlendirme başlığı	Mevcut durum / ölçüm	Kullanıcı ve zaman	Sorun / potansiyel
Alan kodu, türü ve konumu	[...]	[...]	[...]
Mülkiyet / yönetim	[...]	[...]	[...]
Gündelik kullanım	[...]	[...]	[...]
Erişilebilirlik ve yaya bağlantısı	[...]	[...]	[...]
Gölge, oturma ve konfor	[...]	[...]	[...]
Zemin, su ve drenaj	[...]	[...]	[...]
Bitkilendirme ve ekolojik değer	[...]	[...]	[...]
Aydınlatma, güvenlik ve yönlendirme	[...]	[...]	[...]
Afet / toplanma işlevi	[...]	[...]	[...]
Bakım ve işletme	[...]	[...]	[...]

Ek 2.5 Hizmet ve Altyapı Formu

Sistem / hizmet	Mevcut varlık ve kapasite	Erişim / hizmet alanı	Sorun	İhtiyaç / proje
Eğitim	[...]	[...]	[...]	[...]
Sağlık	[...]	[...]	[...]	[...]
Yönetim ve sosyal hizmet	[...]	[...]	[...]	[...]
Toplu taşıma / durak	[...]	[...]	[...]	[...]
İçme suyu	[...]	[...]	[...]	[...]
Atık su / fosseptik	[...]	[...]	[...]	[...]
Yağmur suyu / drenaj	[...]	[...]	[...]	[...]
Enerji / aydınlatma	[...]	[...]	[...]	[...]
Katı atık	[...]	[...]	[...]	[...]
Dijital erişim	[...]	[...]	[...]	[...]
Acil durum / yangın	[...]	[...]	[...]	[...]

Ek 2.6 Fotoğraf ve Konum Kayıt Listesi

Fotoğraf kodu	Tarih-saat	Koordinat	Yön	Tema	Kısa açıklama	Dosya adı
F_001	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
F_002	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
F_003	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]

Ek 2.7 Saha Veri Kalitesi Kontrolü

Kontrol	Durum / Not
☐ Form kodları ve fotoğraf kodları eşleştirildi.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Koordinatlar ortak sistemde kaydedildi.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Kişisel veri içeren fotoğraflar işaretlendi.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Verinin tarih ve kaynağı yazıldı.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Saha bulguları masa başı verilerle karşılaştırıldı.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Doğrulanamayan bilgiler ayrıca işaretlendi.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:

Ek 3. Yerel Paydaş Katılım ve Görüşme Formları

Yerel bilgi üretimi, karar doğrulama, proje önceliklendirme ve geri bildirim için standart katılım araçlarını içerir.

Katılım ilkesi
Katılım sonuçları ayrı bir toplantı özeti olarak bırakılmamalı; hangi haritayı, karar kartını, proje önceliğini veya izleme göstergesini değiştirdiği ayrıntılı biçimde kaydedilmelidir.

Paydaş grubu	İlgi / etkilenme düzeyi	Bilgi ve katkı alanı	Katılım yöntemi	Süreçteki aşama
Muhtarlık	[Yüksek/Orta/Düşük]	[...]	[Görüşme / toplantı]	[...]
Üreticiler / kooperatifler	[...]	[...]	[...]	[...]
Kadınlar	[...]	[...]	[...]	[...]
Gençler	[...]	[...]	[...]	[...]
Yaşlılar / engelliler (Dezavantajlı Gruolar)	[...]	[...]	[...]	[...]
Esnaf / girişimciler	[...]	[...]	[...]	[...]
Yerel dernek / kültür aktörleri	[...]	[...]	[...]	[...]
Mevsimsel kullanıcılar	[...]	[...]	[...]	[...]

Ek 3.1 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Alan	Bilgi / Açıklama
Görüşme kodu	[Doldurunuz]
Yer / tarih	[Doldurunuz]
Katılımcının paydaş grubu	[Doldurunuz]
Görüşmeyi yapan	[Doldurunuz]
Kayıt yöntemi	☐ Not ☐ Ses ☐ Fotoğraf ☐ Harita üzerinde işaretleme
Bilgilendirme / rıza durumu	☐ Açıklandı ve onay alındı ☐ Kayıt alınmadı

Tema	Ana soru	Notlar / doğrudan karar bağlantısı
Yerleşim ve gündelik yaşam	Mahallede günlük yaşamı en çok etkileyen mekânsal sorunlar nelerdir?	[...]
Üretim ve yerel ekonomi	Üretimin sürdürülmesini veya geliştirilmesini zorlaştıran / destekleyen koşullar nelerdir?	[...]
Hizmet ve erişim	Hangi hizmetlere, ne zaman ve nasıl erişilmektedir? En belirgin boşluk nedir?	[...]
kamusal mekân	Hangi alanlar kimler tarafından, hangi zamanlarda kullanılıyor?	[...]
Yapı ve kırsal doku	Bakım, onarım, yeni yapı ve kullanım değişikliğinde temel ihtiyaçlar nelerdir?	[...]
Doğal eşik ve risk	Su, yangın, kuraklık, taşkın veya diğer riskler gündelik yaşamı nasıl etkiliyor?	[...]
Baskı ve değişim	Son yıllarda en belirgin arazi kullanımı, nüfus veya yatırım değişimi nedir?	[...]
Uygulama ve bakım	Hangi proje kısa sürede yapılabilir; kim bakımını üstlenebilir?	[...]

Ek 3.2 Odak Grup / Mahalle Toplantısı Formu

Alan	Bilgi / Açıklama
Toplantı kodu	[Doldurunuz]
Mahalle / konu	[Doldurunuz]
Tarih / yer / süre	[Doldurunuz]
Kolaylaştırıcı ve raportör	[Doldurunuz]
Katılımcı sayısı ve gruplar	[Doldurunuz]
Kullanılan materyal	☐ Harita ☐ Fotoğraf ☐ Kart ☐ Öncelik puanlaması ☐ Diğer

Gündem	Öne çıkan ortak görüş	Farklılaşan görüş / çatışma	Karara yansıma
Sorunların doğrulanması	[...]	[...]	[...]
Potansiyellerin doğrulanması	[...]	[...]	[...]
Araç / karar seçenekleri	[...]	[...]	[...]
Proje öncelikleri	[...]	[...]	[...]
Bakım ve sorumluluk	[...]	[...]	[...]
İzleme ve geri bildirim	[...]	[...]	[...]

Ek 3.3 Katılımcı Saha Yürüyüşü Formu

Durak konum	/	Katılımcı gözlemi	Sorun / değer	Harita / fotoğraf kodu	Öneri
1		[...]	[...]	[...]	[...]
2		[...]	[...]	[...]	[...]
3		[...]	[...]	[...]	[...]
4		[...]	[...]	[...]	[...]

Ek 3.4 Proje Önceliklendirme Formu

Proje / müdahale	Aciliyet (1–5)	Kamusal fayda (1–5)	Uygulanabilirlik (1–5)	Yerel sahiplenme (1–5)	Not
[Proje 1]	[]	[]	[]	[]	[...]
[Proje 2]	[]	[]	[]	[]	[...]
[Proje 3]	[]	[]	[]	[]	[...]

Ek 3.5 Katılım Sonucu–Karar İzleme Matrisi

Katılım bulgusu	Kaynak / grup	İlgili analiz veya harita	Kararda yapılan değişiklik	Gerekçe / durum
[Bulguyu yazınız]	[...]	[...]	[...]	☐ Kabul ☐ Kısmi ☐ Kabul edilmedi
[Bulguyu yazınız]	[...]	[...]	[...]	☐ Kabul ☐ Kısmi ☐ Kabul edilmedi

Ek 4. Kurum Görüşü ve Koordinasyon Matrisi

Yetki, teknik görüş, veri paylaşımı, uygulama sorumluluğu ve karar değişikliklerini izlemek amacıyla kullanılır.

Konu	Yetkili / ilgili kurum	İstenen veri veya görüş	Talep tarihi	Durum	Karara etkisi
Planlama / imar	[...]	[...]	[...]	☐ Bekliyor ☐ Geldi	[...]
Tarım / toprak	[...]	[...]	[...]	☐	[...]
Orman / doğal alan	[...]	[...]	[...]	☐	[...]
Su / altyapı	[...]	[...]	[...]	☐	[...]
Afet / yangın	[...]	[...]	[...]	☐	[...]
Kültürel miras	[...]	[...]	[...]	☐	[...]
Ulaşım	[...]	[...]	[...]	☐	[...]
Enerji / maden	[...]	[...]	[...]	☐	[...]
Mülkiyet / yatırım	[...]	[...]	[...]	☐	[...]

Ek 4.1 Kurum Görüşü Kayıt Kartı

Alan	Bilgi / Açıklama
Görüş kodu	[Doldurunuz]
Kurum / birim	[Doldurunuz]
Yazı tarih ve sayısı	[Doldurunuz]
Talep edilen konu	[Doldurunuz]
Gelen görüşün özeti	[Doldurunuz]
Yasal / teknik kısıt	[Doldurunuz]
Tamamlayıcı veri veya koşul	[Doldurunuz]
Çalışma sınırına etkisi	[Doldurunuz]
Araç seçimine etkisi	[Doldurunuz]
Karar / proje / etaplamaya etkisi	[Doldurunuz]
İzleme yükümlülüğü	[Doldurunuz]

Ek 4.2 Uyum, Çelişki ve Çözüm Matrisi

Karar konusu	Kurum 1 görüşü	Kurum 2 görüşü	Uyum / çelişki	Çözüm sorumlu ve	Son tarih
[Konu]	[...]	[...]	☐ Uyumlu ☐ Kısmi ☐ Çelişkili	[...]	[...]
[Konu]	[...]	[...]	☐	[...]	[...]

Ek 4.3 Görev ve Sorumluluk Matrisi

Rol Kodları						
A: Ana sorumlu / uygulayıcı; K: Karar veya onay mercii; D: Destekleyen / veri sağlayan; B: Bilgilendirilecek; Y: Yerel kullanım veya bakım ortağı.						
Faaliyet / çıktı	Büyükşehir	İlçe belediyesi	İlgili kamu	Muhtarlık	Yerel paydaş	Not
Veri toplama ve doğrulama	[A/K/D/B/Y]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Plan / araç değerlendirmesi	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Projelendirme	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Uygulama / yatırım	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Bakım ve işletme	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
İzleme ve güncelleme	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]

Ek 4.4 Toplantı ve Eylem Takip Formu

Toplantı / tarih	Karar veya eylem	Sorumlu	Destek	Termin	Durum	Kanıt / dosya
[Tarih]	[...]	[...]	[...]	[...]	☐ Açık ☐ Tamamlandı	[...]
[Tarih]	[...]	[...]	[...]	[...]	☐	[...]

Ek 5. Harita, Gösterim, Kesit, Üç Boyutlu Anlatım ve Karar Kartı Standartları

Farklı uygulama alanlarında üretilen teknik ve görsel çıktıların okunabilir, karşılaştırılabilir ve izlenebilir olmasını sağlar.

Standart bileşeni	Asgari kural
Koordinat sistemi	Bütün CBS katmanlarında proje boyunca aynı koordinat sistemi kullanılmalı; pafta üzerinde sistem adı ve EPSG kodu yazılmalıdır.
Veri tarihi ve sürümü	Her haritada veri tarihi, hazırlama tarihi ve sürüm numarası bulunmalıdır.
Çalışma sınırı	İdari sınır, ana uygulama alanı ve işlevsel etkileşim alanı farklı çizgi tipleriyle gösterilmelidir.
Ölçek ve kuzey oku	Sayısal ölçek ve grafik ölçek birlikte; kuzey oku görünür fakat baskın olmayacak biçimde verilmelidir.
Kaynak	Altlık, kurum verisi, saha verisi ve proje ekibi üretimi ayrı kaynak satırlarında belirtilmelidir.
gösterim	gösterim yalnızca haritada bulunan sınıfları içermeli; analiz ve karar sınıfları birbirinden ayrılmalıdır.
Metin hiyerarşisi	Pafta başlığı, alt başlık, yer adı ve açıklama metinleri ortak yazı büyüklüğü hiyerarşisine göre düzenlenmelidir.
Dosya adı	C04_[Alan]_[İçerik]_[Ölçek]_[Tarih]_[Sürüm] biçimi kullanılmalıdır.

Ek 5.1 Önerilen Karar Gösterimi

Karar sınıfı	Önerilen gösterim	Önerilen kodu	renk	Kullanım notu
Çekirdek kırsal yerleşim	Dolu sınır + açık dolgu	#8C6D5A		Mevcut doku ve yoğun kullanım alanı
Kontrollü gelişme	Orta kalınlıkta sınır + tarama	#E69F00		Eşik ve doku koşullarına bağlı gelişme
Tarımsal geçiş	Seyrek tarama	#E6D85C		Yerleşim–üretim arasında düşük etkili geçiş
Tarım–ekoloji uyum	Noktalı / bitkisel doku	#A8C66C		Üretim ve ekolojik sürekliliğin birlikte korunması
Doğal eşik koruma	Yoğun yeşil dolgu / sınır	#4F8A5B		Yapılaşmadan kaçınılacak veya sınırlanacak alan
Baskı yönetim kuşağı	Çapraz tarama	#C94C4C		Enerji, maden, turizm veya yapılaşma baskısı
Su / drenaj / yeşil–mavi ağ	Mavi çizgi ve açık mavi alan	#4C90C9		Akış, su yüzeyi, drenaj ve ekolojik bağlantı
Kamusal / hizmet odağı	Sembol + çevre halkası	#7A5AA6		Hizmet, kamusal kullanım veya proje odağı
Kırsal yol / yaya bağlantısı	Yol türüne göre çizgi	#666666		Taşıt, tarımsal araç ve yaya ayrımı

Renk Kullanımı
Renk kodları öneri niteliğindedir. Mevcut özgün paftaların gösterimi korunacaksa yeni renk üretilmemeli; ancak aynı karar türü farklı uygulamalarda mümkün olduğunca aynı görsel dilde gösterilmelidir. Renk tek başına anlam taşımamalı; çizgi, tarama veya sembolle desteklenmelidir.

Ek 5.2 Harita Serisi ve Pafta Sırası

Sıra	Pafta türü	Yanıt verdiği soru	Zorunlu içerik
1	Konum ve yakın çevre	Alan nerede ve hangi sistemlerle ilişkilidir?	İlçe, yakın mahalleler, ulaşım, ana doğal ve üretim sistemleri
2	Mevcut arazi kullanımı	Alan mevcut durumda nasıl kullanılmaktadır?	Yapı, parsel, üretim, hizmet, açık alan ve ulaşım
3	Mevcut plan durumu	Yürürlükte hangi kararlar vardır?	Planlar, sınırlar, kurum ve sektörel kararlar
4	Eşik, risk ve baskılar	Nereler korunmalı veya sınırlandırılmalıdır?	Doğal, tarımsal, kültürel, yasal eşik ve baskılar
5	Sorun–potansiyel sentezi	Hangi alanlar hangi müdahaleyi gerektirir?	Koruma, iyileştirme, gelişme, proje ve doğrulama alanları
6	Ana karar paftası	Hangi mekânsal kararlar üretilmiştir?	Araç türüne uygun karar sınıfları
7	Uygulama / proje paftası	Karar nerede ve nasıl uygulanacaktır?	Proje alanı, etap, sorumlu, bağlantı ve kart kodları

Ek 5.3 Kesit ve Üç Boyutlu Anlatım Standardı

Çıktı	Asgari içerik	Kaçınılacak durum
Yerleşim / sokak kesiti	Mevcut ve öneri kotları, yol, yapı, parsel, bahçe, duvar, ağaç, su akışı ve kullanıcı ölçeği	Ölçeksiz dekoratif kesit; topoğrafyanın yok sayılması
Ekolojik kesit	Doğal eşik, üretim, geçiş, yerleşim, su ve risk ilişkileri	Yalnızca bitki gösterimi; karar sınıflarının belirtilmemesi
Üç boyutlu görünüş	Mevcut doku ve öneri arasındaki fark, ölçek veren insan / araç, karar kodları	Gerçek dışı fotogerçekçilik; veri veya proje aşamasının belirsizliği
Aksonometrik karar diyagramı	Katmanlar, bağlantılar, odaklar ve uygulama sırası	Analiz ve karar katmanlarının birbirine karıştırılması

Ek 5.4 Karar Kartı Ortak Formatı

Kart alanı	İçerik
Kart kodu ve başlığı	[Alan / araç / sıra / sürüm]
Konum ve sınır	Harita üzerinde referans ve alan büyüklüğü
Sorun / potansiyel	Kararın dayandığı doğrulanmış bulgu
Amaç	Kararla ulaşılmak istenen sonuç
Mekânsal karar	Koruma, kullanım, yapılaşma, bağlantı veya tasarım ilkesi
Uygulama aracı	Plan, rehber, proje, plan notu, yatırım veya protokol
Sorumlu ve paydaşlar	Ana uygulayıcı, destek ve yerel kullanıcı
Etap	Hızlı / kısa / orta / uzun vade
İzleme göstergesi	Başlangıç, hedef, veri kaynağı ve sıklık
Sınırlılık / doğrulama	Eksik veri, kurum görüşü veya teknik proje ihtiyacı

Ek 5.5 Grafik ve Teknik Kalite Kontrolü

Kontrol	Durum / Not
☐ Başlık ve numara içerik listesiyle uyumlu.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ gösterimta yalnızca kullanılan sınıflar var.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Analiz ve karar gösterimleri ayrılmış.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ Ölçek, kuzey oku, veri tarihi ve kaynak bulunuyor.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:
☐ İdari ve işlevsel sınırlar ayrılıyor.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] — Not:

Ek 6. Uygulama Projesi, Etaplama ve İzleme Kartları

Mekânsal kararların uygulanabilir projelere, kurumsal sorumluluklara, kaynaklara ve izleme sistemine dönüştürülmesini sağlar.

Ek 6.1 Uygulama Projesi Kartı

Alan	Bilgi / Açıklama
Proje kodu	[Doldurunuz]
Proje adı	[Doldurunuz]
Uygulama alanı / konumu	[Doldurunuz]
İlgili karar kartı / harita	[Doldurunuz]
Temel sorun ve gerekçe	[Doldurunuz]
Proje amacı	[Doldurunuz]
Hedef kullanıcılar	[Doldurunuz]
Kapsam ve ana faaliyetler	[Doldurunuz]
Plan / mülkiyet durumu	[Doldurunuz]
Ana sorumlu kurum	[Doldurunuz]
Destekleyici paydaşlar	[Doldurunuz]
Yerel kullanım ve bakım ortağı	[Doldurunuz]

Bileşen	Bilgi
Etap	☐ Hızlı ☐ Kısa vade ☐ Orta vade ☐ Uzun vade
Hazırlık süresi	[...]
Uygulama süresi	[...]
Tahmini kaynak düzeyi	☐ Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek ☐ Teknik çalışma gerekli
Finansman olasılığı	[Belediye / kurum / fon / ortaklık / yerel katkı]
İzin / görüş gereksinimi	[...]
Bakım ve işletme modeli	[...]
Başlıca risk	[...]
Başarı göstergesi	[...]

Ek 6.2 Proje Önceliklendirme ve Etaplama Matrisi

Proje	Aciliyet 1–5	Kamusal fayda 1–5	Stratejik uyum 1–5	Uygulanabilirlik 1–5	Yerel sahiplenme 1–5	Öncelik
[Proje 1]	[]	[]	[]	[]	[]	[Excel'de hesaplanır]
[Proje 2]	[]	[]	[]	[]	[]	[...]
[Proje 3]	[]	[]	[]	[]	[]	[...]

Öncelik Puanı

Eşlik eden Excel çalışma kitabında varsayılan puan, beş ölçütün ortalamasıdır. Proje bağlamında koruma aciliyeti veya yasal zorunluluk ağırlıklandırılabilir; kullanılan ağırlıklar dosyada ayrıntılı biçimde belirtilmelidir.

Ek 6.3 Görev, Kaynak ve Zaman Çizelgesi

Faaliyet	Başlangıç	Bitiş	Ana sorumlu	Destek	Kaynak	Bağımlılık	Durum
[Faaliyet 1]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	☐ Başlamadı ☐ Sürüyor ☐ Tamamlandı
[Faaliyet 2]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	☐

Ek 6.4 İzleme Göstergesi Kartı

Alan	Bilgi / Açıklama
Gösterge kodu	[Doldurunuz]
Gösterge adı	[Doldurunuz]
İlgili amaç / eylem / proje	[Doldurunuz]
Tanım ve hesaplama yöntemi	[Doldurunuz]
Birim	[Doldurunuz]
Başlangıç değeri ve tarihi	[Doldurunuz]
Hedef değer ve hedef yıl	[Doldurunuz]
Veri kaynağı	[Doldurunuz]
Veri toplama yöntemi	[Doldurunuz]
İzleme sıklığı	[Doldurunuz]
Sorumlu birim	[Doldurunuz]
Sonuçların karar dosyasına etkisi	[Doldurunuz]

Ek 6.5 Risk ve Önlem Kaydı

Risk	Olasılık 1–5	Etki 1–5	Risk puanı	Önleyici tedbir	Sorumlu	Durum
[Risk 1]	[]	[]	[Excel'de hesaplanır]	[...]	[...]	☐ Açık ☐ Kapalı
[Risk 2]	[]	[]	[...]	[...]	[...]	☐

Ek 6.6 Bakım ve İşletme Kartı

Başlık	Kayıt
Varlık / uygulama	[...]
Mülkiyet / sorumluluk	[...]
Günlük / mevsimsel kullanım	[...]
Rutin bakım	[Faaliyet ve sıklık]
Periyodik teknik bakım	[Faaliyet ve sıklık]
Tahmini yıllık kaynak	[...]
Yerel kullanıcı rolü	[...]
Arıza / şikâyet bildirim kanalı	[...]
Bakım performans göstergesi	[...]

Ek 7. Bademler Ön Deneme Değerlendirme ve Geliştirme Dosyası

Mevcut denemenin tamamlanmış pilot gibi sunulmadan, kanıt düzeyi, araç uyumu, eksik karar halkaları ve tam uygulamaya dönüşme koşulları üzerinden değerlendirilmesini sağlar.

Statü
Bademler çalışmasının mevcut aşamadaki ana çıktısı nihai plan veya proje değil; mevcut malzemenin envanteri, yöntemsel değerlendirmesi, boşluk analizi ve tam uygulama dosyasına dönüşüm programıdır.

Ek 7.1 Statü ve Başlangıç Çerçevesi

Alan	Bilgi / Açıklama
Değerlendirme dosyası kodu	[Doldurunuz]
İlçe / mahalle	Urla / Bademler
Değerlendirme tarihi	[Doldurunuz]
Değerlendiren ekip	[Doldurunuz]
İncelenen çalışma dönemi ve sürümleri	[Doldurunuz]
Başlangıç kırsal mahalle sınıfı	Üretim ve Enerji Dönüşümü Mahallesi
Başlangıç müdahale tipleri	Tip D + Tip A – güncel veriyle doğrulanacaktır
Başlangıç araç paketi	Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası + Meri Uygulama İmar Planı ile İlişki Kurma Aracı + Ekolojik Vaziyet Planı

Ek 7.2 Mevcut Malzeme ve Kanıt Düzeyi Envanteri

Malzeme	Dosya / tarih	Kanıt düzeyi	Karar sürecindeki yeri	Koruma / işlem kararı
Veri kaynakları	[...]	☐ Tam ☐ Kısmi ☐ Başlangıç ☐ Doğrulanacak ☐ Yok	[Veri / analiz / karar]	[Kullan / güncelle / yeniden üret / arşivle]
Saha notları	[...]	☐	[...]	[...]
Fotoğraf envanteri	[...]	☐	[...]	[...]
Arazi kullanımı	[...]	☐	[...]	[...]
Doğal eşik analizi	[...]	☐	[...]	[...]
Mevcut plan incelemesi	[...]	☐	[...]	[...]
Enerji / altyapı bilgisi	[...]	☐	[...]	[...]
Kültürel miras / yerel kimlik	[...]	☐	[...]	[...]
Yerel katılım	[...]	☐	[...]	[...]
Tasarım / bölgeleme denemesi	[...]	☐	[...]	[...]
Proje fikirleri	[...]	☐	[...]	[...]
İzleme bilgisi	[...]	☐	[...]	[...]

Ek 7.3 Planlama Sorusu ve Ölçek Değerlendirmesi

Değerlendirme sorusu	Mevcut kanıt	Sonuç	Yapılacak işlem
Planlama ihtiyacı tek ve açık mı?	[...]	☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır	[...]
Çalışma alanı gerekçeli mi?	[...]	☐	[...]
Ölçek, planlama sorusuyla uyumlu mu?	[...]	☐	[...]
Baskın sorun ve potansiyel doğrulanmış mı?	[...]	☐	[...]
Hedef kullanıcı ve aktörler belirli mi?	[...]	☐	[...]
Beklenen çıktı ve uygulama yolu tanımlı mı?	[...]	☐	[...]

Ek 7.4 Araç Uygunluğu Değerlendirmesi

Araç	Kullanım koşulu	Mevcut denemedeki kanıt	Sonuç	Beklenen tamamlayıcı iş
Geçiş Dönemi Kırsal Sınır Haritası	Sınır belirsizliği, çeper baskısı ve geçiş kararı ihtiyacı	[...]	☐ Uygun ☐ Kısmi ☐ Uygun değil ☐ Veri yetersiz	[...]
Meri Uygulama İmar Planı ile İlişki Kurma Aracı	Mevcut plan–fiili kullanım–kırsal karakter uyum sorunu	[...]	☐	[...]
Ekolojik Vaziyet Planı	Doğal eşik, su, üretim, risk veya yatırım baskısının belirleyici olması	[...]	☐	[...]
Kırsal Tasarım Rehberi – olası tamamlayıcı	Doku, miras, kamusal mekân veya yapı niteliği ihtiyacı	[...]	☐	[...]

Ek 7.5 Karar Zinciri Boşluk Analizi

Aşama	Mevcut durum	Kanıt	Eksik / sorun	Tamamlama çıktısı
Planlama ihtiyacı	☐ Tam ☐ Kısmi ☐ Yok	[...]	[...]	[Açık planlama sorusu]
Çalışma alanı ve ölçek	☐	[...]	[...]	[Çalışma alanı haritası]
Veri ve saha doğrulaması	☐	[...]	[...]	[Güncel veri seti]
Müdahale tipi	☐	[...]	[...]	[Gerekeç tablosu]
Birincil araç	☐	[...]	[...]	[Araç seçim kararı]
Analiz ve sentez	☐	[...]	[...]	[Sentez haritası]
Karar kartları	☐	[...]	[...]	[Ana karar ve kartlar]
Plan / kurum ilişkisi	☐	[...]	[...]	[Uyum ve görev matrisi]
Uygulama programı	☐	[...]	[...]	[Proje ve etaplama]
İzleme ve güncelleme	☐	[...]	[...]	[Gösterge sistemi]

Ek 7.6 Korunacak ve Yeniden Çalışılacak Malzeme

Malzeme	Karar	Gerekçe	Yapılacak işlem	Nihai dosyadaki yeri
[Malzeme 1]	☐ Koru ☐ Güncelle ☐ Yeniden üret ☐ Arşivle	[...]	[...]	[...]
[Malzeme 2]	☐	[...]	[...]	[...]

Ek 7.7 Tam Uygulama Dosyasına Dönüşme Programı

Aşam a	Faaliyet	Çıktı	Sorumlu	Termin	Tamamlanma ölçütü
1	Mevcut malzemenin envanteri	Envanter ve kanıt düzeyi	[...]	[...]	Bütün malzeme sınıflandırıldı
2	Planlama ihtiyacının yeniden tanımlanması	Açık planlama sorusu	[...]	[...]	Tek ve sinanabilir soru
3	Çalışma alanı ve ölçek	Sınır haritası	[...]	[...]	Idari ve işlevsel sınır ayrıldı
4	Veri ve saha doğrulaması	Güncel analiz seti	[...]	[...]	Kaynak ve tarih tamam
5	Müdahale tipi ve araç seçimi	Gerekçe ve araç matrisi	[...]	[...]	Birincil araç belirlendi
6	Analiz, sentez ve karar kartları	Ana karar paftası	[...]	[...]	Her kararın analitik dayanağı var
7	Plan, kurum ve katılım bağlantısı	Uyum ve sorumluluk matrisi	[...]	[...]	Görüşler karara işlendi
8	Uygulama ve izleme	Proje ve gösterge seti	[...]	[...]	Sorumlu, kaynak ve izleme tanımlı

Ek 7.8 Tamamlanma Kapısı ve Nihai Karar

Kontrol	Durum / Not
☐ Planlama sorusu açık ve güncel.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Çalışma sınırı ve ölçeği gerekçeli.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Veri kaynakları ve saha doğrulaması tamam.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Tip D / Tip A ilişkisi doğrulandı veya revize edildi.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Birincil ve tamamlayıcı araçlar gerekçeli.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Analizlerden karar ve kartlar türetildi.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Mevcut planlarla ilişki kuruldu.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Kurum görüşleri ve yerel katılım kararlara işlendi.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ Uygulama, etap, kaynak ve bakım modeli var.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:
☐ İzleme ve güncelleme sistemi var.	[Uygun / Kısmen / Uygun Değil / Uygulanamaz] – Not:

Alan	Bilgi / Açıklama
Nihai değerlendirme	☐ Tam uygulamaya geçebilir ☐ Revizyon sonrası geçebilir ☐ Ön deneme olarak kalır ☐ Sonlandırılır
Kararın gerekçesi	[Doldurunuz]
Bir sonraki değerlendirme tarihi	[Doldurunuz]
Onay / değerlendirme birimi	[Doldurunuz]

Ek. Belge Yönetimi ve Sürüm Kaydı

Ekler paketi ve eşlik eden Excel dosyasının güncellenme geçmişi bu tabloda tutulur.

Sürüm	Tarih	Değişiklik özeti	Hazırlayan	Kontrol / onay
1.0	Temmuz 2026	Ekler 1–7 ilk bütünlük şablon paketi	[...]	[...]
1.1	[...]	[...]	[...]	[...]

